

ZBORNIK

PRISPEVKOV MEDNARODNE KONFERENCE

GRADIMO TRAJNOSTNO DRUŽBO - VLOGA MENTORJEV V PROGRAMU EKOŠOLA

VRTCI

Program Ekošola - junij 2025

https://ekosola.si
https://www.doves.si

© Program Ekošola. Material je brezplačen.

ZBORNIK PRISPEVKOV MEDNARODNE KONFERENCE GRADIMO TRAJNOSTNO DRUŽBO - VLOGA MENTORJEV V PROGRAMU EKOŠOLA

Osnovna šola Jožeta Gorjupa Kostanjevica na Krki, 31. maj 2025

Izdajatelj: Društvo DOVES - FEE Slovenia, Portorož

Odgovorna oseba: mag. Gregor Cerar, nacionalni koordinator programa Ekošola

Uredniški odbor: mag. Jasmina Mlakar, mag. Gregor Cerar, Maja Fabjan, Dane Katalinić

Programski in organizacijski odbor: dr. Dan Podjed, doc. dr. Ambrož Kregar, mag. Jasmina Mlakar, Dane Katalinić, Helena Kregar, Mojca Rankl, Taja Ožbolt Ilaš, Maja Fabjan, Romana Skarlovnik, Karmen Ančimer Poteko, Gregor Kunstelj, Tanja Logar, Martina Peterlin, Jasmina Zadravec, Alenka Medved, Nevenka Dragovan Makovec

Jezikovni pregled: Za jezikovno neoporečnost so odgovorni avtorji prispevkov

Fotografije: Avtorji prispevkov

Uredila: Dunja Dolinšek

Portorož, junij 2025

Elektronska izdaja
Spletna publikacija: http://ekosola.si/gradiva

Za strokovnost prispevkov so odgovorni avtorji.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici NUK)
COBISS.SI-ID
ISBN

Publikacija je brezplačna.

Uvodnik

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj postaja nepogrešljivi temelj celostnega razvoja posameznika in družbe. V luči podnebnih sprememb, izzivov globalne pravičnosti in naraščajočih družbenih neenakosti postaja jasno, da moramo izobraževalne sisteme preoblikovati – vsebine, metode in vrednote pa usmeriti k bolj pravični, vključujoči in trajnostni prihodnosti.

Tovrstni premik podpira tudi globalna pobuda **UNESCO Greening Education Partnership (GEP)**, ki poziva države k sistemski preobrazbi izobraževanja v vseh štirih razsežnostih: šolski kulturi, kurikularnih vsebinah, usposabljanju učiteljev in delovanju ustanov. Pomembno orodje pri tem predstavlja **GreenComp** – evropski okvir trajnostnih kompetenc, ki poudarja razvoj znanja, veščin in naravnanosti, nujnih za aktivno državljanstvo in odgovorno življenje v sodobnem svetu.

Strokovni dogodki in srečanja, kot je bila tudi letošnja mednarodna konferenca, ponujajo dragocen prostor za skupno učenje, povezovanje in izmenjavo praks. So most med teorijo in prakso, med vizijo in delovanjem. Zbornik, ki je pred vami, združuje raznolike prispevke, ki osvetljujejo pomen trajnostne vzgoje z različnih zornih kotov – od vrtcev do srednjih šol, od lokalnih iniciativ do mednarodnih povezav.

Naj ti zapisi služijo kot vir navdiha, strokovne podpore in poguma za nadaljnje korake. Kajti prav izobraževanje ima moč, da oblikuje prihodnost – in prav vsak od nas ima pri tem pomembno vlogo.

Nacionalni koordinator programa Ekošola

mag. Gregor Cerar

Education for sustainable development is becoming an essential foundation for the holistic development of both individuals and society. In the face of climate change, global justice challenges, and growing social inequalities, it is clear that our education systems must be transformed—redirecting content, methods, and values towards a more just, inclusive, and sustainable future.

This transformation is strongly supported by the **UNESCO Greening Education Partnership (GEP)**, which calls on countries to integrate sustainability across four key dimensions of education: school culture, curriculum content, teacher training, and the overall functioning of institutions. An important tool in this process is **GreenComp**, the European sustainability competence framework, which emphasises the development of knowledge, skills, and attitudes necessary for active citizenship and responsible living in today's world.

Professional events and gatherings—such as this year's international conference—offer invaluable opportunities for collective learning, networking, and sharing of good practices. They bridge the gap between theory and practice, vision and action. The proceedings you are about to read bring together a variety of contributions that highlight the significance of sustainability education from multiple perspectives—from kindergartens to secondary schools, from local initiatives to international partnerships.

May these contributions serve as a source of inspiration, professional guidance, and courage for your next steps. Because education truly holds the power to shape the future—and each of us plays a vital role in that journey.

National Operator of the Eco-Schools Programme
Gregor Cerar, MSc

KAZALO

Diana Garašić, nacionalna koordinatorica programa GLOBE na Hrvaškem: OBRAZOVANJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ - PRIRUČNIK ZA UČITELJE 6

Gordana Jarabek, dipl. fizioterapevt in terapevt alternativne medicine, Bosna in Hercegovina: POGOVOR S TELESOM (KAKO SE SPOPASTI S STRESOM) 8

Marco A. Segovia Bifarnini, Ekvador: LESSONS LEARNED FROM SUSTAINABILITY APPLIED TO EDUCATION NAD VICE-VERSA 10

Tamara Medja, Kranjski vrtci: MALE GLAVICE IN VELIKA ODGOVORNOST: KAKO OTROKE (1-2 LETI) »NAUČITI« POMENA TRAJNOSTNEGA GOSPODARJENJA Z VODNIMI VIRI 11

Martina Skoko, Marijana Plivelić, Dječji vrtić Prečko i Dječji vrtić Jarun, Zagreb, Hrvaška: METODIČKI PRISTUPI ZA OSVJEŠTAVANJE EKOLOŠKE OSJETLJIVOSTI KAO KULTURE ŽIVLJENJA KOD DJECE 19

Leonida Škodnik, Vrtec Ivana Glinška Maribor: VLOGA VRTCA PRI OZAVEŠČANJU STARŠEV IN OTROK O POMENU ČEBEL 25

Valentina Šoštarič, JVIZ OŠ Gorišnica, vrtec Gorišnica: RAZISKOVANJE VODE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU .. 37

Kristina Zorić Beslema in Marcela Marin, Dječji vrtić Vukovar I, Vukovar, Hrvaška: DAJ PET ZA ZELENI SVIJET. BUVLJAK U VRTIĆU 47

Lidija Retuznik, Vrtec Otona Župančiča Slovenska Bistrica: LUTKOVNA UMETNOST ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ 50

Željka Požgaj, Dječji vrtić Mali princ, Zagreb, Hrvaška: EKO- PRIHVATLJIVA MATEMATIKA 60

Mojca Smogavec, Vrtec “Otona Župančiča” Slovenska Bistrica: PREPLETANJE EKO VSEBIN IN KONCEPTA REGGIO EMILIA 63

Martina Križanič, Vrtec Manka Golarja Gornja Radgona: "EKO PUST" V VRTCU MANKA GOLARJA GORNJA RADGONA 75

Martina Vrkljan, Božena Galić, Dječji vrtić Prečko, Zagreb, Hrvaška: RAZVOJ KOMPETENCIJA ZA ODRŽIVI RAZVOJ U VRTIĆU; TEMELJ ZA BUDUĆNOST 83

Veronika Hribar, Kranjski vrtci: POGLEJ, KAJ LAHKO NAREDIM IZ OSTANKOV HRANE 87

Sandra Helbet Kocijan, Jasna Arko, Dječji vrtić Siget, Zagreb, Hrvaška: URBANI VRTOVI U ZATVORENOM PROSTORU 95

Bojana Levart, Vrtec “Otona Župančiča” Slovenska Bistrica: LES – KOT TRAJNOSTNI MATERIAL ZA VZPODBUJANJE OTROKOVE IGRE IN MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA 99

Sabina Hütler, Vrtec Tezno Maribor: BUČE, BUČNA SEMENA IN ŠE KAJ 115

Taja Ožbolt Ilaš, VVZ Kekec Grosuplje: KEKČEVA IZMENJEVALNICA OTROŠKIH OBLAČIL, IGRAČ IN SLIKANIC 126

Željka Cvetkovski, Nikolina Jurinić, Dječji vrtić "Vrapče", Zagreb, Hrvatska: GLOBE I STE(A)M AKTIVNOSTI U VRTIĆKIM SKUPINAMA 137

Anela Blagajčević, Vrtec Otona Župančiča: ZELIŠČA MALIH SMRKCEV 142

Andreja Šarabon, Vrtec Tržič: UPORABA ODPADNEGA MATERIALA ZA ZMANJŠANJE POTROŠNIŠKE DRUŽBE V VRTCU 152

Josipa Lazarević in Ana Margetić, Dječji vrtić Bakar - PO Hreljin, Hrvaška: ZDRAVA I OSVIJESTENA PREHRANA U VRTIĆU 159

Simona Rauter, Javni zavod Vrtec Zreče: KO MAJČKA ALI NOGAVIČKA PREMAJHA MI JE, USTVARJALNI JUNAK RECIKLIRANJA V MENI PREBUDI SE 162

Aida Alič, Vrtec Ledina: GOZDNA PEDAGOGIKA KOT POT K TRAJNOSTNI VZGOJI PREDŠOLSKIH OTROK 171

Katja Švigelj Perović, Vrtec Ledina: VRTNARJENJE V MESTNEM VRTCU: SPODBUJANJE TRAJNOSTNEGA RAZMIŠLJANJA PRI OTROCIH 177

Tamara Vrdoljak, Ivan Cerovac, Dječji vrtić Vrapče, Zagreb, Hrvaška: SVIJET BILJAKA 182

Barbara Bečan Soklič, Vrtec Tržič: SPOZNAVANJE NARAVE IN USTVARJANJE Z ZELIŠČI KOT MOTIVACIJA ZA TRAJNOSTNO RAVNANJE Z NARAVO ZA OTROKE V VRTCU 187

Andrea Grzela, Dječji vrtić Jarun, Hrvaška: FIZIČKO I MENTALNO ZDRAVLJE DJECE (ODGOJ ODGOVORNOG POJEDINCA) 197
Teja Tratnik, Vrtec Otona Župančiča: ODPADNA EMBALAŽA KOT KVALITETNA IGRAČA 200
Maja Karapandžić, Natalija Filla, Dječji vrtić Slavuj, Strmec Samoborski, Hrvaška: VAŽNOST TJELESNIH AKTIVNOSTI U ODGOJU I OBRAZOVANJU ZA ODRŽIVI RAZVOJ 212
Andrea Lesjak, Dječji vrtić Vrapče, Zagreb, Hrvaška: MALI ČUVARI VELIKE PLANETE! 215
Petra Bodlaj, Vrtec Tržič: GOZD KOT POMEMBEN DEJAVNIK PRI SPODBUJANJU MOTIVACIJE, UČENJA IN RAZVOJA OTROK V VRTCU..... 217
Nuša Petrič, Javni zavod Vrtec Zreče: VPLIV GOZDA NA RAZVOJ OTROKOVIH VREDNOT 230
Romana Skarlovnik, Vrtec “Otona Župančiča” Slovenska Bistrica: SPOZNAVANJE ČEBELE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU 243
Nina Mak Lopan, OŠ Vransko-Tabor, OE Vrtec Tabor: KUHARSKI MOJSTRI V RECIKLIRANI KUHINJI! 252
Vanja Šuško, Dječji vrtić Sunčana, Zagreb, Hrvaška: ODRŽIVI RAZVOJ U UMJETNOSTI POKRETA I PLESA..... 258
Martina Prezelj, Vrtec Antona Medveda Kamnik: KAJ VEM O VODI? 260
Sabina Bajc, OŠ Leskovec pri Krškem, vrtec Leskovec: LOKALNO, TRAJNOSTNO IN BREZ ODPADKOV: "RAZISKOVALCI OKUSOV" 277
Nataša Veldić, Dječji vrtić Sopot, Zagreb, Hrvaška: ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ IZ PERSPEKTIVE MONTESSORI PEDAGOGIJE U SKLADU S PROGRAMOM GLOBALNOG RAZVOJA DO 2030 288
Ena Javor, Ana Marija Kesegić, Dječji vrtić Osijek, PC Mak, Osijek, Hrvaška: KULTURA USTANOVE KAO TEMELJ ODRŽIVOG RAZVOJA 291
Sonja Pavlinjek, OŠ Cankova – vrtec Cankova: ZAVRŽEM ALI UPORABIM? 294
Katja Frol Štefan, Vrtec Domžale: DREVESA ZA KRAS 308
Tjaša Pulko, Vrtec "Otona Župančiča" Slovenska Bistrica: GOZDNE DOGODIVŠČINE – PRIBLIŽATI OBČUTEK ODGOVORNOSTI ZA OKOLJE ŽE NAJMLAJŠIM 317
Petra Vidović, Dječji vrtić Sunčana, Zagreb, Hrvaška: MALI ZELENI VRTLARI U POTRAZI ZA GRADSKIM ZELENILOM 325
Sonja Ambrožič, Vrtec Radovljica: OD PODRTEGA DREVESA DO KULISE 327
Silvana Rupnik, VVE pri OŠ Žiri: ŽIRI - MOJE MESTO 332
Vesna Glavović, Dječji vrtić Sopot, Zagreb, Hrvaška: SJEME DRUŠTVENE SVIJESTI, SOLIDARNOSTI I BRIGE ZA PLANET I LJUDE U MONTESSORI JASLICAMA 338
Nika Zibelnik, Vrtci Brezovica: DRAGOCENOSTI IZ ODPADKOV – VZGOJA OTROK ZA TRAJNOSTNO PRIHODNOST 340

PRIRUČNIK ZA OBRAZOVANJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ

Diana Garašić, nacionalna koordiantorica programa GLOBE, Hrvaška
Izdavač: Školska knjiga, Zagreb, 2023.

Ova prezentacija predstavlja nastanak, strukturu i obrazovne ciljeve **Priručnika za učitelje i nastavnike o obrazovanju za održivi razvoj (OR)**, koji je nastao kao odgovor na dugogodišnji nedostatak sustavne podrške nastavnicima u implementaciji međupredmetne teme Održivi razvoj u školama.

Već od 1998. godine Agencija za odgoj i obrazovanje organizira stručne skupove na temu okoliša i OR, no unatoč inicijativama, tema je ostala slabo zastupljena u kurikulumu. Ključni pomak se dogodio 2019. objavom Kurikuluma međupredmetne teme Održivi razvoj, no bez odgovarajućih udžbenika i metodoloških materijala. Priručnik iz 2023. godine ispunjava upravo tu prazninu.

Ciljevi i sadržaj priručnika:

- Pojasniti koncept **održivog razvoja** (ekološka, socijalna i ekonomska dimenzija).
- Razvijati **kompetencije za OR**, grupirane prema UNESCO-ovom modelu:
    - **Učiti biti** – samosvijest, vrijednosti, osobni razvoj;
    - **Učiti učiti** – razvoj kognitivnih vještina i učinkovitih metoda učenja;
    - **Učiti činiti** – primjena znanja u praksi, poduzetništvo;
    - **Učiti živjeti i raditi zajedno** – suradnja, demokracija, tolerancija.

Metodološki pristup:

Priručnik se temelji na **iskustvenom učenju** (Kolbova teorija) i nudi konkretne **strategije i primjere aktivnosti**, kao što su:

- igre upoznavanja, klasni sporazumi, mikrofon;
- metode suradničkog učenja: slagalica, World café, kvizovi;
- poticanje kritičkog mišljenja: analiza slučaja, predviđanje, rasprave;
- igre uloga i vrednovanje stavova – npr. simulacija gradskog vijeća o izgradnji trgovačkog centra;
- reflektivne aktivnosti poput „Gdje stojim?“ za razvijanje osobnog stava.

Sve aktivnosti su strukturirane s jasnim ciljem, uputom za provedbu, vremenskim trajanjem i preporukom za uzrast učenika.

Zaključak:

Priručnik nudi sveobuhvatan alat za učitelje koji žele održivi razvoj integrirati u svoj svakodnevni rad. Njegova vrijednost je u konkretnoj primjeni i prilagodljivosti raznim uzrastima, uz fokus na **vrijednosti, kritičko mišljenje, demokraciju i aktivno građanstvo**. Predstavlja važan korak prema stvaranju škole koja osnažuje učenike za djelovanje u održivom društvu.

Dr. sc. Diana Garašić je ugledna stručnjakinja na području **odgoja i obrazovanja za održivi razvoj**, dugogodišnja savjetnica i predavačica pri **Agenciji za odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske**. Njezin profesionalni rad obuhvaća razvoj kurikularnih sadržaja, osmišljavanje i provedbu stručnih usavršavanja za učitelje, izradu priručnika te podršku školama u integraciji međupredmetnih tema, osobito onih povezanih s **ekološkim odgojem, aktivnim građanstvom, vrijednostima i globalnom odgovornošću**.

Kao autorica i koautorica brojnih priručnika i edukativnih materijala, dala je značajan doprinos uvođenju **koncepta održivog razvoja u hrvatski obrazovni sustav**. Poseban naglasak u svom radu stavlja na razvoj **kompetencija za održivost**, primjenu **suvremenih i suradničkih metoda poučavanja** te poticanje refleksije i aktivnog sudjelovanja učenika u školskoj i lokalnoj zajednici.

Njezin doprinos prepoznat je i u stručnoj i u široj pedagoškoj zajednici, a redovito sudjeluje i u **međunarodnim projektima, konferencijama i edukacijama** posvećenima obrazovanju za održivi razvoj, globalnom učenju i demokratskoj školi.

Dr. sc. Diana Garašić je priznana strokovnjakinja s področja **vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj**, dolgoletna svetovalka in predavateljica, zaposlena na **Agenciji za odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske**. Njeno delo obsega razvoj kurikularnih vsebin, usposabljanje učiteljev, pripravo strokovnih priročnikov in podporo šolam pri vključevanju medpredmetnih tem, zlasti tistih, ki se nanašajo na **okoljsko vzgojo, aktivno državljanstvo, vrednote in globalno odgovornost**.

Kot avtorica in soavtorica številnih priročnikov ter izobraževalnih vsebin je pomembno prispevala k uvajanju **koncepta trajnostnega razvoja v hrvaški šolski sistem**. Poseben poudarek v njenem delu je na razvoju **kompetenc za trajnostnost**, uporabi **sodobnih, sodelovalnih metod poučevanja** ter spodbujanju refleksije in aktivnega udejstvovanja učencev v šolskem in lokalnem okolju.

Njena prizadevanja so prepoznana tako v strokovni kot širši pedagoški skupnosti, pri čemer pogosto sodeluje tudi na **mednarodnih projektih, konferencah in seminarjih**, namenjenih vzgoji za trajnostni razvoj, globalno učenje in demokratično šolo.

POGOVOR S TIJELOM – KAKO SE NOSITI SA STRESOM

Gordana Jarabek, dipl. fizioterapeut i terapeut alternativne medicine, Bosna i Hercegovina

Kroz godine rada s ljudima u ulozi fizioterapeuta i terapeuta alternativne medicine, uvijek me iznova fascinira jedna jednostavna, ali duboka istina: **tijelo nikada ne laže**. U svakom trenutku, ono komunicira s nama – suptilno, tiho, ali uporno. Kroz bol, napetost, nemir ili umor pokušava nam reći: „Zastani. Saslušaj me. Nešto nije u ravnoteži."

Upravo iz te spoznaje nastala je ideja predavanja „Pogovor s tijelom – kako se nositi sa stresom". U svijetu u kojem sve češće trčimo, a sve rjeđe zaista **boravimo u vlastitom tijelu**, važno mi je bilo podsjetiti sudionike da ne traže odgovore uvijek izvan sebe. Jer odgovori su – u nama. U našem disanju, držanju, osjećajima, mislima i pokretima.

Stres je stvaran. Ne možemo ga izbjeći, ali možemo promijeniti **način na koji ga doživljavamo i kako ga tijelo nosi**. Umjesto da ignoriramo napetost u vratu, težinu u grudima ili osjećaj gušenja, možemo naučiti **slušati te znakove kao prijateljske poruke**, a ne kao smetnje. Tijelo je naš saveznik, ne neprijatelj.

Na predavanju sam dijelila **tehnike koje mogu pomoći svakome** – bez obzira na godine, zanimanje ili razinu prethodnog znanja. Počeli smo sa svjesnim disanjem. Disanje je prva stvar koju uradimo kada dođemo na svijet i posljednja kada ga napuštamo – a najčešće upravo nju zaboravljamo između. Kad osvijestimo dah, vraćamo se sebi. Pokazala sam i kako nježnim pokretima i laganom masažom možemo „otopiti" napetost i vratiti tijelo u stanje sigurnosti i ravnoteže.

Poseban dio predavanja bio je posvećen **emocionalnoj anatomiji** – načinu na koji potisnute emocije postaju tjelesni obrasci. Strah često živi u ramenima, tuga u prsima, ljutnja u vilici. Kada učimo tijelo da otpusti, učimo i dušu da se oslobodi. U radu s klijentima – bilo kroz dodir, energetski rad, ili jednostavan razgovor – najljepši trenuci nastaju kad neko prvi put nakon dugo vremena osjeti da ponovno diše, slobodno i duboko.

Pozvala sam sudionike da razvijaju **dnevni ritual tišine i prisutnosti** – makar nekoliko minuta u kojima će zapitati svoje tijelo: *Kako si danas? Šta ti treba?* To je jednostavno pitanje koje može promijeniti naš dan – a dugoročno i život.

Na kraju, ne nosimo svi isti stres, ali svi imamo tijelo koje nas pokušava podržati. Kada mu pružimo pažnju, nježnost i poštovanje koje zaslužuje, ono nas vodi putem isciljenja.

Zato, dragi čitatelju – **ne zaboravi razgovarati sa svojim tijelom**. Ponekad ti ne treba novi savjet, nova obaveza ili novo rješenje. Ponekad ti treba samo **dubok udah i dopuštenje da budeš tu gdje jesi, sa sobom**.

Tijelo govori… Na nama je da ga čujemo.

O autorici

Gordana Jarabek, dipl. fizioterapeut i terapeut alternativne medicine iz Bosne i Hercegovine, već više od dvadeset godina radi na spoju klasične fizioterapije i holističkog pristupa zdravlju. Svoju

profesionalnu karijeru posvetila je **razumijevanju tijela kao cjeline**, gdje fizičko, emocionalno i energetsko stanje čovjeka čine neraskidiv sistem.

Kao stručnjakinja s bogatim iskustvom u radu s osobama koje se suočavaju sa stresom, kroničnim bolovima i emocionalnim blokadama, Gordana koristi metode svjesnog pokreta, disanja, terapeutski dodir, energetski rad i edukativne tehnike kako bi pomogla ljudima da se ponovno povežu sa sobom.

Redovno održava **radionice i predavanja o važnosti „razgovora s tijelom“**, prevenciji stresa i razvoju unutrašnjeg balansa, te svojim znanjem i prisustvom ostavlja snažan utisak na svakoga ko ima priliku raditi s njom. Njezina filozofija je jednostavna: **tijelo je naš saveznik – ako ga naučimo slušati, ono nas vodi ka zdravlju i unutrašnjem miru**.

O avtorici

Gordana Jarabek, dipl. fizioterapevtka in terapevtka alternativne medicine iz Bosne in Hercegovine, že več kot dvajset let deluje na stičišču klasične fizioterapije in celostnega (holističnega) pristopa k zdravju. Svojo poklicno pot je posvetila **razumevanju telesa kot celote**, kjer se fizično, čustveno in energetsko stanje človeka medsebojno prepletajo.

Kot strokovnjakinja z bogatimi izkušnjami pri delu z osebami, ki se soočajo s stresom, kroničnimi bolečinami in čustvenimi blokadami, pri svojem delu uporablja metode **zavestnega gibanja, dihanja, terapevtskega dotika, energijskega ravnovesja ter izobraževalne tehnike**, ki posamezniku pomagajo ponovno vzpostaviti stik s seboj.

Redno vodi **delavnice in predavanja o pomenu 'pogovora s telesom'**, o preprečevanju stresa in razvijanju notranjega ravnovesja. S svojim znanjem, srčnostjo in celostnim pristopom pusti globok vtis pri vsakem, ki ima priložnost sodelovati z njo. Njeno vodilo je preprosto: **telo je naš zaveznik – če ga znamo poslušati, nas vodi k zdravju in notranjemu miru**.

CIRCULAR ECONOMY AND EDUCATIO – SUMMARY

Marco Antonio Segovia Bifarini, MSc

The presentation explores the essential role of education in accelerating the transition from a linear to a circular economy. Unlike the traditional take–make–dispose model, the circular economy is based on resource regeneration, waste minimization, and system-wide sustainability. Alarming global trends, such as the projected 70% increase in waste by 2050 and the fact that only 12% of materials in the EU are recycled, highlight the urgency of this shift.

Central to the transition is a **systems thinking approach**, which emphasizes interconnections between environmental, social, and economic systems. Instead of siloed thinking, this approach calls for innovation at all levels—business models, policies, community practices—and the development of enabling conditions for circularity.

Effective change requires **network governance**, where multiple stakeholders (public, private, civil society) collaborate across sectors. Transition brokers play a key role in aligning efforts and scaling initiatives neutrally. Tools like stakeholder mapping and multi-actor platforms are essential for fostering trust and cooperation.

Education and research are positioned as transformative forces. Initiatives such as summer schools, circular design workshops, and cross-sector innovation labs equip individuals—especially youth—with the skills and mindsets needed to rethink systems. The presentation also emphasizes macroregional cooperation (e.g., EUSAIR), supportive policies, and the development of circular value chains.

Ultimately, circularity in education demands a rethinking of curricula to include critical reflection, awareness, and design for sustainability. The next generation must be empowered not just to adapt but to lead systemic change.

“We can’t recycle our way out of this”—we need to redesign our systems entirely.

Marco A. Segovia Bifarini, MSc is a sustainability and circular economy expert with more than 8 years of experience in the Adriatic-Ionian region, South America, and Central and Eastern Europe. Currently, he covers the role of Project Director of Circular Change (a non-profit organization focused on circular economy and systemic change) and is the founder of Green Heartbeat (as a consultancy for sustainability-related projects). His areas of expertise include sustainable technologies, circular value chains, the European policy framework, and environmental engineering. His work has focused on technical studies, lectures and training, roadmaps and strategies, and research.

MALE GLAVICE IN VELIKA ODGOVORNOST:

KAKO OTROKE (1-2 LETI) »NAUČITI« POMENA TRAJNOSTNEGA GOSPODARJENJA Z VODNIMI VIRI

Tamara Medja, Kranjski vrtci

Izvleček:

V času, ko trajnostno ravnanje z naravnimi viri postaja vse pomembnejše, je ključno, da že najmlajši začutijo odgovornost do planeta. Voda je ena najdragocenejših naravnih dobrin, ki jo pogosto jemljemo kot samoumevno. Čeprav otroci, stari 1–2 leti, še ne razumejo kompleksnih okoljskih izzivov, jih lahko že skozi igro in preproste aktivnosti opolnomočimo z osnovnimi načeli trajnostne rabe vode. Z uporabo deževnice, ki je varna in primerna za igro, sem jim omogočila izkustveno učenje o pomenu varčevanja z vodo. S pripovedovanjem sem jim približala naravne procese in razložila, zakaj zbiramo deževnico. Otroci so nato z barvnim ledom iz deževnice ustvarjali umetnine ter raziskovali barve in teksture. S tem so razvijali domišljijo, senzorične spretnosti in spoznavali pomen naravnih virov. Metoda igre je bila prisotna v vseh dejavnostih – skozi raziskovanje, ustvarjanje in igro so se otroci učili o trajnostnem ravnanju z vodo. Z opazovanjem narave in izkušnjami iz prve roke so spoznavali povezanost človeka z okoljem. Prizadevala sem si, da bi preko zabavnih vsebin že v zgodnjem otroštvu oblikovali temelje odgovornega odnosa do narave. Otroci so pokazali veliko zanimanja, kar me navdaja z optimizmom, da vzgajamo generacijo, ki bo znala ceniti in varovati naravne vire.

Ključne besede: deževnica, igra, ozaveščenost, trajnostno gospodarjenje, vodni viri, 1-2 leti stari otroci

Cilji trajnostnega razvoja: Cilj 6. Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri.

LITTLE MINDS AND GREAT RESPONSIBILITY:

How to Teach One- and Two-Year-Olds the Importance of Sustainable Water Resource Management

Abstract:

At a time when the sustainable management of natural resources is increasingly important, fostering environmental responsibility must begin in early childhood. Water is one of the most precious natural resources, and one we often take for granted. While children aged one to two cannot comprehend complex environmental challenges, we can empower them with the basic principles of sustainable water use through play and simple activities. Using collected rainwater, which is safe and perfectly

suited for play, I provided an experiential lesson on the importance of conserving water. Through storytelling, children were introduced to natural cycles and the purpose of rainwater harvesting. This narrative foundation was followed by a creative exercise in which the children explored colors and textures by creating artworks using colorful ice made from the rainwater. In doing so, they exercised their imagination, engaged their sensory skills, and gained an early appreciation for the value of natural resources. The play-based approach was woven through every activity: through exploration, creation, and play, the children learned about sustainable water management. This approach enabled the children to build an early understanding of the relationship between people and the environment. By observing natural phenomena and engaging in age-appropriate content, they laid the foundation for a lifelong sense of responsibility toward the planet. The children's keen interest fills me with optimism that we are raising a generation capable of valuing and protecting our natural resources.

Keywords: Awareness, Children aged 1–2 years, Play-based learning, Rainwater, Sustainable water management, Water resources

Uvod

V sodobnem izobraževalnem procesu že od zgodnjega otroštva poudarjamo pomen izkustvenega učenja, ki omogoča otrokom, da skozi neposredno izkušnjo spoznavajo svet okoli sebe. V kontekstu naravoslovnega učenja je posebej pomembno, da že najmlajši razvijejo osnove razumevanja naravnih pojavov, med katerimi ima voda ključno mesto. Raziskovalna dela, kot jih navajajo Berk (2013) ter Gopnik, Meltzoff in Kuhl (1999), jasno poudarjajo, da otroci v prvem starostnem obdobju zaznavajo in obdelujejo informacije preko neposrednih čutnih izkušenj, kar vpliva na njihov razvoj kognitivnih sposobnosti in zaznavanje sveta.

Otroci v prvem starostnem obdobju novo znanje sprejemajo na povsem drugačen način kot starejši otroci ali odrasli. Njihovo učenje temelji predvsem na izkustvu, zaznavanju, neposredni interakciji z okolico ter ponavljanju (Berk, 2013). V skladu s sodobnimi dognanji razvojne psihologije se otroci že zelo zgodaj obnašajo kot »majhni znanstveniki«, ki skozi igro raziskujejo svet (Gopnik idr., 1999). Menim, da je prav način posredovanja kompleksnejšega znanja v tem zgodnjem obdobju ključnega pomena. Če so vsebine predstavljene na otroku razumljiv, konkreten in igrivo obarvan način, lahko že zgodaj gradimo temelje za razumevanje pomembnih naravnih konceptov, kot sta pomen vode in razumevanje vodnega kroga (Kurikulum za vrtce, 1999).

V vrtcu sem si zastavila jasen cilj – otrokom na preprost in njim razumljiv način predstaviti pomen vode, njen izvor ter nujnost varčevanja z njo. Želela sem jim pokazati, da voda, ki priteče iz pipe, ne nastane tam sama od sebe, ampak je del širšega naravnega kroga. Deževnica, sneg, potoki, reke – vse to so oblike vode, ki imajo svojo vlogo v naravi in končno lahko tudi končajo v naših pipah. Z lastnim zgledom in s pomočjo konkretnih dejavnosti sem jim želela približati te naravne pojave in jih spodbuditi k razmišljanju o vodi kot dragocenem naravnem viru.

1. Bližnje srečanje z dežjem in igra z deževnico

Naše raziskovanje se je začelo v deževnem obdobju. Skupaj smo se igrali na dežju, opazovali kapljice, jih tipali, skakali po lužah in poslušali zvoke dežja. Otroci so ob občutljivem zvoku dežja in svežini zraka neposredno izkusili poseben čar narave. Otrokom sem ob tem predstavila vodo kot nekaj živega, gibljivega, spreminjajočega. Starše sem predhodno obvestila, naj otrokom prinesejo primerno obutev in oblačila. Kljub temu smo morali ob vrnitvi skoraj vse otroke preobleči, saj so bili mokri – a njihova radost in zanimanje za igro z dežjem sta bila neprecenljiva.

V velikem vedru smo zbirali deževnico, ki smo jo kasneje uporabili za igro in kot osnovo za nadaljnje raziskave. Otroci so me z zanimanjem opazovali, kar je razvidno tudi na sliki. Po dveh dneh sem posodo, polno vode, prinesla v igralnico. Skupaj smo ugotovili, da je to voda, ki je padla z neba, torej dež. Otroci so bili navdušeni. Pojasnila sem jim, da se lahko z deževnico tudi igramo, čeprav je ne pijemo. Med igro, kar lahko opazimo tudi na siki, so vodo pretakali, opazovali njeno gibanje in učinke, pri tem pa tudi spoznali, da za igro ne potrebujemo vedno vode iz pipe. Tako smo varčevali z vodo.

2. Transformacija vode (deževnice): od tekočega do trdnega stanja

V naslednjem koraku smo zbrano deževnico razdelili v manjše posode. V nekaj posod smo primešali tudi zeleno barvo, kar smo kasneje uporabili kot sredstvo za ustvarjanje.

Posode smo postavili na okenske police, kjer so jih otroci imeli možnost opazovali. Ker so bile temperature še vedno pod lediščem, je voda zmrznila. Ta eksperiment je služil kot praktičen uvod v pojem agregatnih stanj snovi. Ko sem posode prinesla nazaj v igralnico, sem otrokom pokazala, kako se je voda spremenila v trdno snov – led. Najprej sem jim pokazala led, ki ni bil obarvan, kasneje pa še led z obarvano vodo.

Otroci so se z ledom, ki ni bil obarvan, igrali, ga držali v rokah, ugotavljali, da je hladen, da jih zebe v roke in da se topi. Tako kot prikazuje slika. Preko tipanja ledu so občutili hladnost, trdnost in začutili razliko v teksturi med tekočim in trdnim stanjem. S tem smo želeli spodbuditi njihovo zanimanje za naravoslovne pojave in jim hkrati pokazati, da se ob vsaki spremembi temperature zgodi nekaj čudovitega.

Pri zeleno obarvanem ledu so ugotovili, da pušča barvo in da pušča mokre sledi. Iz teh sledi so ustvarili zanimivo sliko, ki je kasneje služila kot podlaga za pomladno razstavo na hodniku. Otroci so tako skozi igro zaznavali spremembe snovi iz tekočega v trdno stanje in obratno, kar je osnova za kasnejše razumevanje naravoslovnih pojmov (Gopnik idr., 1999).

3. Preobrazba snega: od bele odeje do tekoče vode

V projekt sem vključila tudi eksperiment s snegom. Ko je padel prvi sneg, sem na igrišču z njim napolnila posodo in jo prinesla v igralnico. Otroci so s svojo radovednostjo in čutno občutljivostjo preizkušali mehkobo snega in opazovali, kako se ta med toplimi dlanmi spreminja v tekočino. Otrokom sem pojasnila, da je to prav tako voda, le v drugačni obliki. S snegom so se igrali, ga barvali s tempera barvami, ga tipali in ugotavljali, da je hladen in da se v rokah topi. Opazili so, da sneg, ko se stopi, postane voda.

Ta spoznanja smo nadgradili še z dejavnostjo, pri kateri smo vodo, ki je nastala iz snega, spet zamrznili. Tako sem poskušala otrokom prikazati razumevanje kroženja vode v naravi. S tem so otroci postopoma in skozi konkretne izkušnje doumeli, da se voda spreminja iz tekočine v trdno snov in obratno.

4. Vodna para in prikaz plinastega stanja

Naslednji korak v raziskovanju je bil prikaz plinastega agregatnega stanja. Za prikaz plinaste oblike smo uporabili vlažilec zraka, s katerim smo ustvarili videz meglice. Videza meglice nisem želela prikazati z vrelo vodo v loncu na indukcijski plošči, saj je obstajala velika nevarnost, da bi se kdo od otrok opekel. Zato sem v igralnico prinesla vlažilec zraka, vanj nalila vodo in ga prižgala. Otroci so opazovali, kako se majhni delci vode združujejo v meglico in kako se ta vidno izgublja, ko voda popolnoma preide v plinasto stanje. Spodbudila sem jih, naj dajo roko nad meglico in začutili so vlažno toploto. Po določenem času so ugotovili, da je vode preprosto zmanjkalo, saj je izhlapela v zrak.

Tako sem jim na preprost način prikazala, da se voda lahko spremeni tudi v plinasto stanje. To so izkusili na konkretnem prikazu, čeprav tega izraza v tej starosti še ne uporabljamo (Berk, 2013). V splošnem nisem uporabljala kompleksnih izrazov, kot so »agregatna stanja«, sem pa vsakokrat razložila, kaj se je z vodo zgodilo, torej da je zmrznila, izhlapela ali se stalila.

5. Obisk naravnih okolij: rečni sistem in okoljska ozaveščenost

V okviru dejavnosti smo se peš odpravili tudi do bližnje reke Kokre. Med sprehodom smo se pogovarjali o vlogi reke (vode) v naravi. Povedala sem, da je voda potrebna za rast rastlin, za življenje živali in ljudi. Ta izkušnja je bila ključna za razvoj socialnega in čustvenega razumevanja pri otrocih, saj so se učili, da je voda več kot le snov – je osnova življenja, ki povezuje vse naravne procese. Izpostavili smo tudi pomen varčevanja z vodo, kar je postalo osnova za nadaljnje razprave o trajnostnem ravnanju in ohranjanju naravnih virov. Ob prihodu so otroci z zanimanjem opazovali reko, ji prisluhnili in vanjo metali kamenčke. Služila nam je kot pristna učilnica narave. Na terenu so otroci preko neposrednega stika z naravo začutili pomembnost vode kot življenja in njenega kroženja v ekosistemu.

6. Voda v vsakdanjem življenju

Poleti smo se osredotočili tudi na pomen pitja vode. Otrokom sem pojasnila, da je poleti, ko je zunaj vroče, treba piti več tekočine, da ostanemo zdravi in hidrirani. Pripravili smo plastenke z vodo, in redno opozarjali na pitje.

Preko vseh dejavnosti sem otrokom predstavila različne oblike vode – luže, reke, dež, sneg in led – ter jih spraševala, kaj vidijo. Njihovi odgovori so bili redki, kar je pričakovano za to starostno obdobje, saj še ne oblikujejo daljših verbalnih odzivov. Kljub temu sem opazila, da so vse pojave poimenovali preprosto »voda«. Za razliko od otrok odrasli v vsakdanjem govoru te pojavne oblike pogosto poimenujemo ločeno, kar jih lahko včasih zmede. Njihovi odzivi in izraženo zanimanje pa so jasno pokazali, da so razumeli ključno sporočilo: vse to je voda. Prav je, da v tej razvojni fazi vsem oblikam rečejo »voda«, saj gre v bistvu za isto snov v različnih agregatnih stanjih. Pomembno pa je, da že skozi zgodnje izkušnje začnejo razvijati občutek za raznolikost naravnih pojavov.

Zaključek

Celoten proces raziskovanja je trajal več mesecev, od zime do poletja. Otroci so skozi igro in opazovanje razvijali osnovno razumevanje kroženja vode in se naučili, da voda ni samoumevna. Skozi izkustvene dejavnosti so pridobili osnovno razumevanje vodnega kroga ter spoznali različne pojave, ki jih prinaša narava. Deležni so bili raziskovanja z vsemi čutili in spoznali so vodo v različnih pojavnih oblikah. Spoznali so tudi, da ni treba vedno uporabljati vode iz pipe – lahko se igramo tudi z deževnico ali snegom. To je med otroki razvilo zavedanje o trajnostnem ravnanju z vodnimi viri, kar je pomemben temelj za oblikovanje okoljsko ozaveščenih posameznikov v prihodnosti.

Ne smemo zanemariti, da takšne dejavnosti poleg kognitivnih koristi prinašajo tudi pomemben čustveni in socialni razvoj. Otroke smo preko praktičnih izkušenj spodbujali k spoznavanju povezanosti med človekom in naravo. Spoznanje, da voda, kljub različnim oblikam, ostaja ista snov, je pripomoglo k oblikovanju trajnostne miselnosti, ki se odraža v vsakodnevnem ravnanju in spoštovanju narave. Poleg tega so otroci skozi sodelovalne dejavnosti, kot so skupinska igra in skupne raziskovalne aktivnosti, izboljšali svoje socialne veščine.

Moja vloga (vloga vzgojiteljice) v načrtovanih dejavnostih ni bila le prenašanje znanja, temveč tudi to, da sem usmerjala otrokovo raziskovanje, spodbujala njihovo radovednost in sočasno omogočala varno okolje, kjer so lahko otroci sami preizkušali in odkrivali naravne pojave. Pri načrtovanju in izvedbi aktivnosti sem se opirala na smernice iz Kurikuluma za vrtce (1999), ki poudarjajo pomen raziskovalnih metod in prilagajanja učnega procesa glede na razvojno stopnjo otrok. S tem sem želela zagotoviti, da se otroci ne preobremenijo s preveč abstraktnimi koncepti in pojmi, temveč se postopoma seznanijo z naravnimi zakonitostmi in razumejo njihovo praktično uporabnost v vsakdanjem življenju.

Glede na cilje, ki sem si jih zastavila, menim, da sem bila pri tem uspešna. Otroci so pridobili številne nove izkušnje, ki jim bodo služile kot podlaga za kasnejše razumevanje naravoslovnih vsebin. Upam, da bo moj prispevek spodbudil tudi druge vzgojitelje in učitelje, da bodo pri svojih dejavnostih razmišljali o smiselni uporabi alternativnih vodnih virov, kadar je to mogoče.

Projekt o spoznavanju vode kot naravnega vira je pokazal, da se lahko kompleksni pojavi uspešno približajo najmlajšim preko smiselno zasnovanih izkustvenih dejavnosti. Otroci so preko opazovanja, igre in eksperimentiranja spoznali, da voda v vseh svojih oblikah (kot tekočina, led in para) predstavlja temelj naravnega kroga in življenjske dinamike. To spoznanje pa ni le temelj za nadaljnje naravoslovno izobraževanje, temveč tudi za razvoj trajnostne miselnosti, ki bo v prihodnosti pripomogla k odgovornemu ravnanju z naravnimi viri. Z dejavnostmi sem bila izjemno zadovoljna, saj so otroci pokazali veliko zanimanja in motivacije za sodelovanje, kar je bil odličen korak k doseganju ciljev trajnostnega razvoja, kot jih opredeljuje Agenda 2030.

Viri in literatura:

- Berk, L. E. (2013). Development through the lifespan. Pearson Education.
- Gopnik, A., Meltzoff, A. N., & Kuhl, P. K. (1999). The scientist in the crib: Minds, brains, and how children learn. William Morrow & Co.
- Kurikulum za vrtce. (1999). Kurikulum za vrtce. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Kratka predstavitev avtorja:

Sem Tamara Medja. Leta 2013 sem diplomirala kot vzgojiteljica predšolskih otrok, leta 2019 pa sem zagovarjala magistrsko delo in pridobila naziv magistrice profesorice predšolske vzgoje. V zavodu Kranjski vrtci sem zaposlena že 10 let kot vzgojiteljica z organizacijskimi nalogami enote Najdihojca. V tej vlogi skrbim za vodenje in koordinacijo vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v oddelku prvega starostnega obdobja ter za organizacijsko-administrativna opravila v enoti.

Short introduction of the author:

I am Tamara Medja. In 2013, I graduated as a preschool teacher, and in 2019, I defended my master's thesis and obtained the title of Master of Education in Preschool Teaching. I have been employed at Kranjski Vrtci for 10 years as the organizational leader of the Najdihojca unit. In this role, I am responsible for leading and coordinating educational activities in the first age group, as well as for organizational and administrative tasks within the unit.

METODIČKI PRISTUPI ZA OSVJEŠTAVANJE EKOLOŠKE OSJETLJIVOSTI KAO KULTURE ŽIVLJENJA KOD DJECE

Mag.praesc.educ. Martina Skoko, odgojitelj mentor – Dječji vrtić Prečko
Mag.praesc.educ., Marijana Plivelić – Dječji vrtić Jarun

Martina Skoko:

Sažetak:

Temeljno pitanje današnjice je kako postići ravnotežu između dobrobiti sveukupnog razvoja, njegovog štetnog utjecaja na okoliš i kvalitetu našeg života. Zdrav i čist okoliš temeljna je potreba i pravo svakog bića koje mu omogućava zadovoljavanje njegovih potreba i skladan razvoj potencijala te je zagarantirano svakom djetetu Konvencijom UN-a o pravima djeteta. Važan zadatak svakog pojedinca koji sudjeluje u odgoju i obrazovanju, bilo da se radi o roditelju ili stručnjaku je razvijati ekološku osjetljivost, aktivan odnos odgovornim ponašanjem u svakodnevnom životu od najranije dobi djeteta. Uočili smo kod većine djece neodgovoran odnos prema okolišu i resursima.

Spomenuti načini ponašanja kod djece potaknuli su odgojitelje na pronalaženje različitih metodičkih pristupa s ciljem mijenjanja pojedinca i njegovog ponašanja. Cilj projekta je bio razvijati kod djece sposobnost bogatijeg iskustva, nadograditi postojeća znanja i spoznaja o prirodi, njezinim zakonitostima te razvijati ekološku osjetljivost i aktivan odnos odgovornim ponašanjem u svakodnevnom životu. Zadaća tijekom planiranja i provedbe odgojno obrazovnog rada je osmisliti poticaje i omogućiti djeci što više neposrednog i osobnog dodira s prirodom. Na taj način djecu uključiti u odgojno obrazovne procese kako bi djelovati i kritički promišljali o okolišu, u okolišu i za okoliš te integrirati u načine odgovornog življenja što podrazumijeva odgovornog pojedinca, prema sebi, prema drugima i prema okruženju. To je ujedno i jedan od važnijih zadataka Montessori pedagogije jer svi smo dio kozmičkog plana u kojem su sva živa bića međusobno povezana i međuovisna s jednom kozmičkom zadaćom. Djeca su svojim djelovanjem i inicijativom usmjeravala odgojno obrazovni proces, uključivala se prema svojim interesima te nadogradila već postojeće spoznaje i iskustva. Uočeni su pozitivni pomaci u razumijevanju ovisnosti čovjeka i okoliša te spremnost na primjenu usvojenih ekoloških aktivnosti i sadržaja u kulturi življenja.

Ključne riječi: ekološka osjetljivost, kozmički odgoj, didaktički izlet

Slika1: Didaktički izlet u šumu- izvor: osobni album

METHODICAL APPROACHES TO RAISING ECOLOGICAL AWARENESS AS A CULTURE OF LIVING AMONG CHILDREN

Mag.praesc.educ. Martina Skoko, mentor educator

Abstract:

The fundamental question today is how to achieve a balance between the benefits of overall development, its harmful impact on the environment, and the quality of human life. A healthy and clean environment is a basic need and fundamental right of every individual. It enables people to meet their needs and realize their potential harmoniously. This right is also guaranteed to every child under the UN Convention on the Rights of the Child.

An important responsibility of every individual involved in education—whether a parent or a professional—is to foster ecological sensitivity and promote responsible behavior in everyday life from the earliest stages of childhood. However, we have observed a general lack of responsibility toward the environment and natural resources among many children.

These behaviors have motivated educators to seek diverse methodological approaches aimed at influencing individual attitudes and behavior. The goal of the project was to enhance children's ability to engage more deeply with nature, build on their existing knowledge, and

develop ecological awareness. Through responsible daily behavior, children were encouraged to form an active and respectful relationship with the environment.

During the planning and implementation of educational activities, the objective was to create stimulating experiences and ensure children had frequent, direct, and personal contact with nature. In this way, children are engaged in learning processes that encourage them to think critically about the environment, act within it, and act for it. The aim is to integrate environmental consciousness into their everyday lives, fostering responsibility toward themselves, others, and the natural world.

This aligns closely with the goals of Montessori pedagogy, which emphasizes our place in a cosmic order where all living beings are interconnected and interdependent, each with a unique role. Through their actions and interests, children guided the educational process, building upon their previous knowledge and experiences. Positive changes were observed in their understanding of the interdependence between humans and the environment, as well as in their willingness to adopt and apply environmentally conscious behaviors in daily life.

Keywords: ecological sensitivity, cosmic education, Didactic excursion

Mag.praesc.educ. Marijana Plivelić, odgojitelj mentor

Sažetak:

Važan zadatak svakog pojedinca koji sudjeluje u odgoju i obrazovanju je razvijati ekološku svijest i odgovorno djelovanje prema svom okruženju od najranije dobi djeteta. Kako bi ekološki senzibilizirali dijete potrebno je u odgojno obrazovne procese integrirati ekološki odgoj i tako utjecati na oblikovanje i formiranje pozitivnih ekoloških stavova kod djece. Na taj način im pružamo priliku da se obrazuju za dugoročno održivi rast i razvoj koji podrazumijeva interakciju pojedinca s okruženjem na obostrana korist. Suvremena metodička načela stavljaju naglasak na iskustveno učenje koje se može primijeniti i u ekološkom odgoju, a usmjereno je na dijete. Budući da su djeca u predškolskom razdoblju znatiželjna i posjeduju intrizičnu motivaciju za učenjem potrebno je iskoristiti spomenuto i potaknuti kritičko razmišljanje koje se temelji na praktičnom djelovanju što uključuje iskustvene aktivnosti djece u realnom stvarnom okruženju kroz izravno promatranje i percipiranje doživljenog. Shodno tome dijete će konstruirati nova znanja koja će rezultirati razumijevanjem stvarnosti i svijeta oko sebe. Istraživanjem, djelovanjem, razmjenom informacija i socijalnoj interakciji u smislu kooperativnog učenja, dijete će dobiti priliku mijenjati postojeće navike i formirati pozitivne promjene koje će se s vremenom izdefinirati kao životna filozofija, a rezultirati će promjenom razmišljanja i svjesnog ekološkog ponašanja.

Cilj projekta je razvijati kod djece sposobnost bogatijeg iskustva, nadograditi postojeća znanja i spoznaje o prirodi te razvijati ekološku osjetljivost i aktivan odnos odgovornim ponašanjem

u svakodnevnom životu kao ekološki osviješten pojedinac prvo na lokalnoj, a u budućnosti i na globalnoj razini.

U radu će biti prikazane didaktičko metodičke smjernice, sukladne spomenutim ciljevima, i primjeri iskustvenih aktivnosti djece u realnom i stvarnom okruženju.

Ključne riječi: iskustveno učenje, kritičko razmišljanje, ekološki odgoj

Slika 1: *„Učinimo svoje okruženje održivim zajedno“*, tehnika: kombinirana, tuš i vodene boje-izvor: osobni album

METHODOLOGICAL APPROACHES TO RAISING ECOLOGICAL AWARENESS OF LIVING AMONG CHILDREN

Mag.praesc.educ. Marijana Plivelić, mentor educator

Abstract:

An important task of every individual who participates in upbringing and education is to develop ecological awareness and responsible action towards their environment from the earliest age of the child. In order to make a child environmentally sensitive, it is necessary to integrate ecological education into educational processes and thus influence the shaping and formation of positive ecological attitudes in children. In this way, we provide them with the opportunity to educate themselves for long-term sustainable growth and development, which involves the interaction of the individual with the environment for mutual benefit. Modern methodological principles emphasize experiential learning, which can also be applied in environmental education, and is focused on the child. Since children in the preschool period are curious and have an intrinsic motivation to learn, it is necessary to take advantage of this and encourage critical thinking based on practical action, which implies experiential activities of children in a real environment through direct observation and perception of what is experienced. Accordingly, the child will construct new knowledge that will result in an understanding of reality and the world around him. Through research, action, exchange of

information and social interaction in the sense of cooperative learning, the child will be given the opportunity to change existing habits and form positive changes that will eventually be defined as a life philosophy, and will result in a change in thinking and conscious ecological behavior.

The goal of the project is to develop children's ability to have richer experiences, build on existing knowledge and understanding of nature, and develop ecological sensitivity and an active relationship through responsible behavior in everyday life as an environmentally aware individual on a first at the local level, and in the future also at the global level.

The paper will present didactic and methodological guidelines, consistent with the aforementioned goals, and examples of children's experiential activities in a realistic and real environment.

Keywords: experiential learning, critical thinking, ecological education

Martina Skoko CV

Odgojiteljica sam radnim iskustvom preko 25 godina uglavnom u Montessori programu te u programu ranog učenja talijanskog jezika. Pedagošku naobrazbu sam započela na stručnom prijediplomskom studiju, Educatore professionale, Scuola per educatore professionale, Don Gnocchi ONLUS, Milano Italija te sam stekla zvanje odgojitelj socijalni radnik. Na Corso internazionale per il metodo Montessori AMI, Perugia Italija stječem diplomu Montessori odgojitelja djece od 3 do 6 godina. Nakon povratka u Hrvatsku završavam prijediplomski studij za odgojitelja predškolske djece, Učiteljska akademija Sveučilišta u Zagrebu te diplomski studij Ranog i predškolskog odgoja Sveučilišta u Zagrebu. Kontinuirano se profesionalno usavršavam te sam napredovala u zvanje mentora. Trenutno sam zaposlena u Dječjem vrtiću Prečko u Zagrebu u Montessori skupini.

Martina Skoko CV

I am an educator with over 25 years of work experience, mainly in the Montessori program and in the program of early learning of the Italian language. I started my pedagogical education at the professional undergraduate study, Educatore professionale, Scuola per educatore professionale, Don Gnocchi ONLUS, Milan Italy and I acquired the title of preschool teacher social worker. At Corso internazionale per il metodo Montessori AMI, Perugia Italy, I obtain a Montessori diploma as a preschool teacher for children from 3 to 6 years old. After returning to Croatia, I completed my undergraduate studies for preschool teachers, the Teacher Education Academy of the University of Zagreb and the graduate study of Early and Preschool Education at the University of Zagreb. I am continuously improving my professional skills and

have advanced to the title of mentor. I am currently employed at the Prečko Kindergarten in Zagreb in the Montessori group.

Marijana Plivelić CV

Po struci sam magistra ranog i predškolskog odgoja i učiteljica razredne nastave. Kao odgojitelj radim dvadeset i četiri godine. Zadnjih deset godina radim u skupini za rano učenje njemačkog jezika. Kontinuirano se profesionalno usavršavam te sam napredovala u zvanje odgojitelj mentor. Trenutno sam zaposlena u Dječjem vrtiću Jarun u Zagrebu.

Marijana Plivelić CV

I have a master's degree in early childhood education and am a classroom teacher. I have been working as an educator for twenty-four years. For the last ten years I have been working in a group for early learning of the German language. I am continuously improving my professional skills and have been promoted to the title of educator mentor. I am currently employed at the Jarun Kindergarten in Zagreb

VLOGA VRTCA PRI OZAVEŠČANJU STARŠEV IN OTROK O POMENU ČEBEL

Leonida Škodnik, Vrtec Ivana Glinška Maribor

Izvleček:

Vloga vrtca pri ozaveščanju staršev in otrok o pomenu čebel je ključnega pomena, saj lahko vpliva na oblikovanje dolgoročnih navad in spoštovanja do narave ter ohranjanje okolja.

Na ravni enote smo izvajali celoletni projekt ozaveščanja staršev in otrok o pomenu čebel. Vključene so bile vse skupine otrok prvega in drugega starostnega obdobja. Naš cilj je bil ozaveščanje otrok in njihovih staršev o pomenu čebel, ki je ključnega pomena za ohranjanje teh pomembnih žuželk.

Otroci so se skozi praktične dejavnosti - spoznavanje čebele in čebelje družine, opazovanje čebel na sprehodih, poizkušanje medu in izdelava medenega namaza, izdelava hotela za čebele, sajenje medovitih rastlin, obisk čebelarja ter orientacijski pohod - naučili spoštovati in varovati naravo.

Z aktivnim vključevanjem celotne družine smo dosegli dolgoročne pozitivne spremembe, ki prispevajo k zaščiti čebel in ohranjanju narave za prihodnje generacije. S temi dejavnostmi nismo le učili, ampak smo tako starše spodbudili k večjemu spoštovanju čebel in njihove vloge v naravi.

Ključne besede: čebela, narava, otrok, ozaveščanje, starši, vrtec, vzgojitelj

THE ROLE OF KINDERGARTEN IN RAISING AWARENESS OF PARENTS AND CHILDREN ABOUT THE IMPORTANCE OF BEES

Abstract:

The role of kindergarten in raising awareness of parents and children about the importance of bees is crucial, as it can influence the formation of long-term habits and respect for nature and environmental conservation.

At the unit level, we implemented a year-long project to raise awareness of parents and children about the importance of bees.

All groups of children in the first and second age groups were included. My goal was to raise awareness of children and parents about the importance of bees, which is crucial for the conservation of these important insects.

Through practical activities such as: learning about bees, bee colonies, observing bees on walks, trying honey and making honey spread, making a bee hotel, planting honey plants, visiting a beekeeper and an orientation hike, the children learned to respect and protect nature.

By actively involving the entire family, we achieved long-term positive changes that contribute to the protection of bees and the conservation of nature for future generations. With these activities, we not only taught, but also encouraged parents to have greater respect for bees and their role in nature.

Keywords: Bee, nature, child, awareness, scares, kindergarten, educator

1. Uvod

Vloga vrtca pri ozaveščanju staršev in otrok o pomenu čebel je ključnega pomena, saj lahko vpliva na oblikovanje dolgoročnih navad, spoštovanja do narave in ohranjanja okolja. Vrtec omogoča prenos informacij na čustveni ravni in hkrati na interaktivne in zabavne načine učenja, ki so dostopni tako otrokom kot tudi njihovim staršem.

Celoletni projekt ozaveščanja staršev in otrok o pomenu čebel smo izvajali na ravni enote. Vključeni so bili vsi oddelki otrok prvega in drugega starostnega obdobja. Sledili smo zastavljenim ciljem in jih glede na starost otrok ter njihove zmožnosti sproti uresničevali.

Cilji, ki smo jih želeli doseči:

- starši in otroci naj spoznajo, zakaj so čebele ključne za opraševanje rastlin, kako to vpliva na pridelavo hrane in na biotsko raznovrstnost;
- otroci naj razvijejo spoštovanje do narave ter naj se naučijo o pomenu čebel kot pomembnega dela naravnega ekosistema;
- otroci in starši naj se zavedajo odgovornosti pri varovanju čebel in kako lahko prispevajo k njihovi zaščiti;
- spodbujanje staršev in otrok, da postanejo aktivni udeleženci v varovanju čebel;
- otroci naj se naučijo, da čebele niso nevarne, ampak koristne in nujno potrebne za naš svet;
- zmanjšanje strahu pred čebelami in povečanje zaupanja v njihovo vlogo v naravi.

Metode, ki smo jih uporabili (metoda igre, demonstracija, praktična aktivnost, poslušanje, pripovedovanje, ponavljanje, pogovor, opisovanje), so pripomogle k doseganju vseh zastavljenih ciljev v zvezi z učinkovitostjo ozaveščanja staršev in otrok o pomenu čebel.

Čebele spadajo med najpomembnejše živali, ki so ključne za ohranjanje ravnovesja v naravi. Vloga vrtca pri ozaveščanju staršev in otrok o pomenu čebel je torej izjemno pomembna, saj lahko na ta način že od malih nog oblikujemo odgovorne in ozaveščene posameznike, ki bodo razumeli in spoštovali naravo.

1. Izobraževanje otrok o pomenu čebel

Vrtec je idealen prostor za uvajanje otrok v osnovne pojme o naravi, med katere spada tudi pomen čebel. S preprostimi, a učinkovitimi aktivnostmi lahko otroke naučimo, da čebele niso samo pridelovalci medu, ampak tudi ključni opraševalci rastlin, kar omogoča rast pridelkov, ki jih jemo. Učenje o pomenu čebel skozi igre, ustvarjalne dejavnosti, pa tudi s pomočjo pesmic in zgodb, otrokom pomaga razumeti, kako pomembne so čebele za naš vsakdan.

2. Spodbujanje spoštovanja in skrbi za naravo

Z vključevanjem tem o čebelah v vsakodnevno dejavnost v vrtcu pri otrocih razvijamo občutek odgovornosti do narave. S spodbujanjem varovanja čebel in drugih opraševalcev ter s spodbujanjem varovanja okolja nasploh, se otroci naučijo, kako lahko s preprostimi dejanji pomagajo ohraniti te živali (npr. z zasaditvijo cvetočih rastlin). Otroci se lahko tudi naučijo, da je pomembno zmanjšati uporabo škodljivih snovi, ki ogrožajo čebele, ter spoznajo, da so čebele del naravnega ravnotežja, ki je bistveno za življenje na Zemlji.

3. Povezovanje s starši

Vrtec ima ključno vlogo tudi pri vključevanju staršev v ozaveščanje o pomenu čebel. Organizacija srečanj, kjer čebelarji predstavijo vlogo čebel v naravi, lahko pomaga staršem bolje razumeti, kako pomembno je ohranjanje čebel in kakšen vpliv imajo podnebne spremembe in onesnaževanje. Starše lahko spodbudimo k temu, da v svojih domovih zasadijo rastline, ki privabljajo čebele (medonosne rastline).

4. Sodelovanje s strokovnjaki in lokalno skupnostjo

Vrtec lahko tudi sodeluje s strokovnjaki s področja čebelarstva, ki lahko otroke in starše seznanijo s čebelami skozi praktične delavnice, kjer si otroci ogledajo čebelji panj, spoznajo čebelje družine in postopek nabiranja medu. S tem se poglobi znanje o pomenu čebel, obenem pa otroci dobijo priložnost za osebni stik z naravo in spoznajo, kako lahko aktivno prispevajo k njenemu varovanju.

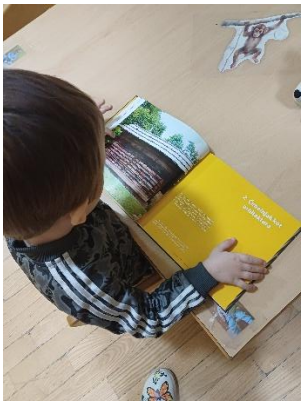
5. Povezovanje s cilji trajnostnega razvoja

Pomen čebel je tesno povezan s cilji trajnostnega razvoja, kot so: odprava lakote, ohranjanje biotske raznovrstnosti, trajnostno kmetijstvo in zaščita okolja. Vrtec lahko vključuje te cilje v dnevne aktivnosti, s čimer ne le ozavešča otroke in starše, temveč jih tudi aktivno vključuje v iskanje rešitev.

2. <u>Opis aktivnosti v praksi</u>

- **Spoznavanje čebele in čebelje družine**

Čebeljo družino, panj in čebelnjak smo s pomočjo slikovnih aplikacij in kakovostnih poljubno-znanstvenih slikanic spoznavali skozi vso šolsko leto. Ogledali smo si čebelnjak v naravi, se pogovarjali s čebelarjem in ustvarili model čebelje družine iz eko odpadne embalaže.

Slika 1, 2: Spoznavanje čebele in čebelje družine

Slika 3: Ogled čebelnjaka v naravi

- **Opazovanje čebel na sprehodih**

Sprehajali smo se po bližnji okolici, na travnikih in v parku, kjer smo z lupami iskali in opazovali čebele.

Slika 4: Opazovanje čebel z lupami

- **Poizkušanje medu ter izdelava medenega namaza**

V okviru Tradicionalnega slovenskega zajtrka smo spoznavali različne vrste medu, jih poizkušali, nato pa smo naredili medeni namaz.

Slika 5: Tradicionalni slovenski zajtrk

- **Izdelava hotela za čebele**

Hišnik nam je pripravil leseno konstrukcijo. Z otroki smo nabirali različne naravne materiale (različni storži, veje, votli leseni tulci …) in jih naložili v odprtine. Le-te smo nato zaprli z mrežo.

Slika 6, 7: Hotel za čebele

- **Spoznavanje in sajenje medovitih rastlin**

Z otroki smo ob slikovnih aplikacijah spoznavali različne medovite rastline. Vsak otrok je v vrtec prinesel svojo medovito rastlino, ki smo jih posadili v naš zeliščni vrt na igrišču vrtca.

Slika 8, 9: Spoznavanje ter sajenje medovitih rastlin

- **Obisk čebelarja**

V vrtcu nas je obiskal čebelar. Prinesel je čebelarsko obleko, panj in pravo satje z medom. Povedal nam je veliko zanimivosti o čebelah in razložil, kako nastane med. Z otroki smo med lahko tudi poskusili. Ogledali smo si čebelarsko opremo. Bilo je zelo zanimivo in poučno!

Slika 10, 11: Čebelar in predstavitev opreme

- **Izdelava sveč iz čebeljega voska**

Za novoletni bazar smo pripravili sveče iz čebeljega voska.

Slika 12: Sveča iz čebeljega voska

- **Prstna igra Panj**

V okviru Svetovnega dne čebel smo se naučili prstno igro Panj.

Slika 13 : Prsta igra Panj

- **Dramatizacija po zgodbici "Kako živijo čebele"**

Zgodbica otrokom predstavi dan v življenju čebel v panju. Spoznajo, da v panju živi **matica**, ki leže jajčeca, **delavke**, ki čistijo panj, skrbijo za ličinke, nabirajo cvetni prah in nektar ter iz njega delajo med, in **troti**, ki imajo posebno nalogo – oploditev matice. Otroci skozi zgodbo izvedo, kako čebele letajo s cveta na cvet, kako skrbijo ena za drugo in kako pomembne so za naravo, ker oprašujejo rastline. Vse je opisano na preprost, topel način, primeren za malčke.

Vzgojiteljica je zgodbico pripovedovala in odigrala na zanimiv, prisrčen in poučen način.

Slika 14, 15: Dramatizacija po zgodbici »Kako živijo čebele«

- **Orientacijski pohod skozi »Čebeljo gibalnico« na Mariborskem otoku**

Izvedli smo jesensko srečanje s starši z naslovom »Čebelja gibalnica« - orientacijski pohod po Mariborskem otoku. Na tem dogodku smo za otroke in njihove starše pripravili dejavnosti v naravi na temo čebel in izpostavili zanimivosti o čebelah. Pripravile smo osem postaj s plakati ter predstavitev čebelarja, njegove opreme in njegovega dela.

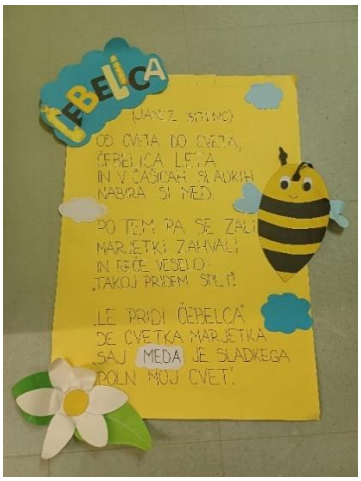

Slika 16, 17 : Pozdrav čebelarja

Na poti so bile pripravljene **tematske postaje**, kjer so otroke in njihove starše pričakale **vzgojiteljice z navodili, izzivi in kratko interpretacijo**, povezano z naravo in gibanjem.

- 1. postaja:

Naloga: zapojemo pesmico Janeza Bitenca: »ČEBELICA«.

Slika 18, 19: Postaja 1

- <u>2. postaja:</u>

Naloga: preizkusimo se v JOGI za malčke.

Slika 20, 21: Postaja 2

- <u>3. postaja:</u>

Naloga: Sestavimo razrezano čebelo.

Slika 22, 23: Postaja 3

- <u>4. postaja:</u>

Naloga: Razgibamo se kot čebela.

Slika 24, 25: Postaja 4

- <u>5. postaja:</u>

Naloga: Raziskujemo, iščemo in prinašamo različni naravni material po navodilih.

Slika 26, 27: Postaja 5

- <u>6. postaja:</u>

Naloga: Naučimo in igramo se prstno igrico Panj.

Slika 28: Postaja 6

- 7. postaja:

Naloga: Nabiranje »rožic« in klasifikacija po barvah.

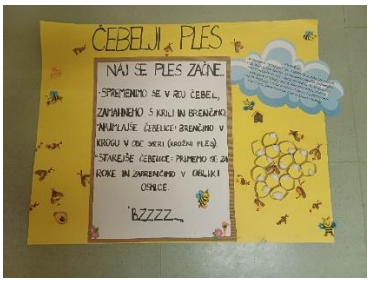

Slika 29, 30: Postaja 7

- 8. postaja:

Naloga: Plešemo in gibamo se kot čebela – v osmici.

Slika : 31: Postaja 8

3. Zaključek

Vrtec ima ključno vlogo pri ozaveščanju otrok in staršev o pomenu čebel, saj s svojo vzgojno-izobraževalno dejavnostjo pripomore k večji povezanosti z naravo in pri oblikovanju trajnostnih vrednot. S tem, ko vrtec izobražuje otroke o pomembnosti čebel, jih ne le ozavešča o pomenu teh

živali, ampak jih tudi pripravlja na aktivno sodelovanje v skrbi za ohranjanje narave, kar je ključnega pomena za prihodnost našega planeta.

V zaključku lahko trdimo, da so aktivnosti, ki smo jih izvedli v okviru tega projekta, pripomogle k večji ozaveščenosti staršev in otrok o pomembnosti čebel in njihovem vplivu na naravno okolje. Skozi različne dejavnosti, kot so delavnice, praktični prikazi in interaktivne igre, smo uspeli ustvariti prostor za skupno učenje in raziskovanje sveta čebel. S tem smo spodbujali tako teoretično kot tudi praktično znanje o teh neverjetnih živalih, njihovem življenjskem ciklu, pomenu opraševanja ter o tem, kako lahko vsakdo prispeva k ohranjanju čebeljih populacij.

Poleg tega je sodelovanje staršev in otrok pri teh dejavnostih okrepilo njihov odnos in omogočilo širšo izmenjavo znanj ter mnenj o pomenu varovanja narave. Skupaj smo se naučili, da je izobraževanje o čebelah lahko zelo zabavno, a hkrati izjemno pomembno za spodbujanje okoljske odgovornosti in ljubezni do narave.

Ob zaključku projekta je jasno, da sta starša in otrok pri takšnem učenju nepogrešljiva sogovornika in partnerja, ki skupaj ustvarjata boljše pogoje za razumevanje naravnih procesov in ohranjanje biotske raznovrstnosti. V prihodnosti bi bilo smiselno nadaljevati z izvajanjem podobnih aktivnosti, ki bodo še naprej spodbujale izobraževanje o pomenu čebel in drugih pomembnih dejavnikov za ohranjanje našega okolja.

4. Viri in literatura

Bahovec, D. E., Cvetko, I. (1999). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Beaumont, E. (1948). Kako živijo čebele. Ljubljana: Oka.

Beaumont, E. (2017). Čebele. Brežice: Založba Primus.

Krings, A. (2004). Čebela Adela. Radovljica: Didakta.

Krings, A. (2004). Čmrlj Brundek. Radovljica: Didakta.

Manček, M. (2024). Iz dnevnika čebeli Medke. Radovljica: Muzeji radovljiške občine.

Petrekova, J. (2017). Čebelji panj. Kranj: Narava.

Osupljiva dejstva o čebelah | Medex

Čebele - Wikipedija, prosta enciklopedija

Brosura_-_Zakaj_so_cebele_pomembne_FAO.pdf

Ključni pomen čebel v ravnovesju ekosistema

Fotografije – lasten arhiv

Kratka predstavitev avtorja:

Sem Leonida Škodnik, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, zaposlena v Vrtcu Ivana Glinška Maribor s 34 leti delovne dobe. Moje delo je zame več kot poklic, je poslanstvo, kjer lahko vsakodnevno

prispevam k razvoju in rasti malčkov. Pri svojem delu pogosto vključim naravne elemente v vzgojni proces, saj verjamem, da otroci skozi stik z naravo razvijajo čut za okolje in se učijo pomembnih vrednot.

I am Leonida Škodnik, a certified preschool teacher, employed at the Ivan Glinšek Kindergarten in Maribor with 34 years of experience. My work is more than a profession for me, it is a mission where I can contribute to the development and growth of toddlers on a daily basis. In my work, I often include natural elements in the educational process, as I believe that children develop a sense of the environment and learn important values through contact with nature.

RAZISKOVANJE VODE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Valentina Šoštarič**,** JVIZ OŠ Gorišnica, vrtec Gorišnica

Povzetek

Otroci pri raziskovanju narave uporabljajo vse svoje čute. Dejavnosti v vrtcu so bogate z vsebinami, ki jih ponuja narava. Naš vrtec je sredi prekrasne narave – obdajajo nas ravnice, polja, gozdovi, reka Drava, potoki, vinogradi in hribčki. Ob upoštevanju otrokovih interesov in želja ter v stiku z okoljem, v katerem živijo in se gibajo, začnejo otroci odkrivati, doživljati in spoznavati naravno okolje. Hkrati se razvijajo njihove miselne sposobnosti in poteka osebni razvoj. Kot popotnica v načrtovanje naravoslovnih dejavnosti je lahko kitajski pregovor: »Slišal sem in sem pozabil. Videl sem in sem si zapomnil. Naredil sem in znam.« Vzgojitelji se vsakodnevno srečujemo z izzivom, kako otrokom ponuditi kakovostne vsebine in pripomočke za zanimivo in učinkovito spoznavanje novih vsebin, ki jim še niso poznane. S tem spodbujamo otrokovo radovednost, odkrivanje in raziskovanje znanega ter tudi neznanega iz okolja, ki nas obdaja. V prispevku bo predstavljeno raziskovanje naše naravne dobrine – vode – v predšolskem obdobju. Opisan bo naravoslovno-raziskovalni kotiček s poudarkom na samostojnem raziskovanju, raziskovalne škatle kot temeljni pripomoček za izvedbo dejavnosti v drugem starostnem obdobju ter primeri raziskovanja z vodo, izvedeni v igralnici in na prostem.

Ključne besede: raziskovanje narave, naravoslovno-raziskovalni kotiček, raziskovanje predšolskih otrok, raziskovalne škatle.

Cilji trajnostnega razvoja*:*

- Pomen vode, predstavitev vode kot življenjske vrednote in problematika pomanjkanja pitne vode, varčevanje s pitno vodo, raziskovanje vode.

WATER EXPLORATION IN THE PRESCHOOL YEARS

Abstract

Children use all their senses when exploring nature. The activities we carry out in the kindergarten are rich with content that nature itself provides. Our kindergarten is located in the heart of beautiful nature, surrounded by plains, fields, forests, the Drava River, streams, vineyards, and hillocks. By taking into account the children's interests and desires, and through interaction with the environment in which they live and move, children begin to discover, experience, and understand their surroundings while simultaneously developing cognitive abilities and personal growth. A useful guiding thought in planning science-related activities is the Chinese proverb: *"I heard and I forgot. I saw and I remembered. I did and I understood."* Educators are faced daily with the challenge of how to provide children with high-quality content and tools for engaging and effective learning of new concepts that are not yet familiar to them. In doing so, we encourage children's curiosity and support their discovery and investigation of both the known and the unknown in the environment around them. This paper presents the exploration of one of our natural resources – water – in the preschool period. It describes the nature and science exploration corner with a focus on independent discovery; the use of research boxes as a fundamental tool for implementing activities with children in the second age group; and examples of water-based research activities conducted both in the classroom and outdoors.

Keywords*:* nature exploration, nature and science corner, preschool research, research boxes.

Sustainable Development Goals (SDGs):
• The importance of water, presenting water as a life value and addressing the issue of drinking water scarcity, water conservation, and water exploration.

1. Kako poteka raziskovanje v zgodnjem otroštvu

Kot otrok sem imela priložnost veliko časa preživeti v naravi, saj izhajam iz podeželja, ki je obdano s travniki, polji, gozdovi in rekami. Ravno ob rekah se je pogosto odvijala moja otroška igra. Hkrati sem se učila o vseh razsežnosti, ki jih reke ponujajo. Ob potokih in reki sem se umirila, igrala s prijatelji, spoznavala življenje v vodi in ob njih ter se zavedala tudi nevarnosti, ki lahko pretijo. Današnji otroci so nasičeni z raznimi igračami, ki jih motivirajo samo za kratek čas, in vse pogosteje posegajo po elektronskih napravah, ki vodijo do neaktivnega preživljanja prostega časa. Naš vrtec ima prednost, da je obdan z naravo, ki nudi odličen prostor za bivanje, raziskovanje, učenje in igro. Otroci lahko vodo opazujejo in raziskujejo od blizu – v potokih, reki Pesnici, ribnikih in Kanalu. Pri tem so zelo vedoželjni, sproščeni in zadovoljni. Dejavnosti, povezane z vodo, potekajo tudi v vrtcu. Otrokom ponujamo dejavnosti, ki jih spodbujajo k pridobivanju novih znanj in izkušanj na njim primeren način. Otrokom želimo približati pomen vode. Vodo jim predstavimo kot življenjsko vrednoto. S piktogrami, nameščenimi ob umivalnikih po vrtcu, želimo otroke osveščati o varčevanju s pitno vodo.

2. Zakaj naravoslovne teme v vrtcu?

Znano je, da je v procesu vzgoje in izobraževanja ključnega pomena, da imajo vrtci na voljo kotičke z vseh področij dejavnosti, navedenih v *Kurikulumu za vrtce*. Med njimi ima pomembno mesto tudi področje narave z naravoslovno-raziskovalnim kotičkom, ki otrokom omogoča odkrivanje in spoznavanje sveta, ki jih obkroža.

Danes otroci od staršev in vzgojiteljev zahtevajo, da jim ponujajo različne vsebine preko manj običajnega dela. Otrokom znova in znova postavljajo nove naloge in izzive, ki spodbujajo raziskovanje in aktivno delo ter si s tem pridobivajo nove izkušnje in znanje. Vzgojitelj mora otroštvo razumeti kot nekaj enkratnega, posebnega in neponovljivega v človeškem življenju.

Naravoslovne teme izhajajo neposredno iz otrokovega okolja in mu omogočajo, da raziskuje sam, brez tuje pomoči – notranje motivirano, brez prisile in neobremenjeno s predsodki. Pri raziskovanju otrok svoje zamisli primerja z novimi in drugačnimi izkušnjami ter dejstvi o naravnih pojavih, predmetih in snoveh.

V obdobju zgodnjega otroštva so prav naravoslovne teme najprimernejše za vodeno raziskovanje, saj so predmeti in pojavi konkretni, hkrati pa omogočajo širok razpon nadgradnje na abstraktni ravni. Naravoslovne teme izhajajo neposredno iz otrokovega okolja (naravnega in družbenega), ki ga otrok lahko raziskuje sam, brez tuje pomoči in zato vedno pristno, notranje motivirano, brez prisile in neobremenjeno s predsodki. Omogočajo pa tudi preskoke od konkretnega k abstraktnemu načinu dojemanja, kar je pomembno za celosten razvoj otrokove osebnosti (Novak idr., 2003).

Raziskovanje je za otroka zabavno in razburljivo ter vodi do vedno novih zanimivih problemov. Snovi in telesa, ki jih raziskuje, izpostavi mešanju, segrevanju, ohlajanju, rezanju, vlaženju, raztapljanju, upogibanju ipd., s tem spoznava, kako se spreminjajo. Ob opazovanju pojavov okoli sebe, razmišljanju o njih in rokovanju z živimi bitji, predmeti in snovmi razvija čut za naravo ter spoznava lastnosti snovi in teles. Pri naravoslovnih dejavnostih otrok tudi spoznava, da ni mogoče razumeti vsega in da na vsa vprašanja ni mogoče najti odgovora (Kurikulum za vrtce, 1999).

Začetno naravoslovje v vrtcu za otroka pomeni prvo vodeno spoznavanje naravnega okolja, katerega del je. Običajno poteka skozi in s pomočjo igre, ki otroku pomeni neprisiljeno in notranje motivirano dejavnost ter je temelj za razvijanje lastne kreativnosti. Ob tem začne sistematično spoznavati in usvajati pojme, razumevati nekatere naravne pojave in procese, seznanjati se z naravoslovnimi postopki, predvsem pa razvijati sposobnosti in spretnosti (Petek, Grubelnik, 2010, str. 201).

Otrok pri raziskovanju igra vlogo raziskovalca, ki v didaktični situaciji raziskuje in išče odgovore na kompleksna problemska vprašanja, ki so sestavni del njegovega življenja (Cencič in Cencič, 2002).

3. Potek raziskovanja v predšolskem obdobju

Raziskovalni proces v predšolskem obdobju običajno poteka v več stopnjah, med katerimi zasledimo faze, kot so opredelitev problema, postavljanje hipotez, načrtovanje eksperimentalnega dela, načrtno opazovanje in zbiranje informacij, analiza rezultatov in sinteza zaključkov ter poročanje rezultatov.

Pri raziskovalnem delu je torej v ospredju otrokova aktivnost. Otrok ni več v vlogi opazovalca, ki opazuje dejavnosti drugih, ampak je tudi sam aktiven in ustvarjalen pri svojem delu v procesu pridobivanja novih znanj. Vzgojitelj postane organizator spodbudnega okolja, vzdušja, ki otrokom omogoča svobodno izražanje želja in idej. Hkrati usmerja delo in skupaj z otroki analizira njihove želje in ideje, ki jih nato skušajo skupaj tudi uresničiti (Turnšek, 2003; povz. po Kunst, 2007).

3.1. Naravoslovno-raziskovalni kotiček

V procesu vzgoje in izobraževanja je ključnega pomena, da imajo vrtci na voljo kotičke z vseh področij dejavnosti, navedenih v kurikulumu. Med njimi ima pomembno mesto tudi področje narave z naravoslovno-raziskovalnim kotičkom, saj ta otrokom omogoča možnost odkrivanja in spoznavanja sveta, ki jih obkroža. Radovednost in vedoželjnost sta lastnosti, ki ju srečamo prav pri vsakem otroku, in ravno to je potrebno v vrtcu spodbujati v naravoslovno-raziskovalnem kotičku.

Vzgojitelj z ustrezno izbiro, pripravo in izvedbo naravoslovne dejavnosti otroka usmerja k lažjemu in boljšemu razumevanje sveta, v katerem živi. Organizacija kotička otroku še dodatno omogoča stalno raziskovanje, opazovanje in neposredno spoznavanje pojavov iz rastlinskega in živalskega sveta.

Osnovni učni pripomočki za pripravo naravoslovno-raziskovalnega kotička v igralnici so papir, svinčnik in naravoslovne knjige, konkretni predmeti in organizmi, s pomočjo katerih otroci razvijajo

naravoslovne spretnosti in sposobnosti. Velikokrat pa so zelo dobri učni pripomočki stvari in predmeti, ki jih navadno zavržemo v smetnjak (Skribe Dimec, 1998).

3.2. Eksperiment v vrtcu

Nekateri vzgojitelji zatrjujejo, da eksperiment v vrtcu nima svojega mesta, ker je značilna »šolska« metoda dela. Hkrati pa priznavajo, da imajo za uporabo eksperimentalne metode dela v vrtcu premalo izkušenj in znanj, predvsem s področja kemijskih vsebin.

Dobro izbran eksperiment, izveden ob pravem času, pri otroku najprej vzbudi začudenje, nato radovednost in neizmerno željo po raziskovanju. Potrebno je prepoznati in izbrati ustrezne vsebine začetnega naravoslovja iz *Kurikuluma za vrtce* ter jih ustrezno eksperimentalno obdelati in didaktično opremiti. Za vzgojiteljice in otroke nudi eksperimentalno delo veliko mero motivacije (zunanje in notranje). Otrokom tako delo vzbuja veselje nad raziskovanjem, eksperimentiranjem, spoznavanjem vedno novih pojavov, procesov in njihovim ponazarjanjem. Na ta način se otrokom približa znanost in vloga znanstvenika – raziskovalca kot osebe.

3.3. Raziskovalne škatle

Raziskovalne škatle so učni pripomoček, ki spodbuja zanimanje za raziskovanje naravoslovnih vsebin. V njih je zbrano gradivo, ki je potrebno za reševanje določenega naravoslovnega problema. Osnovni namen raziskovalnih škatel je načrtno razvijanje različnih naravoslovnih postopkov (Skribe Dimec, 2007).

Za raziskovalne škatle so zelo primerne škatle za čevlje, uporabljamo pa lahko tudi lesene, plastične škatle ali takšne, ki jih izdelamo sami. V raziskovalno škatlo damo predmete, ki se vsebinsko povezujejo ali dopolnjujejo. Škatlo tudi poimenujemo in to nanjo napišemo, njen naslov je odvisen od vsebine, ki je v njej, pojasnjuje pa temo, ki ji je namenjena.

Otroci lahko delajo z raziskovalnimi škatlami v jutranjih kotičkih, po zajtrku, pri glavni dejavnosti, po kosilu ali po počitku. Osnovna zamisel je, da otrok dela z raziskovalno škatlo individualno, le redko delajo v paru. V igralnici so škatle v raziskovalnem kotičku. Enostavneje pa je, da vzgojiteljice v vrtcu sodelujejo pri izdelavi raziskovalnih škatel, ki so potem na voljo vsem, shranjujejo pa jih v skupnih prostorih.

V škatli so poleg predmetov tudi kartice:

– vsebinska kartica, na kateri je seznam vseh predmetov v škatli;

– usmerjevalna kartica, ki otroke seznani, ali delajo individualno ali v paru;

– splošna kartica, na kateri so navodila in pravila za uporabo škatle;

– delovne kartice, na katerih so naslikana navodila za delo;

– izposojevalna kartica, na kateri je zapisan naslov raziskovalne škatle (Skribe Dimec, 2007).

Vzgojitelj pri delu z raziskovalnimi škatlami sodeluje tako, da otroke usmerja, jim zastavlja vprašanja ter jih spodbuja k opisu in razlagi dela, ki ga opravljajo. Vpraša jih o dobljenih rezultatih, po potrebi pa tudi pomaga pri vnosu podatkov v tabele (Skribe Dimec, 2007).

4. Kako poteka dan z raziskovanjem vode

Za predšolske otroke aktivno učenje pomeni učenje s celim telesom, zato jim morajo odrasli zagotoviti dovolj prostora in časa, da lahko to uresničijo (Hohman in Weikart, 2005). Odrasli se morajo za aktivno učenje zavedati, da je raziskovanje eden od najpomembnejših načinov učenja otrok, saj otroci s tem odgovarjajo na svoja vprašanja in zadovoljujejo svojo radovednost.

Igra je bistvenega pomena za vsa področja otrokovega razvoja. Prostore za igro najpogosteje izbiramo v naravi, saj nam ta ponuja odlično učno okolje, ki otroke motivira in vodi do novih spoznanj. Poudarek smo dali na prosti igri, ob kateri so se vzporedno izvajale naslednje igre in dejavnosti:

- igra z milnimi mehurčki;
- izdelava igrač, v katerih je voda, in različni predmeti, ki so v vodi (perlice, manjše plastične igrače, školjke, kamenje …);
- skakanje po lužah, sprehodi v vseh vremenskih pojavih;
- opisovanje vremenskih pojavov ob opazovanju le-teh;
- prelivanje vode v večje in manjše posode;
- spodbujanje k pitju vode;
- eksperiment »Kako nastane dež?«;
- igra z vodo na prostem (polivanje, škropljenje, prelivanje, kopanje);
- opazovanje rek in potokov na sprehodih ter življenja ob rekah (živali in rastline);
- urejanje in skrb za gredice v vrtcu, zalivanje, delo z visokimi gredami;
- spoznavanje kroženja vode v naravi;
- spoznavanje agregatnih stanj vode;
- igra z raziskovalnimi škatlami.

Z raziskovalnimi škatlami želimo otroku približati snovi, s katerimi se srečuje vsak dan – jih pozna, bodisi na pogled bodisi iz pogovorov, ni pa nujno, da je z njimi že bil v stiku preko čutil.

Raziskovalne škatle temeljijo na samostojnem raziskovanju, aktivnem doživljanju in pridobivanju lastnih izkušenj ob opazovanju, mešanju in eksperimentiranju. Otroke želimo spodbujati in jim omogočiti izražanje samostojnega razmišljanja in oblikovanja zamisli.

Z otroki smo izvedli naslednje naravoslovne poskuse: plava, potone, lebdi, mešanje barv in kromatografija. Želeli smo preveriti, ali otroke za aktivno samostojno delo motivira že pripravljen raziskovalni kotiček ali je potrebna dodatna spodbuda in vodstvo vzgojitelja.

Slika 1: *Igra z vodo na prostem*

Slika 2: *Opazovaje reke Pesnice*

Slika 3: *Varčujmo z vodo*

4.1. Raziskovalna škatla 1: Plava, potone, lebdi

V raziskovalni škatli 1 smo se srečali s pojmi plava, potone in lebdi. Ob tem so otroci spoznavali, kaj se dogaja z različnimi predmeti in snovmi, ko jih damo v vodo.

Plavanje in potapljanje sta priljubljeni naravoslovni dejavnosti, s katerima začnejo otroci spoznavati naravoslovje v vrtcu. Kaj plava ali kaj v vodi potone, zanima že majhne otroke, ki spontano mečejo različne predmete v vodo in ugotavljajo, kaj se z njimi dogaja. Tako preprosto delijo predmete na tiste, ki v vodi potonejo, in tiste, ki plavajo na površju. Včasih se zgodi, da kak predmet v vodi kar obstane – ne plava na površini, pa tudi ne potone. Ob takih primerih, ki jih ne morejo uvrstiti v kategorijo plavanja ali potapljanja, začnejo otroci premišljevati, kaj pravzaprav pomeni plavati, od česa je odvisno, ali predmet plava ali se potopi.

Slika 4: *Raziskovalna škatla 1*

4.2. Raziskovalna škatla 2: Mešanje barv in kromatografija

V raziskovalni škatli 2 smo se srečali s postopkom papirne kromatografije. Ob tem so otroci spoznali, da je lahko ena barva sestavljena iz več različnih barv.

Kromatografija je metoda za dokazovanje in izolacijo čistih snovi iz zmesi. Pogosto se uporablja za dokazovanje barvil ali izolacijo sestavin ekstraktov zdravilnih rastlin. Beseda kromatografija je sestavljena iz grških besed *chromos*, ki pomeni barvo, in *grafein*, ki pomeni pisati. (Hvala in Krnel, 2005, str. 115)

V raziskovalnem kotičku so otroci imeli na mizici pripravljene raziskovalne škatle. Škatlo so si najprej ogledali od zunaj, jo stresli in ugotovili, da ni prazna. Nato so jo odprli in si z zanimanjem ogledali njeno vsebino. Vsi otroci so poznali večino predmetov v škatli in so jih znali tudi poimenovali, le kapalk in kromatografskega papirja še niso poznali – videli so ju prvič.

Slika 5: *Raziskovalna škatla 2: Mešanje barv in kromatografija*

5. Zaključek

Ugotovili smo, da so otroci pri raziskovanju z vodo veliko bolj sproščeni, umirjeni, neobremenjeni in ustvarjalni, hkrati pa se razvija njihov kognitivni, socialni, emocionalni in fizični razvoj. Pri raziskovanju ni prihajalo do konfliktov. Otroci imajo možnost napredovanja na vseh področjih dejavnosti, opredeljenih v kurikulumu. Bogatijo besedni zaklad, so motivirani, postanejo samozavestnejši, krepijo spomin, ročne spretnost in koncentracijo. Eden izmed pozitivnih dejavnikov je tudi skrb za zdravje, saj z bivanjem ob rekah, v naravi, na svežem zraku in v povezavi z gibanjem ugodno vplivamo na zdravje otrok. Ta projekt bom izpeljala vsako šolsko leto, ne glede na razvojno stopnjo otrok, hkrati pa bom ideje delila še z drugimi vzgojiteljicami kot primer dobre prakse.

Stremim k temu, da se samostojno raziskovanje vode izvede večkrat letno, ne le enkrat. Saj lahko tako kot na primer v raziskovalne škatle tudi pri raziskovanju vode vedno dodajamo ali odvzemamo stvari glede na interes in razvojno stopnjo otrok. Najpomembnejše pri raziskovanju je to, da otrokovo učenje izhaja iz konstruktivističnega pristopa, za katerega je značilno, da si otrok znanje pridobi sam, na tak način, da sam išče odgovore na lastna vprašanja. Pri tem pa doživlja ugodje, veselje in zabavo.

6. Viri

Cencič, M. in Cencič, M. (2002). Priročnik za spoznavno usmerjen pouk. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Hohmann, M. in Weikart, D. (2005). Vzgoja in učenje predšolskih otrok. Ljubljana: DZS.

Hvala, B. in Krnel, D. (2005). Zakaj? Zakaj? Zakaj? Raziskovalne igre s snovmi v vrtcu. Ljubljana: Modrijan.

Krnel, D. (1993). Zgodnje učenje naravoslovja. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Kunst, K. (2007). Raziskovanje kot strategija dejavnega učenja, Vzgojiteljica: revija za dobro prakso v vrtcih, 9 (5).

Kurikulum za vrtce. Predšolska vzgoja v vrtcih. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Novak, T. in drugi (2003). Začetno naravoslovje z metodiko. Maribor: Pedagoška fakulteta.

Petek, D., Grubelnik, V. (2010). Pomen raziskovanja kot sistem učenja pri razvoju naravoslovnih sposobnosti in spretnosti v zgodnjem otroštvu. V: Grubelnik, Vladimir (ur.). *Opredelitev naravoslovnih kompetenc: znanstvena monografija*. Maribor: Fakulteta za naravoslovje in matematiko, 200–208.

Skribe Dimec, D. (1998). Raziskovalne škatle. Učni pripomoček za pouk naravoslovja. Ljubljana: Modrijan.

Skribe Dimec, D. (2005). Cicibanovo okolje. Priročnik za vzgojitelja. Ljubljana: DZS.

Skribe Dimec, D. (2007). Raziskovalne škatle v prenovljenih učnih načrtih. Prispevki iz revije Naravoslovna solnica.

Kratka predstavitev avtorja

Valentina Šoštarič, dipl. vzg. predšolskih otrok, poklic vzgojiteljice opravlja deset let. Zaključila je srednjo vzgojiteljsko šolo v Mariboru, nato pa študij nadaljevala na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Delo z otroki jo navdihuje in izpopolnjuje. Vedno znova se rada vrača v naravno okolje in tako poteka tudi njeno delo v vrtcu. Otroke spodbuja, da z vsemi čuti občutijo, kar nam ponuja narava.

Valentina Šoštarič, a graduate preschool teacher, has been working in early childhood education for ten years. She completed her secondary education at the Preschool Education School in Maribor and continued her studies at the Faculty of Education in Maribor.

Working with children inspires and fulfills her. She enjoys returning to natural environments, which is also reflected in her work in the kindergarten. She encourages children to experience nature with all their senses and to connect with the world around them.

DAJ PET ZA ZELENI SVIJET. BUVLJAK U VRTIĆU

Kristina Zorić Beslema, DV Vukovar I, Hrvatska

Sažetak

Naš vrtić Leptirić područni je objekt Dječjeg vrtića Vukovar I i nekoliko godina ima status ekovrtića. Kao takav naša misija je stvarati okruženje primjereno djetetu za razvoj svijesti o ekološki prihvatljivom načinu življenja. To činimo radeći na projektima u koje uključujemo sve dionike našeg vrtića. Prikazati ćemo vam jedan od naših dugoročnih projekata „Daj pet za zeleni svijet“ jer u svojoj naravi uz ekološku ima razvijenu društvenu dimenziju suradnje djece, roditelja, lokalne zajednice. U projektu je sudjelovalo i sudjeluje preko stotinu djece svi odgojitelji i ostali radnici našeg vrtića. Naravno, pokazati ćemo vam najvažnije segmente projekta kako bismo vam dočarali smjer u kojem smo kroz projekt mijenjali odgojno-obrazovni rad u vrtiću i promišljali o istom. Kako bismo ostvarili cilj našeg projekta podijelili smo ga u tri kategorije odvajanje, recikliranje i održivost. Važno nam je bilo djeci omogućiti zaokruženu cjelinu jer samo odvajanje otpada nije dovoljno, kao niti samo obrađivanje vrta ili samo briga o životinjama. Održivi razvoj podrazumijeva cjelovitu brigu i svijest o održivosti planete Zemlje. Kao poticaje i izvore u projektu koristili smo i koristimo djetetovo neposredno okruženje u vrtiću, bližoj okolici, našem naselju, obiteljskom domu, kao i različitim digitalnim i drugim izražajnim medijima. . Zajednica smo koja mijenja svoju budućnost zato što:

- Kreiranjem sadržaja, prostora i aktivnosti usmjerenim praćenjem djeteta i njegovih razvojnih mogućnosti, stvaramo uvijete za skladan razvoj djetetove osobnosti, doprinosimo kvaliteti njegovog odrastanja kao i kvaliteti života u djetetovoj obitelji.
- U otvorenom i poticajnom vrtićkom okruženju i stjecanju praktične primjene osnovnih vrijednosti održivog razvoja razvijamo osjetljivost djece, a posredno i svijest odraslih u djetetovom okruženju o ekološkoj prihvatljivoj samoodrživoj budućnosti.

U projektu ćemo vam pokazati dobrobiti buvljaka u poticanju održivog gospodarenja od najranije dobi.

Kristina Zorić Beslema, DV Vukovar I, Croatia
Give Me Five for a Green World: Flea Market in Kindergarten

Summary

Our kindergarten "Leptirić" is a branch of Kindergarten Vukovar I and has held the status of an eco-kindergarten for several years. As such, our mission is to create a child-friendly

environment that fosters awareness of environmentally sustainable living. We achieve this by working on projects that involve all stakeholders in our kindergarten.

We will present one of our long-term projects, "Give Me Five for a Green World," which, besides its ecological focus, also strongly emphasizes social cooperation among children, parents, and the local community. More than a hundred children, all educators, and other staff members of our kindergarten have participated and continue to participate in this project. Of course, we will highlight the most important segments of the project to illustrate how we've reshaped our educational work in the kindergarten and reflected on it through the project.

To achieve the goal of our project, we divided it into three categories: separation, recycling, and sustainability. It was important to provide children with a comprehensive experience, as waste separation alone is not enough, nor is simply maintaining a garden or caring for animals. Sustainable development implies a holistic approach and awareness of the sustainability of our planet Earth.

As stimuli and resources in the project, we used the child's immediate surroundings in the kindergarten, nearby areas, our neighborhood, family homes, as well as various digital and expressive media.

We are a community that is changing its future because:

By creating content, spaces, and activities with a focused observation of the child and their developmental possibilities, we create conditions for the harmonious development of the child's personality, contribute to the quality of their upbringing, as well as the quality of life in the child's family.

In an open and stimulating kindergarten environment, and through acquiring practical applications of the fundamental values of sustainable development, we cultivate children's sensitivity and, indirectly, the awareness of adults in the child's environment about an ecologically acceptable and self-sustaining future.

In this project, we will show the benefits of a flea market in encouraging sustainable resource management from the earliest age.

ŽIVOTOPIS

Kristina Zorić Beslema, rođena 6. ožujka 1976. godine u Subotici, živi i radi u Vukovaru.

Zaposlena kao odgojitelj u zvanju odgojitelj savjetnik u Dječjem vrtiću Vukovar I u Vukovaru. U privatnoj gimnaziji Gaudeamus u Osijeku u sklopu GIGA integriranih igraonica radila kao predavač engleskog jezika i informatike djeci rane i predškolske te školske dobi. Predsjednica udruge odgajatelja Vukovarsko-srijemske županije Terina 14 godina U svom dosadašnjem radu s djecom rane i predškolske dobi osvijestila je iznimnu važnost cjeloživotnog učenja kako bi razvijala kompetencije u različitim smjerovima. Sudjeluje u svim aktivnostima i organizacijama koje se odnose na neposredan rad s djecom i stručna usavršavanja u svrhu podizanja kvalitete odgojno-obrazovnog rada. Dvije godine radila je u Giga integriranoj igraonici privatne Gimnazije Gaudeamus iz Osijeka s djecom predškolske i rane školske dobi u kojoj predaje engleski jezik i informatiku. Voditeljica je engleske igraonice u objektu u kojem radi. Također, autorica je ekoprograma prema kojem se izvodi program ekogrupe „Mali čuvari prirode“. Osposobljena je za odgojitelja u održivom razvoju.

Prepoznavši važnost razmjene iskustava, umrežavanja i rada u timu četvrti mandat je predsjednica Udruge odgojitelja Vukovarsko-srijemske županije Terina čiji je cilj: promicanje odgojiteljske struke. Unapređenje znanja i vještina odgajatelja, te stručno usavršavanje i cijelo životno obrazovanje u svrhu podizanja kvalitete odgojno obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi i rane školske dobi. Pomaganje roditeljima i skrbnicima u odgoju i obrazovanju, promicanje demokratskog građanstva, poticanje na volontiranje u lokalnoj zajednici. U područnom objektu Leptirić u kojem su djeca, odgojitelji i roditelji pokazali velik interes za održivim razvojem i ekologiji voditeljica je projekata „Svijet oko mene“ i „Daj pet za zeleni svijet“ za koji smo ostvarili, putem natječaja, financijska sredstva te izgradili plastenik u kojem već godinama uzgajamo sadnice cvijeća i rasadu koju dijelimo sugrađanima kako bismo uljepšali naš okoliš i omogućili zdravu hranu za nas i naše sugrađane. Sudjelovala je na nekoliko Nacionalnih smotri projekata za građanski odgoj i demokratsko društvo s projektima kojima je glavni cilj uključivanje manjinskih zajednica u lokalnu zajednicu, podizanje svijesti o različitosti unutar vrlo multietničkog društva u našoj zajednici, održivo gospodarenje i tolerantno društvo. Sustavno se bavi istraživačkim radom u odgoju I obrazovanju te je provela istraživanje u Vukovaru i Vinkovcima „Utjecaj odraslih na samorazvoj i autonomiju djeteta“ te Akcijsko istraživanje o mogućnostima prostorno-materijalnog okruženja u procesu uključivanja djece rane dobi u jaslice. Objavila je mnoge stručne radove, sudjelovala je u mnogim međunarodnim projektima koji su nagrađeni nacionalnom i europskom oznakom kvalitete, kao i nagradom COMET za najbolji međunarodni projekt u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Dio je Erasmus tima u ustanovi DV Vukovar I koja je ujedno i u statusu eTwinning škole.

LUTKOVNA UMETNOST ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Lidija Retuznik, Vrtec »Otona Župančiča« Slovenska Bistrica

Izvleček:

Vzgojitelji pri svojem delo pogosto uporabljamo lutke iz različnih materialov, ki jih izdelamo sami. Z lutko se približamo otroku, navežemo stik, razvijamo domišljijo, govor, socialne veščine, empatijo. Preproste lutke v vrtcu otroka vzpodbudijo k lastni ustvarjalnosti in razvoju kreativnosti, ko jim ponudimo različne materiale. Pri izboru materialov vedno razmišljamo ekološko, trajnostno in okolju prijazno. To miselnost prenašamo na otroke in starše, da sodelujejo z nami.

Ideja, da zbiramo dotrajana, strgana oblačila je bila staršem všeč, saj so se odlično odzvali. Otroci so prinašali dotrajana oblačila, vezalke, gumbe. Škatla pred igralnico se je hitro napolnila in eno popoldan smo povabili starše na delavnico *Šivalnica lutk iz dotrajanih oblačil*. Nekaj staršev je prvič prijela za šivanko, kar je bil velik izziv zanje in za otroke, ko so se skupaj učili šivanja. Lutke so s pomočjo otroških rok (rezanje, lepljenje, ovijanje, šivanje) dobile vse elemente in svojo pravo podobo. Manjkalo je še držalo, za katero smo izbrali naravni material, lesene palice. Nabrali smo jih na igrišču vrtca. Otroci so se poigrali z lutkami in ugotovili, da potrebujejo še oder.

V vrtec smo povabili očka, ki je mizar. S sabo je prinesel les iz dotrajane omare in kolesca od dotrajanega pisarniškega stola. Otroci so ga opazovali pri delu, kako se pritrdijo kolesca na vrtljivo ploščo. Nov izziv nam je bil, kako zaključiti projekt brez odpadkov. Iz ostankov blaga smo odru dodali podlago in zastor opremili z drevesi in ozadjem. Na koncu smo porabili ves material.

Skozi izkustveno in sodelovalno učenje so otroci pridobili znanja, veščine za ohranitev okolja z ponovno uporabo dotrajanih izdelkov.

Ključne besede: lutke, dotrajani material, ponovna uporaba, sodelovanje s starši, otrok

Cilji trajnostnega razvoja:

- Otrok pridobiva izkušnje, kako sam in drugi ljudje vplivajo na naravo in kako lahko dejavno prispeva k varovanju in ohranjanju naravnega okolja
- Otrok ustvarja iz različnih dotrajanih materialov, ki jih ponovno uporabi
- Otrok se uči odgovornega ravnanja do okolja, za trajnostno prihodnost skupnosti
- Otrok spoznava, da lahko vsi s sodelovanjem pripomoremo k zmanjševanju odpadkov

Abstract:

Educators often use dolls made from various materials in their work. With dolls, we get closer to the child, establish contact, develop imagination, speech, social skills, and empathy. Simple dolls in kindergarten encourage children to be creative and develop their creativity when we offer them various materials. When collecting materials, we always think ecologically, sustainably, and environmentally friendly. We pass this mindset on to children and parents to cooperate with us.

The parents liked the idea of collecting worn-out, torn clothes, and they responded very well. The children brought clothes, laces, and buttons. The box in front of the playroom quickly filled up, and one afternoon we invited parents to a workshop called Sewing Dolls from Worn-Out Clothes. Some parents picked up a sewing machine for the first time, which was a great challenge for them and the children as they learned to sew together. With the help of children's hands (cutting, gluing, wrapping,

sewing), the dolls got all the elements and their true appearance. All that was missing was a handle, for which we chose a natural material, wooden sticks. We collected them on the kindergarten playground. The little heads realized that they also needed a stage.

We invited our dad, who is a carpenter, to the kindergarten. He brought wood from a worn-out cabinet and wheels from a worn-out office chair. The children watched him work, attaching the wheels to the turntable. A new challenge for us was how to complete the project without waste. We added a base to the stage from leftover fabric and equipped the curtain with trees and a backdrop. In the end, we used up all the materials.
Through experiential and collaborative learning, the children gained knowledge and skills for preserving the environment by reusing worn-out products.

Keywords: dolls, worn-out material, reuse, cooperation with parents, child

1. Uvod:

V današnjem času, ko se svet sooča z vse večjimi okoljskimi izzivi in podnebnimi spremembami, postaja ozaveščanje o trajnostnem razvoju pomemben del vzgojno-izobraževalnega procesa. Ene izmed pomembnih nalog vzgojiteljev je, da že pri najmlajših otrocih razvijajo vrednote, povezane z varovanjem okolja, ponovno uporabo materialov ter spoštljivim odnosom do narave. Tako sem prišla do ideje o uporabi odsluženih in dotrajanih oblačil za izdelavo lutk, ki niso le orodje za igro, temveč tudi izhodišče za razvijanje ustvarjalnosti, domišljije, socialnih veščin in empatije pri otrocih.

Glavni problem, zaradi katerega sem se lotila tega projekta je, da s prekomerno potrošnjo in premajhno osveščenostjo o možnostih ponovne uporabe materialov v vsakdanjem življenju, osveščam starše kako lahko spremenijo vsakdanje navade že z najmanjšimi spremembami. Otrokom in staršem sem želela približati koncept trajnostnega razvoja na praktičen in igriv način, ki je hkrati poučen in zabaven. Z izdelavo lutk iz starih oblačil, skupnim sodelovanjem otrok in staršev ter vključevanjem naravnih in recikliranih materialov v ustvarjalni proces, sem želela spodbuditi razmislek o odgovorni rabi virov in hkrati krepiti vezi med otroki in odraslimi. Ideje sem želela predstaviti ostalim skupinam in vzgojiteljicam, ki so prišli na ogled lutkovne predstave, ki smo jo pripravili skupaj z otroki.

Zastavljeni cilji:

- Razumevanje pomena ponovne uporabe in recikliranja materialov
- Krepitev sodelovanja med otroki ter med otroki in odraslimi
- Ozaveščanje o zmanjševanju odpadkov z ustvarjalno rabo rabljenih oblačil in materialov
- Spodbujanje domišljije, ustvarjalnosti in izražanje z lutkami
- Spoznavanje poklica mizar, pripomočkov in materialov za ponovno uporabo

Metode dela skozi dejavnosti:

- Izkustveno učenje
- Projektno delo
- Sodelovalno učenje
- Ustvarjalno izražanje

2. Jedro

Naše preživljanje časa v vrtcu velikokrat popestrimo z lutko, ki nas popelje od začetka šolskega leta skozi različne dejavnosti učenja v skupini, sodelovanja, izražanja čustev in razvijanja samopodobe. Otroci imajo to prirojeno, da se poistovetijo in odprto komunicirajo z lutko. Ob njej se počutijo varne, sprejete in srečne. Omogočajo jim kreativno izražanje, razumevanje in obvladovanje svojih čustev, razvoj jezikovnih sposobnosti in neskončen razvoj domišljije.

Z otroki smo vsakodnevno uporabljali lutke za ustvarjanje različnih kratkih zgodb, se igrali z glasovi, zaigrali različne situacije konfliktov, reševali problemske naloge, razvijali empatijo, vzpodbujali humor, sprostitev in smeh. Stalen lutkovni kotiček v igralnici je pripomogel k ustvarjanju lutk iz različnih materialov, ki jih sami izdelujemo. Otroci ob tem zelo uživajo in si jih želijo odnesti domov, zato vedno nastajajo nove lutke. S tem vzdržujemo zanimanje za igro, manipulacijo in jezikovno izražanje. Spoznali so, da potrebujejo oder, paravan, da se skrijejo in zato se nam je porodila misel, da bi se lotili projektnega dela.

ZBIRANJE MATERIALOV

Na začetku projekta smo napisali vljudno sporočilo za starše in ga prilepili na vidno mesto. Pod obvestilom smo postavili škatlo. Otroci in starši so prinašali dotrajana oblačila (nogavice, majice, hlače, rute) in druge materiale, ki jih sicer ne bi več uporabili (brisače, vezalke, gumbe, stare zadrge ipd.). Pri tem so tudi sodelovali otroci in starši drugih skupin, ki so prebrali sporočilo. Škatla se je hitro napolnila. Otroci so pomagali razvrščati in pregledovati zbrane predmete ter se ob tem učili, kaj pomeni »ponovna uporaba«.

Slika 1: *Zbiranje različnih materialov*

IZDELAVA LUTK

Z otroki smo razmišljali kako bi se lotili izdelave lutk. Skupaj smo ugotovili, da bomo pri šivanju potrebovali pomoč staršev. Povabili smo jih na delavnico, ki smo jo poimenovali *Šivalnica lutk iz dotrajanih oblačil.* Na mizah smo imeli pripravljen material in otroci so s starši začeli z ustvarjanjem. Izbor materialov je bil zelo pester, kar nam je omogočilo izdelavo raznolikih lutk. Najprej so nastajale preproste lutke z zvijanjem oblačil in ovijanjem z elastikami (polž, kača, medved, zajec). Ker pa smo si želeli bolj kompaktne in ustvarjalne lutke, smo skupaj razmišljali, katere živali bi lahko izdelali. Starši so nato po otrokovih načrtih izrezali osnovne oblike.
Največji izziv za starše je bilo šivanje, saj so se nekateri z ročnim šivanjem prvič srečali. Skupaj z otroki so se učili in uspešno premagali ta izziv. Lutke smo napolnili s polnilom iz zavrženega vzglavnika, nato pa nadaljevali z rezanjem, lepljenjem, ovijanjem in preizkušanjem različnih spretnosti. Tako so nastale unikatne lutke. Vsaka lutka je odražala otrokovo domišljijo, njegove ročne spretnosti in osebni izraz. Nastale so raznolike živali – zajec, miš, krokodil, pingvin, polž, kača, medved in žaba – ki so odprle vrata nadaljnjim domišljijskim igram.

Slika 2: *Delavnica za starše in otroke*

Slika 3: *Izdelava lutk*

Pomemben poudarek projekta je bil na uporabi naravnih in recikliranih materialov. Za držala lutk smo uporabili lesene palice, ki so jih otroci nabrali sami na vrtčevskem igrišču. Na ta način so spoznavali naravne vire in njihov pomen v vsakdanjem življenju. Ta del procesa je bil tudi odlična priložnost za pogovor o naravi, drevesih, lesu in pomenu ohranjanju naravnih virov.

PREDSTAVITEV POKLICA MIZAR

Ko so bile lutke dokončane, so otroci izrazili žejo po igri in ustvarjanju predstav. Ugotovili so, da za pravo gledališko izkušnjo potrebujejo oder. To je bil nov izziv - kako izdelati oder iz že uporabljenih in zavrženih materialov. V vrtec smo povabili očeta ene izmed deklic iz skupine, ki je po poklicu mizar.

Otroci pa so na ta dan s seboj prinesli lesen predmet, ki so ga predstavili skupini. Ko je vstopil očka-mizar, je s seboj prinesel les iz stare, odpisane omare in kolesca iz pokvarjenih pisarniških stolov. Otroci so ga z velikim zanimanjem opazovali pri delu, ob tem pa spoznavali orodje, postopke izdelave ter pomen varnost pri delu. Nastal je preprost, a funkcionalen vrtljiv oder – v dveh velikostih: večji in manjši.

Slika 4: *Merjenje in vrtanje lukenj v lutkovni oder*

Slika 5: *Spoznavamo orodja mizarja*

Slika 6: *Pritrdili smo kolesca*

OKRASITEV LUTKOVNEGA ODRA

Nadaljevali smo z oblikovanje ozadja in podlage za oder. Uporabili smo ostanke blaga, gumbe in vrvi, ki so jih otroci polagali na oder in z njimi ustvarjali prostor za lutke. Iz rokavov modre majice je nastal potok, ob njem so gumbi predstavljali kamne, travnik pa je krasilo cvetje, izrezano iz stare krpe. Na palice, ki so služile kot zastor, smo pritrdili smreko, sonce, iglu in brlog za živali. Tkanino smo dopolnili z risanjem – narisali smo razpoke na ledeni plošči in črte na igluju - in tako je lutka pingvin dobil svoj dom.

Želeli smo uporabiti ves razpoložljiv material in pri tem ničesar zavreči - in nam je tudi uspelo. Otroci so bili ponosni na svoje stvaritve in uživali v igrah z lutkami, ki so jih izdelali.

Skozi celoten projekt smo spodbujali ustvarjalnost ter krepili vrednote sodelovanja, odgovornosti, spoštovanja in trajnosti, ki jih otroci nujno potrebujejo za prihodnost v hitro spreminjajočem se svetu.

Slika 7: *Trganje blaga-travnik na odru*

Slika 8: *Izdelan večji oder*

Slika 9: *Manjši oder, ki predstavlja dom za pingvina*

Slika 10: *Risanje na blago-iglu*

LUTKOVNA PREDSTAVA

Konec projekta smo želeli nadgraditi z lutkovno predstavo, ki smo jo pripravili za prijatelje iz sosednjega oddelka. Z veseljem so sprejeli povabilo in nas obiskali. Predstavili smo jim izmišljeno zgodbo *Osamljeni pingvin*. Otroci so ponosno odigrali vloge in prenesli sporočilo o prijateljstvu. Na konec smo jim predstavili naše delo in trud, ki smo ga vsi vložili v izdelavo lutk in odra. Prijatelje smo navdušili, da se bodo tudi sami lotili izdelovanja lutk, saj so jim bile všeč.

Slika 11: *Lutkovna predstava za prijatelje iz sosednje skupine*

Slika 12: *Lutkovna predstava Osamljen pingvin*

3. Zaključek:

Skozi celoten proces ustvarjanja so otroci pridobili dragocene izkušnje in spretnosti, ki jih bodo spremljale skozi življenje. Naučili so se vrednosti ponovne uporabe materialov, kar je pomemben korak v smeri trajnostnega razvoja. Hkrati so imeli priložnost razviti svoje socialne in komunikacijske veščine ter okrepili čustveno povezanost s svojimi starši, vzgojitelji in vrstniki. Lutke, ki so jih izdelali, niso bile le igrače, ampak tudi simboli skupnega dela in prizadevanj za bolj trajnostno prihodnost. Spoznali so, kako lahko uporabijo oder za različne namene, ko spreminjajo sceno na njem. Uporaben je za različne vsebine in priložnosti, ko mu izdelamo drugačno podlago. Vrtljivi oder prav tako omogoča tudi spremembo scene obojestransko. Daje nam veliko možnosti, da z domišljijo spreminjamo smeri in potek lutkovne predstave. Ob tem otrokom omogočamo vztrajnost, zabavo in veselje, ko so uspešni pri aktivnem učenju skozi igro.

Izzivi s katerimi smo se srečali, niso bili preprosti, saj so zahtevali prilagajanje različnih ravni spretnosti otrok. Nekateri so potrebovali več pomoči pri izdelavi lutk, medtem ko so drugi že zelo vešči ročnih del. Prvič so šivali in rezali tkanine različnih gostot in debelin. Pozorni smo bili na varnost vseh udeležencev, še posebej otrok. Sodelovanje vseh sodelujočih je bilo izjemno, kar je pomembno vplivalo na uspešnost celotnega projekta.

Za prihodnje strokovno delo predlagamo, da se takšni projekti še bolj integrirajo v redne vzgojno-izobraževalne dejavnosti, saj se kažejo kot izredno učinkoviti pri razvijanju tako ekoloških kot socialnih veščin pri otrocih.

Naš projekt se še ni zaključil, saj želimo odigrati lutkovno predstavo pred starši na zaključnem srečanju, preden odnesejo svoje lutke domov. Na odru pa bodo zaživele nove lutke z novimi idejami. Ponosni smo na svoje delo in kaj vse smo pridobili, se naučili skozi ustvarjanja materialov ponovne uporabe.

4. Viri in literatura:

Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih (1999): Ministrstvo za šolstvo in šport Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana

Vogelnik, E. (2020). *Od lutke do lutke.* Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

5. O avtorju:

Sem Lidija Retuznik, po izobrazbi diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, zaposlena v vrtcu »Otona Župančiča« Slov. Bistrica, na enoti Zg. Polskava. Delo z otroki mi je veliko zadovoljstvo, ki ga jemljem z veliko odgovornostjo, predanostjo in neizmerno hvaležnostjo. Biti učitelj najmlajšim, ki vstopajo v neznan svet izzivov, je odgovorna in dragocena izkušnja, ki prinaša obojestransko rast. Polepšajmo jim dan, da bo svet lepši in boljši za vse.

About the Author:

I am Lidija Retuznik, a qualified preschool teacher, employed at the "Otona Župančič" kindergarten in Slov. Bistrica, in the Zg. Polskava unit. Working with children is a great pleasure for me, which I take with great responsibility, dedication and immense gratitude. Being a teacher to the youngest, who are entering an unknown world of challenges, is a responsible and valuable experience that brings mutual growth. Let's brighten their day, so that the world will be more beautiful and better for both of us.

EKO-PRIHVATLJIVA MATEMATIKA

Željka Požgaj, mag. Praesc. educ., Dječji vrtić Mali princ, Zagreb, RH

Rad istražuje mogućnosti povezivanja matematičkih sadržaja s ekološkim temama u odgojno-obrazovnom procesu. Cilj je potaknuti djecu na primjenu matematičkih znanja u kontekstu održivog razvoja te razvijati ekološku svijest kroz konkretne matematičke aktivnosti. Ovaj pristup potiče ih na-logičko i kritičko razmišljanje, analizu podataka, praktičnu primjenu matematike u svakodnevnom životu i održivi način razmišljanja. Ujedno, rad na istoimenom *eTwinning* projektu omogućuje povezivanje djece i odgojno-obrazovnih ustanova na međunarodnoj razini, razmjenu ideja i razvoj zajedničkih aktivnosti usmjerenih na ekološku osviještenost. Projekt se temelji na motu "3R – Reduce, Reuse, Recycle", potičući djecu da kroz matematičke aktivnosti istražuju mogućnosti smanjenja otpada, ponovne uporabe predmeta i reciklaže. Dodatno, naglašava se važnost učenja o prirodi, za očuvanje prirode i s prirodom, gdje se matematičke aktivnosti provode i u vanjskom okruženju, koristeći prirodne resurse i reciklirane materijale kao didaktička sredstva za rad. Kroz ovaj pristup, djeca stječu dublje razumijevanje ekoloških izazova i razvijaju odgovornost prema okolišu kroz konkretne zadatke mjerenja, uspoređivanja i analize podataka u stvarnom okruženju. Time se smanjuje ekološki otisak, a djeca postaju svjesna utjecaja svojih odluka na okoliš. Zaključno, rad ističe dobrobit ovakvog pristupa – razvoj kritičkog mišljenja, povećanje motivacije za učenje matematike te jačanje svijesti o važnosti održivog razvoja. Integracijom matematike i ekoloških tema, obrazovni sustav može doprinijeti odgoju odgovornih pojedinaca koji razumiju utjecaj svojih odluka na okoliš i društvo.

Ključne riječi: eko matematika, eTwinning projekt, održivi razvoj, „3R – Reduce, Reuse, Recycle“, učenje o prirodi, za prirodu i s prirodom

ECO-FRIENDLY MATHEMATICS

This paper explores the possibilities of connecting mathematical content with ecological themes in the educational process. The goal is to encourage children to apply mathematical knowledge in the context of sustainable development and to develop environmental awareness through concrete mathematical activities. This approach fosters logical and critical thinking, data analysis, practical application of mathematics in everyday life, and a sustainable mindset. Additionally, participation in the eTwinning project of the same name enables children and educational institutions to connect on an international level, exchange ideas, and develop joint activities focused on ecological awareness.The project is based on the motto "3R – Reduce, Reuse, Recycle," encouraging children to explore waste reduction, item reuse, and recycling opportunities through mathematical activities. Furthermore, the importance of learning about nature, for nature, and with nature is emphasized, where mathematical activities take place outdoors, using natural resources and recycled materials as didactic tools.Through this

approach, children gain a deeper understanding of ecological challenges and develop a sense of responsibility for the environment by engaging in concrete tasks such as measurement, comparison, and data analysis in real-world settings. This helps reduce the ecological footprint and raises children's awareness of the impact of their decisions on the environment.In conclusion, the paper highlights the benefits of this approach: the development of critical thinking, increased motivation for learning mathematics, and a strengthened awareness of the importance of sustainable development. By integrating mathematics and ecological themes, the education system can contribute to raising responsible individuals who understand the impact of their decisions on the environment and society.

Keywords: eco-mathematics, eTwinning project, sustainable development, *3R – Reduce, Reuse, Recycle*, learning about nature, for nature and with nature

Željka Požgaj magistra je ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja promovirana u zvanje odgojitelja savjetnika. Kontinuirano se educira i spremno nosi sa svim izazovima koje pred nju stavlja odgojno-obrazovni proces. U svoj rad unosi promjene temeljene na sustavnom propitivanju vlastitog djelovanja te na kritičkoj refleksiji i samorefleksiji. Ujedno, spremna je u vlastiti odgojno-obrazovni rad implementirati suvremene stručno-znanstvene spoznaje i inovativne pedagoške alate. Kontinuirano je aktivna u različitim Erasmus+ projektima kao autor ili koordinator što doprinosi internacionalizaciji kako vlastitog rada i dostignuća ali i ustanove u kojoj radi.

PREPLETANJE EKO VSEBIN IN KONCEPTA REGGIO EMILIA

Mojca Smogavec, Vrtec »Otona Župančiča« Slovenska Bistrica

IZVLEČEK:

V našem vrtcu smo že vrsto let ponosni nosilci Eko listine, kar pomeni, da je izvajanje Eko vsebin del našega vsakdana. Zavedam se, kako zelo je pomembno, da se otroci že v predšolskem obdobju seznanjajo z različnimi ekološkimi temami. Pri svojem delu Eko vsebine prepletam z vsemi tematskimi sklopi, ki jih obravnavamo z otroki.

Zaposlena sem na enoti, na kateri v svoje delo vnašamo elemente pedagoškega koncepta Reggio Emilia. Poglobljeno raziskovanje koncepta me je pripeljalo do spoznanja, da ekološka ozaveščenost sovpada s poslanstvom tega koncepta, saj ta še posebej zagovarja uporabo nestrukturiranega in odpadnega materiala.

Eden izmed naših Eko projektov, ki nam je odlično uspel, je projekt »Igramo se z odpadki«. Z metodami raziskovanja, razgovora, lastne aktivnosti, praktičnega dela, sodelovanja in izražanja smo izvajali različne dejavnosti. Nekatere izmed teh so bile: seznanjanje s pravilnim ločevanjem odpadkov; ustvarjanje, konstruiranje in igra z odpadnim materialom; opazovanje odpadne embalaže z grafoskopom in mikroskopsko kamero; izdelava Eko ptičje hišice. Pri tem so se pojavile vse štiri oblike dela.

Pri svojem delu bom še vedno dajala poudarek temu, da vzgajamo otroke za jutri in ne danes. Naša naloga je, da vzgajamo z zgledom, saj bodo le tako zrastli v odgovorne, demokratične in trajnostno naravnane odrasle, ki bodo svoje znanje predajali naprej.

KLJUČNE BESEDE: ekologija, igra, koncept Reggio Emilia, odpadki, sodelovanje, trajnostna naravnanost

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA:

- Otrok spoznava, kako sam in drugi ljudje vplivajo na naravo in kako lahko dejavno prispeva k varovanju in ohranjanju naravnega okolja.
- Otrok razvija predstavo o nastajanju odpadkov ter pomenu in možnostih predelave.
- Otrok ima možnost za doseganje ciljev ne glede na spol.
- Otroke vključevati v aktivnosti, ki so pomembne za naš trajnostni razvoj in jih vzgajati za boljšo prihodnost.

INTERTWINING ECO CONTENTS WITH TJE REGGIO EMILIA APPROACH

ABSTRACT:

In our preschool, we have been proud owners of Eco Charter in for many years, which means that the implementation of Eco contents is part of our everyday life. I am aware of how important it is for preschool children to be introduced to various ecological topics. In my work, I intertwine ecological content into every theme we are discussing with children.

I work at a unit where we incorporate elements of the Reggio Emilia pedagogical concept into our work. An In-dept exploration of the concept led me to the realization that ecological awareness coincides with the mission of this concept, as it especially advocates the use of unstructured and waste materials.

One of our Eco projects, which has been a great success for us is the project »We play with waste«. With the methods of exploration, conversation, practical work, activity, cooperating and expression we carried out various activities. Some of them were: familiarization with proper waste separation; creating, constructing and playing with waste materials; observing waste materials with a graphoscope and a microscope camera, building an Eco birdhouse. In doing so, all four forms of work emerged.

With my work, I will continue to put emphasis on raising children for tomorrow and not today. Out task is to educate by example, because only that way will the children grow into responsible, democratic and sustainably oriented adults, who will pass on their knowledge.

KEYWORDS: ecology, play, Reggio Emilia concept, waste, cooperating, sustainability

1. UVOD

Vsi želimo spremeniti svet na boljše. Kje bomo začeli? Pri otrocih. Kako? Z igro, zgledom in s spoštovanjem do narave. To je vodilo, ki nas naj vodi, da nam bo uspelo otroke vzgojiti v odgovorne, demokratične in trajnostno naravnane odrasle, ki jim bo mar za naš planet. Trajnostna naravnanost je vpeta v vsakdanje življenje naših otrok v vrtcu in strokovnih delavcev.

Zaposlena sem v majhni enoti, ki ima le dva oddelka. Teme, ki jih načrtujemo z otroki, so skrbno izbrane. Veliko vlogo pri načrtovanju in izbiri tem imajo otroci – bodisi njihove ideje, njihova dejanja, zanimanja za določeno tematiko. Ko smo skupaj načrtovali temo o odpadkih, so ideje kar prihajale na plan. V vrtcu smo skupaj z otroki našli veliko materiala, ki je bila odlična odskočna deska za nestrukturirano igro.

V svoje delo vnašam elemente Reggio Emilia. Pedagoški koncept Reggio Emilia je eden izmed alternativnih vzgojnih konceptov, katerih elemente vzgojitelji vnašamo v svoje delo. Njegova posebnost je ta, da vzgojiteljem omogoča sodelovanje, skupno načrtovanje in povezovanje oddelkov; otroke pa oblikuje v kritične mislece, ki razvijajo svojo identiteto, hkrati jim ponuja različne načine in možnosti, da spoznavajo ter raziskujejo različne materiale, za kar jim daje dovolj časa.

Temeljni elementi koncepta Reggio Emila so povezanost in vpetost vrtca v kulturo okolja, upoštevanje diferenciacije otrok, uporaba vseh čutov v spoznavnem procesu, omogočanje in spodbujanje različnih oblik izražanja, prednost učenja pred poučevanjem, kakovostna komunikacija, sodelovanje vzgojiteljev in drugih delavcev v vrtcu, projektno delo, pomen dokumentiranja življenja in dela v vrtcu ter pomen prostora kot tretjega vzgojitelja (Devjak, 2012).

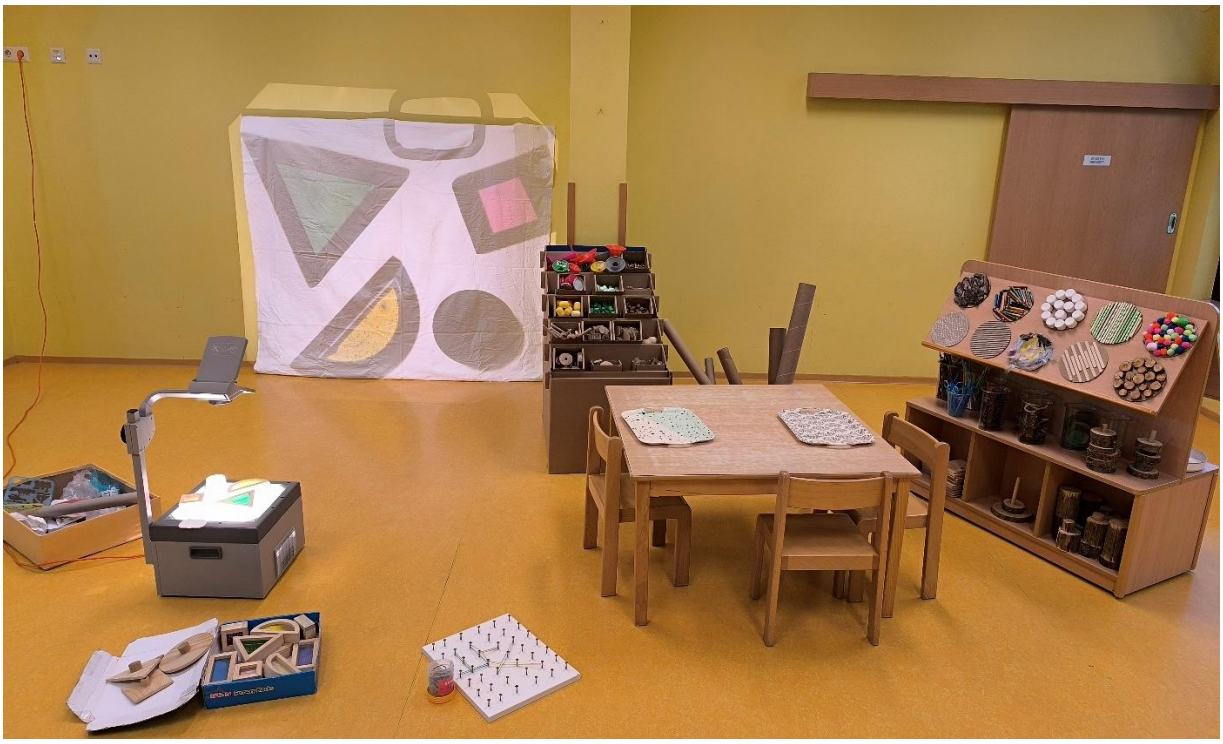
2. OSREDNJI DEL BESEDILA

Naj nam ne bo vseeno, v kakšnem okolju živimo. Poskrbimo, da bo naša okolica zelena in čista! Da bomo to dosegli, je potrebno spodbujati otroke k zbiranju in pravilnemu ločevanju odpadkov, da svoje izkušnje

in pridobljeno znanje prenašajo na starše, v svojo družino in na ostalo družbeno okolje. Spodbujajmo jih, da naj spoštljivo ravnajo z naravo! Ko bomo pri otrocih privzgojili miselnost, da je skrb za naravo pomembna in ena izmed osnovnih nalog vsakogar od nas, bomo zadovoljni s svojim poslanstvom (Košmrlj, 2010).

Eden izmed naših Eko projektov, ki nam je odlično uspel, je projekt »Igramo se z odpadki«. V sklopu te teme smo izpeljali veliko različnih aktivnosti, kjer so v ospredje prihajali elementi koncepta Reggio Emilia. Naš vrtec se nahaja v majhnem kraju, kjer je narava odlično učno okolje. Veliko časa preživimo zunaj na travniku, v gozdu, ob ribniku in na igrišču vrtca. Ko smo se en dan odpravili do gozda, smo ob cesti opazili kar nekaj odpadkov. Skupaj smo dobili idejo, da bomo odpadke in odpadno embalažo podrobneje raziskali. Z otroki smo naredili načrt dela, ki smo ga skozi temo dopolnjevali. V tabeli smo označili, kaj vse smo že naredili, in dejavnosti ob koncu dneva tudi evalvirali.

V samem vrtcu imamo že Eko/Reggio kotiček, v katerem najdemo veliko nestrukturiranega materiala. Ta kotiček se vedno spreminja. Tokrat smo jesenske elemente zamenjali za »odpadne« elemente, ki smo jih skupaj z otroki bodisi prinesli od doma, iz narave ali našli v vrtcu. Otroci v tem kotičku neizmerno uživajo in se v njem zelo radi igrajo. Kotiček imamo včasih v igralnici, pogosto pa ga prestavimo v naš skupni prostor, ki otrokom omogoča še več prostora za igro in raziskovanje. Pri svojem delu uporabljamo veliko nestrukturiranega in inteligentnega materiala, naravnega ali odpadnega. V naših igralnicah tako najdemo najrazličnejše lesene odrezke, palčke, storže in tudi zamaške, tulce, škatlice ter škatle najrazličnejših oblik, krpice itd. Tak material pri otrocih spodbuja domišljijo, ustvarjalnost in jim omogoča mnogo načinov za igro. V igralnicah so otrokom na voljo sredstva, ki pri njih vzpodbujajo radovednost in željo po spoznavanju novega.

Slika 1: Eko/Reggio kotiček.

Slika 2: Igra v kotičku.

Naš vrtec ima tudi oglasne deske, ki jih ob vsaki temi opremimo glede na tematski sklop. Oglasno desko pred igralnico so otroci ustvarili sami, na svoj način. V mojem oddelku so otroci stari 3–6 let in zelo radi se igrajo z barvo. Ko sem pred njih dala različne barve in različne odpadne materiale, so začeli po svoje ustvarjati. Starejši so odtiskovali bolj strukturirano, mlajši pa so ustvarjali kar po celotnem formatu. Ko smo zapolnili list, so želeli še več, zato smo zapolnili še enega.

Slika 3: Odtiskovanje za oglasno desko.

Slika 4: Oglasna deska.

Vsak ponedeljek se oba oddelka naše enote zbereta v skupnem prostoru. To je tudi značilnost koncepta Reggio Emilia in ga tam poimenujejo Piazza – osrednji prostor. Je prostor, namenjen srečanju, sodelovanju, druženju, izražanju. Je prostor, kjer lahko otroci telovadijo, se igrajo, plešejo, skupaj kujemo nove načrte, ideje, dogodke. Ob ponedeljkih si skupaj zapojemo skupno pesem; povemo, kaj bomo ta teden počeli; preverimo, ali smo naredili vse, kar smo si prejšnji teden zadali; preverimo tudi, ali bi kaj spremenili. Vsak otrok dobi besedo, če le-to želi. Vzgojiteljice si zapišemo nove ideje. Ob ponedeljkih imamo velikokrat igralni dan in se v skupnem prostoru igramo, dajemo prednost učenju in ne poučevanju, hkrati pa se med mlajšimi in starejšimi otroki tkejo prijateljske vezi.

Slika 5: Igralni dan.

Igra z odpadki predstavlja odlično priložnost za razvijanje otrokove domišljije, ustvarjalnosti in problemskega mišljenja. Otrokom omogoča, da odpadni materiali, kot so tulec, škatla, plastenka, pokrovček, volna, vrečka preoblikujejo v nekaj novega, uporabnega ali domišljijskega. S tem pridobivajo občutek za pomen ponovne uporabe, hkrati pa razvijajo fino motoriko, prostorsko predstavo in veščine sodelovanja. Otroci v igri prevzemajo različne vloge – so ustvarjalci, gradbeniki, raziskovalci, pripovedovalci zgodb. Iz tulcev nastanejo tuneli za avtomobilčke, teleskopi, iz škatel vesoljske postaje ali ladje, zamaški so lahko odličen sladoled. Pomembno je, da jim pustimo svobodo pri izbiri materialov in jim ne vsiljujemo »pravilnega« načina uporabe – prav tukaj se skriva bistvo pedagogike Reggio Emilia, kjer material govori in spodbuja otrokovo idejo. Otrokom je posebej všeč, če tudi mi sodelujemo pri igri in okušamo njihove okusne sadne kupe, se peljemo z raketo v vesolje ali preprosto vidimo to, kar vidijo oni. Poleg ustvarjalne komponente igra z odpadki otroku privzgaja tudi spoštljiv odnos do okolja. Otrok ne vidi več embalaže kot smeti, temveč kot vir možnosti. Tako se že v zgodnjem otroštvu gradi zavest o odgovornem ravnanju z materiali in naravnimi viri.

Slika 6: Igra z odpadnim materialom.

Slika 7: Polaganje odpadkov na grafoskop.

Slika 8: Lovljenje odpadkov iz vode.

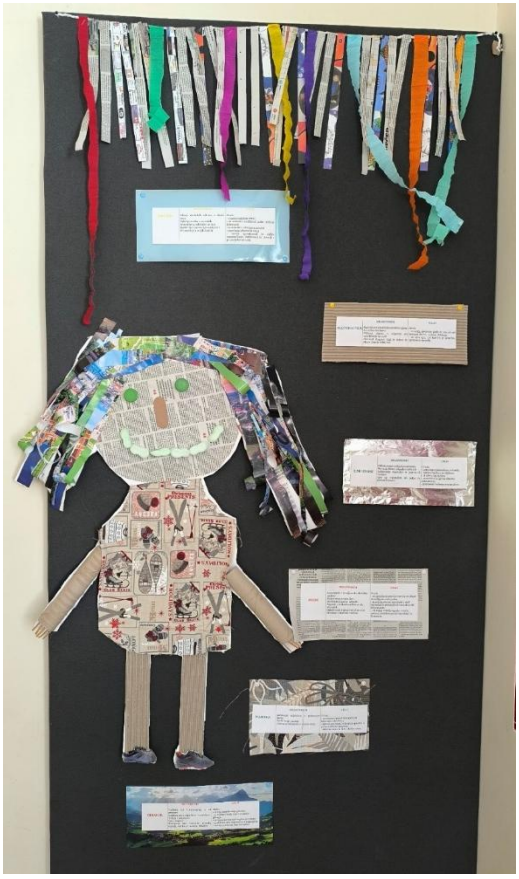
Naša enota ima na voljo kar veliko različnega odpadnega materiala, ki ga prinašajo starši iz služb. Starši vedo, da otroci radi ustvarjajo in nas razveseljujejo z najrazličnejšimi materiali (kartoni različnih oblik, vata, volna, koledarji, blago, gumbi …). Ta tema je bila kot nalašč za to, da so otroci lahko uporabili karkoli. Ker so imeli na voljo veliko različnega materiala, je nastalo tudi veliko različnih izdelkov. S tem, ko otrokom ponudimo različne materiale, se pri njih sproži še večja ustvarjalnost in tako nastane marsikaj. Prav tako niso bili omejeni s tem, kaj mora nastati, tako da so imeli pri ustvarjanju prosto pot. Ob tem se je razvijalo trajnostno mišljenje, saj so stvari, ki bi bile sicer za v koš, ponovno uporabili in predelali, s čimer je nastalo nekaj novega. Tudi prosta izbira materialov je element koncepta Reggio Emilia.

Slika 9: Likovni izdelek.

Slika 10: Ustvarjanje skupnega srčka iz odpadnega kartona.

Vsako projektno delo in vsaka tema imata pri nas svoj tematski sklop. Na njem so zapisani cilji in predvidene dejavnosti za vsako temo. Cilji in dejavnosti so zapisani po področjih kurikuluma. Vedno imamo napisano, da so dejavnosti predvidene in se še lahko spremenijo, saj lahko med izvajanjem teme ugotovimo, da posamezne aktivnosti ne bomo mogli izpeljati, jo spremenimo ali dodamo kaj novega. Tematski sklop je namenjen staršem, ki tako bolje dobijo vpogled v naše delo. Zanj imamo pripravljeno posebno oglasno desko, ki jo skupaj z otroki opremimo. Tokrat jo je krasila deklica iz odpadnega materiala.

Slika 11: Deklica iz odpadnega materiala in tematski sklop.

Naš vrtec se nahaja v bližini gozda, ki ga zelo radi obiskujemo, saj nam ponuja različne možnosti za raziskovanje, izražanje in povezovanje z okoljem. Gozd postane prostor, kjer otrok s svojimi »100 jeziki«, kot bi rekli pri konceptu Reggio Emilia, tipa, raziskuje, posluša, ustvarja in vse to počne na svoj edinstven način. To je prostor, kjer otroci res uživajo in vanj zahajamo kadar le lahko, ne glede na letni čas. Včasih se nam zgodi, da v našem gozdnem kotičku najdemo odpadek, ki ga skrbno poberemo, odnesemo v vrtec in razvrstimo v ustrezen koš za smeti.

Slika 12: Igra v gozdu.

Slika 13: Igra v gozdu.

Vsako leto se pridružimo akciji »Očistimo svoj kraj«, kjer po kraju pobiramo smeti. Takrat si nadenemo rokavice, vzamemo vrečke za smeti in pobiramo smeti v bližnji okolici. Mlajši prijatelji poberejo smeti v bližnji okolici vrtca, mi pa se odpravimo malo dlje. Otroci z veseljem naredijo nekaj dobrega za okolico in brez težav prehodijo daljšo pot, saj vedo, da s tem naredijo nekaj dobrega za okolje in planet. Letos je ta akcija imela še poseben čar, saj smo velik poudarek dajali temu, kam gredo odpadki, kako so škodljivi, zakaj je pomembno, da ne mečemo smeti v naravo. Pri otrocih tako privzgajamo skrb za to, da je naš kraj čist, hkrati pa jih že od majhnih nog spodbujamo k aktivnemu sodelovanju v lokalni skupnosti.

Slika 14: Očistimo svoj kraj – pobiranje smeti.

V našem vrtcu oz. v naših igralnicah imamo tri različne koše za ločevanje odpadkov (papir, embalaža in ostali odpadki). Kljub temu smo z otroki iz odpadnih škatel izdelali koše, namenjene igri. Pobarvali smo jih rumeno, zeleno in rdeče. V veliko škatlo sem dala različne odpadke, ki smo jih imeli za igro, nekaj sem jih prinesla še od doma. Otroci so mi ob pogovoru o odpadkih povedali, da odpadke ločujejo tudi doma. Prepričana sem bila, da bodo pripravljen odpadni material brez težav in dodatnega usmerjanja razvrstili v ustrezne škatle, vendar se je naloga izkazala za bolj zahtevno kot sem predvidevala. Odpadki, ki jih razvrščamo v vrtcu, se namreč stalno ponavljajo: odpadni papir, serviete, papirnate brisačke, robčki, tu in tam se pojavi kakšna vrečka. Ker sem jim za igro ločevanja ponudila še drugi odpadni material (škatle, lepenko, tetrapak, plastenke, pločevinke …), je pri nekaterih nastala težava. Odpravili smo jo tako, da smo iz revij izrezali različne izdelke, se pogovorili o tem, v kateri zabojnik sodijo, in izdelali plakat. Pomembno se mi zdi, da otroci ponotranjijo dejstvo, da je odpadke potrebno ločevati, še boljše pa je, da jih je čim majn.

Slika 15: Razvrščanje odpadkov.

3. ZAKLJUČEK

Ločevanje odpadkov je del našega vsakdana in otroci se z njimi srečujejo vsak dan – v vrtcu in doma, žal tudi na poti iz vrtca, sprehodu po gozdu ali na naši najljubši potki. Pomembno je, da otroci skrbijo za naš planet in da to prenašajo na druge. Ugotovili smo, da nismo le ustvarjali, ampak tudi razmišljali o tem, kaj se zgodi z materialom oz. odpadkom po tem, ko ga zavržemo. Imeli smo priložnost, da smo se učili o trajnostnem ravnanju z okoljem in razumevanjem, zakaj je pomembno zmanjšati količino odpadkov in jih reciklirati.

Prepletanje teme o odpadkih in koncepta Reggio Emilia je bil odličen način za spodbujanje otroške ustvarjalnosti, kreativnosti, igre, raziskovanja, učne izkušnje in kritičnega mišljenja. Prav tako so otroci krepili socialne veščine, saj so med sabo sodelovali, se poslušali, iskali ideje za rešitve in reševali konflikte.

Z izvedbo te teme smo se več kot igrali – naredili smo pomemben korak k temu, da otroci postanejo odgovorni odrasli, ki vedo, kako lahko z majhnimi koraki pridejo do velikih ciljev, le želeti si morajo.

4. VIRI IN LITERATURA:

- Devjak, T., Skubic, D., Polak, A., Kolšek, V. (2012). *Predšolska vzgoja: od starega k novemu.* Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Košmrlj, M. (2010). *Ekologija v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

PREDSTAVITEV AVTORICE

Sem Mojca Smogavec, vzgojiteljica predšolskih otrok. Zaposlena sem v Vrtcu Otona Župančiča Slov. Bistrica, na enoti Tinje, kjer sem vodja oddelka in vodja enote. Odkar sem zaposlena v vrtcu, vodim tudi otroško folklorno skupino, kjer prenašam ljudsko izročilo otrokom, včasih pa tudi zaposlenim vrtca.

I'm Mojca Smogavec, a preschool teacher. I work at Vrtec Otona Župančiča Slovenska Bistrica, at the unit Tinje, where I'm also a head of the unit. Since I have been working in preschool, I have led children's folklore group, where I transmit folk traditions to children, and sometimes to other preschool employees.

"EKO PUST" V VRTCU MANKA GOLARJA GORNJA RADGONA

Martina Križanič, dipl. vzg., Vrtec Manka Golarja Gornja Radgona

Izvleček

Dogodek "Eko pust" v vrtcu Manka Golarja Gornja Radgona je prav poseben način, na katerega otroci in starši obeležijo pustni čas, obenem pa se zavedajo odgovornosti do narave in okolja. V sklopu sodelovanja v Eko šoli ga izvajamo že kar nekaj let in se osredotočamo na ustvarjanje kostumov iz odpadnih materialov, ki otrokom omogočajo, da se izražajo na ustvarjalen način in hkrati spodbujajo k odgovornemu ravnanju z naravnimi viri. Ta dogodek v vrtcu poteka en dan pred pustom, kjer po mestu z eko pustno povorko predstavimo svoje kostume. Kostumi so narejeni iz odpadkov in recikliranih materialov, kot so stari časopisi, karton, plastika, tkanine, zamaški, gumice in drugi vsakdanji predmeti, ki jih pogosto zavržemo. Z uporabo teh materialov otroci spoznavajo, da lahko tudi tisto, kar običajno vidimo kot odpadek, ponovno uporabimo ter ustvarimo nekaj uporabnega in lepega. Tako skrbimo za naš planet, zmanjšujemo količino odpadkov in prispevamo k ohranjanju narave.

Ključne besede: odgovornost do narave, otrok, učenje, trajnostni razvoj in zmanjšanje odpadkov.

"ECO FESTIVAL" IN THE KINDERGARTEN OF MANKO GOLAR GORNJA RADGONA

Abstract

The "Eco Carnival" event at the Manko Golar kindergarten in Gornja Radgona is a very special way for children and parents to celebrate the carnival season, while at the same time being aware of their responsibility towards nature and the environment. As part of our cooperation with the Eco School, we have been implementing it for several years now and focus on creating costumes from waste materials that allow children to express themselves creatively and at the same time encourage them to treat natural resources responsibly. This event at the kindergarten takes place one day before Carnival, where we present our costumes through the city with an eco-carnival procession. The costumes are made from waste and recycled materials, such as old newspapers, cardboard, plastic, fabrics, corks, rubber bands and other everyday objects that we often throw away. By using these materials, children learn that even what we usually see as waste can be reused and created something useful and beautiful. In this way, we take care of our planet, reduce the amount of waste and contribute to the preservation of nature.

Keywords: responsibility towards nature, children, learning, sustainable development and waste reduction.

UVOD

»Otroška igra je ena od pomembnih in specifičnih dejavnosti, ki je na različne načine vpletena v kurikulum za vrtce, tako v načrtovane dejavnosti kot v siceršnje življenje otrok v vrtcu« (Kroflič in Marjanovič, 2010, str. 44).

Skozi igro se otrok največ nauči, saj se uči na neprisiljen in zanimiv način, ki je njemu prilagojen. Igra je pomembna življenjska orientacija otroka. Skozi otrok uresničuje svoje potrebe po enakopravnem sodelovanju v življenju, vendar do tiste meje, ki jo je zmožen doseči. V igri se prepletajo vsa področja njegovega razvoja ter jo določajo različni didaktični in drugi materiali, ki jih otroku ponudimo (Lepičnik, Vodopovec, 2006, 53).

Naravoslovna pismenost je pomembna zaradi sposobnosti razumevanja in odločanja o problematiki sodobne družbe ter težav okolja, ki so vse resnejše, in tudi zato, ker je naravoslovje del naše kulture (Kroflič in Marjanovič, 2010).

V vrtcu Manka Golarja Gornja Radgona se zavedamo, kako pomembna je vzgoja otrok, da so odgovorni do okolja, saj je to ključnega pomena za ohranjanje našega planeta. Z vključevanjem otrok v dejavnosti, ki spodbujajo reciklažo, zmanjševanje odpadkov in trajnostno ravnanje, jim pomagamo razviti občutek odgovornosti in razumevanje, kako pomembna je skrb za naravo. Eko pustovanje je prav poseben način, kako na neprisiljen, zanimiv in zabaven način lahko poskrbimo za naš planet.

Slika 1: Skupinska eko pustna maska – grozdje

OSREDNJI DEL

Eko pust kot ekološka in pedagoška priložnost

Ker vrtec že dolgo sodeluje v programu ekošola, so vse dejavnosti in dogodki, povezani z »Eko pustom«, tesno povezani z načeli in vrednotami trajnostnega razvoja, varovanja okolja in zmanjševanja odpadkov. Pustni kostumi so samo ena od dejavnosti, ki jih vrtec izvaja skozi vse leto, da bi otrokom približal pomembnost ekološkega ravnanja in jih spodbudil k odgovornemu ravnanju z naravnimi viri.

Tako je »Eko pust« v našem vrtcu več kot le praznovanje pusta – to je priložnost za otroke in družine, da skupaj ustvarijo nekaj posebnega, se naučijo pomembnih vrednot in hkrati poskrbijo za boljši in čistejši svet.
Ker je ustvarjanje pustnih mask in kostumov pogosto igrišče za otroško domišljijo, lahko ta proces tudi sproti spreminja njihove navade in odnos do okolja. Ko otroci vidijo, da je mogoče ustvariti nekaj lepega in zabavnega iz odpadnih materialov, jih to lahko spodbuja, da v prihodnosti razmišljajo o tem, kako lahko s svojimi odpadki ravnajo odgovorno in trajnostno.

Dogodek »Eko pust« ni zgolj zabava in ustvarjalno izražanje otrok, ampak tudi pomemben pedagoški trenutek, ki pripomore k razvijanju ekološke zavesti pri najmlajših. Ob tem se otroci skozi igro učijo osnovnih vrednot, kot so odgovornost do okolja, sodelovanje v skupnosti in spoštovanje narave. Vključevanje staršev v ustvarjanje kostumov je še dodatna priložnost za pogovor o pomenu reciklaže in trajnostnega razvoja, ki se nadalje prenaša tudi v vsakdanje življenje doma.
»Sodelovanje med vrtcem in starši je pomemben vidik kakovosti predšolske vzgoje, saj prav to sodelovanje veliko prispeva k ustreznemu dopolnjevanju družinske in institucionalne vzgoje« (Kurikulum za vrtce, 2004, str. 24). V vrtcu Manka Golarja Gornja Radgona to še kako dobro vemo in tudi podpiramo ter se vsakodnevno trudimo za dobro sodelovanje s starši.

Slika 2: Skupinska eko pustna maska – kuharji

Povezovanje z naravo in ekologijo
Z vključevanjem ekoloških tem, kot so zaščita narave, reciklaža, trajnostni razvoj in skrb za okolje, se skozi ustvarjalni proces razvija tudi večje razumevanje o pomenu varovanja našega planeta. Otroci, vzgojiteljice in starši skupaj raziskujejo, kako lahko z manjšimi spremembami v vsakdanjem življenju prispevajo k večji skrbi za naravo.

Pomen izdelave kostumov iz odpadnih materialov

Kostumi so narejeni iz odpadkov in recikliranih materialov, kot so:

- stari časopisi, karton, tulci,
- plastenke, zamaški, gumice,
- različno blago
- in drugi vsakdanji predmeti, ki jih pogosto zavržemo.

Slika 3: Vremenski pojav – dež

Z uporabo teh materialov otroci spoznavajo, da lahko tudi tisto, kar običajno vidimo kot odpadek, ponovno uporabimo ter ustvarimo nekaj uporabnega in lepega. Tako skrbimo za naš planet, zmanjšujemo količino odpadkov in prispevamo k ohranjanju narave.

Teme za kostume in ustvarjalne ideje

Vsako leto na podlagi celoletne teme vrtca izberemo drugačno temo eko pusta. Na primer, v preteklih letih so otroci izdelali kostume, ki so ponazarjali:

- naša čustva,
- hrano (sadje, zelenjava),
- klobuke različnih poklicev,
- vremenske pojave,
- instrumente,
- športne pripomočke …

Izdelava kostumov

Kostumi nastajajo na več načinov:

- **Ustvarjanje doma**: Ko otroci iz materialov, ki jih imajo doma, ustvarijo edinstvene maske in kostume, razvijajo svojo ustvarjalnost, domišljijo in sposobnost reševanja težav. Otroci ob pomoči staršev doma izdelajo pustne maske in kostume. Vključevanje družin omogoča širše razumevanje in ozaveščanje o pomenu reciklaže in ponovne uporabe materialov. Domače ustvarjalno delo je tudi priložnost za skupne pogovore o pomenu skrbi za naravo in okolje.

Delo doma kot družina pri ustvarjanju pustnih mask in kostumov ne vključuje le umetniškega izraza, temveč omogoča tudi pomembne pogovore o okoljskih vprašanjih. Starši lahko otrokom pojasnijo, zakaj je pomembno varovati naravo, kako lahko zmanjšajo svojo porabo materialov in zakaj je reciklaža ključna za zmanjšanje onesnaženja. Takšni pogovori so priložnost za širše razumevanje okolijskih problematik in za prenos vrednot na mlajše generacije.

- **Družinska srečanja**: V okviru teh srečanj se starši in otroci združijo, da skupaj izdelajo pustne maske in kostume. Takšna sodelovanja ne krepijo le vezi med otroki, starši in vzgojitelji, ampak tudi omogočajo otrokom, da skupaj z odraslimi soustvarjajo in spoznavajo, kako pomembno je sodelovanje pri zaščiti našega planeta.
  Z družinskimi srečanji, kjer skupaj izdelujemo kostume, ne krepimo samo medsebojne povezanosti, ampak tudi omogočamo medgeneracijsko sodelovanje. Otroci imajo priložnost spoznati pomembnost skupnega ustvarjanja in sodelovanja z različnimi generacijami, kar prispeva k boljšemu razumevanju vrednot, kot so potrpežljivost, spoštovanje in pomoč.

- **V oddelku z vzgojiteljico:** Otroci naredijo pustne kostume v vrtcu v oddelku skupaj z vzgojiteljicami. Dogovorijo se, ali prinesejo odpadni material otroci ali vzgojiteljice, in izdelujejo v oddelku. Vendar takrat ni take raznolikosti kostumov, kot če jih izdelajo otroci doma ali na družinskih srečanjih, saj imajo starši veliko zanimivih in dobrih idej in nastanejo zanimivi kostumi.

Slika 4: Športni pripomočki

Obeležitev dogodka in predstavitev »eko pustnih mask«

»Eko pust« praznujemo en dan pred pustom in takrat se vse skupine predstavijo z maskami, ki so jih ustvarile bodisi v vrtcu na družinskem srečanju skupaj s starši bodisi doma ali v oddelku skupaj z vzgojiteljicami. Vse skupine se predstavijo na skupnem srečanju v dopoldanskem času. Mi smo ga poimenovali »ekopustno rajanje«. Dogodek je praznovanje ustvarjalnosti in ekološkega zavedanja, pri čemer vsak kostum nosi svojo zgodbo o tem, kako je bil ustvarjen in zakaj je pomembno, da poskrbimo za naš planet. Otroci na ta način ne sodelujejo le v igri, ampak tudi dejavno prispevajo k ozaveščanju, da sta recikliranje in skrb za okolje lahko zabavna in ustvarjalna.

Povezovanje ekologije s tradicijo

Čeprav se pustni običaji običajno povezujejo z zabavo in s tradicijo, vključevanje ekoloških tem v ta kontekst pomaga otrokom in družinam povezati tradicijo z odgovornostjo do okolja. Otroci lahko tako na zabaven način doživijo, kako starodavne običaje, kot je pustovanje, združimo s sodobnimi okoljevarstvenimi vrednotami.

Slika 5: Nogometna žoga in navijaški pripomočki

Sodelovanje z Domom starejših občanov Gornja Radgona

Ko se otroci in vzgojiteljice predstavijo z maskami, ki so jih ustvarili, to ni le priložnost za igro, temveč tudi za širjenje zavesti o pomenu skrbi za okolje znotraj lokalne skupnosti. S temi kostumi se predstavimo tudi v Domu starejših občanov, s katerimi večkrat letno sodelujemo.

»Eko pustna povorka« po mestu Gornja Radgona

Ko se na strokovnih aktivih določi tema »eko pustnih mask«, se določi tudi, katere skupine se bodo predstavile v Domu starejših občanov Gornja Radgona in katere se bodo odpravile na »eko pustno povorko« po Gornji Radgoni. »Eko pustno povorko« začnemo pri vrtcu Manka Golarja Gornja Radgona, sprehodimo se mimo Doma starejših občanov Gornja Radgona, po glavni ulici mesta, mimo občine, mimo tržnice, mestne knjižnice in nato nazaj do vrtca. Bistvo naše povorke je, da nas vidi tudi širše občinstvo, ki se ob ogledu kostumov nauči nekaj novega o pomenu reciklaže in varovanju narave.

Razstava »eko pustnih mask«

Po končanem »eko pustu« te maske shranimo, saj jih pokažemo in predstavimo tudi na razstavi na našem tradicionalnem Cicibanovem dnevu, s katerim zaključimo šolsko leto in tako lokalni skupnosti prikažemo svoje delo.

Ta dejavnost zagotovo nudi priložnost za izmenjavo idej in izkušenj med generacijami, saj otroci skozi sodelovanje s starši, morebiti tudi starimi starši, razvijajo občutek odgovornosti za svet okoli sebe. Poleg tega se skozi ustvarjalni proces učijo tudi o reciklaži in trajnostnem oblikovanju, kar je pomembno za oblikovanje ekološke zavesti v zgodnjem otroštvu.

Slika 6: Različni instrumenti

ZAKLJUČEK

Okolje, v katerem se otroci gibljejo, je majhen prostor, a vendar je neizmerno barvit in pisan. Vse, kar vidijo, želijo potipati, vse, kar slišijo, želijo videti, in z vsem, kar je dosegljivo in dovolj priročno, želijo nekaj narediti. Da bi zadovoljili otrokove potrebe in nagnjenja po novih odkritjih in spoznanjih, moramo okolje razširiti in ga narediti še pestrejšega in različnega (Kroflič, Marjanovič, 2010, 160).

Z vključevanjem takšnih tem, kot so zaščita narave in trajnostni razvoj ter skrb za okolje, se skozi razvoj otroka razvija tudi večje razumevanje o pomenu varovanja nas in našega okolja oziroma planeta.

V Vrtcu Manka Golarja se trudimo, da otroke na neprisiljen način vključimo v različne dejavnosti, ki ne samo da so za otrokovo dobrobit, ampak tudi za ozaveščanje o dobrobiti za naš planet in generacije za naprej.

VIRI IN LITERATURA

- Kroflič, R., Marjanovič, U. (2010): *Otrok v vrtcu: priročnik h kurikulumu za vrtce*. Maribor: Založba Obzorja.
- Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Lepičnik Vodopivec, J. *Okoljska vzgoja v vrtcu.* Ljubljana: AWTS, 2006.

KRATKA PREDSTAVITEV AVTORICE

Sem Martina Križanič, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok. V vrtcu Manka Golarja Gornja Radgona sem zaposlena 13 let kot vzgojiteljica predšolskih otrok. Vsa ta leta sodelujem kot aktivni član eko tima v našem vrtcu, saj je narava moje močno področje.

I am Martina Križanič, a graduate preschool teacher. I have been employed as a preschool teacher at the Manko Golar kindergarten in Gornja Radgona for 13 years. All these years I have been an active member of the eco-team in our kindergarten, as nature is my strong point.

RAZVOJ KOMPETENCIJA ZA ODRŽIVI RAZVOJ U VRTIĆU; TEMELJ ZA BUDUČNOST

Martina Vrkljan, Božena Galić, Dječji vrtič Prečko, Zagreb

Sažetak – Martina Vrkljan

U vrtiću doprinosimo razvoju ključnih kompetencija za održivi razvoj kod djece kroz igru, istraživanje i svakodnevne aktivnosti koje potiču ekološku svijest, društvenu odgovornost i kritičko razmišljanje.

Fokusiramo se na razvoj komunikacijskih vještina, suradničkog učenja, kreativnosti i empatije. Aktivnosti poput brige o vrtu, recikliranja, štednje resursa i upoznavanja prirodnih ciklusa omogućuju djeci razumijevanje važnosti održivog razvoja. Potičemo ih da od malih nogu razvijaju vrijednosti i vještine potrebne za održivu budućnost.

Summary:

In kindergarten, we contribute to the development of key competencies for sustainable development through play, exploration, and daily activities that promote ecological awareness, social responsibility, and critical thinking. We focus on developing communication skills, collaborative learning, creativity, and empathy. Activities such as gardening, recycling, saving resources, and learning about natural cycles help children understand the importance of sustainable behavior. We encourage them to develop the values and skills necessary for a sustainable future from an early age.

Sažetak – Božena Galić

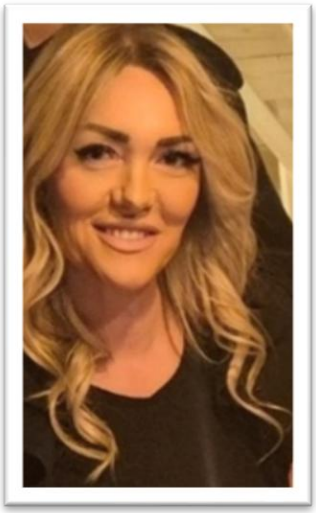
Održivi razvoj u vrtiću podrazumijeva integraciju principa očuvanja okoliša, socijalne odgovornosti i ekonomskih vrijednosti u svakodnevne aktivnosti djece. Razvoj kompetencija djece kroz održivi razvoj uključuje usmjeravanje na razvoj njihovih vještina i znanja o zaštiti okoliša, odgovornom ponašanju i održivom korištenju resursa. To se postiže kroz igre, kreativne aktivnosti, aktivnosti u prirodi i suradnju s lokalnom zajednicom.

Suradnja s lokalnom zajednicom ključna je za jačanje svijesti o važnosti održivosti, jer djeca kroz praktične primjere mogu učiti o reciklaži, energetskoj učinkovitosti, sadnji biljaka i drugim ekološkim praksama. Igra, kao temeljna aktivnost u vrtiću, omogućuje djeci da kroz interakciju i iskustvo steknu razumijevanje o održivom razvoju, razvijajući tako socijalne, emocionalne i kognitivne kompetencije.

Sustainable development in preschools involves integrating principles of environmental conservation, social responsibility, and economic values into children's daily activities. Developing competencies through sustainable development focuses on fostering children's skills and knowledge about environmental protection, responsible behavior, and sustainable resource use. This is achieved through play, creative activities, outdoor experiences, and collaboration with the local community.

Collaboration with the local community is key to strengthening sustainability awareness, as children can learn about recycling, energy efficiency, planting, and other ecological practices through hands-on examples. Play, as a fundamental activity in preschools, allows children to interact and experience sustainable development, thereby developing their social, emotional, and cognitive competencies.

Martina Vrkljan

Odgojiteljica mentorica s 21 godinu iskustva u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Kroz dugogodišnji rad istaknula se kao voditeljica brojnih projekata, uključujući Erasmus+ projekte usmjerene na međunarodnu suradnju i razmjenu dobrih praksi. Aktivno se bavi temama održivog razvoja u odgojno-obrazovnom radu te promiče ekološku osviještenost među djecom. Nositeljica i provoditeljica sportskog programa u vrtiću, s posebnim naglaskom na razvoj motoričkih i socijalnih vještina kroz kretanje i igru. Mentorica mlađim kolegama, posvećena kontinuiranom stručnom usavršavanju i unapređenju kvalitete odgojno-obrazovnog rada.

Martina Vrkljan

Mentor preschool teacher with 21 years of experience in early childhood education. She has led numerous projects, including Erasmus+ initiatives focused on international cooperation and the exchange of best practices. Martina is deeply engaged in integrating sustainable development topics into her educational work, fostering environmental awareness among young children. She coordinates and implements a sports program in her kindergarten, emphasizing the development of motor and social skills through movement and play. As a mentor to younger colleagues, she is dedicated to continuous professional development and improving the quality of early education.

Božena Galić je certificirana Montessori odgajateljica s višegodišnjim iskustvom u radu s djecom predškolske dobi. Aktivno sudjeluje u obrazovanju za održivi razvoj kroz primjenu Montessori pedagogije, s naglaskom na ekološku svijest, samostalnost i poštovanje prema prirodi. Kao stručna suradnica sudjelovala je u Erasmus+ projektima usmjerenima na implementaciju STEAM pristupa u

ranoj dobi i razvoj ekoloških kompetencija kod djece. Radila je na brojnim međunarodnim edukacijama i radionicama te promiče integraciju održivih praksi u svakodnevne aktivnosti vrtića.

Božena Galić is a certified Montessori educator with several years of experience working with preschool children. She is actively involved in education for sustainable development through the Montessori method, focusing on ecological awareness, independence, and respect for nature. As a professional associate, she has participated in Erasmus+ projects aimed at implementing STEAM education in early childhood and developing children's environmental competencies. She has worked on numerous international trainings and workshops, promoting the integration of sustainable practices into daily kindergarten activities.

POGLEJ, KAJ LAHKO NAREDIM IZ OSTANKOV HRANE

Veronika Hribar, Kranjski vrtci

Izvleček:

Prispevek, Poglej, kaj lahko naredim iz ostankov hrane, izveden v vrtcu z otroki, starimi 3–5 let, se osredotoča na trajnostne prehranske navade in odgovorno ravnanje s hrano, ob tem pa vključuje inovativne didaktične pristope in sodelovanje s starši. Cilji projekta so bili zmanjševanje živilskih odpadkov, odgovorno ravnanje s hrano, razvoj ustvarjalnosti pri uporabi ostankov hrane in ozaveščanje o globalni lakoti. Konkretne aktivnosti, kot so raziskovanje prehrane, ustvarjanje novih jedi iz ostankov hrane, ločevanje in beleženje količine zavržene hrane, ustvarjanje kompostnika, zasaditev zelišč, hranjenje živali z ostanki, didaktične igre, so otrokom omogočile izkustveno učenje in razvijanje večje odgovornosti do hrane in okolja. V proces so bili aktivno vključeni tudi starši preko izmenjave recikliranih receptov in domačih praks, kar je dodatno podprlo učenje v domačem okolju. Rezultati projekta kažejo, da otroci ob inovativnem, izkustvenem učenju razvijajo večjo odgovornost do hrane, okolja in drugih ljudi. Otroci ob tem razvijajo samostojnost, spoštovanje do hrane, kar lahko delno pripisujemo tudi pozitivnemu zgledu vzgojiteljev. Projekt je prispeval k spremembam vsakodnevnih navad v vrtcu in doma ter potrdil, da lahko že majhne aktivnosti vodijo k trajnostnim spremembam. Čeprav se pojavljajo izzivi v dosledni uporabi ostankov hrane in ohranjanju navad na dolgi rok, bomo nadaljevali aktivnosti, ki spodbujajo trajnostno naravnanost otrok.

Ključne besede: odgovorno ravnanje s hrano, prehranska ozaveščenost, skrb za prihodnost planeta, trajnostni način življenja v vrtcu, zmanjšanje živilskih odpadkov

Cilji trajnostnega razvoja:

- Zmanjševati količino zavržene hrane s spodbujanjem odgovornega ravnanja in raziskovanjem načinov za smiselno uporabo ostankov hrane;
- krepiti ekološko ozaveščanje s poudarkom na pravilnem ločevanju odpadne hrane, kompostiranju in zasaditvi zelišč;
- spodbujati ustvarjalno recikliranje jedi ter iskanje novih možnosti uporabe živilskih ostankov;
- razvijati spoštovanja do narave in živih bitij, s poudarkom na skrbi za živali;
- povečati sočutja otrok in ozavestiti o globalni problematiki zavržene hrane in lakote po svetu;
- preko igre, didaktičnih pripomočkov in praktičnih dejavnosti spodbujati trajnostni način življenja v vrtcu;
- vključevati starše in širiti prehranske navade tudi v domače okolje.

LOOK, WHAT I CAN MAKE FROM FOOD LEFTOVERS

Abstract:

The contribution, *Look at What I Can Make from Food Scraps*, carried out in a kindergarten with children aged 3–5 years, focuses on sustainable eating habits and responsible food handling while incorporating innovative didactic approaches and collaboration with parents. The goals of the project were to reduce food waste, promote responsible food handling, foster creativity in using food scraps, and raise awareness about global hunger. Specific activities such as exploring nutrition, creating new

dishes from food scraps, separating and recording the amount of food waste, creating a compost bin, planting herbs, feeding animals with scraps, and engaging in didactic games provided children with experiential learning and helped develop greater responsibility toward food and the environment. Parents were also actively involved through the exchange of recycled recipes and home practices, further supporting learning in the home environment. The project's results show that through innovative, experiential learning, children develop a stronger sense of responsibility toward food, the environment, and others. Children also develop independence, which can be partly attributed to the positive example set by educators. The project contributed to changes in daily habits both at the kindergarten and at home and confirmed that small activities can lead to sustainable changes. Although challenges exist in the consistent use of food scraps and maintaining habits in the long term, we will continue with activities that encourage sustainability in children.

Keywords: caring for the planet's future, food awareness, reduction of food waste, responsible food handling, sustainable lifestyle in kindergarten.

UVOD

V svetu, kjer na eni strani zavržemo skoraj tretjino vse pridelane hrane, na drugi strani pa milijon ljudi vsak dan trpi zaradi lakote, podhranjenosti, prehranske negotovosti, postaja ozaveščanje o odgovornem ravnanju s hrano ključno že v predšolskem obdobju. Statistični podati kažejo, da bi bilo z zavrženo hrano mogoče nahraniti vse ljudi na svetu (French), hkrati pa naraščajoče število prebivalstva zahteva še večjo pridelavo hrane. Vsaka zavržena količina hrane pomeni tudi velik okolijski problem, saj njena proizvodnja zahteva ogromne količine dragocenih naravnih virov, kot so voda, rodovitna prst, energija, kar neposredno vpliva na podnebne spremembe. V Sloveniji je bilo leta 2023 ustvarjenih približno 165.000 ton odpadne hrane, kar znaša 78 kg na prebivalca, pri čemer je bila več kot tretjina hrane še užitne (SURS, 2025). Največ hrane se zavrže v gospodinjstvih in v obratih za strežbo hrane, vključno z vrtcem. Ti podatki opozarjajo na nujnost ukrepanja in vključevanja otrok v proces ozaveščanja o ravnanju s hrano. Vrtec, kot prostor vsakodnevnega prehranjevanja in učenja, tako ponuja idealno okolje za začetek razvijanja trajnostnih prehranjevalnih navad že v zgodnjem otroštvu. Namen prispevka je predstaviti celovit in trajnostno naravnan pristop, ki smo ga z otroki, starimi 3–5 let, uresničevali v okviru projekta »Poglej, kaj lahko naredim iz ostankov hrane«. Ne gre zgolj za niz dejavnosti, temveč za celostno vzgojno pot, ki je temeljila na igri, opazovanju, raziskovanju, izkustvenem učenju ter aktivnem sodelovanju s starši. Z uporabo raznolikih didaktičnih pristopov so otroci razvijali spoštljiv in odgovoren odnos do hrane, narave in ljudi, hkrati pa ozaveščali vpliv svojih dejanj na okolje. Osnovno vodilo pri načrtovanju teme je bila poveza vsakodnevnih otroških izkušenj s cilji trajnostnega razvoja. Cilji so bili usmerjeni v konkretne spremembe vedenja: ozaveščanje otrok o problematiki zavržene hrane in globalnega pomanjkanja, spodbujanje k odgovornemu ravnanju s hrano, zmanjševanju količine zavržene hrane, ločevanju ostankov ter recikliranju jedi. V nadaljevanju prispevka bom prikazala, kako lahko vzgojitelj s premišljeno kombinacijo inovativnih, doživljajskih in otrokom prilagojenih pristopov ustvari spodbudno okolje, ki spodbuja trajnostno razmišljanje in oblikuje prehranske navade, ki niso le zdrave, ampak tudi odgovorne.

VZGOJNA POT HRANE

1. RAZISKOVANJE PREHRANSKEGA KROŽNIKA

Temo smo začeli z raziskovanjem prehranskega krožnika, pri čemer smo poudarili pomen uravnoteženega obroka. S pomočjo didaktično – slikovnega gradiva živil, modela prehranskega krožnika in otipljivih materialov so otroci skozi izkustveno učenje razvrščali živila glede na prehransko skupino. S pomočjo sličic in živil so oblikovali svoj prehranski krožnik ter prenesli znanja v prakso s pripravo enostavnih obrokov (uravnotežen sendvič; ovseni kosmiči s sadjem). Ob tem so razvijali razumevanje, katera živila jim dajo energijo za dobro počutje, ter zakaj je pomembno piti dovolj tekočine, vode. S praktičnim prepoznavanjem živil so otroci začeli razvijati navade zdravega prehranjevanja.

Slika 1: kaj sodi na krožnik

2. USTVARJANJE NOVIH JEDI IZ OSTANKOV HRANE

Raziskovanje smo nadaljevali ob obrokih in se vprašali: Kaj pa, ko hrana ostane? Odgovor smo poiskali v ustvarjalnih kuharskih minutah s pomočjo lutke gospe Kuhle, kjer smo raziskovali možnosti za pripravo novih jedi iz ostankov hrane. Lutka je postala motivacija za nadaljnje učenje, saj je otroke spodbujala k aktivnemu sodelovanju in jim »pomagala« razmišljati o tem, kaj se zgodi s hrano, ki je ne pojemo. Pred začetkom dela so otroci spoznali osnovna higienska pravila (uporaba predpasnika in umite roke), nato pa pripravili različne jedi iz čistih ostankov hrane: piščančjo pašteto iz ostankov mesa, ajdove polnjene mošnjički iz palačink, sadno solato ter »Popajev« zelenjavni smuti. Posebno pozornost smo namenili porabi kruha – pripravili smo kruhov narastek in kruhove kocke za juho. Aktivnosti so otroke spodbudile h kreativnemu razmišljanju o tem, kako na trajnosten način rešiti problem ostankov hrane. Ob tem so razvijali ustvarjalnost, samostojnost, pridobivali kuhinjske spretnosti - od rezanje sadja, tehtanja, merjenja sestavin do timsko sodelovanja. Dejavnosti so omogočile tudi medkurikularno povezovanje, zlasti z matematičnimi vsebinami, kot je štetje, primerjanje količin itd. (Kurikulum za vrtce, 1999).

Slika 2: predstava

Slika 3: kruhove kocke

Slika 4: poraba zrelih banan

Slika 5: piščančja pašteta

Slika 6: sadna kupa

3. VZPOSTAVLJANJE SISTEMA LOČEVANJA OSTANKOV HRANE

Z namenom, da bi otroci pridobili celostno razumevanje pomena zmanjšanja živilskih odpadkov, smo v skupini uvedli sistem ločevanja ostankov hrane. Z uporabo didaktičnih pripomočkov – zgodb, ilustracij in pogovorov - smo otrokom približali pomen pravilnega ločevanja bioloških odpadkov. Otroci so dnevno razvrščali ostanke hrane glede na njihovo nadaljnjo uporabnost: organski ostanki za kompost, izbrani ostanki kot hrana za domače živali in preostale ostanke, ki jih je mogoče uporabi za pripravo novih jedi. Z vzpostavitvijo t. i. eko kotička smo ustvarili vsakodnevni ritual, za pravilno ločevanje ostankov hrane po obrokih, ki je otroke dodatno motiviralo k odgovornemu ravnanju in sodelovanju. Ta pristop je pri otrocih krepil ekološko ozaveščenost in prispeval k oblikovanju trajnostno naravnane vsakodnevne rutine.

4. KOMPOSTNIK

Naše nadaljnje aktivnosti smo usmerili v razumevanje naravnega kroženja snovi, pri čemer je ključno vlogo prevzel naš novi prijatelj – kompostnik. Otroci so se najprej seznanili s pojmom kompostiranja in pomenom, ki ga ima kompostnik za okolje. Spoznali so, da biološki odpadki, kot so olupki, ostanki svežega sadja ter zelenjave, čajne vrečke … postanejo hranilna snov za zemljo, ki prispeva k obnavljanju in varovanju okolja. V igralnici smo vsakodnevno uporabljali kompostnik t. i. »Rastko«, v katerega so otroci odlagali ustrezne biološke odpadke, pri čemer jim je pomagal izdelani slikovni plakat kot vizualna opora. Na igrišču vrtca smo postavili zunanji kompostnik, kamor smo redno praznili vsebino Rastka.
Postopoma so otroci ob opazovanju razkrajanja odpadkov spoznali, kako ostanki hrane postanejo rodovitna prst. To osnovo smo spomladi uporabili za zasaditev zelišč v visoko gredo. Rastline, kot sta bazilika in drobnjak, so uspešno zrasle, kar je otrokom omogočilo neposredno izkušnjo s kroženjem snovi v naravi. Sveža zelišča smo vključili v pripravo zdravih obrokov, kot je drobnjakov namaz. Otroci so razvijali odgovornost za skrbno ravnanje z naravnimi viri in razvijali občutek povezanosti z naravo.

Slika 7: od ostankov hrane do vrta

5. HRANA ZA ŽIVALI

Pomemben del našega raziskovanje je bilo spoznavanje, da lahko ostanki hrane, ki niso več primerni za prehrano ljudi, postanejo dragocen vir za prehrano živali. Poseben poudarek smo namenili kruhu, ki pogosto ostaja neporabljen, zato smo ga v igralnici zbirali v za to namenjen zabojnik. Otroci so spoznali, da ostanki hrane, kot so kruh, dobi novo vrednost, če ga pravilno usmerimo. Ostanke kruha smo posušili in ga v sodelovanju z bližnjo kmetijo, občasno odnesli za krmljenje živali. Obisk kmetije je otrokom omogočil, da so videli praktično uporabo ostankov hrane, s čimer so pridobili dragoceno izkušnjo uporabe le-te. Otroci so ob tem razvijali empatijo in sočutje do živali.

Slika 8: ostanki kruha za lačne živali

6. RECEPTI IZ DOMAČE KUHINJE

Pomemben del raziskovanje je bilo povezovanje vrtca z domačim okoljem, in sicer vključevanje staršev v pripravo trajnostnih jedi iz ostankov hrane. Otroci so prenašali znanje o odgovornem ravnanju s hrano iz vrtca v domače okolje, kjer so skupaj s starši ustvarjali preproste in kreativne jedi iz ostankov hrane. Nastala je »družinska knjiga recikliranih jedi« z recepti in fotografijami, ki spodbuja uporabo živilskih ostankov na zdrav, ustvarjalen in trajnosten način. S tem smo utrjevali vez med družino in vrtcem, okrepili medgeneracijski prenos znanja ter povečali zavedanje o pomenu zmanjšanja živilskih odpadkov v širšem okolju. Otroci so postali ključni povezovalni člen med vrtcem in družinskim okoljem.

Slika 9: zbirka receptov

Slika 10: deklica s trajnostnim receptom

7. OZAVEŠČANJE O GLOBALNI LAKOTI PO SVETU

Eden od ključnih ciljev dejavnosti je bil tudi globalni vidik, kot je ozaveščanje otrok o problemu lahkote po svetu. Z uporabo zemljevida sveta in slikovnega gradiva smo raziskovali, kje po svetu ljudje trpijo zaradi pomanjkanja hrane. Otroci so označili mesta na zemljevidu, kjer je lakota največja. Ogledali smo si dokumentarni film o lakoti v Afriki, na otrokom prilagojen način. Preko zgodb smo spodbujali otroke k razmišljanju o pomenu odgovornega ravnanja s hrano in se pogovarjali o izzivih, kot je pomanjkanje hrane v določenih delih sveta. Otroci so na ta način razvijali sočutje in solidarnost do tistih, ki hrane nimajo v izobilju, ob enem pa razmišljali, kako jim lahko pomagajo in na ta način razvijali empatijo.

Slika 11: plakat

8. SPREMLJANJE KOLIČINE ZAVRŽENE HRANE

Pomemben del raziskovanja je predstavljalo spremljanje in beleženje količine zavržene hrane pri zajtrku in kosilu. Z otroki smo dnevno opazovali, koliko hrane je ostalo, in rezultate označevali z barvanjem »posodic«. Mesečna analiza je pokazal občutno zmanjšanje količine zavržene hrane, kar je otroke zelo motiviralo, še posebno pri okušanju novih jedi. Razlika je bila opazna pri novih, nepoznanih jedeh, ki so jih otroci prvič okušali. Otroci so spoznali, da lahko s preprostimi dejanji, kot so manjše porcije in poskusne količine »samo pikico«, pomembno prispevajo k zmanjšanju količine zavržene hrane.

Slika 12: spremljanje zavrženosti hrane

9. DAN BREZ ZAVRŽENE HRANE

V vrtcu smo 24. aprila obeležili slovenski dan brez zavržene hrane. Z druženjem vseh skupin našega vrtca smo ustvarili dopoldan, prežet s trajnostnim sporočilom. Osrednji dogodek je bila poučna predstava z lutko Hranozaver, ki je otroke na igriv način spodbudila k razmišljanju o odgovornem ravnanju s hrano in pomenu varovanja našega planeta. Otroci so skozi predstavo obnovili znanje o recikliranju ostankov hrane, spodbujali vrstnike k razmisleku o zmanjševanju odpadkov ter ozavestili pomen varovanja okolja. Dogodek smo zaključili s pogostitvijo v Eko kotičku. Otroci so skupaj s

Hranozavrom pripravili sveže stisnjen pomarančni sok ter postregli bananin kruh, ki so ga dan prej spekli iz prezrelih banan. Znanje, ki so ga otroci pridobili ob druženju s Hranozavrom, smo strnili v informativno zgibanko z uporabnimi nasveti za starše, s katero smo spodbudili prenos trajnostnih praks tudi v domače okolje.

Slika 13: predstava

Slika 14: degustacija jedi

10. IGRIVO DO ZNANJA

Znanje o zmanjšanju odpadne hrane so otroci utrjevali skozi igro, osnovnem načinu učenja v predšolskem obdobju. Didaktične igre, ustvarjalne dejavnosti so jim omogočile spoznavanje ločevanja odpadkov in pomen recikliranja jedi. Otroci so se igrali igre, kjer so čutno prepoznavali živila z zaprtimi očmi, razvrščali živila po barvi in reševali tematske delovne liste, s katerimi so ob enem razvijali finomotoričnih spretnosti. Igra spomin, ki je vključevala fotografije doma pripravljenih recikliranih jedi in njihovih ključnih sestavin – ostankov hrane, je otrokom omogočila neposredno konkretno izkušnjo s konceptom ponovne uporabe hrane. Vsaka karta je predstavljala par: jed in reciklirano sestavino. Otroci so prepoznali jedi, ki so jih skupaj s starši pripravili doma. Na igriv in sproščen način so tako poglabljali razumevanje vsebine in pridobljeno znanje povezali z vsakodnevnimi situacijami.

Slika 15: grafomotorični plakat

Slika 16: delovni list

Slika 17: igra spomin

ZAKLJUČEK

Izvajanje dejavnosti je pokazalo, da lahko že najmlajši otroci sodelujejo pri oblikovanju trajnostnih prehranskih navad in uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, če jim ponudimo spodbudno okolje, kjer se na igriv, razumljiv in ustvarjalen način vključijo v aktivnosti. Otroci so se skozi raznolike izkustvene dejavnosti ter igro učili odgovornega ravnanja s hrano, zmanjševanja količine zavržene hrane ter smiselne uporabe ostankov, ob tem pa razvijali občutek za sočloveka ter vpliv navad na okolje. Pomembna dodana vrednost je bila prenos znanja iz vrtčevskega okolja v domače, kjer so otroci postajali nosilci sprememb v svojih družinah. Starši so poročali o večji vključenosti otrok pri pripravi obrokov in samostojnem ločevanju odpadkov. Prednost predstavljajo didaktični pristopi, temelječi na izkustvenem učenju, ustvarjalnosti, sodelovanju s starši. Ti pristopi so otrokom omogočili pridobivanje

trajnostnega znanja in razvijanja spoštljivega odnosa do hrane. Kljub številnim pozitivnim učinkom so se v praksi pokazali tudi izzivi, zlasti v dosledni uporabi ostankov hrane ter dolgoročnem ohranjanju pridobljenih navad. Zato se odpira vprašanje, kakšen dolgoročen vpliv imajo tovrstne dejavnosti na oblikovanje prehranskih navad otrok in ali lahko pripomorejo k spremembam tudi v odrasli dobi. V prihodnje bi bilo smiselno izvesti širšo raziskavo, ki bi vključevala več vrtcev iz različnih okolij ter spremljati dolgoročne učinke takšnih dejavnosti. Hkrati pa se ponuja priložnost za bolj sistematično vključevanje trajnostnih vsebin v vrtčevski kurikul, za večje spoštovanje naravnih virov. Največja zmaga je spoznanje otrok, da je vsak grižljaj dragocen in da lahko že majhna dejanja spreminjajo svet.

LITERATURA:

- French, J. (2020). *Planet brez odpadkov.* Ljubljana: Mladinska knjiga Založba d. d.
- *Kurikulum za vrtce* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za šolstvo
- Statistični urad Republike Slovenije (2025). *Odpadna hrana v Sloveniji,* 2023. Pridobljeno 25. 4. 2025 s spletne strani: https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13565

Kratka predstavitev avtorja:
Sem Veronika Hribar, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, zaposlena v Kranjskih vrtcih. Kot vzgojiteljica že enajst let ustvarjam okolje, kjer otroci skozi raziskovanje, igro, zgled in majhna dejanja soustvarjajo lepšo prihodnost. V našem vrtcu opravljam tudi naloge organizacijske vodje manjše enote ter koordinatorke programa Ekošola. Verjamem, da lahko z vsakodnevnimi majhnimi koraki otrokom pomagam rasti in se razvijati.

Short Author Biography:
My name is Veronika Hribar, and I am a graduate preschool teacher employed at Kranj Kindergartens. For the past eleven years, I have been creating an environment where children, through exploration, play, role models, and small everyday actions, help shape a better future. In our kindergarten, I also serve as the organizational leader of a smaller unit and as the coordinator of the Eco-School program. I believe that with small everyday steps, I can support children in growing and developing.

URBANI VRTOVI U ZATVORENOM PROSTORU

Sandra Helbet Kocijan, Jasna Arko, Eko škola Dječjeg vrtića Siget, Zagreb

Naš projekt "Urbani vrtovi u zatvorenom prostoru "započeli smo zato jer živimo u Novom Zagrebu, strogo urbanoj sredini i nemamo nikakvih mogućnosti baviti se zemljom niti sijati ili saditi osim u tegle, stoga smo zaključili da smo zbog te činjenice zakinuti za uzgoj prirodnog, zdravog i nešpricanog povrća. U razgovoru o tome što je biljci potrebno za rast zaključili smo da joj je potrebna zemlja, sunce i voda, a to su uvjeti koje možemo zadovoljiti u stanu. Svaki stan u neboderu ima jednu veliku staklenu površinu koja će biljci omogućiti dovoljnu količinu svjetlosti, mi ćemo joj omogućiti zemlju i potrebnu količinu vlage. Iako smo za naše biljke koristili kupovnu zemlju, zanimalo nas je kako zapravo nastaje zemlja i možemo li ju sami napraviti. U naš sobni komposter stavili smo malo organske tvari (kora banane, lišće i list salate) i raspodijelili u tri odjeljka uz veliku količinu zemlje kako bi se smanjio postupak kompostiranja, na kraju smo sve obilno zalili vodom. Izmjerili smo početnu temperaturu zemlje jer kada se mikroorganizmi nasele u kompostnu masu oslobađa se velika količina topline koja uništava uzročnike bolesti. Nakon dva mjeseca primijetili smo da je kompostna masa potpuno nestala i ostala je samo zemlja, koju smo iskoristili za dohranu vanjskog bilja na dvorištu. Saznali smo da različite biljke uspijevaju u različitoj vrsti tla, a kako bi to i dokazali izabrali smo tri biljke iz različitih podneblja koje trebaju različite vrste tla kako bi rasle: kava Arabika treba vlažnu i dobro dreniranu zemlju, sretni bambus se uzgaja u staklenoj posudi s korijenom u vodi, dok je za uzgoj kaktusa potrebna mješavina vrtnog tla i pijeska u jednakim omjerima. Sadnju smo započeli sa začinskim biljem zato što je ono vrlo jednostavno za uzgoj i okusom je djeci poznato, samo je bilo potrebno točno ga imenovati. Uzgoj začinskog bilja omogućio je djeci da svim osjetilima dožive biljku. Djeca su biljke mogla promatrati, dodirivati i mirisati. Od začinskog bilja posadili smo peršin, mentu, vlasac, kadulju, ružmarin i korijander. O svim začinskim biljkama djeca su napravila plakate i prezentirali ih prijateljima u skupini. Nakon uspješnog uzgoja začinskog bilja odlučili smo se za sadnju povrtnog bilja poput kelja, zelene salate, salate hrastov list, patlidžana, brokule i rajčice. Salata i rajčica bile su poznate svoj djeci, međutim neke kulture poput patlidžana, brokule i kelja baš i nisu. Djeca su za njih čula i znaju da ih jedu, ali ih ne prepoznaju niti po slici ploda, niti po lišću sadnice. Djeca su kontinuirano brinula o biljkama, zalijevala ih, špricala i orezivala suhe listove.

ZAKLJUČAK:

Kroz vlastiti uzgoj hrane stvara se određena veza s našom hranom, a to je važno za sve nas, a posebno za djecu. Dok gledaju kako biljka raste iz malog sjemena u zrelu biljku djeca mogu svjedočiti bogatstvu prirode na djelu i vidjeti da je potrebno vrijeme i stalna njega kako bi biljka došla do točke kada ju se može ubrati i konzumirati. Na ovaj način djeca se uče strpljivosti, mudrosti, samoodrživosti i vrijednostima prirode.

URBAN INDOOR GARDENS

We started our project "Urban Indoor Gardens" because we live in Novi Zagreb, a strictly urban area and we have no opportunity to work with the soil or sow or plant anything except in pots, so we concluded that because of this fact we are deprived of growing natural, healthy and unsprayed vegetables. In a conversation about what a plant needs to grow, we concluded that it needs soil, sun, and water, and these are conditions that we can have in an apartment. Each apartment in a skyscraper has a large glass surface that will provide the plant with a sufficient amount of light, and we will provide it with soil and the necessary amount of moisture. Although we used purchased soil for our plants, we were interested in how soil is actually created and whether we could make it ourselves. We put some organic matter (banana peel, leaves, and lettuce leaves) in our indoor composter and distributed it into three compartments along with a large amount of soil to reduce the composting process. At the end, we watered everything abundantly. We measured the initial temperature of the soil because when microorganisms settle in the compost mass, a large amount of heat is released that destroys disease-causing agents. After two months, we noticed that the compost mass had completely disappeared and only the soil remained, which we used to feed outdoor plants in the yard. We learned that different plants thrive in different types of soil, and to prove it, we chose three plants from different climates that need different types of soil to grow: Arabica coffee needs moist and well-drained soil, Lucky bamboo is grown in a glass container with its roots in water, while cactus requires a mixture of garden soil and sand in equal proportions. We started planting with herbs because they are very easy to grow and the children know their taste, they just needed to name them correctly. Growing herbs allowed the children to experience the plant with all their senses. The children could observe, touch and smell the plants. We planted parsley, mint, chives, sage, rosemary and coriander from the herbs. The children made posters about all the herbs and presented them to their friends in the group. After successfully growing herbs, we decided to plant vegetables such as kale, lettuce, oak leaf lettuce, eggplant, broccoli and tomatoes. Lettuce and tomatoes were familiar to all the children, but some crops such as eggplant, broccoli and kale were not. The children had heard of them and knew that they ate them, but they did not recognize them either by the shape of the fruit or by the leaves of the seedling. The children continuously took care of the plants, watering them, spraying them and pruning dry leaves.

CONCLUSION:

Growing your own food creates a connection with our food, which is important for all of us, especially children. As they watch a plant grow from a small seed to a mature plant, children can witness the richness of nature at work and see that it takes time and constant care for a plant to reach a point where it can be harvested and consumed. In this way, children learn patience, wisdom, self-sufficiency, and the values of nature.

ŽIVOTOPIS JASNA ARKO

Rođena sam u Zagrebu, 09.06.1972.g. Nakon osnovne škole upisala sam Zdravstveni obrazovni centar gdje sam stekla zvanje medicinske sestre. Nakon srednje škole završila sam Pedagošku akademiju i stekla zvanje odgojitelja predškolske djece. Kao odgojitelj radim oko 30 godina. Poseban interes imam za prirodne znanosti kao što su biologija, kemija, fizika i matematika. Često u svom radu provodim STEAM aktivnosti te nastojim djeci utkati ljubav prema znanosti od najranije dobi. Završila sam i edukaciju za provođenje Abacusa - programa mentalne aritmetike za djecu predškolske dobi. Također imam veliki interes za likovnost te ekologiju i održivi razvoj. Duži niz godina sam i koordinator eko škole. Aktivno sudjelujem u provedbi Večeri ekologije, Večeri matematike i Večeri rane pismenosti koje svake godine provodimo u našem vrtiću. U radu se često koristim prirodno neoblikovanim materijalima te zajedno s djecom osmišljavam razne kreativne likovne radove od likovnih radova do maketa velikih dimenzija. Zajedno s grupom odgojitelja brinem o sadnji cvijeća, povrtnjaka i ostalog bilja u dvorištu vrtića. Temeljem kontinuiranog unapređivanja kvalitete odgojno obrazovnog rada stekla sam napredovanje u status odgojitelja savjetnika. Dugi niz godina sam predsjednica Upravnog vijeća u Dječjem vrtiću Siget u kojem sam u ulozi predstavnice odgojitelja i stručnih suradnika.

BIOGRAPHY JASNA ARKO

I was born in Zagreb, 09.06.1972. After primary school, I enrolled in the Health Education Center, where I earned a nursing degree. After high school, I graduated from the Pedagogical Academy and earned a preschool teacher's degree. I have been working as a teacher for about 30 years. I have a special interest in natural sciences such as biology, chemistry, physics and mathematics. I often implement STEAM activities in my work and try to instill a love of science in children from an early age. I have also completed training to implement Abacus - a mental arithmetic program for preschool children. I also have a great interest in art, ecology and sustainable development. I have also been the coordinator of the eco-school for many years. I actively participate in the implementation of the Ecology Evening, Mathematics Evening and Early Literacy Evening, which we hold every year in our kindergarten. In my work, I often use naturally unshaped materials and, together with the children, I design various creative art works, from fine art works to large-scale models. Together with a group of educators, I take care of planting flowers, vegetable gardens and other plants in the kindergarten yard. Based on the continuous improvement of the quality of educational work, I was promoted to the status of advisor educator. For many years, I have been the president of the Governing Council at Siget Kindergarten, where I act as a representative of educators and professional associates.

ŽIVOTOPIS - SANDRA HELEBT KOCIJAN

Rođena sam 23.01.1971. godine u Zagrebu. Imam više od trideset godina radnog iskustva u neposrednom radu s djecom predškolske dobi. U djetinjstvu sam pohađala Osnovnu glazbenu školu "Pavao Markovac"- smjer klavir. Stečena znanja glazbene naobrazbe aktivno primjenjujem u svom radu s djecom i provlačim kroz sve segmente svoga rada. Nakon završene osnovne škole završila sam srednju školu za medicinsku sestru. U dobi od 19 godina počela sam raditi u dječjem vrtiću kao medicinska sestra u jaslicama. Godinu dana kasnije upisala sam studij uz rad na pedagoškoj akademiji, smjer-

predškolski odgoj, te stekla zvanje odgojitelj predškolske djece. Pohađala sam školu stranih jezika te stekla svjedodžbu B2 razine jezične kompetencije za njemački jezik. Završila sam edukaciju za Montessori odgojitelja. Dugi niz godina radila sam u Montessori programu s ranim učenjem njemačkog jezika. Područje mog posebnog interesa je održivi razvoj te sam u tom području izuzetno aktivna. Koordinatorica sam Eko škole Dječjeg vrtića Siget, kontinuirano organiziram i aktivno sudjelujem s djecom u eko kvizovima na temu očuvanje voda i recikliranje. Postavljala sam brojne izložbe likovnih radova od otpadnih materijala koji su nastali kao rezultat rada Eko škole DV Siget. Aktivno sudjelujem u međunarodnim eTwinning projektima na temu ekologije. Svoje dobre primjere iz prakse redovito izlažem na stručnim skupovima gradske i državne razine te na međunarodnim konferencijama. Temeljem kontinuiranog unapređivanja kvalitete odgojno obrazovnog rada stekla sam napredovanje u status odgojitelja savjetnika.

BIOGRAPHY - SANDRA HELEBT KOCIJAN

I was born on January 23, 1971 in Zagreb. I have more than thirty years of experience working directly with preschool children. As a child, I attended the "Pavao Markovac" Elementary Music School - piano department. I actively apply the knowledge I gained from musical education in my work with children and carry it through all segments of my work. After completing elementary school, I completed secondary school for nursing. At the age of 19, I started working in a kindergarten as a nurse in a nursery. A year later, I enrolled in a work-study program at the Pedagogical Academy, majoring in preschool education, and earned the title of preschool educator. I attended a foreign language school and earned a B2 level certificate of language competence in German. I completed education as a Montessori educator. For many years, I worked in a Montessori program with early learning of German. My area of special interest is sustainable development, and I am extremely active in that area. I am the coordinator of the Eco School of the Siget Kindergarten, I continuously organize and actively participate with children in eco quizzes on the topic of water conservation and recycling. I have set up numerous exhibitions of art works made from waste materials that were created as a result of the work of the Eco School of the Siget Kindergarten. I actively participate in international eTwinning projects on the topic of ecology. I regularly present my good examples from practice at professional gatherings at the city and state levels and at international conferences. Based on the continuous improvement of the quality of educational work, I was promoted to the status of counselor educator.

LES – KOT TRAJNOSTNI MATERIAL ZA VZPODBUJANJE OTROKOVE IGRE IN MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA

Bojana Levart, Vrtec »Otona Župančiča« Slovenska Bistrica

Izvleček:

Les je odličen trajnostni material za igro otrok v vrtcu, saj ima številne prednosti:

1. Ekološki in trajnostni material: les je naravne, obnovljiv in biološko razgradljiv material in ne škoduje okolju, ter ima dolgo življenjsko dobo
2. Varno za otroke: les je material brez škodljivih kemikalij in zmanjša tveganje za alergije in druge zdravju škodljive učinke
3. Razvijanje ustvarjalnosti: les kot material za ustvarjanje otrokom zaradi svoje raznolikosti omogoča razvijanje domišljije in ustvarjalnosti na vseh področij kurikuluma.
4. Vzdržljivost: leseni materiali so trdni in dolgotrajni, kar pomeni da so primerna izbira za pogosto uporabo
5. Estetska vrednost: les ima naravno lepo teksturo in barvo, ki lahko ustvari prijetno in pomirjujoče okolje v prostoru za otroke.

Les kot trajnostni material sem vključila v vsa področja kurikuluma in predvsem so otroci imeli priložnost izkusiti, ustvarjati, sodelovati, občutiti z vsemi čutili. Izziv , katerega sem si zastavila je bil kako motivirati otroke k ustvarjalni igri, pri kateri bodo otroci izkusili sodelovanje, gradili odnose in se drug od drugega učili, pri tem pa bili trajnostno naravnani.

Izvedli smo aktivnost z imenom skriti prijatelj , kjer smo poudarjali medsebojno sodelovanje in vzpodbujanje prijateljskih vezi. Skritega prijatelja si je otrok določil z žrebom in zanj iz trajnostnega materiala naredil darilce (igrača iz lesa, kača, škrat iz lesa, ogrlica ,…)

Kot medgeneracijsko sodelovaje v obliki trajnostnega sodelovanja smo kot vrtec sodelovali z OŠ Kajetana Koviča Poljčane, kjer smo bili vključeni v pouk tehnične vzgoje. Otroci so skupaj izdelali izdelke iz lesa in jih vključili v mini bazarju meseca decembra. Takšno sodelovanje ima številne prednosti, tako za otroke kot tudi za širšo skupnost. Otroci so pridobili izkušnje o timskem delu in delo v dvojicah, o spoštovanju naravnih virov. Predvsem pa njihova interakcija vzpodbuja medgeneracijsko učenje (mlajši se učijo od starejših), občutek odgovornosti, vzpodbujanje in pridobivanje etično moralnih vrednot.

Medgeneracijsko sodelovanje kot je sodelovanje otrok in vrtca in osnovnošolcev pri izdelavi trajnostnih izdelkov, ne le da krepi trajnostne vrednote, ampak tudi pomembno vpliva na razvoj odnosov med mlajšimi generacijami in olajša prehod iz vrtca v šolo.

Ključne besede: les – trajnostni material, kurikulum, medsebojno sodelovanje, odnosi, medgeneracijsko učenje

Cilji trajnostnega razvoja, ki so vključeni v aktivnosti:

1. Razvijanje sposobnosti sodelovanja in ustvarjanja
2. Spodbujanje kreativnosti pri iskanju trajnostnih rešitev
3. Omogočiti otrokom, da skozi medgeneracijsko sodelovanje spoznajo šolsko okolje in doživijo mehki prehod iz vrtca v šolo
4. Krepitev socialnih veščin s poudarkom na medsebojnem sodelovanju, izkustvenem učenju in vzpodbujanju empatije

WOOD – AS A SUSTAINABLE MATERIAL TO PROMOTE CHILDREN'S PLAY AND INTERGENERATIONAL COOPERATION

AbstractWood is an excellent sustainable material for children to play with in kindergarten because it has many advantages:

1. Ecological and sustainable material: wood is a natural, renewable and biodegradable material and does not harm the environment, and has a long lifetime.

2. Safe for children: wood is a material free from harmful chemicals and reduces the risk of allergies and other adverse health effects

3. Developing creativity: wood as a creative material allows children to develop their imagination and creativity in all areas of the curriculum, thanks to its versatility.

4. durability: wood materials are strong and long-lasting, making them a suitable choice for frequent use

5. Aesthetic value: wood has a naturally beautiful texture and colour that can create a pleasant and soothing environment in the room for children.

I have included wood as a sustainable material in all areas of the curriculum and above all the children have had the opportunity to experience, create, participate, feel with all their senses. The challenge I set myself was how to motivate the children to play creatively, where the children would experience cooperation, build relationships and learn from each other, while being sustainable.

We did an activity called Hidden Friend where we emphasised cooperation and encouraging friendship bonds. The hidden friend was chosen by the child by drawing lots and making a gift for him/her out of sustainable materials (a toy made of wood, a snake, a wood elf, a necklace, etc.).

As an intergenerational cooperation in the form of sustainable cooperation, we as a kindergarten cooperated with the Kajetan Kovič Poljčane Primary School, where we were involved in technical education classes. The children made wood products together and included them in a mini bazaar in December. This kind of cooperation has many benefits, both for the children and for the wider community. The children have gained experience of teamwork and working in pairs, of respect for natural resources. Above all, their interaction encourages intergenerational learning (the younger

learning from the older), a sense of responsibility, encouragement and the acquisition of ethical and moral values.

Intergenerational cooperation, such as children and kindergarten and primary school children working together to produce sustainable products, not only reinforces sustainable values, but also has an important impact on the development of relationships between younger generations and facilitates the transition from kindergarten to school.

KEYWORDS: wood - sustainable material, curriculum, peer cooperation, relationships, intergenerational learning

1.Uvod

Trajnostni razvoj postaja vse pomembnejši del našega vsakdana, zlasti ko razmišljamo o prihodnosti naših otrok. Eden izmed načinov, kako lahko trajnost vnesemo v vzgojo in igro, je uporaba naravnih materialov, kot je les. Les ni le okolju prijazen material, ampak ima tudi številne pozitivne učinke na otrokovo igro, učenje in razvoj.

1. Trajnostni vidiki lesa

- Les je obnovljiv, biološko razgradljiv in ima manjši ogljični odtis v primerjavi s plastiko ali kovino.
- Pridobivanje in obdelava lesa, če potekata odgovorno (npr. FSC certifikati), podpirata trajnostno gospodarjenje z gozdovi.
- Leseni izdelki imajo dolgo življenjsko dobo in jih je pogosto mogoče popraviti ali **reciklirati.**

2. Les v otroški igri

- Leseni materiali spodbujajo senzorično zaznavanje, domišljijo in ustvarjalnost.
- Igrače iz lesa so pogosto bolj odprte narave – otrok jih lahko uporablja na različne načine.
- Naravna estetika lesa ustvarja umirjeno in spodbudno igralno okolje.

3. Pedagoški in psihološki vidiki

- Uporaba naravnih materialov podpira filozofije, kot so Montessori, Waldorf in Reggio Emilia.
- Lesena igrača ni prenasičena s stimulusi (kot so lučke, zvoki), zato spodbuja daljšo in globljo koncentracijo pri igri.
- Omogoča razvoj fine motorike, prostorskega mišljenja in socialnih veščin pri skupinski igri.

4. Primeri dobre prakse

- Vrtci ali šole, ki vključujejo leseno igralno opremo in naravna igrišča.
- Obrtniki ali podjetja, ki izdelujejo trajnostne lesene igrače iz lokalnega lesa.
- Projektne ideje in medgeneracijsko sodelovanje - ustvarjanje lesenih iger skupaj z otroki.

Les kot naravni in trajnostni material ponuja številne prednosti, ko gre za ustvarjanje kakovostnega in spodbudnega igralnega okolja. Z njegovo uporabo ne le podpiramo trajnostni razvoj, ampak tudi pomagamo otrokom pri razvoju celostnih veščin skozi naravno in ustvarjalno igro.

Les kot naravni material ponuja izjemne možnosti za vključevanje v vsa področja kurikula, saj spodbuja celostni razvoj otroka in hkrati krepi zavest o trajnostnem življenju. Njegova vsestranskost omogoča, da ga otroci spoznavajo skozi različne izkustvene in raziskovalne dejavnosti.

Trajnostni razvoj v zgodnjem otroštvu presega le ekološko ozaveščenost – temelji na odnosih, ki jih otrok gradi do sebe, drugih, narave in okolja. Vzgojno-izobraževalni proces naj otroke ne le uči o trajnostnem ravnanju, temveč naj jih vanj tudi aktivno vključuje preko vsakdanjih izkušenj in tematskih projektov. V nadaljevanju so predstavljene ključne teme trajnostnega razvoja v obliki odnosov, ki jih lahko obravnavamo v vrtcu.

Odnos do sebe

Tema: Skrb za zdravje in dobro počutje
Otroci raziskujejo, kaj pomeni biti zdrav – gibanje, zdrava prehrana, počitek, čustvena varnost. Leseni pripomočki (npr. jedilni pribor, igralni modeli hrane, naravni materiali za umirjanje) podpirajo občutek varnosti in topline.

Tema: Samostojnost in odgovornost
Učenje, kako skrbeti za svoje stvari, zaključiti nalogo, izbrati med možnostmi. Leseni materiali so trpežni in spoštljivo oblikovani, zato učijo otroka ravnanja z vrednostjo.

2. Odnos do drugih

Tema: Medsebojni odnosi in sodelovanje
Skupinska igra z lesenimi igračami (gradniki, igre vlog) spodbuja pogajanje, deljenje in skupno ustvarjanje. Les kot naravni material umirja dinamiko igre in spodbuja medosebne stike.

Tema: Pomoč, solidarnost in sočutje
Otroci skozi vsakodnevna opravila (npr. skrb za skupni prostor ali vrt) razvijajo občutek za skupnost. Leseni materiali so lahko tudi simboli medsebojne pomoči (npr. izdelava daril, skupne konstrukcije).

3. Odnos do narave

Tema: Gozd in življenje v naravi
Otroci raziskujejo gozdni ekosistem, opazujejo drevesa, zbirajo naravne materiale. Les jim je neposredna povezava z naravo – kot igralni material, kot del naravnega okolja, kot vir topline.

Tema: Varovanje naravnih virov
Otroci se učijo o omejenosti virov, recikliranju, ponovni uporabi – na primer s predelavo lesenih kosov v igrače ali umetniške izdelke. V tem duhu se spodbuja tudi minimalističen pristop k igračam.

Odnos do okolja in družbe

- *Tema: Trajnostno bivanje in skupnost*
  Otroci spoznavajo lokalne obrtnike, naravne materiale, sodelujejo v projektih v smislu medgeneracijskega sodelovanja - sodelovanje , empatija, odgovornost
- *Tema: Odgovorno potrošništvo*
  Pogovarjamo se o tem, zakaj izbrati leseno igračo, kaj pomeni »kupiti manj, a kakovostno«, kako pomembna je skrb za predmet. Otrok ob tem razvija razumevanje vrednosti in trajnosti.

2. Osrednji del besedila

V okviru prednostne naloge trajnostnega okolja smo z otroki poglobljeno raziskovali gozd kot naravni ekosistem in les kot trajnostni material, ki pomembno vpliva na njihov celostni razvoj. Izkušnje smo načrtovali tako, da so otroci okolje in materiale doživljali na konkreten, izkustveni način, s poudarkom na trajnostnem odnosu do narave in sočloveka.

Z otroki smo obiskali bližnji gozd, kjer so se neposredno srečali z naravo, jo opazovali, raziskovali in doživljali z vsemi čuti. Ta stik z naravo je otrokom omogočil, da razvijajo čut za odgovorno ravnanje, spoštovanje do naravnega okolja ter razumevanje pomena ohranjanja naravnih virov.

Del gozda smo nato prenesli tudi v igralnico – pripravili smo naravni kotiček z lesenimi materiali, storži, mahu in naravnimi igrami. Otroci so z naravnim materialom ustvarjali, gradili in se igrali. Les smo vključili v različne dejavnosti: v likovno ustvarjanje, gradnjo konstrukcij, senzorične igre in igro vlog. Na ta način so spoznavali naravni izvor materiala, se učili ponovne uporabe in razvijali domišljijo, fino motoriko, socialne spretnosti ter ekološko ozaveščenost.

Poseben poudarek smo namenili trajnostnim vrednotam – otroci so skozi skupinsko delo razvijali spoštovanje do soljudi, skrbnost, sodelovanje in odgovornost. Spodbujali smo pogovore o tem, kako lahko skrbimo za naravo, zakaj ne mečemo stvari stran in kaj pomeni ponovno uporabiti material. Tako smo gradili temelje za trajnosten način razmišljanja, ki temelji na sožitju z naravo, spoštovanju virov ter odgovornem ravnanju.

Otrokom sem približala material – les in želela sem, da les doživijo skozi vsa področja kurikula in s tem bogatijo izkustveno učenje, svojo ustvarjalnost in inovativnost .

NARAVA

Otrokom sem želela približati les kot naravni material tako, da bi ga začutili, spoznali njegov izvor in vzpostavili spoštljiv odnos do narave, iz katere izhaja. Učenje sem oblikovala izkustveno, skozi igro, raziskovanje in opazovanje narave.

Začeli smo z obiskom bližnjega gozda. Skupaj smo hodili med drevesi, jih opazovali, tipali njihovo lubje, poslušali zvoke narave in zbirali naravne materiale – vejice, storže, listje. Otrokom sem postavljala preprosta vprašanja: Od kod so veje? Zakaj so različna drevesa?« Skozi te pogovore so spontano prihajali do pomembnega spoznanja – da les izhaja iz dreves in da je drevo živo bitje.

Nadaljevali smo v igralnici, kjer smo zbran material razvrščali, primerjali, vonjali in prepoznavali različne vrste lesa – gladek, grob, svetel, temen. Otroci so preko dotika in igre začeli razlikovati med umetnimi

in naravnimi materiali. Izkazali so veliko zanimanje za to, kaj vse iz lesa lahko nastane: pohištvo, igrače, papir, hiše – in da vse to izhaja iz dreves, ki jih vidimo v gozdu.

Ob pogovoru smo skupaj oblikovali miselni vzorec: *drevo – gozd – les – igrača/pohištvo/knjiga*. Otroci so tako povezali konkretno izkušnjo z razumevanjem naravnega kroga. Poudarili smo, da je les dragocen vir, ki ga moramo spoštovati – da dreves ne moremo kar posekati, ampak da moramo skrbeti za naravo in jo ohranjati. Gozd kot trajnostni prostor v predšolskem obdobju lahko opišemo kot varno in naravno okolje, kjer otroci skozi igro, raziskovanje in gibanje razvijajo spoštljiv odnos do narave, trajnostnih vrednot in sobivanja z okoljem.
To je gozd, kjer se učimo, igramo in raziskujemo. Tam živijo drevesa, živali in rastline, ki jih opazujemo in zanje skrbimo.
Zakaj je gozd poseben?

- Ker nas uči, kako živeti skupaj z naravo.
- Ker se v njem naučimo, da smeti ne sodijo v naravo.
- Ker v njem ne uničujemo, ampak pomagamo.

Kaj počnemo v gozdu?

- Spoznavamo drevesa, liste in živali.
- Se igramo z naravnimi materiali (veje, storži, kamenčki).
- Poslušamo ptičje petje in šelestenje listja.
- Učimo se biti prijazni – drug do drugega in do narave.

Zakaj je to trajnostno?
Ker se učimo skrbeti za svet okoli sebe. Če skrbimo za naravo danes, bo ostala lepa tudi jutri.

Otroci so z vsemi čutili doživljali lastnosti lesa. Ob raziskovanju so se seznanili z različnimi predmeti (les, kovina, plastika, steklo, papir) ki so jih našli v t. i. *"skrita škatla"*. Predmete v škatli so poimenovali in jih razvrščali glede na izvor (les, kovina, steklo, plastika.)

Skozi igro so raziskovali tudi plovnost lesa - ALI LES PLAVA ALI SE POTOPI ? ugotavljali so, kateri dani predmeti plavajo in kateri potonejo. Ugotavljanje so zabeležili

Otroci so preko igre in raziskovanja na konkretnem nivoju spoznavali, kateri predmeti plavajo na vodi in kateri se potopijo. Vsak otrok je izbral en predmet in ga previdno položil v posodo z vodo. Ob tem so najprej izrazili svoja predvidevanja, nato pa opazovali, kaj se je z izbranim predmetom zgodilo.

Ko so preverili več različnih predmetov (lesena kocka, plastična žlica, kamen, plutovinast zamašek, ključ, papir, goba ipd.), so svoja opažanja tudi zabeležili na delovni list. Na listu so bili narisani vsi uporabljeni predmeti. Otroci so:

- obkrožili predmete, ki so plavali,
- prečrtali s križcem predmete, ki so se potopili.
  Poleg tega je bila na delovnem listu tudi legenda, ki je pomagala razumeti pomen znakov (npr. ✔ = plava, ❌ = potone).

Dejavnost je otroke spodbujala k opazovanju, primerjanju, napovedovanju ter beleženju rezultatov. Ob tem so se učili osnov znanstvenega mišljenja in sklepali na podlagi lastnih izkušenj.

Čutna pot z gozdnimi materiali – doživljanje narave skozi telo in čute

V sklopu naravoslovnih dejavnosti in usmerjenega čutnega raziskovanja smo za otroke pripravili čutno pot, sestavljeno iz naravnih materialov, zbranih v bližnjem gozdu. Otroci so bosi hodili po različnih podlagah – mehkem mahu, suhem listju, gladkih kamenčkih, storžih, lubju in palčkah – ter se ob tem osredotočali na različne občutke pod nogami. Vsak material je ponujal drugačno čutno izkušnjo, ki so jo otroci opisovali z lastnimi besedami, primerjali in raziskovali.

Dejavnost je bila zasnovana z mislijo na trajnostni razvoj, saj smo uporabili izključno naravne, odpadle materiale iz gozda, brez poseganja v živa bitja ali poškodovanja okolja. Otroke smo spodbujali k spoštovanju narave, razumevanju pomena ohranjanja gozdov in odgovornega ravnanja z naravnimi viri. S tem smo krepili tudi zavedanje o soodvisnosti med človekom in naravo, kar je eden izmed temeljnih ciljev vzgoje za trajnostni razvoj.

Dejavnost je omogočila celostno učenje – povezovanje gibanja, doživljanja, izražanja in mišljenja. Otroci so razvijali čutno zaznavanje, bogatili besedni zaklad, spodbujali medsebojno sodelovanje ter poglabljali odnos do narave in okolja.

GLASBENA UMETNOST

Posebno pozornost so namenili **zvoku lesa**. Lesene predmete so udarjali, z njimi trkali in poslušali, kakšen zvok oddajajo. Zvok lesa so primerjali z zvokom **kovinskih, plastičnih in steklenih predmetov**, pri čemer so opazili razlike v višini tona, zvenu in trajanju zvoka. Na ta način so razvijali občutek za materialne lastnosti, čutno zaznavanje in primerjalno razmišljanje.

Ko so otroci spoznali in primerjali različne zvoke predmetov (les, kovina, plastika, steklo), smo skupaj oblikovali glasbeno-socialno igro z naslovom »Kaj igra?«. Igra je temeljila na poslušanju in prepoznavanju zvoka – en otrok je imel vodilno vlogo, zaigral je z izbranim predmetom, ostali pa so poslušali in poskušali ugotoviti, ali gre za les ali kateri drug material.

Skozi igro so otroci razvijali slušno zaznavanje, pozornost, spomin in koncentracijo, obenem pa so se učili spoštovati navodila, izražati svoje ideje in upoštevati mnenje drugih. Igra je spodbujala strpnost, sodelovanje in medsebojno razumevanje, kar so pomembni temelji za trajnostne odnose med otroki.

MATEMATIKA

Otroci so v okviru matematične dejavnosti uporabljali različne lesene kose (npr. paličice, kocke, valjčke, naravne koščke lesa različnih oblik in velikosti), s katerimi so ustvarjali »kače« oziroma zaporedja.

Dejavnosti:

- Nizanje zaporedij: Otroci so nizali lesene elemente po določenem zaporedju – npr. izmenično veliki in majhni kosi, okrogli in kvadratni itd. Tako so razvijali razpoznavanje vzorcev.

- Urejanje po velikosti: Elemente so razvrščali od najmanjšega do največjega (ali obratno), kar je spodbujalo razumevanje velikostnih odnosov.

- Prirejanje: Vsakemu večjemu kosu so priredili manjši par (npr. dva manjša kosa = en večji kos), s čimer so urili prirejanje in primerjanje količin.
- Štetje: Otroci so preštevali lesene elemente, jih razvrščali po številu in iskali določeno količino za določen vzorec, kar je krepilo številčne predstave.

- Sestavljanje iz delov v celoto: Otroci so iz posameznih lesenih kosov sestavljali večje oblike, vzorce in strukture (npr. hišice, figure, živali ali simetrične vzorce), s čimer so razvijali prostorsko predstavo, ustvarjalnost in razumevanje celote kot sestavljene iz delov.

- Trajnostne veščine: Uporaba naravnih materialov (kosov lesa, vejic, ostankov iz mizarske delavnice ipd.) je otroke spodbujala k spoštovanju narave, ponovni uporabi

Dejavnost je bila senzorična, konkretna in raziskovalna. Otroci so se učili skozi igro, samostojno odkrivali pravila urejanja in razvrščanja, ob tem pa razvijali logično mišljenje, prostorsko orientacijo, fino motoriko ter spoštljiv odnos do naravnih virov.

LIKOVNA UMETNOST

Otroci so ustvarjali z različnimi naravnimi materiali, s poudarkom na raziskovanju tekstur in odtisov. Uporabili so različne lesene palčke, storže in smrekove vejice, ki so jih uporabili kot ne tradicionalne čopiče. Z njimi so nanašali barvo na papir ter opazovali sledi in poteze, ki jih pustijo različne oblike in strukture naravnih materialov.

Iz lesa, lubja in drugih naravnih materialov smo si izdelali štampiljke, s katerimi so ustvarjali različne odtise. Ob tem so spoznavali značilnosti materialov (hrapavost, trdoto, vpojnost) ter se učili opazovanja in prenosa naravnih vzorcev v likovni izraz.

V nadaljevanju smo spoznali še tehniko risanja z ogljem. Otroci so izvedeli, kako oglje nastane (kot ostanek zgorevanja lesa brez kisika) in ga preizkusili kot likovno orodje.

Vsak otrok je imel na podlago nalepljen manjši leseni del (košček lesa različnih oblik in tekstur), ki je predstavljal izhodišče za nadaljnjo ustvarjalnost. Otroci so nato imeli možnost, da ta leseni element po lastni želji dopolnijo in nadgradijo z ogljem – naravnim risarskim medijem, ki jim je omogočil

svobodno risanje, senčenje in izražanje različnih idej. Pri tem so raziskovali obliko lesa, njegove strukture, sence in povezanost z naravnim svetom. Nastajale so najrazličnejše podobe (figure, drevesa,…)

UMETNIŠKA SLIKA IZ LESA

Iz naravnega materiala so otroci ustvarili umetniško sliko. Na kartonsko podlago so z lepilom prilepili različne lesene elemente, kot so kolobarji vej, palčke in lubje. Namen dejavnosti je bil zapolniti celotno površino s koščki lesa, pri čemer otroci razvijajo svojo prostorsko predstavo, fino motoriko in ustvarjalnost. Takšna aktivnost spodbuja tudi stik z naravo in recikliranje naravnih virov v umetniški izraz

DRUŽBA

Skriti prijatelj – trajnostni odnosi v skupini in naravni materiali

V vrtcu trajnostni razvoj ne povezujemo le z naravo in varovanjem okolja, temveč tudi z odnosi med otroki – s spoštovanjem, sodelovanjem, reševanjem konfliktov in razumevanjem drugega. Prav medsebojni odnosi predstavljajo ključno dimenzijo trajnostnega razvoja, saj vsakodnevno gradimo skupnost, v kateri se otroci učijo živeti drug z drugim in za druge.

V tem duhu smo izvedli dejavnost z naslovom » Skriti prijatelj«, s poudarkom na razvijanju pozitivnih medosebnih odnosov. Vsak otrok je iz naravnih materialov (lubje, storži, leseni kolobarji, palčke ipd.), zbranih v bližnjem gozdu, izdelal majhno darilo. Po žrebu je vsak otrok dobil svojega »skritega

prijatelja«, vendar ni vedel, kdo bo njega obdaril. Poudarek dejavnosti ni bil na darilu samem, temveč na občutku povezanosti, skrbi za drugega, vživljanja v njegove želje ter razvijanju empatije. Skozi dejavnost so otroci vadili komunikacijo, opazovali drug drugega, sodelovali in se veselili trenutka obdarovanja. Na ta način smo trajnostni razvoj živeli v praksi – z uporabo naravnih materialov in z gojenjem trajnostnih odnosov, ki temeljijo na spoštovanju, potrpežljivosti in skupni skrbi za dobro počutje vseh v skupini.

Medgeneracijsko sodelovanje z Osnovno šolo Poljčane – povezovanje skozi les in odnose

Naš vrtec stoji v neposredni bližini Osnovne šole Poljčane, kar nam odpira dragocene priložnosti za povezovanje in sodelovanje. V želji, da predšolskim otrokom približamo šolski prostor na naraven, prijeten in spodbuden način, smo se povezali z učiteljico tehnike na šoli. Skupaj smo načrtovali medgeneracijsko dejavnost, pri kateri so osnovnošolci in otroci iz vrtca sodelovali pri izdelovanju okraskov iz lesa – naravnega, trajnostnega materiala, ki hkrati krepi spoštovanje do narave in spodbuja ustvarjalnost.

Predšolski otroci so obiskali šolo, spoznali učilnice in učence, kar je bilo zanje razburljivo in hkrati spodbudno. Starejši učenci so prevzeli pomembno vlogo – z veliko mero odgovornosti, potrpežljivosti in skrbnosti so pomagali mlajšim pri ustvarjanju. Otroci so skupaj brusili, sestavljali in okraševali lesene elemente ter pri tem stkali vezi zaupanja, sodelovanja in vzajemnega učenja.

Dejavnost je bila večplastna: poleg razvijanja ustvarjalnosti in ročnih spretnosti je bila poudarjena tudi socialna komponenta – razvijanje empatije, medsebojnega razumevanja, spoštovanja in strpnosti. Za mlajše otroke je bil to prvi stik s šolo na prijeten način, brez pritiska, skozi igro in sodelovanje. Za osnovnošolce pa je pomenilo to priložnost, da izkusijo vlogo mentorja in razvijajo občutek odgovornosti ter socialne občutljivosti. Poleg medgeneracijskega sodelovanja smo v dejavnost vpletli tudi trajnostni vidik – uporabili smo lesene odpadke in ostanke iz delavnice, s čimer smo otrokom približali pomen ponovne uporabe materialov in odgovornega ravnanja z naravnimi viri.

Skupaj smo krepili vrednote trajnostnega razvoja:

- spoštovanje narave in trajnostnih virov,
- odgovorno in sočutno medčloveško delovanje,
- povezovanje generacij za skupno dobro.

3. Zaključek:

Trajnostni razvoj v predšolskem obdobju je ključnega pomena za oblikovanje prihodnosti, saj ta obdobje postavi temelje za razvijanje vrednot, znanj in veščin, ki so potrebne za trajnostno življenje. Pomembno je, da že v zgodnjih letih otroke izpostavimo konceptom, ki vključujejo tako materiale kot odnose, ki bodo oblikovali prihodnje odgovorne in ozaveščene odrasle osebe.

Pomembnost materialov

V predšolskem obdobju je ključnega pomena, da otroci pridejo v stik z naravnimi, trajnostnimi materiali, ki jih lahko uporabljajo v igri in učenju. To vključuje:

- Ekološki materiali: Igrače, oblačila in pohištvo iz naravnih, okolju prijaznih materialov (les, reciklirani materiali, naravne barve) spodbujajo otroke k spoštovanju narave in razumevanju pomembnosti izbire trajnostnih virov.
- Reciklaža in ponovno uporabo: Z igro z recikliranimi materiali se otroci naučijo vrednosti ponovne uporabe in zmanjševanja odpadkov. Tako razvijajo občutek za trajnost in odgovornost.

Pomembnost odnosov

V predšolskem obdobju so odnosi med otroki, vzgojitelji, starši in širšo skupnostjo ključni za oblikovanje trajnostnega vedenja. To vključuje:

- Sodelovanje in skupnostni duh: Učenje skozi sodelovanje pri skupnih dejavnostih, kot so vrtičkarske dejavnosti, zbiranje odpadkov ali priprava zdravih obrokov, pomaga otrokom razumeti pomembnost sodelovanja in deljenja.
- Čustvena pismenost in spoštovanje drugih: Spodbujanje čustvene inteligence pomaga otrokom razviti spoštovanje do drugih ljudi, živali in okolja. Razumevanje in podpora med vrstniki je temelj za gradnjo socialnih veščin, ki spodbujajo trajnostne odnose v družbi.
- Vključevanje staršev: Vzgojitelji in starši morajo sodelovati pri spodbujanju trajnostnih praks v vsakdanjem življenju, saj otroci pogosto posnemajo vedenje odraslih. To vključuje majhne korake, kot so odgovorno ravnanje z vodo in energijo ali skrb za okolje.

Pomen za prihodnost

- Oblikovanje trajnostnih vrednot: Ko otroci že v zgodnjem obdobju razvijejo spoštovanje do okolja in razumejo pomembnost trajnosti, to vpliva na njihove odločitve v prihodnosti. Tako

bodo bolje pripravljeni na soočanje z izzivi, kot so podnebne spremembe, izčrpavanje naravnih virov in družbena neenakost.
- Razvoj veščin za trajnostne kariere: Z vključevanjem trajnostnih praks v izobraževalni proces se otroci pripravljajo na poklice, ki bodo zahtevali razumevanje trajnostnega razvoja, kot so zelena tehnologija, obnovljivi viri energije in trajnostno kmetijstvo.

Za prihodnost je ključnega pomena, da že v predšolskem obdobju vpeljemo trajnostne prakse in vrednote, saj bodo ti otroci odrasli v svet, ki bo moral nujno sprejeti trajnostne rešitve za ohranitev okolja in izboljšanje kakovosti življenja.

4. Viri in literatura:

- Kurikulum za vrtce (1999). Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Ljubljana.
- Zore, M. in sod. (2011). *Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj v vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Kožuh, B. (2010). *Medgeneracijsko učenje in sodelovanje*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Svetina, M. (2014). *Razvijanje socialnih veščin v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Pedagoška

5. Predstavitev avtorja

Sem Bojana Levart, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, z več kot 22-letnimi izkušnjami na področju predšolske vzgoje. Svoje poklicno poslanstvo gradim na prepričanju, da imajo otroci izjemen potencial za razumevanje sveta okoli sebe – če jim to predstavimo na njim prilagojen, razumljiv in doživljajsko bogat način.

Moje delo temelji na spoštovanju otroka kot aktivnega soustvarjalca vzgojno-izobraževalnega procesa. Verjamem, da se otroci učijo najbolj učinkovito skozi igro, izkustveno učenje in pristne medosebne odnose. Vztrajam pri tem, da otrokom ne vsiljujemo zgolj znanja, temveč jih poslušamo, jim omogočimo izražanje, ter jih spodbujamo, da tudi oni postanejo naši učitelji – skozi svoja vprašanja, razmišljanja in spontanost.

Pri svojem delu posebno pozornost posvečam tudi trajnostnemu razvoju, saj menim, da je vzgoja za trajnost pomemben del sodobne predšolske vzgoje. Otrokom želim že v zgodnjem obdobju približati vrednote, kot so spoštovanje do narave, odgovorno ravnanje z materiali, razvijanje empatije, sodelovanja in čustvene pismenosti, saj prav te kompetence oblikujejo zavestne posameznike prihodnosti.

Vodilo mojega dela je:

"*Če želimo otrokom predati vrednote, jih moramo najprej živeti sami.*"

Z neprestanim strokovnim izpopolnjevanjem, medsebojnim učenjem in odprtostjo do otrokove perspektive gradim mostove med vzgojo, naravo in sodobnim svetom – za otroke danes in skupno prihodnost jutri.

BUČE, BUČNA SEMENA IN ŠE KAJ

Sabina Hütler, Vrtec Tezno Maribor

Izvleček:

Jesenski čas nam prinaša obilje najrazličnejših plodov. Eden od plodov se je znašel tudi v naši skupini, v kateri so otroci stari od 4 – 6 let.

Otrok je v vrtec prinesel bučo, kateri so sledile še druge. Buče smo opazovali, jih primerjali ter raziskovali, kako bi jih lahko uporabili. Otroci so hitro ugotovili, da se buče med seboj razlikujejo. Povedali so, da nekatere rastejo na njivah, druge najdemo na vrtu.

V prispevku je predstavljen tudi pomen vključevanja staršev otrok, ki nam s svojimi izkušnjami pomagajo pri raziskovanju, prav tako pa je pri samem izvajanju dejavnosti vključen tudi tehnični kader, v našem primeru kuharica Milena Križnik, ki nam je s svojim bogatim znanjem vegetarijanskih receptov pomagala pripraviti bučni namaz, presne bučne rezance s paradižnikovo omako, bučno juho ter kruh z bučnimi semeni.

Otroci so z lastno aktivnostjo in raziskovanjem spoznavali različno pripravo buče ter s tem pridobivali navade zdravega in raznolikega prehranjevanja. Prav tako so spoznali, da si zelenjavo lahko pridelamo sami na vrtu ali jo najdemo na bližnji kmetiji. Interes za raznolikost zelenjavnih namazov in priprava lastnega namaza s pomočjo kuharice Milene se je po skupni pripravi povečal, prav tako se je povečalo zanimanje za sestavine v pripravljenih obrokih ter poskušanju novih manj znanih sestavin oz. jedi.

Ključne besede: zdrava hrana, lokalno pridelana hrana, sodelovanje s starši, sodelovanje s kuharico, izkustveno učenje, odgovoren odnos do hrane

Cilji trajnostnega razvoja:

- zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter seznanjanje otrok o spodbujanju trajnostnega kmetijstva.

PUMPKINS, PUMPKIN SEEDS AND MORE

Abstract:

Autumn time brings us an abundance of a wide variety of fruits. One of the fruits also found its way into our group that consists of children aged 4 – 6 years.

A child brought a pumpkin to the kindergarten, which was followed by others. We observed the pumpkins, compared them and explored how they could be used. The children quickly found out that pumpkins differentiate from one another. They said that some grow in fields, others are found in the garden.

The paper also presents the importance of involving children's parents, who help us with their experience in research. The technical staff is also a big help to us, the chef Milena Križnik helped us, with her rich knowledge of vegeterian recipes, to prepare pumpkin spread, raw pumpkin noodles with tomato sauce, pumpkin soup and bread with pumpkin seeds.

Through their own activity and research, the children learned about the different preparation of pumpkin and at the same time got to know the habits of healthy and varied eating. They also realized

that we can grow vegetables by ourselves in the garden or find them on a nearby farm. Interest in the making vegetable spreads and making their own spread grew after preparing the spread with chef Milena. Interest for ingrediends in meals also grew, as well as trying new not-so-familliar dishes.

Keywords: healty food, local food, collaboration with parents, collaboration with the cook, experiential learning, healthy attitude towards food

Uvod

Skrb za zdravo prehranjevanje otrok v vzgojno-izobraževalnih zavodih je v Sloveniji urejena z veljavnimi predpisi. Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih nas nagovarjajo, da načrtno izvajanje vzgojno izobraževalnih dejavnosti postaja ključen element sodobne družbe, s katerim lahko učinkovito vplivamo na prehransko oskrbo, zdravje najmlajših in trajnostni razvoj. Tako v Smernicah za prehranjevanje v vzgojno – izobraževalnih zavodih kot v Kurikulumu za vrtce (je nacionalni dokument, namenjen strokovnim delavcem ki omogoča strokovno načrtovanje in kakovostno predšolsko vzgojo v vrtcu) zasledimo cilj: spoznavati različno hrano, pridobivati navade zdravega in raznolikega prehranjevanja ter s tem krepiti, varovati in ohranjati zdravje ter kakovost življenja, ki je popotnica za življenje (M. Jakelj, R. Zupanc Grom, M. Gregorič, 2024, Kurikulum za vrtce, 1999) .

Ko govorimo o trajnostnem razvoju oz. razvojni usmeritvi, ki omogoča zadovoljevanje potreb sedanjih generacij ljudi na način, ki ne ogroža možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij (https://fran.si/131/snb-slovar-novejsega- 2. 5. 2025) kot navaja Katalinič (2016: 13): » je potrebno omeniti tudi razvoj s stališča vrednot in okoljske etike«.

V našem vrtcu sledimo vrednotam, v katerih *spoštujemo* vse udeležence v procesu – otroke, starše, zaposlene. Otrokom omogočamo, da preko lastne aktivnosti, interesov, želja, raziskujejo, predvidevajo, rešujejo probleme, iščejo lastne poti do zastavljenih ciljev, pri tem pa razvijamo in negujemo medsebojne odnose ter razvijamo samopodobo posameznika. Za razvoj zadovoljnih, samostojnih in aktivnih otrok je potrebno zagotavljati spodbudno učno okolje ter lastni zgled.

Starši so pomemben člen pri aktivnem sodelovanju in načrtovanju življenja in dela v vrtcu, oddelku. S svojimi izkušnjami in znanji pripomorejo k razumevanju manj znanih področij. S tem pa otroku omogočimo, da predstavi dejavnosti svojih staršev in s tem razvija samopodobo.

Otroke učimo in vzgajamo, da so pomembni vsi udeleženci v procesu, torej vsi zaposleni v našem vrtcu. Otroci se preko zgleda učijo, da so pomembni vsi: tako tudi tisti, ki nam čisti, pere, popravi, kuha, zato k dejavnostim vključujemo tudi tehnični kader našega vrtca.

V Vrtcu Tezno Maribor tako načrtovalka prehrane kot glavna kuharica Milena Križnik skrbita za bogat jedilnik z lokalno pridelano hrano. Tako sta se na jedilniku pojavila tudi bučna juha in bučni namaz. V tem času pa so otroci v vrtec prinašali različne buče, zato smo se odločili, da izkoristimo priložnost za raziskovanje ter povezovanje tako med otroki in delavci vrtca kot otroki in starši ter strokovni delavci in starši.

V skupini je večina otrok odklanjala kakršne koli namaze, semena iz polnozrnatega kruha pa so posamezniki izbrskali. Sledili smo cilju iz Kurikuluma za vrtce:

- otrok spoznava različno prehrano in pridobiva navade zdravega in raznolikega prehranjevanja ter,
- cilju trajnostnega razvoja: zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter seznanjanje otrok o spodbujanju trajnostnega kmetijstva.

Ker se veliko pogovarjamo o hrani, od kod prihaja, kako jo pridelamo, kdaj raste, kaj vse je potrebno, da pride na naše krožnike ter kje konča, če je ne zaužijemo, smo z dejavnostmi želeli, da otrok razvija odgovoren ter spoštljiv odnos do hrane in vseh tistih, ki so kakorkoli prispevali k nastanku le-te.

Dejavnosti:

1. *Izhajanje iz otrok, pogovor, primerjanje, iskanje idej, raziskovanje …*

Otroci so od doma prinašali različne buče, kar je bila spodbuda za pogovor ob samih bučah. Povedali so, kje so zrastle, koliko jih je zrastlo ter kaj naredi mama doma z bučo. Otroci so povedali:

L.: »Mi mamo take male bučke na vrtu. Mama jih speče.« (deklica pokaže na bučo maslenko)

C. A.: »Tota velika pa je zrasla pri babici na njivi, samo je res velika, pa je ne moremo spečt.« (pokaže na muškatno bučo)

V.: »Tota pa ni za spečt. Toto pa moja babi tak s sekiro seka, pa ven pobere semena, da jih posuši.« (pokaže na oljno bučo)

A.: »Mi pa nimamo buč, ker nimamo vrta, pa moja babi tudi ne, kupimo jih.«

Pogovarjali smo se, kaj bi lahko naredili iz buč, kako jih uporabiti, kaj je užitno ... Deček, ki je prinesel v vrtec štajersko oljno bučo, je predlagal, da bučo »presekamo« tako kot njegova babi in ven poberemo semena, nato jih posušimo in spečemo. »Pečena so slastna.« S predlogom so se strinjali vsi otroci. V prvi dejavnosti smo bučo prerezali in posušili semena ter pražena kasneje pojedli.

Slika1
Buče v igralnici

Slika 2
Sveža bučna semena

Slika 3
Suha in pečena bučna semena

Pogovarjali smo se kaj bi še lahko naredili iz buč. Otroci so predlagali, da gremo vprašat kuharico kaj bi lahko naredili iz buč.

Obiskali smo kuharico Mileno Križnik v centralni kuhinji v enoti Mišmaš ter si ob tem dogodku še ogledali veliko kuhinjo.

Slika 4
Kuharica Milena je poimenovala bučo

Dogovorili smo se za skupno pripravo različnih jedi:

2. *<u>Maslen namaz z bučo hokaido</u>*

Kuharica Milena je prinesla kuhano hokaido bučo ter vse potrebne sestavine za izdelavo namaza. Otroci so pri izdelavi sodelovali s poimenovanjem, vonjanjem, poskušanjem, lastno aktivnostjo in degustacijo.

Slika 5
Pomagamo pri pripravi namaza

Slika 6
Dodamo še kuhano hokaido bučo

Slika 7
Namaz je odličen še z bučnimi semeni in bučnim oljem

Otroci so povedali:
M.: »Namaz je odličen.«;

F.: »To je nekaj najbolj dobrega kaj sem kdaj jedel.«;
C. A.: »Najprej mi ni bil dober, pol pa mi je bil. Mislim da mi je dober.«;
L.: »Kaj ga bomo lahko še pol jedli?«
L.: »Z bučnimi semeni je ful dober.«
V.:« Meni pa je bučno olje dobro gor.«
J.: »Kaj ga lahko še mami dam za probat?«
Recept smo zapisali in ga priložili ob jedilniku.
Otroci so tako pripravljen namaz okušali, najprej malo nato pa so si pogumno mazali na kruh. Sedaj nimajo težav s pokušanjem kakršnih koli namazov (čičerikin, fižolov, medeni..), v večini primerov namaza zmanjka.

3. *F.: »Kuharica Milena kdaj boš spet prišla k nam, da bomo kuhali?« pa je bilo vprašanje ob odhodu kuharice. Dogovorili smo se za naslednji obisk, kjer smo pripravili* ***Bučne rezance s paradižnikovo omako.***

Tudi pri tej dejavnosti je kuharica otroke spodbudila, da so poimenovali pripomočke za izdelavo bučnih rezancev s paradižnikovo omako. Pred samo dejavnostjo je otrokom pokazala sestavine ter jih motivirala kaj bi lahko pripravili iz sestavin – otroci so ve večini primerov rekli bučni namaz ali pa bučno juho, katero smo že imeli na jedilniku. Ker pa s seboj ni imela štedilnika oz. kuhalne plošče smo skupaj raziskali in ugotovili, da to jed pripravimo presno. Otroci so najprej okušali sestavine, pomagali so z rezanjem, mešanjem, vonjali začimbe ter na koncu skupaj pojedli. Za večino otrok je bila to nova izkušnja, da lahko iz buč pripravimo presne rezance in jih s presno omako tudi pojemo.

Slika 8
Priprava sestavin za presno omako

Slika 9
Priprava bučnih rezancev

Slika 10
Bučni rezanci

Slika 11
Sedaj pa še poskusimo bučne rezance in presno paradižnikovo omako

Otroci so bili mešanih občutkov, vendar so kljub temu vse poskusili in pojedli. Vsi so pojedli presne bučne rezance. Omako so vsi poskusili, večina otrok pa je omako tudi pojedla.

Komentarji otrok:
D.: »Moja mama kuha omako. Nisem še jedel take.«
A.: »Dobri so toti špageti.«
J.: »Mi ne delamo take špagete, mi samo kuhamo.«
L.: »Dobri so ja, samo so malo mrzli.«
M.: »Omaka mi je malo dobra.«

Sestavine za presne bučne rezance s paradižnikovo omako:

- 500 g bučk – narežemo na rezance
- 3 srednje velike paradižnike
- ½ skodelice suhih paradižnikov
- 2 jušni žlici olivnega olja
- kajenski poper
- origano
- strok česna
- datelj ali čajna žlička agavinega sirupa (mi smo uporabili datelj)
- po vrhu posujemo z mletimi pistacijami. (recept pripravila Milena Križnik)

4. *<u>Kruh z bučnimi semeni</u>*

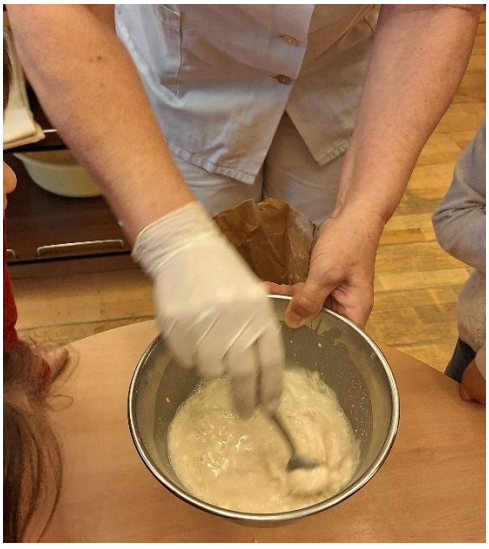
Pri zajtrku je otrokom večkrat ponujen kruh s semeni, katera pa otroci velikokrat izbrskajo. Ker so nam posušena bučna semena še ostala, smo se s kuharico Mileno dogovorili, da skupaj spečemo kruh z bučnimi semeni. V pekarno smo si odšli ogledat vrste kruha otroci so povedali, da imajo radi rogljiče ter predvsem bel kruh. V centralni kuhinji smo si ogledali še manjši mlinček za mletje zrnja in ga preizkusili.

Slika 12
Preizkusili smo mlinček za žito

Otroci so bili seznanjeni s celotnim postopkom priprave kruha z bučnimi semeni. Opazovali so pripravo kvasa za vzhajanje ter opazovali naraščanje le tega. Priprava samega testa, sestavine, oblikovanje testa. Vsak otrok si je sam naredil majhen hlebec kruha, katere so kasneje z lečno juho pojedli. Kruh kateri je ostal so naslednji dan še pojedli za zajtrk. Tokrat nihče ni brskal ter odstranjeval bučnih semen so si pa želeli več semen v kruhu.

Slika 13
Pripravimo kvasec

Slika 14
Zamesimo kruh

Slika 15
Nastajajo hlebčki

Slika 16
Pečen kruh

Slika 17
Ko kruh izgine skupaj z lečno juho

Slika 18
Kruh z bučnimi semeni

Otroci so povedali:

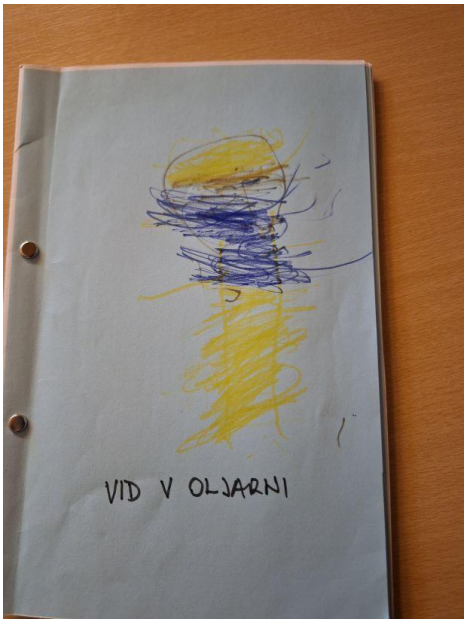
C. A.: »Še dobro, da je kuharca danes mela čas in prišla spečt kruh, ker drugače nebi meli tak dobrega kruha.«
J.: »Kaj si lahko domov nesem toti kruh.«
F.: »Kaj jutri si bomo tudi pekli kruh.«
L.: »Pa tak lepo diši.«

M.: »Dobro diši, vse bomo pojedli.«

5. *Bučno olje*

Deček, kateri stari starši ter starši doma vzgajajo buče za pridelavo bučnega olja, je v vrtec prinesel fotografije postopka, kako pridobivajo bučno olje. Ob fotografijah, je (sicer redkobeseden otrok) doživeto pripovedoval celoten postopek od sajenja semen do spravila, priprave semen za odvoz v oljarno ter sam postopek pridobivanja olja. Vse fotografije smo dečku zbrali v knjigi ter jih opremili z njegovimi komentarji. Deček je prinesel še stranski produkt stiskanja olja – bučno prgo, katero so otroci vonjali, tipali se ob njej pogovarjali. Poskusili smo tudi sveže stisnjeno olje ob bučnem namazu.

Slika 19
Knjiga Vid v oljarni

Slika 20
Izvleček iz knjige

Slika 21
»mmm kako diši«

Zaključek:

Otrokom smo preko lastne aktivnosti omogočili, da so do pripravljene hrane bolj spoštljivi, zanima jih od kod je hrana, katere sestavine so uporabljene. Opažamo, da otroci veliko več pojedo namazov, kruha s semeni, različnih juh. Pripravljeni so poskusiti tudi nove jedi. Svoja znanja in spoznanja prenašajo na starše, saj starši povedo, da jih otroci seznanjajo s pomenom odgovornega obnašanja do hrane – hrane ne zavračamo, spoštujejo tiste kateri so jo pripravili, prav tako tiste kateri so poskrbeli, da je hrana zrastla.

Ugotavljamo, da so za celoten proces učenja predšolskega otroka pomembni tako starši kot vzgojitelji. Vzgojiteljeva naloga pa je, da v sam proces učenja vključi otroke, pri čemer upošteva njihova znanja, interese, starše ter vse ostale udeležence v procesu – v našem primeru strokovni kader – kuharico.

Viri in literatura:

- Katalinič, D. (2016). *Okoljska vzgoja v ekovrtcih Slovenije.* Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana.
- (2025). *Kurikulum za vrtce*. : Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Sektor-za-predsolsko-vzgojo/Dokumenti-smernice/KURIKULUM-ZA-VRTCE-2025.pdf
- Letnar Žbogar, N., Đukić, B. Gregorič, M., Strmljan, N. (2025). *Zdrava prehrana v predšolskem obdobju.* Nacionalni inštitut za javno zdravje. Ljubljana. https://nijz.si/publikacije/zdrava-prehrana-v-predsolskem-obdobju/
- https://ekosola.si/
- Fran/Slovar novejšega besedja
- Vir fotografij: osebni arhiv.

Predstavitev avtorja:

Sabina Hütler, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok je zaposlena kot vzgojiteljica v Vrtcu Tezno Maribor, v drugem starostnem obdobju. Vrsto let članica EKOŠOLE, zadnje leto je tudi koordinatorica.

Author's introduction:

Sabina Hütler, a graduate preschool teacher, is employed as a preschool teacher at the Vrtec Tezno Maribor in the second age period. She has been a member of EKOŠOLA for many years, and for the last year she has also been a coordinator.

KEKČEVA IZMENJEVALNICA OTROŠKIH OBLAČIL, IGRAČ IN SLIKANIC

Taja Ožbolt Ilaš, VVZ Kekec Grosuplje

Izvleček: V občini Grosuplje - kjer se nahaja naš vrtec VVZ Kekec Grosuplje – nas nekaj strokovnih delavk že drugo leto organizira izmenjevalnice otoških oblačil, igrač in slikanic. Poleg organizacije tega dogodka, ki je pomemben za širšo lokalno skupnost, pripravljamo tudi razstave izdelkov in ustvarjalne delavnice za otroke iz odpadnega takstila, prikaze ponovne uporabe oblačil ali njihove »popravljalnice«. S temi dogodki in praksami želimo vsaj na lokalni ravni nekaj prispevati k ekološki ozaveščenosti občanov in družinam omogočiti alternativne prakse nasproti brezglavemu in za vse nas škodljivemu potrošništvu. Družinam pomagamo pri spletanju novih socialnih mrež in s tem medsebojne povezanosti ter solidarnosti.

V nadaljevanju članka prikažem perečo ekološko problematiko tekstilne industrije tako na nivoju ekološke nevzdržnosti kot družbenih negativnih učinkov z izkoriščanjem delavcev, med njimi tudi množice otrok. Hitra moda ima ekološke negativne posledice tako pri proizvodnji, med samo uporabo oblačil kot tudi na koncu v smislu odpadkov, ki se jih zelo težko ali sploh ne reciklira.

Na koncu opišem implementacijo naših ciljev trajnostnega razvoja pri raznovrstnih aktivnostih, ki se odvijajo tako na izmenjevalnicah, v skupinah kot primeri dobrih praks, izobraževanju oz. učenju veščin strokovnih delavk kot tudi pri sodelovanju s starši.

Ključne besede: alternativne prakse potrošništva, ekološki problemi tekstilne industrije hitre mode, izmenjevanje dobrin, ozaveščenost, ponovna uporaba in predelava oblačil, solidarnost.

Cilji trajnostnega razvoja:

Organiziranje dogodkov za izmenjavo, podarjanje, popravila in predelavo oblačil.

Organiziranje ustvarjalnih delavnic za otroke in starše iz odpadnega tekstila.

Ozaveščanje o odgovornem ravnanju z rabljenimi oblačili in možnosti ponovne uporabe izdelkov iz odsluženih oblačil: ponovna uporaba tekstila po načelih zmanjšaj - ponovno uporabi – recikliraj.

Ozaveščanje o porabi naravnih virov, recikliranju, zmanjševanju odpadkov in kroženju dobrin.

Ozaveščanje o problematičnih praksah tekstilne industrije ter opolnomočenje družin in lokalne skupnosti z alternativnimi praksami.

Z razstavami izdelkov iz odpadnega tekstila in delavnicami za otroke privabiti čim večje število družin in razširiti alternativne prakse za zmanjševanje neodgovornega in okolju škodljivega potrošništva.

Vzpodbujanje premišljenega in odgovornega nakupovanja oblačil – predvsem rabljenih.

Povezovanje z dobrodelnimi organizacijami, ki jim podarimo rabljena, a uporabna otroška oblačila.

Kekec children's clothing, toy and book swap

Abstract:

In the town of Grosuplje – where our preschool VVZ Kekec Grosuplje is located – some of us preschool teachers have been organizing swap events for children's clothes, toys and picture books for the past two years. These events are important for our local community. We also prepare exhibitions of children's artwork and creative workshops where kids can make things from old textiles. We show how clothes can be reused or repaired.

With these events, we want to raise awareness about protecting the environment and offer families a different way to live – not based on buying too much, which harms us all. We also help families connect with each other and build a sense of community and support.

In the second part of the article, I talk about the serious environmental problems caused by the textile industry. This includes pollution, waste, and unfair working conditions – often involving children. Fast fashion harms the environment during production, while the clothes are being used, and especially when they are thrown away, because they are hard or impossible to recycle.

At the end, I describe how we include our sustainability goals in different activities – during the swap events, in our preschool groups, in teacher training, and in working with parents.

Keywords: alternative to consumerism, environmental problems of fast fashion, swapping items, awareness, reuse and recycling of clothes, community support.

Uvod v nekaj novega v lokalni skupnosti

Logotip našega vrtca

Štirje sobotni dopoldnevi - dva jesenska in dva spomladanska - so bili za naš vrtec Kekec Grosuplje in širšo lokalno skupnost nekaj posebnega in novega. V Družbenem domu Grosuplje smo namreč organizirali izmenjevalnice otroških oblačil. Ker naš vrtec aktivno sodeluje v več projektih Ekošole ter skupaj z otroki zaposleni skozi celo leto sledimo čim manjši porabi naravnih virov, recikliranju, zmanjševanju odpadkov in kroženju dobrin, smo se v šolskem letu 2023/24 lotili tudi projekta ozaveščanja o ponovni uporabi tekstila po načelih zmanjšaj - ponovno uporabi - recikliraj. Ker so na prvo izmenjevalnico nekateri starši poleg oblačil prinesli tudi igrače, ki jih ne potrebujejo več, smo naši drugi, spomladanski izmenjevalnici, dodali tudi izmenjavo otroških slikanic ter igrač. S temi dogodki

želimo opomniti in opolnomočiti družine, da ne zavržejo otroških oblačil in drugih dobrin ter v čim manjši meri kupujejo nova – zakaj - bo obrazloženo v nadaljevanju. Rabljena otroška oblačila si tako zgolj brezplačno izmenjajo ali pa si na dogodkih izmenjajo kontakte za izmenjavo vnaprej in takospletajo socialne mreže in solidarnostne odnose.

Zakaj smo se tega lotili tudi v vrtcu?

V našem mestu Grosuplje že nekaj let poteka izmenjevalnica oblačil za odrasle, ki jo organizira lokalno študentsko društvo GROŠ in je vsako leto bolj obiskana. Strokovne delavke vrtca pa smo preko praks in pogovorov s starši začutile precejšnje razlike pri navadah kupovanja ali izmenjevanja otroških oblačil. Nekateri starši izključno kupujejo nova otroška oblačila, nekateri imajo spletene svoje socialne mreže (tako družinske kot prijateljske) preko katerih dobivajo in oddajajo otroška oblačila, nekateri jih kupujejo in prodajajo po spletu, spet drugi teh mrež nimajo pa bi si jih želeli. Večkrat so nas starši tudi vprašali ali poznamo koga, kateremu bi premajhna otroška oblačila lahko oddali. Vse to nam je dalo misliti in ob nekaj prebrane strokovne literature o problematiki tekstilne industrije ter hitre mode, nas je nekaj strokovnih delavk zagrizlo v vsaj lokalno reševanje te problematike. Pričele smo z organizacijo in izvedbo dogodkov, ki jih prav zaradi želje po vključenosti vseh družin v občini z majhnimi in malo večjimi otroci, torej tudi šolskimi, nismo postavile v vrtčevske prostore, ampak dogodke organizirale v večjem in večnamenskem prostoru občine Grosuplje, Družbenem domu.

Zakaj prav oblačila?

Zavedati se moramo, da je tekstila industrija ena izmed najbolj obremenjujočih industrij za okolje na svetu. »Tekstilna industrija je druga (takoj za naftno) največja onesnaževalka okolja, ki je še vedno v vzponu, saj se je v zadnjih petnajstih letih proizvodnja oblačil skoraj podvojila. K temu pripomoremo tudi Slovenci. Danes kupimo 60 % več oblačil, kot smo jih pred petnajstimi leti, skoraj tretjine pa nikoli ne oblečemo. Na svetovni ravni recikliramo le en odstotek vseh oblačil, saj jih je težko reciklirati, ker so največkrat narejena iz mešanic različnih materialov. Odpadni tekstil, takoj za zavrženo plastiko, je izjemno velik okoljski problem.« (Recimo ne hitri modi in zelenemu zavajanju!, 2023)

Prva umetna vlakna so razvili že leta 1927, množična proizvodnja nylona se je npr. pričela že leta 1935. (Tekstil in njegov okoljski odtis: umetna vlakna, 2023). Poznamo ogromno najrazličnejših kombinacij naravnih (bombaž, volna, svila) in umetnih vlaken (kot so npr. viskoza, liocel, poliamid, akril, elastan, poliester, mikrovlakna…) ter različne kombinacije le-teh. Že pri sami pridelavi bombaža se uporabi ogromna količina vode. Za izdelavo ene bombažne majice je lahko potrebnih do 2700 litrov vode. Po drugi strani umetna vlakna zelo negativno vplivajo na okolje pri sami proizvodnji, saj so energetsko zelo potratna, pri njihovi proizvodnji pa se sproščajo ogljikov dioksid, ogljikov monoksid, formaldehid in druge spojine, pri sami obdelavi materialov pa se hkrati porabi ogromno (tudi strupenih) kemikalij.

Infografike, vir: Focus

Okolju pa zdaj prevladujoča oblačila hitre mode niso škodljiva samo ob proizvodnji ali na koncu kot odpadek, ampak tudi ob vsakem pranju, saj mnoga oddajajo mikroplastična vlakna, ki se spirajo v vodo ter se (ker jih je nemogoče ujeti na čistilnih napravah) nalagajo v oceanih ter škodujejo mikroorganizmom, iz njih pa preidejo v prehranjevalno verigo. Večina zavrženih oblačil prav zaradi umetnih vlaken ali mešanice le-teh ni biorazgradljiva in zaradi velike množice odpadkov predstavlja resen ekološki problem. »V EU se vsako leto odloži ali sežge 9,35 milijona ton tekstilnih odpadkov. Po podatkih Statističnega urada pa se je leta 2015 v Sloveniji med mešanimi komunalnimi odpadki iz gospodinjstev znašlo 37.180 ton oblačil. Tako vsak prebivalec letno zavrže kar 18 kg tekstilnih odpadkov (Šrimpf Vendramin in Polajnar Horvat, 2022, str. 60). K reševanju tega od 1. 1. 2025 vsaj minimalno prispeva zakonodaja o obveznem ločevanju in odlaganju odpadnega tekstila, ki se ga zdaj tudi pri nas v Sloveniji ne sme več odlagati med mešane odpadke, ampak v zgolj temu namenjene zabojnike.

Kaj pa družben vidik oblačil in tekstilne industrije?

Prav tako so problematične tudi različne prakse iz družbenega vidika kot so izkoriščanje delavcev v tekstilni industriji, kršenje človekovih pravic s pogoji dela - mnogim oblikam proizvodnega procesa lahko rečemo kar suženjske oblike dela - delavke in delavci v teh državah za uro dela prejmejo tudi manj kot 0,50 €. Mnogokrat se uporablja tudi otroška delavna sila. »Samo za Indijo se ocenjuje, da na poljih bombaža dela več kot tristo tisoč otrok, delavce izkoriščajo, prav tako so vprašljivi tudi pogoji njihovega dela (Šrimpf Vendramin in Polajnar Horvat, 2022, str. 55). »Pa je res cena izdelave tista, ki korporacije »sili«, da preselijo svojo proizvodnjo? Tej argumentaciji nasprotuje vpogled v razrez cene majice, narejene v bangladeški tovarni. Ta pokaže, da je le 1 % celotne cene namenjen za plačilo stroškov dela, kar 50 % pa za stroške veleprodaje. Plače delavcev tako predstavljajo le delček tega, kar potrošniki plačamo za oblačila. Problem nepravične razporeditve denarja nastaja tudi pri izdelkih, ki niso tako poceni. Zato vsekakor ni dovolj, da se za doseganje cilja – pravično plačilo za vse – le povišajo cene. Nujno je doseči predvsem pravično razporeditev denarja med vse, ki so zaslužni, da je izdelek narejen. In zagotoviti izboljšanje delovnih razmer.« (Recimo ne hitri modi in zelenemu zavajanju!, 2023)

Infografike, vir: Focus

Neupravičeni selitvi proizvodnje, ki je koncentrirana na določenih koncih sveta in je verjetno bolj posledica strožjih okoljskih predpisov[1] zahodnih držav in bolj ohlapnih ter dejansko manj strogih v deželah »tretjega svet«, zato sledi tudi povečan transport blaga, ki se razvaža od enega konca našega planeta na popolnoma drug konec za prodajo, mnogokrat pa taisto oblačilo kot predmet ponovne uporabe ali celo kot odpadek spet nekam daleč stran. Velika količina oblačil (tako iz ločenih smeti kot doniranih) konča na afriških tržnicah, kjer se ponovno prodajajo. Tekstilni odpadki so se začeli kopičiti in postajati eden večjih okoljskih problemov prav s pojavom tako imenovane hitre mode.

Problematika hitre mode

Do približno osemdesetih let prejšnjega stoletja je bila proizvodnja oblačil vezana na sezoni pomlad-poletje in jesen-zima, potem pa se je ta časovnica vedno bolj krajšala in ljudi množično - s poceni oblačili in novimi hitro spreminjajočimi trendi - privabljala, da so trošili na povsem njim nepotrebnih in praviloma nekvalitetnih oblačilih, ki so se jih kmalu naveličali in zavrgli. »Hitra moda je torej v prvi vrsti poslovni model, pri katerem je pomembna predvsem hitrost, torej da so oblačila hitro in poceni zasnovana na podlagi najnovejših trendov, kar ljudem omogoča, da kupujejo trendovsko oblikovana oblačila po nižji ceni.« (Nevidno življenje odpadkov, 2022, str. 57) »Hitra moda je problematična zaradi tempa proizvodnja–nošnja–odpadek, ki ga spodbuja. Ocenjeno je, da se več kot polovica izdelkov hitre mode zavrže v manj kot letu dni. Na leto kupimo vsaj 100 milijard kosov oblačil, zavržemo pa jih kar 92 milijonov ton.« (Recimo ne hitri modi in zelenemu zavajanju, 2023)

Tako kot so bili glavna tarča začetka hitre mode najstniki, lahko rečemo, da moramo starši mlajših in majhnih otrok zaradi njihovega hitrega razvoja ter rasti prav tako po nujnosti in neizbežnosti same narave stvari sodelovati pri hitrem menjavanju oblačil našega predšolskega in šolskega otroka. To bi lahko pomenilo konstantno kupovanje novih in večjih oblačil, a se temu seveda lahko izognemo. In prav v izogib temu in s sledečimi cilji smo se strokovne delavke VVZ Kekec Grosuplje lotile ozaveščanja in opolnomočenja staršev.

[1] »Industrijski standardi kar 72 elementov, ki so v uporabi v predelovalnem procesu, opredeljujejo kot strupene, a jih s sodobnimi tehnologijami čiščenja mogoče delno odstraniti le 34, pa še to ne povsem.« (Šrimpf Vendramin in Polajnar Horvat, 2022, str. 56).

Naši cilji trajnostnega razvoja - vključeni v aktivnosti, ki jih organiziramo

Ob organiziranju dogodkov za izmenjavo ter podarjanju ali prejemanju potrebnih otroških oblačil ter možnosti neposredne izmenjave, so otroci in starši na vseh štirih Kekčevih izmenjevalnicah sodelovali na ustvarjalnih delavnicah in zanimivih predstavitvah, tudi z zunanjimi gosti. Vsakič smo strokovne delavke ali gostje organizirale ustvarjalne delavnice za otroke in starše iz odpadnega tekstila. Izdelke, ki so jih ustvarili na delavnicah (uporabne – npr. trajna vrečka iz stare spodnje majice, denarnica iz koščkov blaga, lasnice in gumice okrašene z odpadnim tekstilom, slike, ustvarjene iz prilepljenih koščkov blaga in gumbov, v odpadni jeans oblečeni lončki za pisala, iz koščkov odpadnega blaga ustvarjeni venčki…) so vsakič odnesli s seboj domov za uporabo, okras ali spomin.

Na nekaterih delavnicah je bila ponujena možnost predstavitve in tudi neposredne izvedbe popravila in predelave oblačil kot npr. »Krojenje in šivanje« (Saša Jaklič iz mladega družinskega podjetja Od Pike do pike) ter »Popravila oblačil« (Sandra Bertalanič), na prav vsakem dogodku pa organiziramo in pripravimo tudi raznovrstne razstave in predstavitev izdelkov iz recikliranega tekstila, ki jih ustvarijo in prijazno posodijo strokovne delavke našega vrtca ter aktivna občanka in babica enega izmed otrok, ga. Mara Podržaj. Z razstavami izdelkov iz odpadnega tekstila in delavnicami za otroke želimo privabiti čim večje število družin in s tem dogodke narediti čim bolj množične, utečene in prepoznavne.

Na dogodkih preko plakatov, objave in opisom pobude in ciljev na spletni strani vrtca, šole in občine, oglaševanja dogodka preko različnih socialnih omrežij, lokalnega radia, lokalnem glasilu Grosupeljski odmevi in neposrednega javljanja iz dogodka na Radiu Zeleni val ter pogovora z obiskovalci poleg

neposrednih aktivnostih predstavljamo tudi program Ekošola »Ne zavrzi oblek, ohrani planet!«. Povezujemo in sodelujemo z dobrodelnimi organizacijami (npr. Karitas), katerim prinesemo rabljena, a uporabna otroška oblačila, igrače in slikanice, ki na izmenjevalnicah ostanejo.

Z vsemi temi dogodki, delavnicami, objavami ter drugimi aktivnostmi starše in tudi druge občane ozaveščamo o odgovornem ravnanju z rabljenimi oblačili in možnosti ponovne uporabe izdelkov iz odsluženih oblačil v smislu ponovne uporabe tekstila po načelih zmanjšaj - ponovno uporabi – recikliraj. Ozaveščamo o porabi naravnih virov, recikliranju, zmanjševanju odpadkov in kroženju dobrin, govorimo in pišemo o problematičnih praksah tekstilne industrije ter ponudimo in opolnomočimo družine z alternativnimi praksami. Vzpodbujamo tudi premišljeno in odgovorno nakupovanja oblačil – predvsem rabljenih.

Kaj lahko kot posamezniki naredimo?

Vsakič ko želimo kupiti oblačilo se spomnimo na ta slikovni prikaz… poglejmo v svojo ali otrokovo omaro z oblačili in če kaj potrebujemo, odidemo na eno od izmenjevalnic oblačil!

Infografike, vir: Focus

S Kekčevo izmenjevalnico, ki bo nadaljevala svoj zastavljen cilj in skušala vsako leto tudi z razstavami izdelkov iz odpadnega tekstila in delavnicami za otroke privabiti čim večje število družin (kar nam tudi uspeva), bomo nadaljevali tudi v prihodnje in dvakrat letno povabili družine na ta dogodek, pomemben za širšo lokalno skupnost. Na zadnji izmenjevalnici, ki je bila obarvana s temo »jeansa«, smo poleg razstave in delavnic na to temo pripravili kratek kulturni program, kjer sta dve strokovni delavki (Katja Vidic Mandelj ter Neža Brozovič) predstavili ljudsko pesem «Dekle je po vodo šlo« v podobi kamišibaja izdelanega iz odpadnega jeans materiala. Odziv obiskovalcev je bil enkraten.

Izmenjevalnica prav tako navdihuje širše delovanje strokovnih delavk, tako na ravni ustanove kot domačega okolja (npr. skupno druženje ob »triftanju« sodelavk, obiskovanje izmenjevalnic oblačil, ki jo organizira študentsko društvo GROŠ Grosuplje in je namenjeno izmenjavi oblačil za odrasle, prinašanje oblačil, ki jih več ne nosimo v vrtec in ponudimo v uporabo sodelavkam…), posredno in neposredno aktivnost staršev oziroma družin, donacij za oddelke, z delavnicami ročnega in strojnega šivanja za zaposlene znotraj vrtca pa večamo krog kompetentnosti za ponovno uporabo odpadnega blaga. Znotraj vrtca se z ustvarjanjem novih didaktičnih sredstev in daril za otroke zmanjšujejo stroški in povečuje dobrobit otrok. Z ročnimi spretnostmi seznanjamo in vzpodbujamo tudi otroke in s tem vplivamo na njihov razvoj.

Zaključek

Zaradi perečega ekološkega problema hitre mode, ki se je ljudje (pre)počasi zavedamo, je pomen organiziranja takih dogodkov v lokalni skupnosti ekološki, trajnostno naravnan, etičen, solidaren in nujen. Izmenjevalnice že dobivajo stalne obiskovalce, saj imajo otroška oblačila zaradi svoje kratkotrajne osebne uporabe nehote podobne značilnosti. S temi dogodki aktivne članice in organizatorke, ki nas lahko preštejemo na prste ene roke, sledimo skupnemu geslu, ki se pojavlja tudi na naših plakatih: BODI EKO – IZMENJAJ OBLEKO! Skupaj z lokalno skupnostjo, družinami ter z otroki (in prav zaradi njih) pa naredimo nekaj dobrega za naš edini dom – planet Zemljo.

Viri in literatura:

Goleman, D. (2011). *Ekološka inteligenca: kako lahko zavedanje o skritih učinkih naših nakupov vse spremeni* (1. izd., str. 228). Mladinska knjiga.

Podjed, D., Polajnar Horvat, K., Babič, S., Bajuk Senčar, T., Bezjak Mlakar, A., Ličen, D., Smrekar, A., & Šrimpf Vendramin, K. (2022). *Nevidno življenje odpadkov* (1. izd., str. 170). Založba ZRC. https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/book/1983

Polenec, N., Palaić, T., Frelih, M., Čeplak Mencin, R., Reberc, A., & Gupta, K. (2023). *Belo zlato: zgodbe o bombažu = White gold* (str. 120). Slovenski etnografski muzej; = Slovene Ethnographic Museum.

Recimo ne hitri modi in zelenemu zavajanju!. (2023). https://focus.si/recimo-ne-hitri-modi-in-zelenemu-zavajanju/

Sredojević, G. (2. 2. 2023). *Tekstil in njegov okoljski odtis: umetna vlakna*. Zps.si. https://www.zps.si/nasveti-in-vodniki/tekstil-in-njegov-okoljski-odtis-umetna-vlakna-2023-02-02

Šrimpf Vendramin, K., & Polajnar Horvat, K. (2022). Nastajanje popotrošniških tekstilnih odpadkov v Sloveniji. V *Nevidno življenje odpadkov* (str. 53–72). Založba ZRC. https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1983/8162/1553-1

Tome, N. (5. 1. 2023). *Delovni pogoji v tekstilni industriji*. Zps.si. https://www.zps.si/nasveti-in-vodniki/delovni-pogoji-v-tekstilni-industriji-2023-01-05

Oblikovanje plakatov: Tjaš Ilaš
Fotografije: Kristina Rigler Božiček in Taja Ožbolt Ilaš

Kratka predstavitev avtorja:

Taja Ožbolt Ilaš, vzgojiteljica predšolskih otrok v VVZ Kekec Grospulje.

Po izobrazbi tudi diplomirana filozofinja in sociologinja kulture. V vrtcu sem bila nekaj let ena izmed eko koordinatoric, zanimajo me vse teme povezane z eko in socialno tematiko. Sem ena izmed pobudnic in organizatork Kekčeve izmenjevalnice otroških oblačil, igrač in slikanic. V službo se vozim s kolesom in sem vegetarijanka.

Taja Ožbolt Ilaš, preschool teacher at VVZ Kekec Grosuplje.

I have also a degree in philosophy and cultural sociology. At the preschool, I worked for several years as one of the eco-coordinators. I am interested in all topics related to environmental and social issues. I am one of the initiators and organizers of Kekec's Swap Event for children's clothes, toys, and books. I commute to work by bicycle and I am a vegetarian.

GLOBE and STE(A)M

Željka Cvetkovski, mentor preschool teacher, Nikolina Jurinić, preschool teacher
Kindergarten “Vrapče”

Željka Cvetkovski:

Summary: Within the preschool program of Kindergarten “Vrapče”, the GLOBE program is implemented by integrating activities from the fields of science, technology, engineering, arts, and mathematics (STE(A)M), with the aim of fostering scientific literacy and sustainable development in early childhood. The authors are certified GLOBE teachers, and since 2023 the kindergarten has been officially recognized as a GLOBE school. The program includes activities such as observing natural phenomena (autumn and spring phenological campaigns), land cover classification, cloud observation, precipitation measurement, and various hands-on experiments and art-based tasks. By integrating English language and experiential learning, children develop skills of observation, comparison, and reasoning. The emphasis is placed on collaboration with other GLOBE institutions, parental involvement, and nurturing ecological awareness among children.

Key words: GLOBE program, STE(A)M, sustainable development, preschool education, scientific literacy

GLOBE I STE(A)M

Sažetak: U okviru predškolskog programa Dječjeg vrtića „Vrapče“, provodi se GLOBE program koji integrira aktivnosti iz područja znanosti, tehnologije, inženjerstva, umjetnosti i matematike (STE(A)M) s ciljem razvoja znanstvene pismenosti i održivog razvoja kod djece predškolske dobi. Autorice su certificirane GLOBE teacherice, a vrtić je od 2023. godine službena GLOBE škola. Program uključuje aktivnosti promatranja prirodnih pojava kao što su fenološke promjene (jesenska i proljetna kampanja), klasifikacija pokrova, promatranje oblaka, mjerenje padalina, te brojni praktični pokusi i likovne aktivnosti. Kroz integraciju engleskog jezika i iskustveno učenje, djeca razvijaju sposobnosti opažanja, uspoređivanja i zaključivanja. Naglasak je na suradnji s drugim GLOBE institucijama, uključivanju roditelja i razvijanju ekološke svijesti kod djece.

Ključne riječi: GLOBE program, STE(A)M, održivi razvoj, predškolski odgoj, znanstvena pismenost

Nikolina Jurinić

As part of the preschool program at Kindergarten Vrapče, the GLOBE program is implemented in accordance with its principles, integrating activities from science, technology, engineering, arts, and mathematics (STE(A)M). The aim is to foster scientific literacy and promote sustainable development in early childhood. Since 2023, the kindergarten has been officially recognized as a GLOBE school, and the educators involved have become certified GLOBE teachers.

The program includes observation-based activities such as monitoring phenological changes (as part of autumn and spring campaigns), land cover classification, cloud observation, and precipitation measurement. It also features practical experiments and art-based activities. Through experiential learning and integration of the English language, children develop skills in observation, comparison, and reasoning. Emphasis is placed on encouraging critical and creative thinking, exploring innovative solutions, and understanding cause-and-effect relationships.

The program highlights collaboration with other GLOBE institutions, active parental involvement, and the cultivation of environmental awareness among children.

Keywords: GLOBE program, STE(A)M, sustainable development, English, preschool education, scientific literacy

GLOBE I STE(A)M

U sklopu redovitog programa Dječjeg vrtića „Vrapče“ provodi se GLOBE program, temeljen na načelima znanstvenog istraživanja i integraciji sadržaja iz područja znanosti, tehnologije, inženjerstva, umjetnosti i matematike (STE(A)M). Cilj programa je razvoj znanstvene pismenosti te promicanje održivog razvoja kod djece predškolske dobi. Od 2023. godine vrtić nosi status službene GLOBE škole, a odgojiteljice uključene u provedbu programa certificirane su GLOBE edukatorice.

Program uključuje aktivnosti promatranja prirodnih pojava poput fenoloških promjena (u sklopu jesenske i proljetne kampanje), klasifikacije pokrova, promatranja oblaka i mjerenja padalina, uz brojne praktične pokuse i likovne aktivnosti. Kroz iskustveno učenje i integraciju engleskog jezika, djeca razvijaju vještine opažanja, uspoređivanja i zaključivanja.

Poseban naglasak stavlja se na poticanje kreativnog i kritičkog razmišljanja, pronalaženje inovativnih rješenja te razumijevanje uzročno-posljedičnih odnosa. Program uključuje suradnju s drugim GLOBE institucijama, aktivno uključivanje roditelja te sustavno razvijanje ekološke svijesti kod djece.

Ključne riječi: GLOBE program, STE(A)M, održivi razvoj, engleski jezik, predškolski odgoj, znanstvena pismenost

Željka Cvetkovski

Mentor Preschool Teacher, Kindergarten Vrapče, Zagreb

I am a mentor preschool teacher at Kindergarten Vrapče in Zagreb with extensive experience in early childhood education. I specialize in Montessori pedagogy and hold certification for working with children aged 3 to school age. I lead the specialized *Early English Language Learning Program*, which encourages critical and creative thinking in preschool children. Additionally, I am a certified GLOBE teacher, actively involved in educating children about environmental awareness and sustainable development.

At Kindergarten Vrapče, I am the coordinator and trainer for professional development programs for educators, including:

- The Montessori Method in Kindergarten
- Embracing Diversity as a Path to a Culture of Peace
- Supportive Social Environments for Developing Social and Civic Competencies
- Methodical Workshops in a Foreign Language
- GLOBE – Global Learning and Observations to Benefit the Environment

I have contributed to the development and official approval of several educational programs by the Ministry of Science and Education of the Republic of Croatia, including the *Early English Language Learning Program*, *Short English Program*, and the *Montessori Program*. I am also responsible for organizing educator work schedules within the kindergarten.

In addition to my educational work, I am the author of professional articles on parenting, education, and child development, published in *Zrno*, *Osmijeh*, and *Lađa* magazines. I actively participate in professional development through conferences and expert panels, continuously exploring innovative approaches in preschool education.

Nikolina Jurinić

Preschool Teacher, Kindergarten Vrapče, Zagreb

I am a preschool teacher at Kindergarten Vrapče in Zagreb, with a degree in early childhood education and ongoing studies at the Faculty of Teacher Education, University of Zagreb. I am cheerful, communicative, and curious, with a deep interest in ecology, English language learning, and STE(A)M education. I actively encourage critical and creative thinking among children through various educational activities.

I am a certified leader of the Early English Language Learning Program and also lead the Short English Language Program at our kindergarten. I have several years of experience in planning,

organizing, and implementing diverse activities and programs for preschool children.

I have led demonstration lessons in English through musicals and performances for parents and the local community. My creative work with children has been exhibited in public libraries across the City of Zagreb. I regularly participate in national and international art contests, and I am a certified GLOBE teacher.

At Kindergarten Vrapče, I serve as the coordinator and trainer for professional development for educators in the GLOBE program. I continuously engage in professional development through expert conferences and workshops, both as a presenter and an active participant, applying acquired knowledge in daily practice with children and adults.

ZELIŠČA MALIH SMRKCEV

Anela Blagajčević, Vrtec Otona Župančiča, Ljubljana

Izvleček: Prispevek opisuje izvedbo tematskega sklopa o zeliščih v skupini triletnih otrok, usmerjenega v spodbujanje zdrave prehrane in trajnostnega razvoja. Otroci so preko različnih senzoričnih izkušenj (vohanje, okušanje, tipanje, opazovanje) spoznavali razlike med svežimi in sušenimi zelišči ter njihove zdravilne, kulinarične in aromatične lastnosti. Posejali in posadili smo zelišča, sedaj imamo lasten zeliščni vrt. V sklopu aktivnosti so bile organizirane čajanke, kulinarične delavnice in ustvarjalne aktivnosti (izdelava zeliščne soli, zeliščnega plastelina). Povezali smo se s kuhinjo vrtca in izvedli "teden zelišč", otroci so vsak dan okušali različna zelišča. Učenje je potekalo z različnimi metodami dela, kot so izkustveno učenje, igra, opazovanje, sodelovalno učenje in raziskovanje. Otroci so se učili o vplivu prehrane na zdravje in okolje, o pomembnosti čebel ter o vlogi zelišč kot naravnih repelentov. Prispevek izpostavlja pomen zgodnjega okoljskega ozaveščanja in razvijanja zdravih prehranskih navad v predšolskem obdobju.

Ključne besede: okoljska ozaveščenost, predšolski otroci, trajnostni razvoj, zdrava prehrana, zelišča, zeliščni vrt.

Cilji trajnostnega razvoja:

- Spoznavanje različnih zelišč in njihov pomen.
- Spodbujanje zdravih prehranjevalnih navad pri otrocih.
- Povečanje razumevanja o vplivu prehrane na zdravje in okolje.
- Ozaveščanje o pomenu trajnostne pridelave hrane.

HERBS OF THE LITTLE SMURFS: A PRESCHOOL PROJECT ON HERBAL LEARNING AND NATURE EXPLORATION

Abstract

This paper describes the implementation of a thematic unit on herbs with a group of three-year-old children, aimed at promoting healthy eating habits and sustainable development. Through a variety of sensory experiences, such as smelling, tasting, touching, and observing, the children explored the differences between fresh and dried herbs, as well as their medicinal, culinary, and aromatic properties. We planted herbs and established our own herb garden. As part of the project, we organized tea parties, culinary workshops, and creative activities (such as making herbal salt, herbal playdough).

We collaborated with the kindergarten kitchen to carry out a "Herb Week," during which children tasted different herbs each day. Learning was based on a variety of methods, including experiential learning, play, observation, cooperative learning, and exploration. The children learned about the impact of food on health and the environment, the importance of bees, and the role of herbs as natural repellents.

This paper highlights the importance of early environmental awareness and the development of healthy eating habits in early childhood.

Keywords: environmental awareness, healthy nutrition,, herbs, herb garden, preschool children, sustainable development.

1. UVOD

»Zelišča so drobni darovi narave, ki v sebi nosijo
moč zdravljenja, modrost preteklosti in harmonijo
življenja. V vsakem listu, cvetu in korenini
se skriva zgodba, le prisluhniti ji moramo«.

Zelišča so naravni zakladi, ki pogosto ostanejo prezrta dragocenost v vsakdanjem življenju. V naši skupini, smo se odločili, da bomo otroke na igriv in raziskovalen način uvedli v svet zelišč, saj prepoznamo velik pomen, ki ga imajo ta rastlinska bogastva za zdravje posameznika in okolje. V okviru te dejavnosti smo si zadali ključne cilje, ki so tesno povezani z načeli trajnostnega razvoja. Spoznavanje različnih vrst zelišč ter njihove uporabe pri prehrani in zdravljenju je osrednji del našega raziskovanja. S tem želimo otrokom približati pomembnost zdrave prehrane in vpliva, ki ga ima na naše zdravje, hkrati pa jih ozaveščamo o pomenu trajnostne pridelave hrane in varovanja naravnih virov. Prek igre, praktičnih dejavnosti in opazovanja narave želimo spodbuditi otroke, da razvijejo pozitivne navade glede prehranjevanja, ki bodo dolgoročno prispevale k njihovemu zdravju, kot tudi k ohranjanju našega planeta za prihodnje generacije. Naša dejavnost je tako majhen korak k širšemu razumevanju, kako lahko vsak od nas prispeva k bolj trajnostnemu in zdravemu svetu.

2. NARAVOSLOVJE V VRTCU

Poznavanje zelišč, ki jin najdemo v okolici, je za otroke koristno, saj lahko zelišča vzgajajo in skrbijo za zeliščni vrt, ki je pomembno učno in vzgojno sredstvo v vrtcu (Červ, 2021).

Delo z rastlinami je zelo poučno in zabavno. Otroci spoznajo, da so rastline pomembne, saj predstavljajo prvi člen prehranjevalne verige, proizvajajo kisik. Nekatere rastline so uporabne za človeka, take rastline so zdravilne rastline ali zelišča. Zelišča niso zahtevna, zato so primerna za otroke, da skrbijo za njih. Zelišča že od nekdaj uporabljamo v zdravilne namene in tudi v prehrani, saj zaradi svojih učinkov zdravilno vplivajo na naše telo. Zelišča nam pomagajo pri odpravljanju kožnih bolezni, blažijo krče, nas umirjajo, blažijo dihalne poti… Zdravilne rastline moramo dobro poznati, saj tako lahko najlažje seznanimo z zelišči tudi otroke (prav tam).

Otroku je potrebno približati naravo, na primeren in zanimiv način. Otrok je v zgodnjem obdobju najboljši opazovalec in posnemovalec, hitro prevzame način izražanja, postavljanja vprašanj ter deljenja opažanja z drugimi. Naša vloga je vzpostaviti primeren odnos do narave in raziskovanja, ki ga želimo doseči pri otroku. Vzgojitelj mora z rastlinami vedno ravnati odgovorno in spoštljivo, saj nas otroci opazujejo in posnemajo. Vzgojitelj mora otroka dobro poznati in mu nuditi čas in priložnost, da lahko z vsemi čuti in lastnim preizkušanjem razume lastnosti narave (Kurikulum za vrtce, 1999).

3. ZELIŠČA

Izraz zelišča v botaniki pomeni rastline, ki imajo ves čas vse nadzemne dele zelene in ne olesenijo. Pogovorno imenujemo zelišča vse rastline, ki imajo zdravilne ali začimbne lastnosti. Zabrisana je tudi

meja med zelišči in vrtninami. Zelišča imajo različne življenjske ritme: dolgoživa zelišča so grmi, kot npr. lovor, sivka ali trajnice, kot je angelika. Eno- ali dvoletna zelišča, kot sta krebuljica ali velik lučnik, dajejo vrtičkarju več možnosti ustvarjalnega kombiniranja (Greiner, Weber, 2007).

Zelišča, ki se razlikujejo po zunanjem videzu in uporabnosti, dajejo možnost različne uporabe tudi v vrtu. Poseben čar je, da noben zeliščni vrt ni enak drugemu. Srednjeveški samostanski vrti so še danes vzor za ureditev mnogih vrtov. Marsikatera zdravilna zel je zaradi aromatičnosti našla pot v kuhinjo (prav tam).

3.1. Opis zelišč, ki smo jih z otroki spoznavali

Z otroki smo spoznavali naslednja zelišča:

- **KAMILICA**: Kamilica, je priljubljeno zelišče, ki ima marjeticam podobne cvetove. Zelo so cenjene zaradi svojih pomirjevalnih in protivnetnim zdravilnim lastnosti. Kamilico največkrat uporabljamo za pripravo čaja, ki pomaga pri nespečnosti, prebavnim težavam in sproščanju (Meznarič Majcen, 2025).
- **META**: Meta je trajnica z dolgimi, plitvimi koreninami in značilnim svežim vonjem. Med najbolj znane spada poprova meta, ki ima osvežilen vonj in močan okus. Najbolj uspeva na sončni do delno sončni legi. Za rast potrebuje dobro odcedna, a vlažna tla. Meta pomaga pri težavah s prebavo, prehlad in glavobol (prav tem).
- **MELISA**: Melisa je prijetna, po limoni dišeča trajnica, ki privablja čebele. Melisi ne ustreza močna senca, zato se jo sadi na sončno ali pol sončno lego. Tla, na katerih raste, vzdržujemo vlažna. Uporablja se za pripravo čajev, sirupov, solat in jedi. Pomaga pri nespečnosti in bronhitisu (prav tam).
- **MATERINA DUŠICA (TIMIJAN)**: Timijan ali materina dušica izvira iz Sredozemlja, kjer ga cenijo zaradi arome in zdravilnih lastnosti. Je majhno zimzeleno zelišče z močno aromatičnimi listi. Timijan potrebuje zelo sončno in toplo lego, kjer bo imel dovolj svetlobe za optimalno rast, rad ima suha in dobro odcedna tla. Ne mara preveč vlage, zato ga redko zalivamo (prav tam).
- **SIVKA**: Sivka izvira iz Sredozemlja in je zimzelena grmičasta rastlina. Sivka cveti poleti, ima značilen vonj in sivozelene podolgovate liste ter drobne vijoličaste cvetove na dolgih pecljih. Potrebuje veliko sonca in toplote. Približno dvakrat na teden zmerno zalivati, saj zmerno pomanjkanje vode povečuje vsebnost eteričnih olj v rastlini, kar okrepi njen vonj. Sivka ima številne zdravilne lastnosti, deluje kot naravno pomirjevalo, spodbuja apetit, ureja prebavo in lajša trebušne krče. S svojim vonjem odganja škodljive žuželke, kot so molji, komarji, muhe ter odišavi prostor (prav tam).

4. ZELIŠČA MALIH SMRKCEV

Skupina Smrkci je skupina otrok, starih od treh do štirih let, od tod tudi naslov *Zelišča malih Smrkcev*. Z otroki smo spoznavali in raziskovali zelišča na različne načine. Pri tem so nam pomagali starši, ki so se velikodušno odzvali na našo prošnjo in nam prinesli različna zelišča ter nam tako omogočili raznoliko izkustveno učenje. Otroci so aktivno sodelovali v vseh dejavnostih, ki so spodbujale čutno zaznavanje, raziskovanje narave, razvijanje motoričnih spretnosti in socialno učenje.

Za lažje razumevanje teme o zeliščih sem otrokom napisala kratko zgodbo z naslovom *Ata Smrk in čarobna zelišča*, v kateri so omenjena zelišča, ki smo jih spoznavali, in skrb za zeliščni vrt. Otrokom je bila zgodba zelo všeč, saj so v njej nastopali Smrkci, ki jim Ata Smrk z zelišči pomaga pri različnih zdravstvenih težavah. Zgodba je bila odlično izhodišče za nadaljnje pogovore: kako lahko zelišča pomagajo ob prehladu (kamilica, materina dušica, meta in melisa), kako določena zelišča (npr. sivka) odganjajo mrčes in privabljajo čebele ter vplivajo na razpoloženje.

Čutno spoznavanje zelišč

Naš prvi korak je bilo spoznavanje zelišč skozi tip, vonj in okus. Otroci so z zanimanjem otipavali, vohali in poskušali različna zelišča, pri čemer smo ugotovili, da imajo nekatera suha zelišča bolj intenziven vonj kot sveža, da so bolj drobljiva, medtem ko so sveža prijetnejša na otip, saj so mehkejša. Zaradi staršev, ki so se odzvali in nam prinesli veliko zelišč, smo lahko primerjali razlike med suhimi in svežimi zelišči, kot so meta, melisa, rožmarin, lovorjev list, origano …

Slika 1: Vohanje zelišč.
Vir: lasten.

Slika 2 in 3: Primerjanje suhih in svežih zelišč.
Vir: lasten.

Nadaljevali smo s spoznavanjem zelišč tako, da smo imeli vsak dan čajanko. V zgodbi, ki sem jo prebrala otrokom, je Ata Smrk pomagal Smrkcem, ko jih je bolel trebuh, tako da jim je skuhal kamilični čaj. Z otroki smo si najprej ogledali zelišče, ga povohali, tipali in tudi poskusili ter ugotovili, da ni najboljše, zato smo ga raje dali v vodo in si pripravili čaj. Ob vsakem zelišču, ki smo ga obravnavali, smo se tudi pogovarjali o njegovih zdravilnih lastnostih. Spoznali smo, da je kamilica dobra, ko nas boli trebuh ali ko težko zaspimo, saj nas kamilični čaj sprosti. Poleg kamiličnega smo poskusili tudi čaje iz materine dušice, mete in melise. Vsi čaji so nam bili okusni, še posebej ob piškotih. Otroci so imeli v kotičku kuhinja, narejeno čajnico, kjer so pripravljali čaj in prirejali čajanke. Pri tem so zelo uživali.

Slika 4: Čajanke ob piškotih.
Vir: lasten.

Pri zeliščih, kot sta meta in melisa, smo si pripravili tudi osvežilne napitke, svežo meliso in meto smo dali v vodo, dodali limono in si pripravili zeliščno vodo, ki nam je bila zelo všeč, pogosto smo si jo pripravili. Pri tem so otroci spoznavali, da sveža zelišča vodi dodajo okus.

Slika 5: Zeliščna voda.
Vir: lasten.

Spoznavanje sivke skozi likovno dejavnost

V sklopu dejavnosti smo se posvetili raziskovanju sivke. Cilj dejavnosti je bil otrokom približati pomen zelišč za ljudi in naravo ter spodbujati opazovanje narave z vsemi čuti. Otroci so spoznavali značilnosti sivke – njeno barvo, obliko, vonj ter vlogo v naravnem okolju. Poudarili smo, da sivka privablja čebele, ki so ključne za opraševanje rastlin in ohranjanje biotske raznovrstnosti. Ob tem so otroci izvedeli tudi, da ima sivka številne zdravilne lastnosti, kot so pomirjevalni učinki ter uporaba v naravni kozmetiki in domači lekarni.

Slika 6: Sivka.
Vir: lasten.

Izvedli smo likovno dejavnost, pri kateri so otroci s tempera barvami ustvarjali sivko. Najprej so s čopičem narisali steblo rastline, nato pa z vatiranimi palčkami upodobili značilne vijolične cvetove. Aktivnost je spodbujala fino motoriko, ustvarjalnost ter ekološko in senzorično ozaveščenost. Dejavnost je otrokom omogočila celostno učenje, saj so skozi igro in ustvarjanje pridobivali nova znanja, razvijali pozitiven odnos do narave ter krepili okoljsko zavest.

Slika 7, 8, 9: Likovno ustvarjanje: sivka.
Vir: lasten.

Zelišča kot del igre in eksperimentiranja

V okviru raziskovanja zelišč smo z otroki pripravili domači plastelin z naravnimi dodatki, ki je služil kot orodje za senzorično raziskovanje, pomirjanje in ustvarjalno izražanje. Iz naravnih sestavin smo izdelali tri vrste zeliščnega plastelina:

- **Sivkin plastelin**: obogaten s suhimi sivkinimi cvetovi in kapljico eteričnega olja sivke; deloval je pomirjujoče in sprostitveno.
- **Cimetov plastelin**: pripravljen s cimetom v prahu; imel je topel, prazničen vonj in je spodbujal čutno zaznavanje.
- **Melisin-rožmarinov plastelin**: vseboval je posušene liste melise in rožmarina, ki sta dala osvežujoč vonj ter spodbujala zaznavanje razlik med vonji zelišč.

Otroci so plastelin gnetli, valjali, oblikovali in kombinirali z naravnimi materiali (vejice, semena, cvetovi), kar je omogočilo celostno učenje skozi igro: razvoj fine motorike, domišljije, senzorne integracije in zavedanja o rastlinah, ki jih najdemo v naravi ali domačem vrtu.

Slika 10, 11, 12: Priprava domačega plastelina.
Vir: lasten.

Slika 13, 14: Domači zeliščni plastelin.
Vir: lasten.

Izdelava zeliščne soli

V nadaljevanju projekta smo z otroki pripravili zeliščno sol, s katero smo poglabljali razumevanje uporabe zelišč v vsakdanjem življenju, zlasti v prehrani. Otroci so najprej z otipom, vohom in vidom raziskovali različna suha zelišča (sivka, rožmarin, timijan, origano) ter se pogovarjali o njihovih lastnostih in okusih. Suha zelišča smo zmešali z grobo morsko soljo. Nastala zeliščna mešanica je bila primerna za domačo rabo, kar je otrokom omogočilo, da svoje znanje ponesejo tudi v domače okolje. Vsak otrok je v epruveto dal svojo sol, jo zaprl in jo odnesel domov.

Slika 15, 16, 17, 18, 19, 20: Priprava zeliščne soli.
Vir: lasten.

Slika 21, 22, 23: Pakiranje zeliščne soli.
Vir: lasten.

Teden zelišč v sodelovanju s kuhinjo vrtca

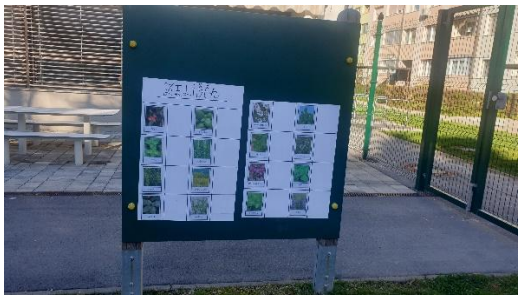
V okviru spoznavanja zelišč v kulinariki smo sodelovali z vrtčevsko kuhinjo, kjer so pripravili *Teden zelišč*. Namen pobude je bil otroke spodbuditi k okušanju in prepoznavanju zelišč skozi prehrano ter poudariti pomen lokalnih in naravnih sestavin v vsakdanjih obrokih.

Vsak dan je bilo izbrano zelišče posebej predstavljeno, tako z vidika okusa kot tudi njegove uporabe v kulinariki in zdravilnih lastnosti. Jedilniki so bili obogateni z zelišči v različnih jedeh, npr. zeliščni namazi, zeliščne juhe, omake, krompir z drobnjakom, gluhi štruklji s peteršiljem, zeliščni čaji ipd. Otroci so tako pridobili izkušnje okušanja naravnih okusov. Sodelovanje s kuhinjo je dodatno okrepilo povezanost otrok z okoljem, kjer bivajo, in pokazalo, kako lahko znotraj enega zavoda različni oddelki skupaj prispevajo k vzgoji za trajnostni način življenja.

Spoznavanje poklica vrtnarja in zeliščni vrt

Kot zaključek sklopa dejavnosti o zeliščih smo se z otroki poglobili v spoznavanje poklica vrtnarja. Otroci so skozi pogovor, slikovno gradivo in praktične dejavnosti spoznavali vlogo vrtnarja v družbi, katera orodja uporablja, kako skrbi za rastline in okolje ter kako poteka delo na vrtu.

Slika 24, 25: Spoznavanje poklica vrtnarja.
Vir: lasten.

Poseben poudarek smo namenili razumevanju razlike med sajenjem in sejanjem. Otroci so skozi konkretne dejavnosti sadili sadike zelišč (timijan, rožmarin, melisa, origano in meta), sejali semena (bazilika, drobnjak, peteršilj …), opazovali rast poganjkov ter skrbeli za rastline. S tem so razvijali naravoslovno mišljenje, spretnosti opazovanja in sprejemanja odgovornosti do rastlin.

Slika 26, 27, 28: Sajenje in sejanje zelišč.
Vir: lasten.

Vrhunec dejavnosti je bila skupna ureditev vrtčevskega zeliščnega vrta, ki smo ga oblikovali kot učni kotiček na prostem. Vsak otrok je imel priložnost sodelovati pri urejanju, označevanju rastlin in skrbi za zelišča. Vrt zdaj služi kot trajnostni učni pripomoček, ki omogoča nadaljnje raziskovanje, opazovanje, senzorično igro ter povezovanje z naravo skozi vse leto.

Slika 29: Pregled kaj vse smo posadili in kaj posejali.
Vir: lasten.

5. ZAKLJUČEK

Projekt *Zelišča malih Smrkcev* je otrokom ponudil bogato, celostno izkustveno učenje, ki je združevalo naravoslovne vsebine, senzorično raziskovanje, ustvarjalnost, sodelovanje in medsebojno povezovanje različnih deležnikov vrtčevskega okolja. Skozi raznolike dejavnosti, od čutnega spoznavanja in čajank do likovnega ustvarjanja, kulinaričnih izkušenj in vrtnarskih opravil, so otroci razvijali pomembne spretnosti: fino in grobo motoriko, jezikovno izražanje, socialne veščine, naravoslovno razmišljanje ter spoštljiv odnos do narave in lastnega zdravja. Otroci niso le spoznali zelišč kot rastlin z zdravilnimi in kulinaričnimi vrednostmi, temveč so jih doživeli skozi igro, vonj, okus, dotik, umetnost in odgovornost.

Projekt je v celoti dosegel svoj namen: otroke opolnomočiti za raziskovanje, opazovanje in uporabo zelišč v vsakdanjem življenju ter jih povezati z naravnim okoljem, kar jim bo zagotovo ostalo kot dragocena izkušnja in izhodišče za nadaljnja učenja.

6. LITERATURA

Červ, A. (2021). Spoznavanje zdravilnih rastlin in zelišč s predšolskimi otroki. Univerza na primorskem. Pedagoška fakulteta.

Greiner, K., Weber, A. (2007). Zelišča od A do Ž. Založba narava, Kranj.

Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Meznarič Majcen, M. (2025). Urbani šolski vrt, priročnik za učitelje. Portorož. Urbani-šolski-vrt-priročnik-za-učitelje-2.pdf, pridobljen, dne 21.4.2025

KRATKA PREDSTAVITEV AVTORJA

Sem Anela Blagajčević, vzgojiteljica, zaposlena v vrtcu Otona Župančiča, Ljubljana. Svojo poklicno pot posvečam delu s predšolskimi otroki, kjer si prizadevam ustvariti spodbudno, varno in ustvarjalno okolje, ki otrokom omogoča celostni razvoj. Pri svojem delu se osredotočam na povezovanje otrok z

naravo, spodbujanje njihove radovednosti in razvijanje čutnih zaznav. Poseben poudarek namenjam projektom, ki vključujejo raziskovanje naravnih materialov, saj verjamem, da takšne dejavnosti bogatijo otrokovo izkušnjo in prispevajo k razumevanju sveta okoli njih.

My name is Anela Blagajčević and I am a preschool teacher, employed at the Otona Župančiča Kindergarten in Ljubljana. I have dedicated my professional career to working with young children, striving to create a supportive, safe, and creative environment that fosters their holistic development. In my practice, I focus on connecting children with nature, encouraging their curiosity, and nurturing their sensory awareness. I place particular emphasis on projects that involve exploring natural materials, as I believe such activities enrich children's experiences and contribute to their understanding of the world around them.

UPORABA ODPADNEGA MATERIALA ZA ZMANJŠANJE POTROŠNIŠKE DRUŽBE V VRTCU

Andreja Šarabon, Vrtec Tržič

Izvleček:

Glavni problem vidim v potrošniški družbi, ki daje velik poudarek materialnim dobrinam. Moje delo v vrtcu temelji na uporabi odpadnega in naravnega materiala, saj menim, da otroci ne potrebujejo kupljenih igrač, temveč si jih lahko izdelajo sami oziroma s pomočjo odraslih. S tem ne le razvijajo svojo ustvarjalnost, temveč tudi prispevajo k čistejšemu okolju.

Oblike dela so bile skupinske, skupne, delo v parih in individualno delo.

Metode dela: metoda razgovora, pogovora, razlage, raziskovanja, ustvarjanja in gibalnega izražanja.

Predstavitev aktivnosti:

Otroci, stari od 2 do 3 let, so sodelovali v ustvarjalni dejavnosti, kjer sem v igralnico prinesla škatle. Pogovarjali smo se, kaj lahko iz njih izdelamo in glede na projekt skupaj oblikovali načrt. Kotičke smo povezali s čustvi. Otroci so škatle barvali, skupaj smo narisali obraze določenih čustev in kotičke umestili v igralnico. V kotiček za jezo smo dodali stare reklame. Iz blaga smo zašili blazine na temo čustev in jim uredili prostor v igralnici. Otroci so se z njimi igrali, jih uporabljali pri kuhanju in se z njimi crkljali. Za ustvarjanje in raziskovanje sem jim ponudila dodatni odpadni material, kot so različni tulci, blago ipd. Na igrišču pred vrtcem so imeli postavljen labirint. Tam jih je pričakala tudi škatla presenečenja, v kateri so bili različni odpadni materiali - ob blaga, volne, različnih vrst papirja do odpadna folije in vate. Ob odkritju škatle so otroci z navdušenjem raziskovali njeno vsebino. Tipali so materiale, razvijali čutila in se z njimi igrali. Z materiali so tekali skozi labirint in razvijali naravne oblike gibanja. Ob glasbi, ki je igrala v ozadju, so plesali. Odpadni papir so mečkali v žoge in kepe ter se z njimi podajali. Kosme vate so metali drug v drugega in kričali od navdušenja: »Pazi!«, kot bi se kepali. Volno so odvijali in se zapletali med seboj. Blago so držali v rokah in tekli po igrišču, kot da imajo padalo. Veselja ni bilo konca. V igralnici sem jim pripravila še več odpadnega materiala. Otroci so si sami izdelali labirint iz nižjih tulcev in skozi njega popeljali blazine čustev.

Iz odpadnega in naravnega materiala smo izdelali labirint, s katerim smo sodelovali na skupni razstavi po hodnikih vrtca. Otroci so karton pobarvali z voščenkami glede na posamezno čustvo. Na karton so postavili storže, kartonske tulce in jih med seboj povezali z vrvico. Iz odpadnega kartona smo izdelali lutke, ki so predstavljale posamezna čustva, in postavili v labirint, ki jim je pripadal.

Ugotovitve:

Otroci so se skozi dejavnosti učili sodelovanja in razvijali ustvarjalnost z uporabo odpadnega in naravnega materiala. Ob tem so spoznavali pomen ponovne uporabe materialov, skrb za okolje in ohranjanje našega planeta. Ugotovili so, da za igro ne potrebujejo vedno kupljenih in dragih igrač, temveč lahko sami ustvarjajo in razvijajo svoje interese z materiali, ki bi jih sicer zavrgli. Na ta način

neposredno prispevajo k varovanju okolja in zmanjševanju nepotrebne potrošnje, ki je v današnjem času pogosto prekomerna.

Nadaljnje aktivnosti:

Tudi v prihodnjih projektih bomo nadaljevali z uporabo odpadnih materialov za izdelavo pripomočkov za igro in urejanje kotičkov. Otroci so že izdelovali prometne znake, vozila, hiše in druge elemente, s katerimi so bogatili svojo igro in okolje.

Ključne besede:

Otroci, odpadni material, raziskovanje, labirint, sodelovanje.

Cilji trajnostnega razvoja:

Ozavestite otroke, da si lahko sami izdelajo ustvarjalne igrače.

Seznaniti otroke, kako lahko ponovno uporabimo odpadni material ne da ga zavržemo.

Učinkovitost igre oz. igrače je enaka ali še boljša od kupljene igrače.

Pokazati in spodbuditi starše, da skupaj z otroki uporabljajo odpadni material za igro in ustvarjanje.

Zmanjšati oz. omiliti potrošniško družbo.

Omiliti socialne razlike med otroki in družbo.

Cilj trajnostne mobilnosti je ustvariti bolj uravnotežen, učinkovit sistem, ki izboljšuje kakovost življenja prebivalcev, zmanjšuje onesnaževanje.

Otroke naučiti skrbeti za naravo, okolje, živali, rastline, čistost zraka…

Pokazati staršem, kako pomembno je razvijati otrokovo ustvarjalnost brez kupljenih igrač.

THE USE OF WASTE MATERIALS TO REDUCE THE CONSUMER SOCIETY IN KINDERGARTEN

Abstract:

Main Issue: I see the main problem in the consumer society, which places great emphasis on material goods. My work in the kindergarten is based on the use of waste and natural materials, as I believe that children do not need purchased toys; they can make them themselves or with the help of an adult, thus contributing to a cleaner environment.

Work Forms: The forms of work were group, joint, pair, and individual.

Work Methods: Methods included conversation, discussion, explanation, research, creation, physical expression...

Activity Presentation: The children were aged 2 to 3 years. I brought boxes into the playroom. We discussed what we could make from them. Based on the project, we made a plan. We connected the corners with emotions. The children painted the boxes, together we drew the face of a specific

emotion, and placed the corner in the playroom. In the anger corner, we added old advertisements. We sewed cushions on the theme of emotions from fabric and arranged them in the playroom. They played with them, cooked, and cuddled. For creation and exploration, I offered the children additional waste materials (various tubes, fabric...). In the playground in front of the kindergarten, the children had a maze set up. They also found a surprise box. It contained various waste materials from fabric, wool, different papers, to waste foil, cotton wool... The children enthusiastically explored its contents upon finding the box. They explored the materials, developed their senses, and touched them. With the offered materials, they ran through the maze and developed natural forms of movement. They danced to the music playing in the background. They crumpled waste paper into balls, lumps... and threw them to each other. They also threw cotton wool at each other and shouted with excitement "watch out" as if they were having a snowball fight. They unwound wool and tangled with each other. They held fabric in their hands and ran around the playground as if they had a parachute. The joy was endless. In the playroom, I prepared various waste materials for them. They made their own maze. They set up a maze from lower tubes and led the emotion cushions through the maze.

Findings: The children learned cooperation, creativity through the use of waste and natural materials. They developed creativity, reuse of waste materials, the importance of preserving the planet, care for the environment... They realized that they do not need expensive purchased toys, but can create and develop their interests and play from waste materials. This directly cares for the environment and prevents unnecessary consumption, which is too prevalent in today's time.

Further Activities: In future projects, we will continue to use waste materials and make play aids, and arrange corners. From waste materials, we made traffic signs, vehicles, houses...

Keywords:

Children, waste materials, exploration, maze, cooperation.

Uvod

Glavni problem vidim v potrošniški družbi, ki daje velik poudarek materialnim dobrinam. Moje delo v vrtcu temelji na uporabi odpadnega in naravnega materiala, saj verjamem, da otroci ne potrebujejo kupljenih igrač – te si lahko izdelajo sami ali s pomočjo odraslih. S tem ne le razvijajo svojo ustvarjalnost, temveč tudi prispevajo k čistejšemu okolju. Moje videnje je, da starši pogosto želijo z nakupom igrač ugoditi otrokom in si na ta način pridobiti njihovo spoštovanje in zaupanje. Vendar pa tak način razmišljanja in pretirana potrošnja lahko vodita v poglabljanje socialnih razlik med otroki.

Osrednji del besedila

Otroci, stari od 2 do 3 let, so sodelovali v ustvarjalni dejavnosti, kjer sem v igralnico prinesla škatle. Pogovarjali smo se, kaj lahko iz njih izdelamo, in glede na projekt skupaj oblikovali načrt. Kotičke smo povezali s čustvi. Otroci so škatle barvali, skupaj smo narisali obraze določenih čustev in vsak kotiček umestili v igralnico.

Slika 1: Barvanje škatel (Vir: lasten) *Slika 2: Umestitev v prostor (Vir: lasten)*

V kotiček za jezo smo dodali stare reklame, ki so jih otroci prinesli od doma. Pokazala sem jim, kako lahko na varen in sprejemljiv način izrazijo jezo – tako, da reklame trgajo ali mečkajo. S tem ne le sproščajo čustva, temveč tudi razvijajo fino in grobo motoriko.

Slika 3: Trganje reklam (Vir: lasten)

Otroci so spoznavali in utrjevali barve ter se učili orientacije v prostoru z usvajanjem pojmov, kot so na, pod, v ipd. Nato smo skupaj iz blaga zašili blazine na temo čustev in jim uredili poseben prostor v igralnici. Otroci so se z blazinami igrali, jih uporabljali pri igri kuhanja in se z njimi crkljali.

Slika 4: Ureditev prostora (Vir: lasten) *Slika 5: Igra kuhanja (Vir: lasten)*

Za ustvarjanje in raziskovanje sem otrokom ponudila dodatni odpadni material, kot so različni tulci, blago in podobno. Sodelovali smo pri skupnem projektu enote z naslovom Razvijanje ustvarjalnega

giba. Na igrišču pred vrtcem so imeli otroci postavljen labirint, v katerem je bila skrita škatla presenečenja. V njej so se skrivali različni odpadni materiali – od blaga, volne, različnih vrst papirja, do odpadne folije in vate. Otroci so bili ob odkritju škatle polni pričakovanja, kaj jih čaka. Z navdušenjem so jo odprli in z radovednostjo raziskovali njeno vsebino. Bili so zelo raziskovalni in navdušeni nad materiali, ki so jih našli.

Slika 6: Labirint (Vir: lasten)

Slika 7: Raziskovanje materialov (Vir: lasten)

Otroci so raziskovali materiale, jih tipali in pri tem razvijali svoja čutila. Z njimi so tekali skozi postavljen labirint in razvijali naravne oblike gibanja. Ob glasbi, ki je igrala v ozadju, so plesali, premagovali različne ovire in razvijali ustvarjalni gib. Odpadni papir so zmečkali v žoge in kepe ter se z njimi podajali. Kosme vate so metali drug v drugega in ob tem navdušeno kričali »Pazi!«, kot bi se kepali. Igrali so se sproščeno, slišalo se je smeh in veselje. Uživali so – in to brez kupljenih igrač. Volno so odvijali in se zapletali med seboj, blago pa so držali v rokah in tekli po igrišču, kot da imajo padalo. Veselja ni bilo konca. Kasneje sem jim v igralnici pripravila različen odpadni material, s katerim so nadalje razvijali ustvarjalnost in gibanje. Postavljali so odpadne tulce in si sami izdelali labirint iz nižjih tulcev. Vanj so vključili tudi zašite blazine čustev, ki so jih popeljali skozi labirint. Ob tem so se zelo zabavali.

Slika 8: Postavitev labirinta v igralnici (Vir: lasten)

Slika 9: Igra z blazinami (Vir: lasten)

Iz odpadnega in naravnega materiala smo izdelali tudi labirint, s katerim smo sodelovali na skupni razstavi po hodnikih vrtca. Otroci so karton pobarvali z voščenkami glede na posamezno čustvo:

zeleno za jezo, rdeče za veselje, sivo za strah in modro za žalost. Na karton so postavili storže, kartonske tulce in jih med seboj povezali z vrvico.

Slika 10: Labirint žalosti (Vir: lasten)

Slika 11: Labirinti pripravljeni za razstavo (Vir: lasten)

S tem so otroci nakazali pot labirinta. Iz kartonskih odpadkov smo izdelali tudi lutke čustev, pri čemer smo upoštevali barvo, ki je predstavljala posamezno čustvo. Dodali smo še ostanke muss pene, ki smo jih hranili od prej. Vsako lutko smo postavili v tisti del labirinta, ki ji je pripadal. Z lutkami so otroci razvijali ustvarjalno igro – razvrščali so jih po barvah, jim izdelali hišo iz odpadne škatle in jih vključili v domišljijsko igro.

Slika 12: Hiša za lutke (Vir: lasten)

Dejavnosti so vključevale vsa področja kurikuluma, čeprav smo v večini uporabljali odpadni material.

Ugotovitve:
Otroci so se učili sodelovanja in razvijali ustvarjalnost s pomočjo uporabe odpadnega in naravnega materiala. Ob tem so spoznavali pomen ponovne uporabe, skrb za okolje in ohranjanje planeta. Ugotovili so, da za igro ne potrebujejo dragih kupljenih igrač, temveč lahko sami ustvarjajo in razvijajo svoje interese z materiali, ki bi jih sicer zavrgli. Na ta način neposredno prispevajo k varovanju okolja in zmanjševanju nepotrebne potrošnje, ki je v današnjem času pogosto pretirana.

Zaključek

Skozi projekt Spoznavanje čustev skozi odpadni material, ki sem ga izvajala z otroki v skupini, so otroci spoznali, da lahko prav vsak izmed nas prispeva k čistejšemu okolju. Naučili so se, kako zmanjšati uporabo umetnih materialov, poskrbeti za čistejši zrak, varnost in zdravje – tako svoje kot tudi živali in širše družbe.

Zmanjševanje potrošnje, ki je v današnjem času pogosto pretirana, pomeni odgovornost do sebe in našega planeta. Zelo pomembno je, da že v vrtcu začnemo z ozaveščanjem otrok. Naša naloga, kot strokovnih delavcev, je to znanje in vrednote prenesti na otroke ter s tem pokazati tudi staršem, da ni vse v kupljeni plastični igrački. Veliko več dobrega naredimo, če igračo skupaj z otrokom izdelamo iz odpadnih in naravnih materialov, ki jih imamo v okolici v izobilju. S tem ne le skrbimo za naš planet, temveč tudi razvijamo otrokove pozitivne lastnosti in njegov mentalni razvoj. Prebujamo otrokova čustva, krepimo ustvarjalnost in domišljijo. Ob tem se z otrokom povežemo, gradimo spoštovanje, zaupanje in ustvarjamo čustveno bližino. Otrok spozna, kako pomemben člen je v družbi – in da lahko vsak posameznik prispeva k ohranjanju okolja ter skrbi za celoten planet: vodo, zemljo, zrak, živali … in celo vesolje.

Viri in literatura

Članice in člani kurikularne komisije za vrtce. (19. 3 1999). *Kurikulum za vrtce*. Pridobljeno 20. 3 2025 iz Kurikulum za vrtce: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Sektor-za-predsolsko-vzgojo/Programi/Kurikulum-za-vrtce.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Sem Andreja Šarabon in zaposlena v Vrtcu Tržič. Delo z otroki me izjemno veseli, saj me napolni z energijo in mladostjo – otroci so edinstveni in vsak dan prinašajo nove izzive ter radosti. Imam več kot 25 let delovnih izkušenj, od tega približno 20 let na delovnem mestu pomočnice vzgojiteljice. Pri nekaj več kot štiridesetih letih sem se odločila za izredni študij Predšolske vzgoje na UP PEF Koper, ki sem ga uspešno zaključila in pridobila ustrezno izobrazbo. Na ta dosežek sem izredno ponosna. Danes sem zaposlena kot diplomirana vzgojiteljica. Pri svojem delu se naslanjam na Kurikulum za vrtce, ki je temeljni dokument pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa. Poleg tega pa v svoje delo vključujem tudi elemente gozdne pedagogike, saj verjamem v pomen narave kot učnega okolja, ki spodbuja celostni razvoj otroka.

A short introduction by the author

My name is Andreja Šarabon, and I work at the Tržič kindergarten. I truly enjoy working with children. They fill me with energy and youthfulness, as each one is unique. I have over 25 years of work experience, with approximately 20 years as an assistant teacher. In my early forties, I decided to pursue a part-time study in Preschool Education at UP PEF Koper, which I successfully completed, earning the appropriate qualification. I am extremely proud of this achievement. I am now employed as a certified preschool teacher. In my work, I rely on the curriculum, which is the main document for working with children. Additionally, I incorporate elements of forest pedagogy into my work.

ZDRAVA I OSVIJEŠTENA PREHRANA U VRTIĆU

Josipa Lazarević, Ana Margetić, Dječji vrtić Bakar – PO Hreljin, Hrvaška

Nepravilna prehrana, zanemarivanje pravovremene konzumacije krute hrane, koje je izuzetno važno za pravilan i pravovremen razvoj govora, ali i porast pretilosti kod djece predškolske dobi, u današnje vrijeme postaju sve veći zdravstveni problem. Razlozi tome su brojni: ubrzan način života i nedostatak vremena potrebnog za pripremu domaćih, kuhanih jela, opća dostupnost, ali i cjenovna pristupačnost brze hrane i grickalica, brojni lanci brze hrane…kao i brojni drugi.

Budući da je rana dječja dob važna je za stjecanje pravilnih životnih i prehrambenih navika, u našem smo vrtiću proveli projekt "Kako biti zdrav kao zmaj". Iako pravilne prehrambene navike započinju unutar obiteljskog doma, svjesni smo da veliku važnost ima i institucija u kojoj dijete boravi i do 10 sati dnevno.

Našim smo projektom htjeli utjecati na povećanje svjesnosti o važnosti usvajanja pravilnih prehrambenih navika, kako kod djece i njihovih roditelja, tako i kroz suradnju s lokalnom zajednicom.

U ovom radu navesti će se prikaz provedenih aktivnosti koje su dovele do ispunjavanja cilja, a to je uvođenje raznovrsne prehrane, proslava rođendana sa zdravim namirnicama te svakodnevno zadovoljavanje djetetovih potreba za kretanjem.

Ključne riječi: pravilna prehrana u vrtiću, zdrave prehrambene navike

HEALTHY AND AWARE NUTRITION IN KINDERGARTEN

Improper nutrition, neglecting the timely consumption of solid food, which is extremely important for the proper and timely development of speech, as well as the increase in obesity among preschool children, is becoming an increasingly significant health problem today. The reasons for this are numerous: a fast-paced lifestyle and lack of time needed to prepare home-cooked meals, general availability, as well as the price accessibility of fast food and snacks, numerous fast food chains... as well as many others.

Since early childhood is important for acquiring proper life and dietary habits, we implemented a project in our kindergarten named "How to be healthy as a dragon". Although proper eating habits begin within the family home, we are aware that the institution where the child spends up to 10 hours a day is also of great importance.

With our project, we wanted to influence the increase of awareness about the importance of adopting proper dietary habits, both among children and their parents, as well as through cooperation with the local community.

This paper will present an overview of the activities carried out that led to the achievement of the goal, which is the introduction of a diverse diet, celebrating birthdays with healthy foods, and childrens daily need for movement.

Keywords: proper nutrition in kindergarden, healthy eating habits

Josipa Lazarević

Supruga i majka dvije divne djevojke od 16 i 18 godina. U slobodno vrijeme volim putovati i družiti se sa obitelji i prijateljima. Posvećena sam svom pozivu i stalno ulažem u stjecanje novih znanja i jačanje osobnih kompetencija i vještina. 10 godina sudjelujem u Nacionalnoj kampanji za promicanje čitanja na glas od najranije dobi, Čitaj mi, te u suradnji s Gradskom knjižnicom Bakar vodim pričaonice za djecu. Od odslušanih edukacija izdvojila bih sudjelovanje u International Project WE EAT RESPONSIBLY, Baby Sings (program rane komunikacije), Pripovijedanje po Lessac metodi i mnoge druge, a završila sam pored tečaja za dadilje (Zagreb 2000.) i za voditelja kineziološkihaktivnosti djece rane i predškolske dobi.

Ana Margetić

U slobodno vrijeme volim se baviti kreativnim aktivnostima, poput renovacije namještaja te izrade novog, crtati, šetati šumom, putovati i družiti se sa obitelji i prijateljima.

Predana sam svom pozivu i rado ulažem u stjecanje novih znanja, kako bi bila što vještija i kompetentnija u svom poslu. Otvorena sam za nova učenja i iskustva.

Primjenjivala sam u svojoj skupini i vrtiću, kurikul za mentalno zdravlje u vrtićima, u suradnji sa Učiteljskim fakultetom u Rijeci, 14.2.2019.-14.2.2022.

Od edukacija na kojima sam kroz godine sudjelovala istaknula bih:

- Odgojno-obrazovni rad s neverbalnom djecom predškolske dobi

(Udruga Magni, Osijek)

- Pedagoška procjena djece po crtežu

(Udruga Magni, Osijek)

- PROMEHS-Kurikul za mentalno zdravlje u vrtićima i školama

(UFRI, Rijeka)

- Planiranje, provođenje i dokumentiranje projektnog načina učenja

(Kreativna Sova, Zagreb)

- Jačanje komunikacijskih vještina u radu s djecom i roditeljima

(Najsretnija beba, Zagreb)

- Funkcionalna analiza izazovnih ponašanja

(ABA Edukacija, Zagreb)

KO MAJČKA ALI NOGAVIČKA PREMAJHNA MI JE, USTVARJALNI JUNAK RECIKLIRANJA V MENI PREBUDI SE

Simona Rauter, Javni zavod Vrtec Zreče

Izvleček:
Vsako leto se zavrže več milijonov ton oblačil. Ta oblačila končajo na odlagališčih, kjer se razgrajujejo in sproščajo škodljive pline. Recikliranje oblačil lahko zmanjša njihov negativni vpliv in pomaga ohranjati naš planet. Hitra moda je glavni krivec za onesnaževanje okolja. Proizvodnja oblačil zahteva velike količine vode, energije in kemikalij. Nekakovostna oblačila po nizkih cenah, ki hitro niso več »moderna«, predstavljajo velik problem onesnaževanja. Veliko posameznikov svoja odvečna oblačila podari humanitarnim združenjem. Z recikliranjem oblačil, uporabo trajnostnih materialov in s spodbujanjem zavestne potrošnje lahko moda postane bolj trajnostna. Vse več blagovnih znamk in oblikovalcev se osredotoča na recikliranje oblačil, nekateri celo ustvarjajo nove kolekcije iz recikliranih materialov.
Prav je, da že predšolske otroke v vrtcu ozaveščamo o recikliranju oblačil. To seveda delamo skozi igro, ustvarjanje, gibanje in raziskovanje. S sodelavko sva se odločili, da bomo z otroki to šolsko leto reciklirali oblačila, ki so otrokom premajhna. Z recikliranjem oblačil ohranimo naše okolje čisto za prihodnje generacije in spodbujamo trajnostno proizvodnjo in potrošnjo, ki ne ogroža dolgoročne stabilnosti naravnih virov.

Ključne besede: proizvodnja oblačil, hitra moda, trajnostni materiali, recikliranje, ozaveščanje predšolskih otrok

Cilja trajnostnega razvoja:
- ohraniti okolje za prihodnje generacije in preprečiti nepopravljivo škodo planetu,
- spodbujanje trajnostne proizvodnje in potrošnje, ki ne ogroža dolgoročne stabilnosti naravnih virov.

WHEN A SHIRT OR A SOCK NO LONGER FITS, THE SPIRIT OF A RECYCLING HERO WITHIN ME COMES TO LIFE

Abstract:
Each year, millions of tons of clothing are discarded and end up in landfills, where they decompose and release harmful gases. Recycling clothing can help reduce this impact and protect our planet. Fast fashion is a major contributor to environmental pollution. The production of clothing requires large amounts of water, energy, and chemicals. Poor-quality garments sold at low prices quickly go out of style and create a huge waste problem.
Many individuals donate their unwanted clothing to humanitarian organizations. Through recycling, using sustainable materials, and encouraging mindful consumption, fashion can become more sustainable. More and more brands and designers are focusing on recycling clothing, with some even creating new collections from recycled materials.
It is important to raise awareness about clothing recycling from an early age. In our preschool, we introduce this topic through play, creativity, movement, and exploration. My colleague and I decided that this school year, we will recycle clothes and socks that are too small for the children. By recycling clothing, we help keep our environment clean for future generations and support sustainable production and consumption that do not threaten the long-term stability of natural resources.

Keywords: clothing production, fast fashion, preschool children awareness, recycling, sustainable materials

1 UVOD

»Kako naj vam prodamo modrino neba? Svežina zraka in bistrina vode nista v naši lasti, kako ju boste tedaj kupili?« Tako plemenito je davnega leta 1854 razmišljal indijanski poglavar Seatle, ko je zavrnil zahteve belcev po prodaji zemlje in odhodom v rezervat (Plot, 1994, str. 3).

Pri ravnanju z viri bi morali posnemati naravo, kjer vsi odpadni materiali postanejo surovina za nekaj ali nekoga drugega. Okoljski problemi so v veliki meri nastali kot seštevek majhnih vsakdanjih odločitev in prav tu se skriva tudi rešitev. Družbenih problemov namesto nas ne more rešiti tehnologija, temveč je potrebna sprememba na družbeni ravni – sprememba od spodaj navzgor, sprememba naših drobnih, vsakdanjih odločitev. Garderoba brez odpadkov bi morala biti ne samo skromna po obsegu, ampak bi morala temeljiti tudi na načelu ponovne uporabe s: 1. kupovanjem iz druge roke, 2. kupovanjem večnamenskih kosov in 3. spremembo namembnosti (Johnson, 2016).

V Slovenijo vsako leto uvozimo veliko ton oblačil in hišnega tekstila. Leta 2006 je bilo uvoženih nekaj več kot 18000 ton oblačil, kar predstavlja 9 kg na osebo**.** Istega leta je bilo v Sloveniji le 1114 ton ločeno zbranih odpadnih oblačil in tekstila, kar je nekaj več kot 0,5 kg na osebo. Iz teh podatkov lahko sklepamo, da je velika večina odpadnih oblačil in tekstila najverjetneje končala na odlagališčih med mešanimi komunalnimi odpadki (Tekstilnica, b. d.).

K recikliranju oblačil in nogavic me je vodilo dejstvo, da z nakupom oblačil večinoma ne razmišljamo, kako so naša oblačila nastala in kaj se bo z njimi zgodilo, ko bodo stara. Vsak dan zavržemo milijone oblačil, katerih materiali in barve so lahko škodljivi za okolje. Za izdelavo ene bombažne srajce je potrebnih 3182 litrov vode. V številnih oblačilih je poliester, z njih se prav tako luščijo drobni delci plastike, imenovani mikrovlakna, ki onesnažujejo oceane. Pisane barve oblačil se ustvarjajo s strupenimi kemikalijami, ki lahko iz tovarn uhajajo v reke. Čevlji lahko razpadajo tudi 1000 let.

Prav je, da otroke že v vrtcu ozaveščamo, kako lahko oblačila, ki so nam premajhna ali ki jih ne nosimo več, recikliramo in ponovno uporabimo.

2 OSREDNJI DEL BESEDILA

Recikliranje je postopek, ki daje možnost ponovne predelave že odpadnih snovi. Tako zmanjšujemo izkoriščanje naravnih virov surovin, porabo energije in upočasnjujemo polnjenje smetišč. Odpadke lahko zmanjšujemo po konceptu: 1. zavrnimo, česar ne potrebujemo, 2. zmanjšajmo tisto, kar potrebujemo, 3. kar uporabljamo, poskusimo uporabiti znova.

V mesecu septembru sem otrokom prebrala pravljico *Pravljica o modrem plaščku* (slika 1) avtorice Ajde Rooss (Rooss, 2023).

Slika 1: *Pravljica o modrem plaščku*

Rooss, A. (2023). Pravljica o modrem plaščku. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Pravljico sem pripravila kot kamišibaj gledališče. Ta dejavnost jih je še bolj pritegnila kot sama pravljica. Po kamišibaju smo se z otroki pogovarjali o vsebini pravljice, in sicer kaj vse je mami zašila dečku poleg plašča, ko mu je ta bil premajhen. Pogovarjali smo se tudi o tem, kam damo oblačila, ko jih ne nosimo več oz. ko so nam premajhna. Pogledali smo si zabojnike ponovne uporabe oblačil, ki jih imamo v Zrečah. Dogovorili smo se, da bomo tudi mi ustvarjali iz majic, ki so nam premajhne ali jih ne potrebujemo več. Sodelavka je otrokom predstavila šivalni stroj in demonstrirala šivanje. V skupini smo začeli z zbiranjem rabljenih majic na kratek rokav. Iz njih smo ustvarjali predpasnike in jih poslikali s tekstilnimi barvami. Otroci so zelo ponosni nanje, uporabljamo jih pri pripravi zdravih malic, kuhanju in peki (sliki 2 in 3). Tako ima vsak otrok svoj predpasnik in jih ne nosijo od doma. Včasih, ko smo jih potrebovali in smo prosili starše, naj jih prinesejo od doma, jih vsi niso imeli, sedaj pa ima vsak svojega v vrtcu. Ob koncu šolskega leta jih bodo nesli domov.

Slika 2: *Male kuharice in mali kuharji*

Slika 3: *Prepoznavanje predpasnikov, ki so jih otroci ustvarjali sami*

Otroci se težko umirijo zaradi različnih dražljajev iz okolice**.** Večina otrok je povedala, da doma popoldne in ob večerih gledajo risanke ter igrajo igrice na telefonu in računalnikih. Sklepam, da tudi zato koncentracijo vzdržijo le kratek čas. Iz zbranega odpadnega blaga smo ustvarjali blazinice za sproščanje, otroci so blago okrasili s slikanjem in risanjem ter ga napolnili s slovenskimi žiti (sliki 4 in 5). Z blazinicami za sproščanje se z otroki tudi razgibavamo, razvijamo ravnotežje ter se ob glasbi za sproščanje masiramo in sproščamo (sliki 6 in 7).

Sliki 4 in 5: *Polnjenje blazinic s slovenskimi bio žiti: z ajdo, ovsom, ržjo, ječmenom, s piro in pšenico*

Slika 6: *Okrasitev blazinic za sproščanje*

Slika 7:*Vaje za ravnotežje z blazinicami iz blaga*

V mesecu decembru sem otrokom prebrala pravljico *Zajčica in rokavica* (slika 8) avtorice Mojiceje Bonte (Bonte, 2023).

Slika 8: *Zajčica in rokavica*

Bonte, M. (2023). Zajčica in rokavica. Ljubljana: Epistola.

Iz premajhnih rokavic in nogavic smo ustvarjali lutke in s tem razvijali fino motoriko z gumbi ter ustvarjali z volno (slika 9).

Slika 9:*Ustvarjanje lutk iz premajhnih otroških nogavičk*

Otroci v vrtec prinašajo slikanice in rezervna oblačila, iz vrtca pa nesejo risbice in oblačila, ki so si jih preoblekli. Plastične vrečke potrebujejo 400–1000 let, da se v naravi razgradijo v čisto majhne delce plastike, ki jih imenujemo mikroplastika. Da otroci ne bi uporabljali teh plastičnih vrečk, smo iz zbranih majic, ki jih ne potrebujejo več, ustvarili eko vreče iz blaga (slika 10). Te imajo na svojih znakih.

Slika 10:*Ustvarjanje eko vrečke iz majice, ki je ne nosimo več*

Otroke pogosto obišče prehlad in takrat potrebujejo robce. Pričeli smo z zbiranjem manjših škatel od čevljev in iz njih ustvarjali okrasne škatlice za robčke. Kartonaste škatle, ki smo jih zbrali, smo okrasili z odpadnim blagom (slika 11).

Slika 11: *Okrasitev škatlic za papirnate robčke*

V vrtcu imamo veliko knjig za predšolske otroke. V igralnici smo si ustvarili knjižni kotiček iz odpadnih kavbojk (sliki 12 in 13).

Sliki 12 in 13: *Knjižni kotiček smo uredili iz odpadnih kavbojk*

V mesecu maju smo v garderobi vrtca pripravili izmenjavo oblačil in obutve. Starše smo spodbudili, da prinesejo čista in lepo ohranjena oblačila, ki so otrokom premajhna ali jih ne nosijo več, ter takšno obutev. Starši so se pozitivno odzvali na izmenjavo.

3 ZAKLJUČEK

Skozi igro, branje pravljic ter ob pogovorih in opazovanju (slike 14, 15, 16, 17 in 18) smo se z otroki v sodelovanju s starši naučili, kako lahko tudi sami skrbimo, da ohranjamo naš planet čist. Zelo pomembno je, da že najmlajše seznanjamo in ozaveščamo o tem, na kakšne načine skrbimo za naš planet. Mi, odrasli, imamo moč, pravico in tudi dolžnost, da prispevamo k pozitivnemu spreminjanju sveta s svojimi vsakodnevnimi odločitvami in dejanji. Preteklosti ne moremo spremeniti, lahko pa se osredotočimo na prihodnost. Mi, odrasli, moramo izbrati, ali bomo svojim otrokom zapustili družinsko dediščino ali pa jim bomo predali znanje in spretnosti, ki jim bodo pomagali zgraditi trajnostno prihodnost (Johnson, 2016, str. 307).

Slika 14: *Ustvarjanje z gumbi in razvijanje fine motorike*

Sliki 15 in 16: *Ustvarjanje z odpadnim blagom, gumbi in volno*

Slika 17: *Usvajanje zapiranja gumbov in zadrg*

Slika 18: *Igra z odpadnimi gumbi*

4 VIRI IN LITERATURA

Bonte, M. (2023). *Zajčica in rokavica*. Ljubljana: Epistola.

French, J. (2020). *Planet brez odpadkov*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Furlan, M. in Muck, D.. (1994). *Prvi koraki v ekologijo*. Ljubljana: Rokus Klett.

Inskipp, C. (2006). *Odpadki in recikliranje*. Ljubljana: Založba Grlica.

Johnson, B. (2016). *Dom brez odpadkov*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.

Kurikulum za vrtce: Predšolska vzgoja v vrtcih (2012). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo (2. izd., 9. natis).

Parker, S. (2004). *Odpadki in recikliranje*. Murska Sobota: Pomurska založba.

Plot, E. (1994). *Children of the Earth and Sky: Five stories about Native American youth*. Yearling Books.

Rooss, A. (2023). *Pravljica o modrem plaščku*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tekstilnica. (b. d.). *Pomen zbiranja in ponovne uporabe tekstila.* https://www.tekstilnica.si/o-projektu/pomen-zbiranja-in-ponovne-uporabe-tekstila/index.html

Kratka predstavitev avtorice: sem Simona Rauter, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, zaposlena v Vrtcu Zreče. Rada imam družino, delo z otroki, naravo, hribe, sprehode s kužkom in vrtnarjenje.

Short introduction of the author: i am Simona Rauter, graduate preschool teacher working at the Zreče kindergarden. I love my family, working with children, and I like nature, walking a dog and gardening.

GOZDNA PEDAGOGIKA KOT POT K TRAJNOSTNI VZGOJI PREDŠOLSKIH OTROK

Aida Alič, Vrtec Ledina, Ljubljana

IZVLEČEK

Prispevek obravnava gozdno pedagogiko kot inovativno in celostno pot k trajnostni vzgoji predšolskih otrok. V skupini smo notranjo igralnico nadomestili z gozdom, kjer otroci vsakodnevno preživljajo čas v vseh vremenskih razmerah in letnih časih. Gozd jim nudi bogato učno okolje, ki spodbuja raziskovanje, igro in učenje skozi izkušnje ter krepi spoštljiv in odgovoren odnos do narave. V prispevku predstavljamo cilje, ki jih zasledujemo z izvajanjem gozdne pedagogike, in jih povezujemo s cilji trajnostnega razvoja, kot so kakovostno izobraževanje, podnebni ukrepi in življenje na kopnem. Preko izkustvenega učenja otroci razvijajo razumevanje naravnih procesov, ekosistemov in pomena zmanjševanja okoljskega odtisa, obenem pa doživljajo pozitivne učinke bivanja v naravi na zdravje in dobro počutje. Prispevek podrobno opisuje izvedene aktivnosti, metode dela ter pomen gozda kot prostora za razvijanje naravoslovne pismenosti, telesnega razvoja in čustvene stabilnosti. V zaključku izpostavljamo pozitivne učinke opisanega pristopa na oblikovanje trajnostnih vrednot pri otrocih ter predlagamo možnosti za njegovo širšo implementacijo.

Ključne besede: celostni razvoj otrok, gozdna pedagogika, izkustveno učenje, narava, podnebne spremembe, trajnostna vzgoja, vrtec

Cilji trajnostnega razvoja: zdravje in dobro počutje, kakovostno izobraževanje, ukrepanje proti podnebnim spremembam.

FOREST PEDAGOGY AS A PATHWAY TO SUSTAINABLE EDUCATION FOR PRESCHOOL CHILDREN

Abstract

This article discusses forest pedagogy as an innovative and holistic approach to the sustainable education of preschool children. In our group, we replaced the traditional classroom with a forest, where children spend time daily in all weather conditions and seasons. The forest provides a rich learning environment that encourages exploration, play, and experiential learning while fostering a respectful and responsible attitude toward nature. The article presents the goals of implementing forest pedagogy and connects them with the Sustainable Development Goals, such as quality education, climate action, and life on land. Through hands-on activities, children develop an understanding of natural processes and ecosystems and become aware of the importance of reducing environmental footprints. At the same time, they experience the benefits of being in nature for their health and well-being. The article offers a detailed description of the implemented activities, applied methods, and the role of the forest in promoting scientific literacy, physical development, and emotional stability. In conclusion, the article highlights the positive effects of this approach on fostering sustainable values in children and proposes possibilities for further development and broader implementation of forest pedagogy.

Keywords: climate change, experiential learning, forest pedagogy, nature, preschool, sustainability, whole child development

Uvod

Soočeni z vse bolj očitnimi posledicami podnebnih sprememb in izčrpavanjem naravnih virov se vzgojno-izobraževalne ustanove vse pogosteje usmerjajo k pristopom, ki pri otrocih spodbujajo

trajnostno delovanje, razmišljanje in življenjski slog. Eden od teh pristopov je gozdna pedagogika, ki temelji na vsakodnevnem bivanju otrok v naravi in učenju skozi izkušnje. Glavni namen tega prispevka je prikazati, kako lahko gozdna pedagogika prispeva k razvijanju spoštljivega odnosa do okolja, krepitvi trajnostnih vrednot ter celostnemu razvoju predšolskih otrok. V našem delu smo želeli otrokom omogočiti avtentičen stik z naravnim okoljem ter jih prek čutne zaznave in izkustvenega učenja usmerjati k razumevanju medsebojne povezanosti človeka in narave. Gozdna pedagogika se v tem okviru izkazuje kot učinkovita pot ne le do večje okoljske ozaveščenosti, temveč tudi kot način vzgoje odgovornih, empatičnih in dejavnih posameznikov, ki bodo v prihodnosti soustvarjali trajnostno naravnano družbo. Učenje v naravi predstavlja celostni pristop k vzgoji in izobraževanju predšolskih otrok. Gozdna pedagogika temelji na izkustvenem učenju, kjer otrok skozi gibanje, raziskovanje, igro in ustvarjanje razvija razumevanje sveta okrog sebe. Naravno okolje tako postane prostor razvijanja vseh kurikularnih področij, s posebnim poudarkom na trajnostni naravnanosti in podnebni ozaveščenosti(Krajnc,2022).

Učenje skozi naravne procese: temelji in pristopi

Gozdna pedagogika temelji na izkustvenem učenju v naravnem okolju, ki otrokom omogoča neposreden stik z naravnimi pojavi in zakonitostmi. Takšno učenje je več čutno, celostno in razvojno naravnano, saj podpira naravno radovednost otrok in omogoča aktivno soustvarjanje znanja. Učenje poteka v realnem okolju, kar daje pridobljenemu znanju večjo trajnost in uporabnost (Knight, 2013). Didaktični pristopi, kot jih razvijajo strokovnjaki Inštituta za gozdno pedagogiko (Györek, Jelen & Jakovljevič, 2022), temeljijo na opazovanju, raziskovanju in samoiniciativni dejavnosti otrok. Poseben poudarek namenjajo povezavi med dejavnostmi in cilji trajnostnega razvoja (ZNU, 2015), kar prispeva k oblikovanju okoljskega zavedanja in odgovornosti že v zgodnjem otroštvu.

Inovativne dejavnosti in igre v naravi

Pri gozdni pedagogiki se didaktične metode pogosto razvijajo sproti, v neposrednem stiku z naravo, kjer naravno okolje postane učilnica, vzgojitelj in učni material hkrati. Uporaba naravnih materialov, kot so kamni, listi, storži, mahovi, lišaji, palice in zemlja, spodbuja otroka k raziskovanju, eksperimentiranju in ustvarjanju. V ospredju je otrokova samoiniciativnost, saj dejavnosti niso vnaprej v celoti strukturirane, temveč se razvijajo v skladu z zanimanjem, ritmom in idejami otrok, kar omogoča večjo vključenost in notranjo motivacijo.

Pedagoški proces tako postane dinamičen in prilagodljiv, saj se oblikuje v odzivu na trenutno situacijo v naravi – vremenske razmere, spremembe letnega časa, najdba živali ali rastlin. V takšnem okolju otroci razvijajo sposobnost opazovanja, kritičnega mišljenja in reševanja problemov. Ob tem pa se krepijo tudi njihove socialne veščine, kot so sodelovanje, sporazumevanje in skupinsko odločanje.

V nadaljevanju predstavljam izbor dejavnosti, ki so se v praksi izkazale kot učinkovite pri razvijanju senzornega zaznavanja, mišljenja, čustvene občutljivosti, gibalnih spretnosti ter razumevanja naravnih procesov. Vsaka izmed teh dejavnosti je nastala iz konkretnih okoliščin in potreb otrok, zato nosi v sebi elemente avtentičnosti, spontanosti in inovativnosti, ki so temeljni gradniki gozdne pedagogike kot poti k trajnostni vzgoji.

Priljubljena dejavnost, ki spodbuja senzorno zaznavanje in komunikacijo, je **Kaj imam v roki?**. Otroci delujejo v parih, vsak poišče droben naravni predmet in ga skrije v dlan. Prijatelj nato le s pomočjo opisa ugotovi, za kateri predmet gre, nato pa poišče enak predmet v okolici. Ta aktivnost razvija sposobnost opisovanja, primerjanja in abstraktnega mišljenja, vse v naravnem okolju brez uporabe didaktičnih pripomočkov. Inovativnost se kaže v združevanju senzornega učenja s socialno interakcijo.

Slika 1: igra Kaj imam v roki

Simbolno igro povezujemo tudi z razlago naravnih procesov. V igri **Kako nastane oblak?** otroci predstavljajo elemente vodnega kroga: en otrok igra sonce, dva para oblake, ostali pa so dežne kaplje. Sonce »ujame« kaplje, ki se spremenijo v paro in se pridružijo oblakom; ko so oblaki »napolnjeni«, prične padati dež. S to igro otroci preko gibanja in telesne ponazoritve spoznavajo naravni krog vode, kar je tesno povezano s cilji trajnostnega razvoja.

V naravnem okolju pogosto izvajamo tudi analitične aktivnosti. **Razvrščanje naravnih elementov** vključuje zbiranje materialov (kamni, listi, veje, insekti) in njihovo razvrščanje glede na različne kriterije: živo/neživo, barvo, težo, funkcijo v ekosistemu ipd. Ta igra krepi naravoslovno mišljenje, spodbuja klasifikacijo in spodbuja razvoj logike – vse temelje znanstvenega razmišljanja v predšolskem obdobju.

Ustvarjalnost in povezava z naravoslovnimi vsebinami se združita v dejavnosti **Sestavi gozdno žival**, kjer otroci iz naravnih materialov (storži, kamni, palice) oblikujejo živali. Npr. za ježa uporabijo storž za telo, palčke za bodice in kamenčke za oči. Aktivnost razvija finomotoriko, kreativnost, prostorsko predstavo in obenem poudarja trajnostno ustvarjanje brez umetnih materialov.

Zelo učinkovita se je izkazala tudi igra vlog **Varuhi narave**, kjer otroci prevzamejo vloge »smradkov« (simbol onesnaženja), narave in varuhov. Če »smradek« dotakne otroka, ta počepne, varuh pa ga lahko »reši«. Igra spodbuja empatijo, zavedanje o okoljskem onesnaževanju in odgovornosti posameznika.

S cikličnostjo v naravi smo se ukvarjali med dejavnostjo **Letni časi**, kjer otroci ponazarjajo menjavo letnih časov skozi gibanje in lovljenje. Pomlad in poletje lovita jesen in zimo, nato se vloge zamenjajo. Otroci doživljajsko razumejo kroženje narave, hkrati pa se spodbuja razumevanje sprememb, povezanih s podnebnimi spremembami. Poleg kognitivnih in simbolnih vsebin igra pomembno vlogo tudi senzomotorika. V dejavnosti **Gozdni trampolin** otroci hodijo bosi po mehki podlagi iz vej, mahu in listja. S tem krepijo propriocepcijo, ravnotežje in čutno zaznavanje. Naravni poligon predstavlja trajnostno alternativo umetnim orodjem za gibanje.

Za poglabljanje znanja o ekosistemih smo izvajali igro **Prehranjevalna veriga**, kjer so otroci z uporabo kartic ponazarjali prehranske odnose med živimi bitji (npr. rastlina → žuželka → ptica → lisica). Igra krepi razumevanje naravne povezanosti, ravnovesja in občutljivosti ekosistemov.

Pomemben vidik gozdne pedagogike je spodbujanje čutnega zaznavanja, zlasti razvoja propriocepcije – zaznavanja položaja, gibanja in napetosti v mišicah, ki je ključna za telesno koordinacijo, ravnotežje, finomotorične spretnosti ter posredno tudi za govorni razvoj. Med dejavnostmi, ki učinkovito podpirajo to področje, so se še posebej izkazale *igre s palicami*. Otroci samostojno ali v parih izvajajo različne naloge z vejami: podajanje, uravnavanje ravnotežja, vlečenje, potiskanje ali ustvarjanje ritmičnih vzorcev.

Slika 3: Gimnastične igre s palico

Ena izmed bolj celostno zasnovanih dejavnosti, ki hkrati vključuje naravoslovje, matematiko, gibalni razvoj in sodelovalno učenje, je igra Veveričje hiške. Otroci v manjših skupinah najprej naberejo štiri palice dolžine od komolca do konca mezinca. Te položijo na tla v obliki zvezde – to predstavlja temelj veveričjega gnezda. Nato vsaka skupina poišče še 20 palic dolžine od komolca do zapestja in jih položi čez osnovno konstrukcijo. Dodajo še mehke naravne materiale (mah, suho travo, listje), s čimer ponazorijo naravno izolacijo gnezda. Ko je struktura zgrajena, sledi najpomembnejši izziv – preverjanje trdnosti. Otroci gnezdo poskušajo skupinsko dvigniti nad glavo, saj veverica svoje gnezdo zgradi visoko – nikoli nižje kot tri metre nad tlemi. Gnezdo nato varno spustijo nazaj. Otrokom pojasnimo, da veveričja gnezda merijo približno 30 cm v premeru in so običajno umeščena okoli osem metrov visoko.

Slika 4: Veveričje hiške

Predstavljene gozdne dejavnosti temeljijo na inovativnih didaktičnih pristopih, ki otrokom omogočajo aktivno in celostno učenje z vsemi čuti. Učenje v naravi, skozi gibanje, igro, raziskovanje in ustvarjanje, prispeva k razvoju otrokove naravne radovednosti, kritičnega mišljenja in okoljske zavesti. Ta pristop

presega klasične učne metode in otrokom omogoča neposreden stik z naravnim okoljem, kar vodi v globlje razumevanje ekoloških procesov, soodvisnosti v naravi in pomena varovanja okolja.

Dejavnosti so neposredno povezane s cilji trajnostnega razvoja, zlasti:

- Kakovostno izobraževanje, saj spodbujajo pridobivanje znanja skozi izkušnje in raziskovanje,
- Podnebni ukrepi, ker otroci skozi dejavnosti razumejo vplive človeka na naravo in pomen prilagajanja podnebnim spremembam,
- Življenje na kopnem, ker neposredno krepijo spoštovanje do gozdov, biotske raznovrstnosti in naravnih virov,
- Zdravje in dobro počutje, saj narava spodbuja celostni telesni in duševni razvoj otrok.

Dejavnosti so bile oblikovane in izvedene na podlagi lastne prakse, hkrati pa temeljijo na strokovnih izhodiščih gozdne pedagogike, ki jo v slovenskem prostoru razvijajo Mag. Natalija Györek, Uroš Jelen in Tatjana Jakovljevič preko Inštituta za gozdno pedagogiko. Njihova izobraževanja strokovnim delavcem v vrtcih in šolah nudijo dragoceno znanje in orodja za prenos vzgojno-izobraževalnih vsebin v naravno okolje.

Zaključek

Gozdna pedagogika se v praksi izkazuje kot učinkovita in otrokom naravno dostopna pot k razvijanju trajnostnih kompetenc že v predšolskem obdobju. Didaktično zasnovane aktivnosti, ki temeljijo na izkustvenem učenju v naravnem okolju, prispevajo k bolj poglobljenemu razumevanju naravnih pojavov, povezanosti ekosistemov in posledic podnebnih sprememb. Med ključnimi prednostmi tovrstnega pristopa so večja notranja motivacija otrok, krepitev socialnih veščin in gibalne spretnosti ter razvoj kritičnega mišljenja skozi igro in raziskovanje. Posebej pomembna je tudi čustvena povezanost otrok z naravo, ki spodbuja dolgoročno okolijsko odgovorno vedenje.

Kljub številnim prednostim se pri izvajanju gozdne pedagogike pojavljajo določene omejitve. Mednje sodijo pomanjkanje ustreznega usposabljanja strokovnih delavcev, infrastrukturne in organizacijske omejitve vrtcev ter različen dostop do naravnega okolja. Pomembno vprašanje, ki ostaja odprto, je tudi sistemsko umeščanje tovrstnega pedagoškega pristopa v nacionalni kurikulum in zagotavljanje njegove dolgoročne trajnosti.

Za prihodnje strokovno in raziskovalno delo se kot ključno izpostavlja potreba po sistematičnem spremljanju učinkov gozdne pedagogike na različna področja otrokovega razvoja, predvsem na oblikovanje trajnostnih vrednot, ekološke pismenosti ter otrokove celostne dobrobiti. Poseben poudarek bi moral biti namenjen izobraževanju strokovnega kadra, ki potrebuje ustrezna znanja, kompetence in didaktične pristope za kakovostno izvajanje dejavnosti v naravnem okolju. Sodelovanje z organizacijami, kot je Inštitut za gozdno pedagogiko, ki sistematično razvijajo in ponujajo tovrstna usposabljanja, odpira možnosti za trajnejše vključevanje učenja v naravi v redno vzgojno-izobraževalno prakso ter prispeva k oblikovanju okolijsko odgovornih in trajnostno naravnanih prihodnjih generacij.

Viri:

Györek, N. (2010). Forest pedagogy in Slovenia. In *Encountering, experiencing and exploring nature in education: Collection of conference papers* (pp. 298–304). European Institute for Outdoor Adventure Education and Experiential Learning (EOE), Centre for School and Outdoor Education Slovenia.

Györek, N. (2012). Gozd za učenje in življenje. *Trajnostni razvoj v šoli in vrtcu: Revija za globalni razvoj kurikula*, Zavod RS za šolstvo, 55–62.

Györek, N. (2013). Otroci potrebujejo gozd. In *Bilten: Ekologija za boljši jutri. VIII. Mednarodni znanstveni posvet – Konferenca "Ekologija za boljši jutri"*. NUK.

Györek, N., Jelen, U., & Jakovljevič, T. (2022). *Gozdna pedagogika v praksi: priročnik za vzgojitelje in učitelje*. Inštitut za gozdno pedagogiko.

Jelen, U. (2024). *Naravno gibanje otrok*. Inštitut za gozdno pedagogiko.

Knight, S. (2013). *Forest School and Outdoor Learning in the Early Years* (2nd ed.). SAGE.

Louv, R. (2005). *Last Child in the Woods: Saving Our Children from Nature-Deficit Disorder*. Algonquin Books.

United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. https://sdgs.un.org/goals

Predstavitev avtorja

Sem diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, zaposlena v vrtcu, kjer sem klasično igralnico uspešno prenesla v gozd in otrokom omogočila neposredno učenje skozi izkušnje v naravnem okolju. Aktivno sodelujem pri spodbujanju in izobraževanju strokovnega kadra v našem vrtcu na področju učenja in bivanja v naravi. V svoje delo vključujem tudi starše otrok ter jih ozaveščam o pomenu narave za celostni razvoj otroka. Sem velika ljubiteljica narave in športnih aktivnosti na prostem.

Abou the author

I hold a degree in preschool education and work in a kindergarten where I successfully transformed the traditional classroom into a forest-based learning environment, enabling children to learn through direct experiences in nature. I am actively involved in encouraging and educating professional staff in our kindergarten in the field of outdoor learning and living. I also involve parents in my work and raise awareness about the importance of nature for the holistic development of children. I am a passionate nature lover and enjoy outdoor sports activities.

VRTNARJENJE V MESTNEM VRTCU: SPODBUJANJE TRAJNOSTNEGA RAZMIŠLJANJA PRI OTROCIH

Katja Švigelj Perović, Vrtec Ledina, Ljubljana

IZVLEČEK

Projekt vrtnarjenja temelji na konkretni izkušnji otrok v urbanem okolju, kjer s praktičnimi dejavnostmi spoznavajo naravne cikle in pomen samooskrbe. Otroci sodelujejo v vseh fazah vrtnarjenja – od priprave zemlje do pobiranja pridelkov – ter tako razvijajo odgovornost, sodelovanje in pozitiven odnos do narave. Vpeljava visokih gred omogoča vrtnarjenje tudi v mestnih vrtcih, kjer otroci pridobivajo izkušnje z omejenim prostorom. Otroci sodelujejo pri sejanju semen, sajenju sadik, opazujejo rast in vremenske vplive ter beležijo opažanja. Dejavnosti vključujejo tudi pripravo obrokov, kar krepi razumevanje lokalne hrane in samooskrbe. Projekt se smiselno povezuje z različnimi področji kurikuluma in spodbuja razvoj ključnih kompetenc za trajnostni razvoj, kot so kritično mišljenje, reševanje problemov in skrb za okolje. Praktična izkušnja spodbuja notranjo motivacijo otrok, vpliva na njihove prehranske navade in krepi razumevanje ekološkega ravnotežja. Projekt tako ne le spodbuja vrtnarjenje, ampak tudi pomembno vpliva na vsakodnevne navade in vrednote otrok.

KLJUČNE BESEDE

Vrtnarjenje, sodelovanje, samooskrba, trajnostni razvoj, praktična izkušnja

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Projekt vrtnarjenja v mestnem vrtcu se navezuje na več ciljev trajnostnega razvoja, in sicer:

- Cilj 2: Odprava lakote - Otroci se skozi praktične izkušnje učijo o pridelavi hrane in pomenu lokalne samooskrbe.
- Cilj 3: Zdravje in dobro počutje - Spodbujanje zdravega prehranjevanja z vključevanjem sveže pridelane zelenjave v prehrano otrok.
- Cilj 11: Trajnostna mesta in skupnosti - Prikaz možnosti urbane pridelave hrane in izkoriščanja manjših prostorov za trajnostno vrtnarjenje.
- Cilj 13: Podnebni ukrepi - Ozaveščanje otrok o vplivu podnebnih sprememb na rast rastlin ter pomen prilagajanja in varovanja okolja.

S projektom otrokom omogočamo, da spoznajo vpliv podnebnih sprememb na rast rastlin, se seznanijo z nujnostjo trajnostnega načina pridelave hrane in razvijejo občutek odgovornosti do okolja.

GARDENING IN THE CITY KINDERGARTEN: ENCOURAGING SUSTAINABLE THINKING IN CHILDREN

ABSTRACT

The gardening project is based on the concrete experience of children in an urban environment, where through practical activities, they learn about natural cycles and the importance of self-sufficiency. Children participate in all stages of gardening – from preparing the soil to harvesting crops – thus developing responsibility, cooperation, and a positive attitude towards nature. The introduction of raised garden beds enables gardening even in urban preschools, where children gain experience with limited space. Children participate in sowing seeds, planting seedlings, observing growth, and weather impacts, and record their observations. The activities also include meal preparation, which enhances the understanding of local food and self-sufficiency. The project is meaningfully connected with various curriculum areas and encourages the development of key competencies for sustainable development, such as critical thinking, problem-solving, and environmental care. The practical experience fosters the children's intrinsic motivation, influences their eating habits, and strengthens their understanding of ecological balance. Thus, the project not only promotes gardening but also significantly impacts the daily habits and values of the children.

KEYWORDS

Gardening, cooperation, self-sufficiency, sustainable development, hands-on experience

1. UVOD

Vrtnarjenje ni zgolj način pridelave hrane, temveč tudi pomemben vzgojno-izobraževalni proces, ki otrokom omogoča stik z naravo, razvoj odgovornosti in razumevanje osnovnih ekoloških principov. V urbanih okoljih je priložnosti za vrtnarjenje manj, vendar lahko s premišljenim načrtovanjem in inovativnimi pristopi otrokom omogočimo edinstveno izkušnjo pridelave lastne hrane. V prispevku predstavljam projekt vrtnarjenja v mestnem vrtcu, ki povezuje otroke z naravo, jih spodbuja k trajnostnemu razmišljanju in jim približa pomen lokalne samooskrbe. Projekt je usklajen s cilji trajnostnega razvoja in celostno obravnava različne izzive, ki pomembno vplivajo na pridelavo hrane, kakovost življenja ter dolgoročno skrb za okolje.

2. RAZPRAVA

Projekt vrtnarjenja temelji na konkretni izkušnji otrok v mestnem okolju, kjer z različnimi praktičnimi dejavnostmi razvijajo razumevanje naravnih ciklov in pomen trajnostne hrane. V dejavnosti so vključeni otroci prvega in drugega starostnega obdobja, ki se glede na razvojne sposobnosti vključujejo v vse faze vrtnarjenja – od priprave zemlje, sajenja, skrbi za rastline, do obiranja pridelkov.

Eden ključnih pristopov, uporabljenih v projektu, je vpeljava visokih gred na urbano igrišče vrtca. Te omogočajo vrtnarjenje tudi tam, kjer ni na voljo naravnih obdelovalnih površin ter otrokom približajo koncept mestnega vrtnarjenja. S tem pristopom so otroci že v predšolskem obdobju izpostavljeni dejstvu, da je hrano mogoče pridelati tudi v omejenem prostoru (Fisher-Maltese & Zimmerman, 2015).

Projekt poteka v več fazah, ki so prilagojene letnim časom in razvojnim značilnostim otrok. V zgodnji pomladi otroci skupaj s strokovnimi delavci pripravijo zemljo in gredice ter obiščejo mestno tržnico, kjer izberejo sadike različne zelenjave. Nakup sadik na tržnici je za otroke pomembna izkušnja, saj ob

tem spoznavajo posamezne rastline, se seznanjajo z lokalnimi pridelovalci in razumejo pomen lokalne prehranske verige. Sadike nato posadimo v visoke grede, pri čemer sodelujejo pri pripravi sadilnih jamic, zalivanju in označevanju rastlin.

Poleg sadik otroci sejejo tudi semena različnih vrst zelenjave, kot so korenje, solata, redkev ipd. Sejejo jih neposredno v gredice ali v lončke, ki jih postavijo v igralnici na sončna mesta. S tem dobijo vpogled v različne načine kaljenja in rasti rastlin. Poudarek namenjamo tudi ''sajenju'' semen fižola v steklene kozarce. Na ta način lahko otroci dnevno opazujejo, kako iz semena zraste rastlina, opazujejo kaljenje, rast in razvoj korenin, stebla, listov. Dejavnost spodbuja njihovo raziskovalno radovednost in razumevanje rastnih pogojev (vpliv vlage, svetlobe in toplote na rast).

V toplejših mesecih otroci redno zalivajo rastline, jih opazujejo, beležijo spremembe v rastnem dnevniku in se učijo prepoznavati vplive vremena. Dejavnosti so strukturirane tako, da omogočajo veliko gibanja na prostem, sodelovanja v skupini in razvoj delovnih navad. V poletnem in jesenskem času skupaj pobiramo pridelke in jih vključujemo v pripravo obrokov, npr. zelena solata s paradižniki, priprava namazov z redkvico, napitki z zelišči. Na ta način krepimo razumevanje prehranskih navad in pomen samooskrbe.

Uporabljamo metode opazovanja, izkustvenega učenja, pogovora, refleksije in vodenja preprostih eksperimentov (npr. rast rastline v temi in na svetlobi). Otroci preko teh aktivnosti razvijajo ključne kompetence za trajnostni razvoj, kot so sodelovanje, odgovornost, kritično mišljenje in reševanje problemov (UNECE, 2011).

Dejavnosti vrtnarjenja se smiselno povezujejo tudi z drugimi področji kurikuluma. Otroci med setvijo in sajenjem razvijajo fino motoriko, med opazovanjem rasti matematične predstave (višina rastline, štetje listov, primerjanje), pri označevanju sadik uporabljajo simbole in črke, v rastnem dnevniku beležijo opažanja skozi risbo ali besedo.

Pomemben del raziskovalnega pristopa je bila tudi dejavnost opazovanja deževnikov v visoki gredi. Otroci so z zanimanjem spremljali, kako se deževniki premikajo po zemlji in ob tem spoznavali njihovo pomembno vlogo pri rahljanju tal in razgradnji organskih snovi. Opazovanje smo nadgradili z uporabo povečevalnih stekel in mikro kamere, preko katere smo sliko prenesli na računalniški zaslon. Ta sodoben IKT pripomoček je otrokom omogočil, da so si lahko zelo natančno ogledali telesno zgradbo deževnika, kar je še dodatno spodbudilo njihovo radovednost in zanimanje za naravoslovje. Na ta način smo združili tradicionalne in digitalne učne pristope ter omogočili poglobljeno raziskovanje drobnih življenjskih oblik.

Deževnika smo raziskovali tudi s pomočjo različnih knjig, skozi katere so otroci spoznavali njegov življenjski prostor, način prehranjevanja in ključno vlogo pri ohranjanju zdravih tal. Pridobljeno znanje so nato prenesli v likovno izražanje, kjer so združevali domišljijo, opazovanje in ročne spretnosti. Deževnike so najprej oblikovali iz slanega testa, nato pa še iz kartona – izrezali so njihovo obliko in jo ovijali z volno različnih barv. Ta dejavnost je poleg ustvarjalnosti spodbujala tudi razvoj fine motorike, natančnosti ter razumevanja oblike in telesne zgradbe deževnika.

Poleg praktičnih dejavnosti smo v projekt vključili tudi številne knjižne vire, enciklopedije, poučne slikanice in pravljice, ki obravnavajo vrtnarjenje in naravne cikle. Knjige so bile skrbno izbrane glede na razvojno stopnjo otrok in so pomembno dopolnjevale izkustveno učenje. Otroci so skozi zgodbe spoznavali pomen skrbi za rastline, odgovornega ravnanja z naravo ter razvijali čut za sočutje in

spoštovanje do živih bitij. Branje knjig je postala stalnica vrtnarskih dejavnosti, ki je spremljala vsebinski okvir ali izhodišče za nove dejavnosti.

Preko slikanic so otroci utrjevali naravoslovne pojme (kot so kaljenje, rast, letni časi, življenjski cikli rastlin in živali), bogatili svoj besedni zaklad in razvijali sposobnost poslušanja ter razumevanja. Pravljice, ki se navezujejo na vrtnarjenje, so bile izhodišče za številne dejavnosti: pogovore, risanje, ustvarjanje lastnih zgodb in simbolno igro.

V okviru spodbujanja fine motorike ter razvijanja zgodnjih matematičnih spretnosti smo skupaj z otroki zasnovali in izdelali lastno družabno igro Korenček. Igra temelji na metanju kocke s pikami, otroci pa glede na število pik s pinceto iz podlage izvlečejo korenček z ustrezno številko. Igra je otrokom na igriv način omogočila razvoj natančnosti, koordinacijo oko–roka, štetje, prepoznavanje števil in krepila potrpežljivost. Obenem igra spodbuja tudi sodelovanje, upoštevanje pravil, skupinsko dinamiko in razvijanje socialnih veščin.

Otroke ves čas spodbujamo k izražanju lastnih misli, občutkov in razmišljanj o dejavnostih, ki jih doživljajo v okviru vrtnarskega projekta. S tem krepimo njihovo zmožnost refleksije, govornega izražanja in čustvene pismenosti. Otroci svoje izkušnje pogosto delijo spontano, kar razkriva njihovo pristno zanimanje in notranjo motivacijo za učenje. Primeri izjav, kot so: ''Moj fižol ima brado! To so korenine, a ne?'' ali ''Ko sem zalil papriko, sem bil kot vrtnar,'' kažejo, da otroci ne le spremljajo dogajanje, temveč ga tudi aktivno doživljajo, razumejo in se z njim poistovetijo. Takšni odzivi potrjujejo, da vrtnarjenje presega meje enkratne dejavnosti in postaja pomemben del njihovega vsakdanjega učenja in oblikovanja odnosa do narave.

Projekt vrtnarjenja je prinesel številne pozitivne rezultate, ki presegajo zgolj pridobivanje znanja o rastlinah. Otroci so razvili pozitiven in spoštljiv odnos do narave, povečalo se je njihovo zanimanje za vrtnarjenje ter za pomen lokalno pridelane hrane. S praktičnim delom so neposredno izkusili, kako zrastejo pridelki, kaj rastline potrebujejo za rast ter kako pomembno je skrbno ravnanje s hrano. Ob tem so se učili tudi o širših okoljskih temah, kot so vplivi podnebnih sprememb na rastline in pomen trajnostnega delovanja.

Lastna opažanja kažejo, da projekt pozitivno vpliva tudi na prehranske navade otrok – več jih je pripravljenih poskusiti zelenjavo, ki so jo sami vzgojili, kar potrjuje, da praktična izkušnja krepi motivacijo in spreminja odnos do prehrane. Ob tem se pri otrocih krepita občutek odgovornosti in sodelovanja, saj vrtnarjenje spodbuja timsko delo in vztrajnost. Strokovni delavci poročajo o večji vključenosti otrok v dejavnosti na prostem ter o boljšem razumevanju osnovnih naravoslovnih konceptov, kot so rast, skrb in ravnanje z naravnimi viri. Vse to kaže, da ima vrtnarjenje pomemben vzgojno-izobraževalni potencial, ki ga je vredno razvijati in nadgrajevati tudi v prihodnje.

3. ZAKLJUČEK

Projekt vrtnarjenja v mestnem vrtcu je dokaz, da je tudi v urbanem okolju mogoče otrokom približati trajnostne koncepte in jih aktivno vključiti v procese pridelave hrane. S praktičnim delom, raziskovanjem in ustvarjanjem smo otrokom omogočili neposreden stik z naravo ter jim približali pomen samooskrbe, odgovornega ravnanja z okoljem in sodelovanja v skupnosti. Projekt je postal način učenja, ki povezuje različna kurikularna področja ter krepi ključne kompetence za življenje v trajnostni družbi.

V prihodnje načrtujemo nadgradnjo projekta z vključitvijo več različnih rastlinskih vrst in raziskovanjem naravnih procesov, povezanih s kompostiranjem in krožnim gospodarstvom. Tako bomo otrokom omogočili še globlje razumevanje medsebojne povezanosti naravnih sistemov ter jih spodbujali k razvijanju kritičnega mišljenja in okoljske zavesti.

Zavedamo se pomena širjenja dobrih praks tudi zunaj vrtčevskega okolja, zato razmišljamo o aktivnem sodelovanju s starši – preko skupnih delavnic, vrtnarskih kotičkih doma ali izmenjave izkušenj, kjer bi otroci lahko nadgradili znanje, pridobljeno v vrtcu. Takšen pristop ne krepi le vezi med vrtcem in družino, temveč omogoča trajnejši vpliv na oblikovanje navad in vrednot otrok.

Naš cilj je, da vrtnarjenje postane stalnica vsakodnevnega življenja v vrtcu – ne kot občasna dejavnost, temveč kot vsebinsko bogata pedagoška praksa, ki otrokom ponuja resnično, smiselno in celostno učenje. Z izvedbo projekta smo dokazali, da lahko tudi majhne spremembe, kot je zasaditev nekaj gredic, pomembno vplivajo na oblikovanje trajnostnega mišljenja, empatije do živega sveta in odgovornega vedenja, ki se bo odražalo še dolgo v prihodnosti.

4. VIRI

- Bahovec, E. idr. (1999). Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za šolstvo.
- Horin, N. (2026). Vrtnarček. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba.
- Fisher-Maltese, C., & Zimmerman, T.D. (2015). "Garden-Based Learning in Urban Settings: The Value of School Gardens as Sites for Teaching Environmental Education." Environmental Education Research.
- UNECE (2011). Learning for the future: Competences in Education for Sustainable Development. Geneva: United Nations Economic Commission for Europe.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Sem diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok in od leta 2003 zaposlena v vrtcu. Pri svojem delu se posvečam predvsem naravoslovju, trajnostnemu razvoju in izkustvenemu učenju. Otroke spodbujam k radovednosti, ustvarjalnosti ter odgovornemu odnosu do narave. Verjamem, da lahko trajnostne vrednote učinkovito razvijamo z aktivnim sodelovanjem otrok, strokovnih delavcev in staršev.

ABOUT THE AUTHOR

I hold a degree in preschool education and have been employed in a kindergarten since 2003. In my work, I focus primarily on natural sciences, sustainable development, and experiential learning. I encourage children to be curious, creative, and to develop a responsible attitude toward nature. I believe that sustainable values can be effectively nurtured through active collaboration between children, educators, and parents.

SVIJET BILJAKA

Tamara Vrdoljak, Ivan Cerovac, DV Vrapče, Zagreb

Sažetak

Projekt "Svijet biljaka" osmišljen je s ciljem razumijevanja važnosti biljnog svijeta za sav život na Zemlji i poticanja ekološke osviještenosti djece. Kroz istraživačke aktivnosti, promatranje i praktičan rad, djeca su upoznala različite vrste biljaka, njihove dijelove, uvjete rasta, proces fotosinteze i ulogu biljaka u ekosustavu. Projekt je obuhvatio praktične i terenske aktivnosti među kojima izradu sezonskih herbarija, posjet Botaničkom vrtu u Zagrebu, izložbu biljaka, sadnju u vrtu te izradu edukativnih plakata. Osim učenja o biljkama, projekt je omogućio suradnju odgojnih skupina dvaju objekata, pouspješio timski rad odgojitelja i stručnih suradnika i omogućio uključivanje roditelja u provedbu aktivnosti. Projekt završava evaluacijom i zajedničkom proslavom i izložbom dječjih radova (herbarija, crteža, sadnica) te prezentacijom naučenog.

Ključne riječi: biljke, djeca predškolske dobi, ekologija, odgoj, timski rad

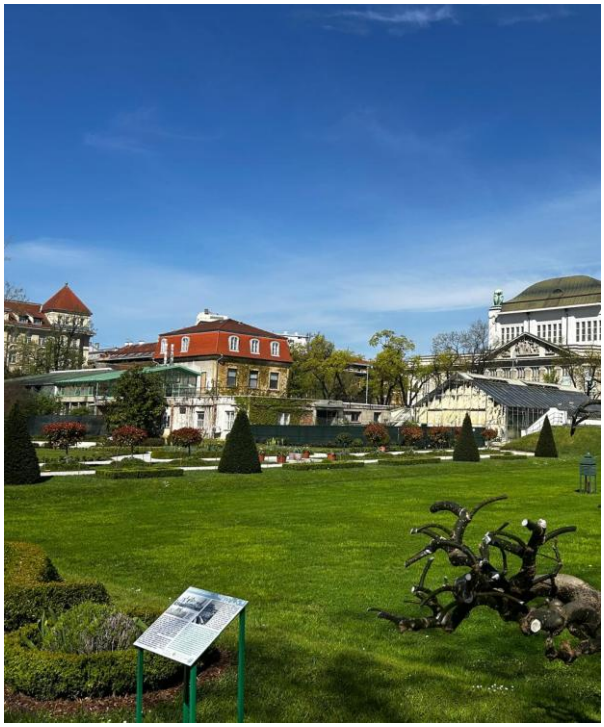
Summary

The "World of Plants" project was designed with the aim of understanding the importance of the plants for all life on Earth and encouraging children's environmental awareness. Through research activities, observation and practical work, children learned about different types of plants, their parts, growth conditions, the process of photosynthesis and the role of plants in the ecosystem. The project included practical and field activities, including the creation of seasonal herbaria, a visit to the Botanical Garden in Zagreb, a plant exhibition, planting in the garden and the creation of educational posters. In addition to learning about plants, the project enabled cooperation between educational groups from two facilities, improved the teamwork of educators and professional associates and enabled the involvement of parents. The project ends with the evaluation and a joint celebration and exhibition of children's works (herbaria, drawings, seedlings) and a presentation of what they have learned.

Keywords: plants, preschool children, ecology, education, teamwork

Expedition

Tamara Vrdoljak, mag.praesc.educ., Montessori odgojiteljica, Dječji vrtić „Vrapče“

099 5016525

vrdoljaktamara@gmail.com

tvrdoljak@mail.com

Životopis

Tamara Vrdoljak odgojiteljica je predškolske djece rođena 19.9.1979. u Splitu, gdje je završila 1. jezičnu gimnaziju i 2004. diplomirala Predškolski odgoj na Filozofskom fakultetu u Splitu. 2022. godine diplomirala je Rani i predškolski odgoj na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Od 2008. živi i radi u Zagrebu, u struci dvadeset godina, petnaest godina u dječjem vrtiću Vrapče. Završila je baletnu školu i višu plesnu edukaciju, program za rano učenje engleskog jezika i edukaciju iz područja Montessori pedagogije te u radu nastoji koristiti najbolje materijale i spoznaje iz svih navedenih područja. Od 2015. godine radi za neprofitnu udrugu Čarobnjak, u kojoj djeluje dječji zbor Bajka koji se bavi zborskim pjevanjem i plesom. Od 2019. godine radi u Montessori skupini u dječjem vrtiću Vrapče.

Biography

Tamara Vrdoljak is a preschool teacher born on September 19, 1979. in Split, where she graduated from the First Grammar high school, and in 2004. graduated from Preschool Education at the Faculty of Philosophy in Split. In 2022, she graduated from the Faculty of Teacher Education in Zagreb, with a master's degree in Early and Preschool Education. Since 2008. she has been living and working in Zagreb, in the profession for twenty years, fifteen years in the Vrapče kindergarten. She finished elementary ballet school and higher dance education, a program for early English language learning and education in the field of Montessori pedagogy, and in her work, she strives to use the best materials and knowledge from all these areas. Since 2015, she has been working for the non-profit association Čarobnjak, in which the children's choir Bajka engages in choral singing and dancing. Since 2019, she has been working in the Montessori group at the Vrapče kindergarten.

Ime i prezime: Ivan Cerovac

Adresa: Vjekoslava Spinčića 5, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska

Kontakt telefon: 0916201405

Email: cerovacivan@gmail.com

KRATKA BIOGRAFIJA

Rođen sam 24.10.1986. u Karlovcu i rano djetinjstvo proveo sam u Slunju, nakon čega sa obitelji selim prvo u Hrvatsko Zagorje a nedugo zatim u Zagreb. U Zagrebu završavam osnovnu školu i srednju školu, X. Gimnaziju, nakon čega upisujem paralelno studij Strojarstva (na kojem nisam diplomirao) i Učiteljski Fakultet u Zagrebu na kojem diplomiram 2011. godine te stečem zvanje Odgojitelja predškolske djece.

U ranom odgoju i obrazovanju sam od 2004. godine (obiteljski privatni posao, dječji vrtić u vlasništvu uže obitelji). Neko vrijeme živio sam i radio u inozemstvu (Republika Irska), a od 2021. do 2023. radio sam u gradskom vrtiću „Bajka“. 2023. godine se zapošljavam u Dječjem vrtiću „Vrapče“ gdje radim i trenutno, kao odgojitelj u starijoj skupini.

Profesionalni su mi interesi usmjereni na područje STEMa, ekologije i održivosti, kao i znanosti općenito te psihološko-bioloških uvjeta i aspekata razvoja djece. Autor sam posebnog cjelodnevnog STEM programa u DV „Vrapče“.

SHORT BIOGRAPHY

I was born on October 24, 1986, in Karlovac. I spent my early childhood in Slunj, and then my family moved first to Hrvatsko Zagorje and shortly after to Zagreb. In Zagreb, I finished elementary school and the X. Grammar high school, and then I simultaneously enrolled in Mechanical Engineering (from which I did not graduate) and the Faculty of Teacher Education in Zagreb, where I graduated in 2011, earning the title of Preschool Teacher.

I have been involved in early childhood education since 2004 (family private business; my family owned a private kindergarten). I lived and worked abroad for some time (Republic of Ireland), and from 2021 to 2023, I worked in the kindergarten "Bajka." After that, I got a job at the "Vrapče" kindergarten, where I currently work as a teacher in the preschool age group.

My professional interests are focused on the fields of STEM, ecology and sustainability, as well as science in general and the psychological and biological conditions and aspects of child development. I am the author of a special full-day STEM program in the "Vrapče" kindergarten.

SPOZNAVANJE NARAVE IN USTVARJANJE Z ZELIŠČI KOT MOTIVACIJA ZA TRAJNOSTNO RAVNANJE Z NARAVO ZA OTROKE V VRTCU

Barbara Bečan Soklič, Vrtec Tržič

Izvleček

Narava in naravoslovne dejavnosti imajo pomembno vlogo pri otrokovem razvoju, saj otroci skoznje spoznavajo svet okoli sebe ter razvijajo razumevanje živih bitij in njihovega okolja. Projekt spoznavanja zelišč je potekal v dislociranem oddelku Kovor, Vrtca Tržič, kjer so otroci drugega starostnega obdobja raziskovali zelišča skozi različne naravoslovne, senzorične in kulinarične dejavnosti. Otroci so se učili sejanja, sajenja, opazovanja rasti in uporabe zelišč v vsakdanjem življenju. Dejavnosti so poudarjale pomen neposrednega stika z naravo, odgovornega odnosa do rastlin ter spoštovanja do okolja in zdrave prehrane. Ustvarjanje »Pehtinega zeliščnega kotička« in zeliščnih knjižic je dodatno spodbudilo zanimanje otrok. Narava in igralnica sta postali prostor raziskovanja, kreativnosti in povezovanja z okoljem. Otroci so razvijali čutno zaznavanje, sodelovali pri pripravi jedi z zelišči ter se učili skozi aktivno raziskovanje.

Ključne besede: narava, odgovornost do okolja, predšolski otroci, sajenje, sejanje, zelišča

GETTING TO KNOW NATURE AND CREATING WITH HERBS AS A MOTIVATION FOR SUSTAINABLE HANDLING OF NATURE FOR CHILDREN IN KINDERGARTEN

Abstract

Nature and natural science activities play an important role in a child's development, as they learn about the world around them and develop an understanding of living beings and their environment. The herbs discovery project took place at the Kovor branch of the Tržič Kindergarten, where children from the second age group explored herbs through various natural, sensory, and culinary activities. Children learned about sowing, planting, observing growth, and using herbs in everyday life. The project emphasized the importance of contact with nature, a responsible attitude towards plants, and respect for the environment and healthy nutrition. Creating "Pehtina's Corner" and herbal booklets further encouraged the children's interest. Nature and the playroom have become a space for exploration, creativity, and connecting with the environment. Children developed their sensory perception, participated in preparing dishes with herbs, and learned through active exploration.

Keywords: environmental responsibility, herbs, nature, planting, preschool children, sowing,

1. UVOD

Ko otroke sprašujemo o naravi ali se z njimi pogovarjamo o tej temi, ugotovimo, da imajo dokaj bogato znanje o različnih živalih. Veliko manj pa poznajo rastline, ki jih obdajajo. Otroci drugega starostnega obdobja, ki obiskujejo dislocirani oddelek Vrtca Tržič, Kovor, večinoma prihajajo s podeželja. Čeprav imajo nekaj izkušenj z naravo in rastlinami, so te večinoma povezane s travnikom, gozdom, zelenjavno in cvetlično gredo, o zeliščih pa večina otrok ne ve prav veliko. Danes, ko je vsa zelišča moč kupiti na tržišču že posušena in pakirana v različnih embalažah, mnogi otroci ne vedo, od kod izvirajo ali kako jih pridobimo.

Otrokom sem želela predstaviti zelišča vse od začetka, od sejanja pa do njihove uporabe. Omogočila sem jim, da so zelišča spoznali skozi aktivno učenje. Igralnica je postala spodbudno učno okolje, obiskala pa nas je tudi zeliščarka.

1.1 Narava v predšolskem obdobju

V predšolskem obdobju je stik z naravo ključen, saj omogoča spoznavanje naravnih zakonitosti in medsebojne povezanosti vseh živih bitij. Naravo je treba doživeti, kar pa je mogoče le, če smo dejansko v njej. Biti v naravi predstavlja učilnico za vseživljenjsko učenje in trajnostni razvoj, zato otroci potrebujejo spodbudo in usmerjanje odraslih, da optimalno izkoristijo to izkušnjo (Katalinič, 2008).

Otroci skozi igro v naravi pridobijo tudi dragoceno znanje o rastlinskem in živalskem svetu ter se učijo osnov trajnostnega ravnanja, kot je skrb za rastline in čisto okolje.

V Kurikulumu za vrtce (Bahovec s sod., 2011) je zapisano, da naj bi bilo gojenje rastlin v vrtcu dejavnost, ob kateri otroci spoznavajo živo naravo v njenem spreminjanju, spoznavajo, kaj živa bitja potrebujejo za življenje, ter razvijajo odgovoren odnos do živih bitij.

Zelišča so zelo primerne rastline za gojenje v vrtcu. Potrebujemo jih v majhnih količinah, zato zeliščni vrt ne zahteva veliko prostora, dovolj je že večje korito. Večina zelišč je nezahtevna za gojenje. Ob gojenju se lahko otroci učijo tudi o izvoru hrane – spoznavajo, da ta izvira iz živih bitij. Tako tudi razvijajo odnos do zdrave, sveže hrane.

1.2. Zelišča

1.2.1 Kaj so zelišča?

Izraz zelišča v botaniki pomeni rastline, ki imajo vse nadzemne dele ves čas zelene in nikoli ne olesenijo. V pogovornem jeziku imenujemo zelišča vse tiste rastline, ki imajo zdravilne ali začimbne lastnosti. Meja med zelišči in vrtninami je tako rekoč zabrisana (Grainer, 2007, str. 8).

Zelišča so rastline, katerih listi imajo močan okus in izrazit vonj. Koristne snovi zelišč najdemo v različnih delih rastline: v cvetovih, listih, koreninah, semenih, sadežih ali čebulicah.

1.2.2 Nabiranje zelišč

Nikoli ne odstranimo več kot petino listov rastline. Za ponovno nabiranje počakamo, da listi na novo poženejo. Zelišča nabiramo zgodaj zjutraj, takoj ko se posuši rosa in sonce še nima moči, da bi spodbujalo hlapenje eteričnih olj. Ne nabiramo zelišč, ki so še mokra od dežja. Najpomembnejši pravili pri nabiranju sta, da nabiramo z ostrim nožem, in ne z roko, ter da naberemo samo količino za sproti, ker natrgani deli kmalu izgubijo okus (Janulewicz, 1994, str. 20).

1.2.3 Sušenje zelišč

Zelišča vsebujejo približno 70 odstotkov vode. Umetnost sušenja je, da hitro odstranimo vodo, obdržimo pa eterična olja. Za to je najbolj ustrezen temen prostor z dobrim prezračevanjem in temperaturo med 21 in 38 °C. Listi so suhi, ko se začnejo drobiti, cvetovi pa, ko so na otip suhi in rahlo hrustljavi (Janulewicz, 1994, str. 20–21).

1.2.4 Uporaba zelišč

Kuharji so jih stoletja uporabljali kot začimbe, zdravniki kot zdravilne zeli, poleg tega pa so bila osnova za kozmetiko, barvila in parfume. Današnjemu vrtnarju so zelišča prav tako koristna, poleg tega pa so dobrodošla skoraj povsod na vrtu zaradi zanimivih oblik, lepega listja in cvetja (Janulewicz, 1994)

2. CILJI IN METODE DELA

2.1 Cilji

Načrtovani cilji:

Otroci spoznajo, kaj potrebuje seme, da vzkali in zraste v rastlino.

Razliko med semenom in sadiko ter med sajenjem in sejanjem spoznajo preko izkustvenega učenja.

Učijo se odgovornega odnosa do rastlin.

Spoznavajo uporabnost rastlin.

2.2 Metode dela

Metode, ki smo jih pri dejavnostih največkrat uporabili, so bile opazovanje, pogovor, poskušanje, poimenovanje, raziskovanje z lastno aktivnostjo.

3. IZVEDENE DEJAVNOSTI

3.1 Setev zelišč v lončke

Projekt smo začeli s setvijo zelišč. Semena smo pred tem tipali, opazovali in vonjali.

Slika 1 Opazovanje semen

Slika 2 Priprava zemlje

Slika 3 Sejanje semen v lončke

Otroci so ugotovili, da semena nimajo posebnega vonja. Vsak otrok je v svoj lonček nasul zemljo, posejal semena ter jih pokril s tanko plastjo zemlje.

Vsak otrok je svoj lonček zalil z malo vode, ga označil z osebnim znakom ter ga postavil na okensko polico. Vsem otrokom je bilo omogočeno aktivno sodelovanje.

3.2 Opazovanje kalitve semen

Otroci so s pomočjo povečevalnih stekel opazovali spremembe v lončkih.

Po štirinajstih dneh so se iz zemlje prikazala zelišča. Ob vsaki vidni spremembi so se otroci odzvali z

Slika 4 Opazovanje kalitve s povečevalnim steklom

Slika 5 Zalivanje semen

zanimanjem in spremembo si je ogledala celotna skupina. Nekateri so vsako jutro pogledali, ali je že kaj zraslo iz njihovega lončka. Čez čas so vsi lahko opazovali svoja zelišča. Otroci so bili zelo skrbni pri negi in zalivanju. Skupaj smo tudi poimenovali posamezne dele rastlin, ki so začeli izraščati iz semen.

3.3 Saditev zelišč v korito

Pripravila sem sadike različnih zelišč, ki smo jih z otroki spoznali.

Slika 6 Opazovanje, tipanje zelišč

Predstavila sem jim sadike mete, melise, žajblja, rožmarina, origana in drobnjaka. Vsako zelišče smo skupaj natančno opazovali, otroci so ga potipali in povonjali.

Ugotovili so, da dišijo. Spraševali smo se, kje v naravi najdemo zelišča, kaj potrebujejo za rast, kaj vse lahko naredimo iz njih ter za kaj vse jih lahko uporabimo. Skupaj smo ugotovili, da rastline za rast potrebujejo zemljo, svetlobo, vodo in toploto. Nato smo pripravili korita z zemljo.

Slednjo smo najprej malo razrahljali in naredili luknjice, v katere smo posadili zelišča.

Slike 7 Priprava zemlje, sajenje zelišč

Slika 8 Sajenje zelišč

Pozorni smo bili na to, da so korenine pokrite z zemljo. Ko so bila vsa zelišča posejana, smo zelišča zalili. Poseben poudarek smo namenili tudi razlikovanju med semeni in sadikami. Otroci so ugotovili, da

Slika 9 Zalivanje zelišč

Slika 10 Opazovanje zelišč s povečevalnimi stekli

imajo sadike korenine in liste.

3.4 Urejanje Knjige zeliščnih receptov

Skupaj z otroki smo se odločili, da bo vsak izdelal svojo knjižico, v katero bomo zbirali recepte vseh pripravljenih jedi z zelišči. Tako je postopoma nastajala *Knjiga zeliščnih receptov*. Otroci so vanjo lepili recepte ter slike zelišč, ki so jih uporabili pri posameznih jedeh, s čimer so utrjevali znanje o zeliščih na

ustvarjalen in izkustven način. Knjige smo dodatno obogatili s fotografijami otrok pri pripravi jedi in nabiranju zelišč.

Slika 11 Ogledovanje knjižice zeliščnih receptov

3.4.1 Priprava žajbljevih bonbonov

Za bombončke smo uporabili posušen žajbelj, ki so ga otroci zdrobili na zelo drobne koščke.

Slika 12 Drobljenje žajblja

Sliki 13, 14 Priprava žajbljevih bonbonov

V posodo smo nasuli sladkor in jo postavili na vročo ploščo. Ko je sladkor zavrel, smo mu

primešali zdrobljen žajbelj. Z žličko sva na papir za peko nanašali manjše kupčke, saj je bila zmes zelo vroča. Nato se je hitro ohladila in strdila v bonbone. Otroci so težko čakali, da so se bonboni ohladili. Vsi so z zanimanjem poskusili, kaj je nastalo, in vsem so bili bonboni všeč, naučili smo se tudi, da take bonbone jemo takrat, ko nas boli grlo.

3.4.2 Priprava namaza z drobnjakom

V sklopu priprav na gozdni piknik smo skupaj pripravili drobnjakov namaz. Otroci so najprej iz zeliščnega korita nabrali šopek drobnjaka in potem so nekateri otroci z jedilnimi noži drobnjak narezali

Slika 15 Rezanje drobnjaka

Slika 16 Priprava namaza

Slika 17 Na pikniku smo okušali drobnjakov namaz na krekerjih

na manjše koščke. V ločeni posodi smo pripravili mešanico kisle smetane in jogurta, nato pa ji dodali sesekljan drobnjak. Namaz smo odnesli s seboj v gozd, kjer smo se udobno namestili na piknik odejo ter si ga namazali na krekerje. Posebej zanimivo je bilo to, da so drobnjakov namaz poskusili vsi otroci – tudi deklica, ki sicer nikoli ne je namazov.

3.4.3 Priprava pice

V skupino sem prinesla vse potrebne sestavine in pripomočke za pripravo pice.

Slika 18 Rezanje origana

Slika 19 Oblaganje testa s paradižnikom, šunko, sirom in origanom

Najprej smo si ogledali sestavine, otroci so si nato umili roke. Vsak otrok je dobil kos testa in si nanj sam dodal izbrane sestavine.
Dva otroka sta iz zeliščnega korita nabrala svež origano in ga narezala. Otrokom sva pojasnili, da to zelišče izboljša okus pice, zato so ga vsi vključili v svojo pripravo.
Po peki so otroci z navdušenjem in nestrpnostjo pričakovali trenutek, ko bodo lahko poskusili jed, ki so

Slika 20 Peka pice

Slika 21 Otroci uživajo ob pokušini sveže pripravljene pice

jo sami pripravili.

3.5 Igralnica kot motivacijski prostor

V igralnici sva uredili »Pehtin zeliščni kotiček«, ki je postal pomemben motivacijski element projekta. Otroci so s pomočjo knjig spoznavali različna zelišča. V kotičku so bile tudi vrečke z različnimi suhimi zelišči, ki so jih otroci prepoznavali s pomočjo voha. Vrečke smo uporabili tudi za igro spomina, kjer so otroci z vonjanjem iskali pare enakih zelišč. Prav tako smo naredili tudi plakat, na katerem so bila zelišča, ki smo jih spoznali. Nanj smo nalepili fotografije priprave jedi. Otroci so dnevno prihajali k plakatu in ga opazovali ter si med seboj delili znanje o zeliščih.

Slika 22 Igra zeliščni spomin

Slika 23 Plakat kot izhodišče za pogovor in učenje o zeliščih

3.6 Narava kot motivacijski prostor

Obiskala nas je zeliščarka, gospa Marina, s katero smo se odpravili na obrobje gozda. Povedala nam je veliko o zeliščih. Skupaj smo si jih ogledali tudi v naravi in jih spoznali ter se naučili, kdaj in kako jih nabiramo, ne da bi škodovali rastlinam in okolju. Nabrali smo le toliko zelišč, kolikor smo jih resnično

Sliki 24, 25 Nabiranje zelišč

potrebovali. Iz nabranih zelišč smo nato skupaj pripravili zeliščni čaj, ki smo ga z veseljem poskusili. Ker

Slika 26 Priprava zeliščnega čaja

pa smo na sprehodu z zeliščarko opazili tudi regratove cvetove in vršičke, smo na željo otrok iz regratovih cvetov in vršičkov pripravili tudi sirup.

Slika 27 Priprava smrekovega sirupa

Slika 28 Priprava regratovega sirupa

4. ZAKLJUČEK

Projekt, v katerem so otroci spoznavali zelišča, se naučili skrbeti za rastline in naravo ter ugotovili, za kaj vse lahko uporabijo zelišča, je otroke zelo pritegnil in spodbudil zanimanje za živi svet, ki nas obdaja. Otroci so bili med celotnim projektom aktivni in vpeti v skrb, pripravo in uporabo zelišč. Moj cilj je bil doseči, da se bodo otroci naučili ceniti rastline, njihovo pomembnost za naše življenje in pomen ohranjanja okolja. Upam, da bodo pridobljeno znanje prenesli v domače okolje in s tem spodbudili tudi starše za trajnostno ravnanje z naravo okoli nas.

5. VIRI IN LITERATURA

Greiner, K. (2007). Zelišča od A do Ž. Kranj, Narava.
Janulewicz, M. (1994). Zelišča. Ljubljana, Mladinska knjiga.
Katalinič, D. (2007). Sejemo, sadimo in raziskujemo že v vrtcu. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
Kurikulum za vrtce (2011). Predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

KRATKA PREDSTAVITEV

Sem Barbara Bečan Soklič, pomočnica vzgojiteljice predšolskih otrok, zaposlena kot pomočnica vzgojiteljice v Vrtcu Tržič. Delo opravljam v enem od treh dislociranih oddelkov Kovor, Vrtca Tržič.
Narava mi veliko pomeni, zato želim njen pomen približati tudi otrokom skozi igro, raziskovanje in opazovanje okolja.

I am Barbara Bečan Soklič, assistant preschool teacher, employed as an assistant teacher at the Kindergarten Tržič. I work in one of the three dislocated departments of KIndergarten Tržič in the village Kovor.
Nature is very important to me, so I want to bring its importance closer to children through play, exploration, and observation of the environment.

ZDRAVSTVENI ODGOJ - ODGOJ ODGOVORNOG POJEDINCA

Andrea Grzela, mag. praesc. educ.**,** DV Jarun, Zagreb, Hrvaška

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje kao temeljni dokument u Republici Hrvatskoj naglašava odgovornost kao jednu od temeljnih vrijednosti u odgoju i obrazovanju. Odgovornost prema općem društvenom dobru, prirodi, ali i prema sebi samome. Autonomni i odgovorni pojedinac kao pedagoška vrijednost odgovor je na mnoge društvene probleme pa tako i javnozdravstvene probleme suvremenog društva kao što su pretilost, karijes te mnoga mentalna stanja i bolesti kod sve mlađe populacije. Briga za vlastito zdravlje je i društveno odgovoran čin, a politika promicanja zdravlja ključna za postizanje ciljeva održivog razvoja. Dijete od najranije dobi u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, kao prvoj stepenici zdravog načina življenja, stječe elementarna znanja o vlastitom tijelu, pravilnoj prehrani, o osobnoj higijeni, čistom i zdravom okruženju, važnosti i utjecaju tjelesnih aktivnosti na zdravlje te izgrađivanje pravilnog stava, odnosno suzbijanje negativnih emocija prema zdravstvenim djelatnicima. To su temeljni zadaci zdravstvenog odgoja koji je integrirani dio odgojno-obrazovnog procesa. Projektni rad je izuzetno dobar način za stjecanje elementarnog znanja iz područja očuvanja zdravlja te formiranje zdravstveno-higijenskih navika i stavova što čini temelj preventivnog djelovanja. Također predstavlja prirodan način učenja koji naglašava aktivnu participaciju djeteta. Prikazat ću aktivnosti iz provedenog projekta u mješovitoj vrtićkoj supini, a s ciljem poticanja primjene usvojenih znanja i odgovornosti u svakodnevnom životu. Glavni odgojno- obrazovni zadatci projekta bili su: razvijati sposobnost stjecanja bogatijeg iskustva, spoznaja o sebi (fizičkom i psihičkom JA), upoznati djecu s temeljnim pravima, ali i odgovornostima prema sebi, vlastitom zdravlju, poticati istraživački duh, koncentraciju i ustrajnost , razvijati intelektualne i senzoričke sposobnosti, kreativnost, divergentno mišljenje i naposljetku bogaćenje i proširivanje pasivnog i aktivnog rječnika.

Ključne riječi: dijete, odgovornost, projektni rad, zdravlje, zdravstveni odgoj

HEALTH EDUCATION – EDUCATION OF A RESPONSIBLE INDIVIDUAL

The National Curriculum for Early and Preschool Education, as the fundamental document in the Republic of Croatia, emphasizes responsibility as one of the core values in education. This responsibility extends to the general social good, nature, and oneself. An autonomous and responsible individual is a pedagogical value that addresses many social issues, including public health problems of contemporary society such as obesity, dental caries, and various mental conditions and illnesses in increasingly younger populations. Taking care of one's own health is also a socially responsible act, and health promotion policies are key to achieving sustainable development goals.

From the earliest age, a child in an institution for early and preschool education, as the first step towards a healthy lifestyle, acquires basic knowledge about their own body, proper nutrition, personal

hygiene, a clean and healthy environment, the importance and impact of physical activities on health, and the development of a correct attitude, i.e., overcoming negative emotions towards healthcare professionals. These are the fundamental tasks of health education, which is an integrated part of the educational process.

Project work is an extremely effective way of acquiring basic knowledge in the field of health preservation and forming health-hygienic habits and attitudes, which forms the foundation of preventive actions. It also represents a natural way of learning that emphasizes the child's active participation. I will present activities from the implemented project in a mixed-age kindergarten group aiming to encourage the application of acquired knowledge and responsibility in everyday life.

The main educational tasks of the project were:

- Developing the ability to gain richer experiences and self-awareness (physical and psychological self)
- Introducing children to their fundamental rights and responsibilities towards themselves and their health
- Encouraging a spirit of inquiry, concentration, and persistence
- Developing intellectual and sensory abilities, creativity, divergent thinking
- Enriching and expanding both passive and active vocabulary.

Keywords: child, health, health education project work, responsibility

O meni: Magistra sam ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja rođena 16. ožujka 1971. godine u Zagrebu. Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje stekla sam u Zagrebu . Studirala sam Predškolski odgoj na Filozofskom fakultetu, te diplomirala u prosincu 1996. godine i od tada radim kao odgojitelj. Godine 2009. upisujem jednogodišnju edukaciju iz područja Montessori pedagogije u Stručno –razvojnom centru Montessori. Od jeseni 2010. radim u odgojnoj skupini dječjeg vrtića Jarun u Zagrebu, koja provodi Montessori program Tijekom veljače 2011. godine promovirana sam u zvanje mentora. Završila sam edukaciju za voditelja radionica podrške roditeljstvu „Rastimo zajedno“ u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje i UNICEF-a te edukacije iz kineziologije na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Tijekom 2020. godine nastavljam studij Ranog i predškolskog odgoja na učiteljskom fakultetu koji završavam u redovnom roku 2022. godine.

ODPADNA EMBALAŽA KOT KAKOVOSTNA IGRAČA

Teja Tratnik, Vrtec Otona Župančiča Ljubljana

Izvleček:

V vrtčevski skupini sva strokovni delavki opazili, da imajo otroci veliko nizkokakovostnih, večinoma plastičnih igrač, ki se hitro uničijo in prispevajo k veliki količini nepotrebnih odpadkov. Študije kažejo, da veliko plastičnih (in drugih) igrač škodujejo zdravju in okolju. Zastavili sva si dva cilja: s poudarkom na zdravstvenih tveganjih in vplivu na trajnostni razvoj starše spodbuditi k odgovornemu nakupu igrač ter spodbujati razvoj matematičnega mišljenja v skupini dvo- in triletnih otrok. Dejavnosti za spodbujanje matematičnega mišljenja s pomočjo odpadne embalaže sva zbrali tudi v obliki elektronskega gradiva, ki sva ga posredovali staršem in strokovnim sodelavcem. Dejavnosti so mnoge starše spodbudile k bolj premišljenemu nakupovanju ter k zabavni in poučni igri z otroki. Prispevek spodbuja razmislek o vlogi strokovnih delavcev o vrtcu pri zagotavljanju kakovosti igrač in drugih sredstev za pedagoško delo. Ob vseh informacijah o potencialnih nevarnostih v igračah in količini odpadkov, ki pogosto vključujejo tudi prehitro uničene igrače, se zdi nedopustno, da pedagoški delavci nismo skrbnejši pri izbiri didaktičnih materialov in nimamo na voljo jasnih smernic za njihov nakup oziroma uporabo.

Ključne besede: matematika, nevarne igrače, odpadna embalaža, trajnostni razvoj, vloga pedagoških delavcev.

Cilj trajnostnega razvoja: zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe.

SUSTAINABLE TOY PRACTICES: WASTE PACKAGING IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION

Abstract:

In our kindergarten group, my colleague and I noticed that the children have many low-quality, mostly plastic toys that break easily and contribute to a large amount of unnecessary waste. Studies show that many plastic (and other) toys are harmful to both health and the environment. We set ourselves two goals: first, to raise awareness among parents about the health and environmental issues related to many toys and to encourage more responsible toy purchases; and second, to promote the development of mathematical thinking in two- and three-year-old children using waste packaging from an average household. We compiled activities for encouraging mathematical thinking using waste packaging into digital materials, which we shared with parents and our colleagues. These activities inspired many parents to make more responsible purchasing decisions and to engage in fun and educational play with their children.

This contribution invites reflection on the role of early childhood educators in ensuring the quality of toys and other pedagogical materials. Given all the available information on the potential hazards found in toys and the large amount of waste—often including prematurely broken toys—it seems unacceptable that educators are not more careful in selecting educational materials and that there are no clear guidelines for their purchase or use.

Keywords: mathematics, hazardous toys, waste packaging, sustainable development, the role of educators.

1 UVOD

Strokovni delavki v vrtčevski skupini dvo- in triletnih otrok sva opazili, da se med otroki močno povečuje uporaba nizkokakovostnih, najpogosteje plastičnih igrač, ki se hitro uničijo in odvržejo, hkrati pa imajo zelo nizek vzgojno-didaktični potencial. Starši za nakup kakovostnejših igrač bodisi nimajo sredstev bodisi znanja o pomenu tako imenovanih dobrih igrač.
V dobro razvoja otrok in trajnosti sva se strokovni delavki odločili, da bomo čim več dejavnosti z otroki izvajali z uporabo odpadnega materiala oziroma embalaže ter s tem otrokom in staršem pokazali, da so vsakodnevni gospodinjski odpadki (zlasti embalaža) pogosto boljša izbira kot cenene, večinoma plastične igrače.
V skupini sva želeli tudi načrtno razvijati matematično mišljenje pri otrocih, kar je cilj s področja matematike (*Kurikulum za vrtce*, 1999, str. 44), in kot sredstvo za doseganje tega cilja uporabljati odpadno embalažo. Za posebno pozornost matematiki sva se odločili, ker sva prepoznali, da je to smiselno področje za spodbujanje otroškega razvoja. Hkrati sva želeli v kolektiv prinesti nekaj predlogov za dejavnosti z otroki na matematičnem področju. Opazili sva namreč, da se odpadne embalaže večinoma poslužujemo pri likovnih dejavnostih, precej redkeje pa na drugih področjih.

Glede na obstoječe stanje, ki sva ga prepoznali med otroki oziroma v njihovih družinah, sva zastavili dva cilja:

1) Spodbujanje staršev k preudarnim nakupom in uporabi igrač ter k uporabi odpadnega materiala kot sredstva za igro z otroki, s čimer prispevamo k trajnostnim načinom proizvodnje in porabe.
Poti za uresničitev cilja:

- seznanitev staršev s konceptom dobre igrače,
- obveščanje staršev o nevarnih snoveh v igračah,
- objava podatkov o količini odpadkov na oglasni deski,
- vključevanje vsebin projektov Ekošole, ki jih izvajamo v vrtcu,
- priprava zloženke s primeri dejavnosti za starše in ostale zainteresirane.

2) Spodbujanje matematičnega mišljenja pri otrocih.
Poti za uresničitev cilja:

- izvajanje dejavnosti za uresničevanje ciljev s področja matematike (*Kurikulum za vrtce*, 1999), pri čemer kot sredstvo uporabljamo odpadno embalažo iz gospodinjstev.

2 TRAJNOSTNI RAZVOJ IN IGRAČE

2.1 NEVARNE IGRAČE

Po poročanju spletnega portala 24ur (Šentjurc, 2025) je bilo v lanskem letu odpoklicanih več kot 600 igrač, pri čemer je šlo pri 249 za kemijsko nevarnost. Veliko nevarnih snovi je bilo zaznanih predvsem

pri otroških kompletih ličil, balonih in mehkih žogah. Med nevarnimi snovmi so našli azobarvila, ki dražijo kožo, povzročajo dermatitise, alergije, nekatera pa so celo kancerogena. V mehkih žogah so odkrili ftalate, v balonih pa nitrozamine, ki so prav tako kancerogeni.
Šentjurc (2025) navaja tudi, da so posebej nevarne igrače, kupljene na kitajskih spletnih tržnicah (npr. Temu, Shein), saj so številne narejene iz plastike, kitajski trg pa je manj reguliran kot evropski. V analizi, opravljeni na Danskem, je vsaka peta izmed 40 analiziranih plastičnih igrač, kupljenih na kitajskih spletnih straneh, vsebovala nevarne ftalate v višjih koncentracijah, kot jih dovoljuje EU (Šentjurc, 2025).

Študija o kemikalijah v plastičnih igračah (Aurisano idr., 2021), izvedena pod okriljem Okoljskega programa Združenih narodov (UNEP), poroča, da kar 25 odstotkov otroških igrač vsebuje nevarne kemikalije. Večji delež škodljivih kemikalij najdemo v plastičnih igračah in drugih plastičnih produktih; proizvajalci jih uporabljajo za doseganje želene trdnosti, elastičnosti oziroma upogljivosti. V študiji so med trdimi, mehkimi in penastimi materiali v igračah našli 419 različnih kemikalij, od tega jih lahko 126 škoduje otrokovemu zdravju. Večina otroških igrač nima navedenih sestavin in kemikalij, zato pogosto ni mogoče presoditi, ali je igrača varna ali ne.
Kot je navedeno v študiji, vpliv kemikalij in plastike na telo še ni popolnoma raziskan, a je znanstveno že dokazana njihova povezava z rakavimi obolenji in neplodnostjo. Dojenčki in otroci so še posebej občutljivi na kemijske vplive, saj imajo hitrejšo presnovo, večjo površino telesa glede na telesno težo ter hitro rastoče organe in tkiva.
Študija je pozvala k čim manjši uporabi plastičnih igrač, še posebej mehkih, ki so zdravju pogosto bolj nevarne. Izpostavljajo nujnost rednega zračenja otroških sob, saj otroci veliko nevarnih kemikalij v telo vnesejo že z dihanjem. Kot najpomembnejši ukrep pa avtorji navajajo večjo regulacijo otroških igrač in iskanje alternativ plastičnim materialom (Aurisano idr., 2021).

Po poročanju portala 24ur (Šentjurc, 2025) je marca 2024 Evropski parlament potrdil spremembe Direktive o varnosti igrač, s katerimi želijo doseči popolno prepoved nevarnih kemikalij v igračah. Po letu dni sta Komisija in Svet EU dosegla dogovor, »ki med drugim predvideva prepoved kancerogenih snovi, hormonskih motilcev in kemikalij PFAS v igračah. Dogovor mora zdaj najprej uradno potrditi Svet EU.« (Šentjurc, 2025)
Kljub napovedanim spremembam in strožjim pravilom se poraja vprašanje glede nadzora, omejitev uvoza iz drugih držav in dolgega prehodnega roka 54 mesecev, ki bo začel teči šele po objavi nove direktive v Uradnem listu EU. Do takrat bo presoja o varnosti igrač prepuščena staršem, ki pa v večini nimajo ustreznega znanja o kemikalijah in njihovih vplivih na zdravje otrok.

2.2 ODPADNA PREHRANSKA EMBALAŽA KOT VARNEJŠA ALTERNATIVA ŠTEVILNIM IGRAČAM

Vsa embalaža za živila v Evropi mora biti pred uporabo odobrena s strani Evropske agencije za varnost hrane (EFSA). To pomeni, da je regulacija in nadzor nad snovmi v embalaži precej strožja kot v primeru igrač. Zato lahko z veliko verjetnostjo trdimo, da ponovna uporaba embalaže za živila v druge namene (tudi kot igrača ali didaktično sredstvo) za zdravje otrok ne predstavlja večjih tveganj. Kljub temu pa je pri ponovni uporabi odpadne embalaže za pedagoške namene nujno ravnati preudarno. Pomembno je

paziti na morebitne mehanske nevarnosti (npr. ostri robovi), ustrezno velikost materialov ter se izogibati toplotnim spremembam materialov.

V našem vrtcu smo se tega vedno držali. Najpogosteje smo uporabljali t. i. KEMS (kartonska embalaža za mleko in sokove). Osnovna sestavina KEMS je karton, uporabljen pa je tudi polietilen in aluminij. Aluminij je prisoten v KEMS za trajne izdelke, medtem ko KEMS za sveže izdelke aluminija ne vsebuje. Pri izdelavi KEMS je veliko pozornosti namenjene varovanju okolja (eko-paket.si).

3 SPODBUJANJE TRAJNOSTNIH NAČINOV PROIZVODNJE IN POTROŠNJE V VRTČEVSKI SKUPINI

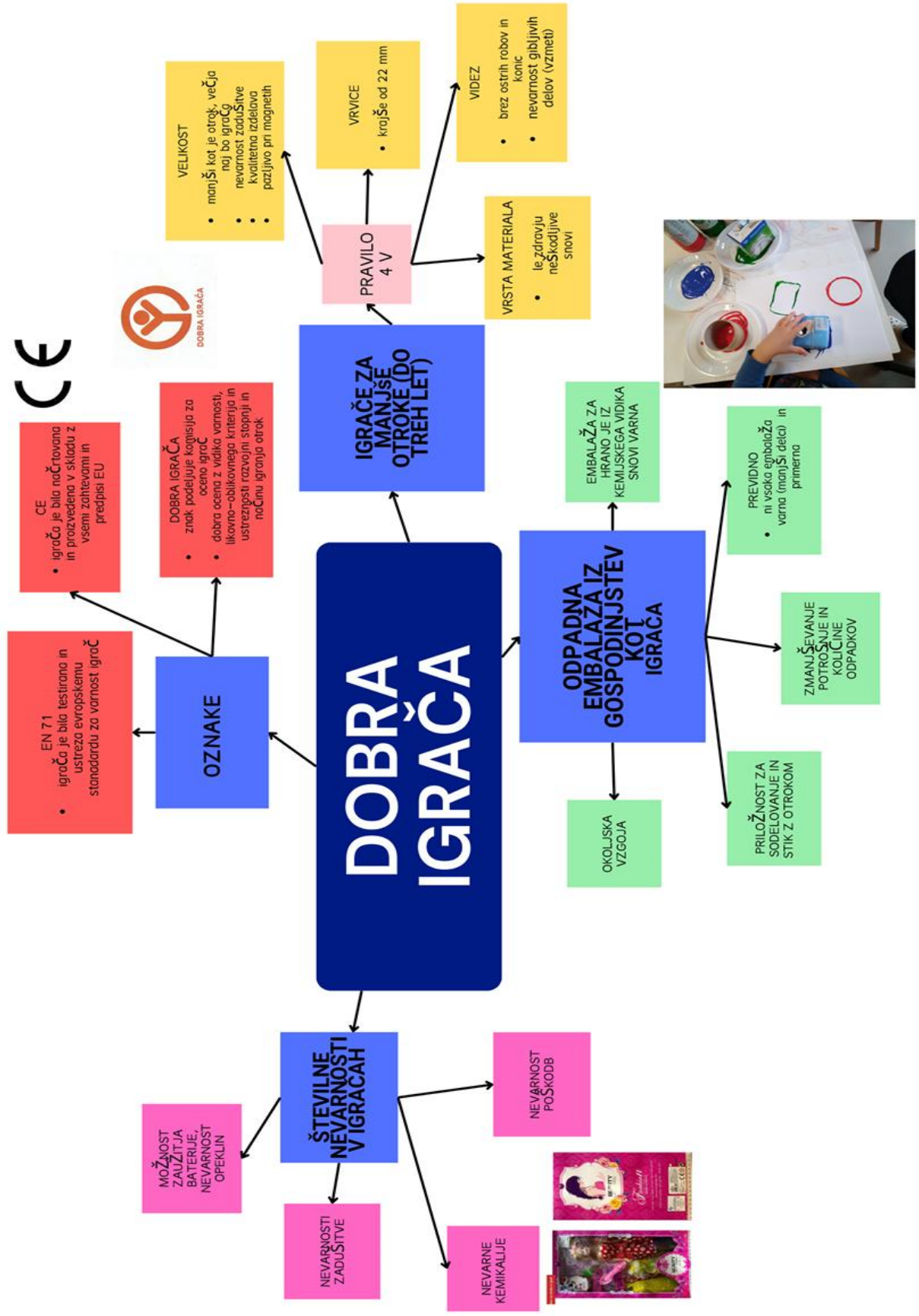
Strokovni delavki sva med otroki v vrtcu opazili veliko uporabo nekvalitetnih plastičnih igrač, ki se hitro poškodujejo in zavržejo, so tudi potencialno zelo nevarne zdravju otrok, spodbujajo pa tudi nepremišljeno potrošnjo in s tem tudi proizvodnjo, ki zagotovo škoduje okolju. Odločili sva se, da z ozaveščanjem staršev o potencialni nevarnosti številnih igrač in s prikazom alternative (odpadna embalaža kot igrača) poskušali vplivati na njihovo zavest o varovanju okolja, zdravju otrok in pogosto nesmiselni potrošnji sredstev za nekvalitetne (in nevarne igrače).

3.1 OZAVEŠČANJE STARŠEV OZ. SPODBUJANJE K TRAJNOSTNIM NAČINOM PROIZVODNJE IN PORABE

Leta 2015 je bila v Organizaciji združenih narodov sprejeta Agenda 2030 za trajnostni razvoj, ki ekonomsko, socialno in okoljsko razsežnost trajnostnega razvoja prepleta med 17 cilji trajnostnega razvoja. Eden od ciljev je tudi zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe. V ta cilje je zajeto tudi ravnanje z odpadki, pri čemer kazalniki merijo stopnjo recikliranja in odlaganja odpadkov.

Zagotovo se lahko strinjamo, da pot do trajnostnega razvoja vključuje tudi čim manjšo količino odpadkov. S sodelavko sva želeli starše spodbuditi k preudarnim nakupom igrač. Z obvestili na oglasni deski in preko elektronskih sredstev sporočanja sva zanje pripravili informacije o tem, kaj je dobra igrača. Pripravili sva plakat oz. miselni vzorec (Slika 1), s čimer sva želeli starše seznaniti z oznakami, ki jih imajo igrače, z možnimi nevarnostmi v igračah ter na kaj je treba biti pri samem nakupu pozoren. Dodali sva tudi predlog, da je odpadna embalaža lahko tudi sredstvo za smiselno igro z otrokom.

Poleg omenjenega plakata, sva na oglasno desko dodajali tudi aktualna obvestila o posamezni odpoklicani igrači (Slika 2). Obveščali sva jih tudi o dejavnostih Ekošole, ki jih izvajamo v vrtcu (npr. Hrana ni za tjavendan, Odpadkom dajemo nov pomen, Šolska vrtilnica).
S tem sva želeli v njih prebujati zavest, da je pomembno biti pozoren v današnjem času pretirane potrošnje pri nakupu, tako zaradi zdravja nas vseh kot tudi zaradi varovanja okolja.

Slika1: Plakat za starše – Dobra igrača.

Odpoklic: igrača Salon za tetoviranje

18. marec 2025

Igrača je bila odpoklicana zaradi prisotnosti nevarne kemikalije benzofenon.

Seznam izdelkov (tip/oznaka)

Salon za tetoviranje - Clementoni
Crazy Chic Beauty Salon de Tatouage
EAN: 8005125526871, Ref: 52687, vse serije
Proizvajalec: Clementoni S.p.a. Loc Zona Industriale Fontenoce Snc Recanati Marche 62019
Distributer: E.LECLERC, Rudnidis d.o.o, Jurčkova cesta 225 1000 Ljubljana Rudnik
Poreklo izdelka: neznano

Razlog odpoklica

V barvah za poslikavo telesa je prisoten benzofenon, ki sodi med nevarne snovi, ki so prepovedane z Uredbo (ES) št. 1223/2009 o kozmetičnih izdelkih (s spremembami).

ZPS svetuje

Za odpoklican izdelek lahko zahtevate vračilo kupnine. Sledite navodilom podjetja, ki je izdelek odpoklicalo.

Vir podatkov o odpoklicu: Zdravstveni inšpektorat RS.

Slika 2: Primer obvestila za starše o odpoklicani igrači.

3.2 ODPADNA EMBALAŽA KOT IGRAČA OZ. DIDAKTIČNO SREDSTVO – PRAKTIČNI PRIMERI

Poleg večje premišljenosti pri nakupu igrač, sva želeli strokovni delavki starše spodbuditi tudi h kvalitetni igri z otroki, ki ne bi vključevala plastičnih igrač. Odločili sva se, da bova prikazali, kako lahko odpadna embalaža iz povprečnega gospodinjstva služi kot dobra igrača. Poleg vplivanja na starše sva tudi otrokom omogočili kvalitetno igro, z lastno aktivnostjo pa so imeli možnost izkusiti, da ni nujno, da odpadke takoj vržemo v smeti.
V obdobju treh mesecev smo v skupini dveh in triletnih otrok s pomočjo odpadne embalaže pri več dejavnostih razvijali matematično mišljenje. V nadaljevanju podajam opis dejavnosti, cilje iz Kurikuluma za vrtce (1999), ki smo jih pri posamezni dejavnosti zasledovali in fotografije. Našteto smo vključili tudi v zloženko za starše.

a) KJE JE MLEKO?

Cilj:

- otrok rabi izraze za opisovanje položaja predmetov (na, v, pred, pod, za, spredaj, zadaj, zgoraj, spodaj, levo, desno ipd.) in se nauči orientacije v prostoru.

Potek dejavnosti

Animiramo lutko (npr. maček, miška), ki je žejna, a ima prazno skodelico. Rada bi pila mleko (sok oz. karkoli iz embalaže), a ne najde tetrapaka. Otok mora najti pijačo za lutko, mi pa mu pri iskanju pomagamo z izrazi za opisovanje položaja predmeta. Ko otrok najde pijačo, lahko dejavnost nadaljujemo in otroka usmerjamo, kam naj tetrapak sedaj pospravi (na polico, v škatlo, pred posodo ipd.).

Slika 3: Kje je mleko – uporaba predlogov za opisovanje položaja predmeta.

b) PISANI KROGI, KVADRATI IN PRAKOVOKTNIKI

Cilj: otrok spoznava geometrijske like.

Potek dejavnosti

Pripravimo različno embalažo, ki jo lahko otroci odtiskujejo. Naj bodo različnih oblik (krog, pravokotnik in kvadrat). Pri tem otroku večkrat omenimo ime like oz. geometrijskega telesa. (»To je kvadrat, to je pravokotnik. Katero barvo boš uporabil …). Lahko se osredotočimo na različne oblike, lahko pa tudi na velikost določenega lika (veliko – majhno).

Slika 4: Pisani krogi, kvadrati in pravokotniki.

c) IGRALNA PODLOGA ZA ŽIVALI

Cilja:

- otrok išče, zaznava in uporablja različne možnosti rešitve problema,
- otrok spoznava geometrijska telesa.

Potek dejavnosti

Z otroki lahko nekaj časa zbiramo odpadno embalažo in druge odpadke (tetrapake, tulce, papir, lončke …). Otrok lahko vidi, koliko smeti nastane v določenem obdobju in da ni nujno, da jih zgolj zavržemo. Predlagamo, da jih lepijo na večjo podlago, pri čemer rokujejo z različnimi geometrijskimi telesi, gradijo stolpe, zidove, drevesa … Dobljeno maketo lahko z otroki še pobarvamo in jo uporabimo za igro z različnimi predmeti; s tem spodbujamo še simbolno in domišljijsko igro.

Slika 5: Izdelava igralne podloge iz odpadne embalaže in igra na njej.

d) KOŠARICA ZA CVETJE

Cilj: otrok klasificira in razvršča.

Potek dejavnosti

Z otroki lahko iz odpadne embalaže naredimo preprosto košarico. Z uporabo več tetrapakov lahko naredimo košarico z več razdelki. Vanje lahko otroci razvrščajo cvetlice (ali drugo).

Slika 6: Otroci razvrščajo različno travniško cvetje.

e) NAPOLNIMO VAZO

Cilj:

- otrok išče, zaznava in uporablja različne možnosti rešitve problema.

Potek dejavnosti

Otrokom iz odpadne embalaže naredimo vazo. V pokrovčkih izrežemo različno velike odprtine za različno velika »stebla«. Otroci iščejo rešitve, v katero odprtino sodi posamezna »roža«.

Slika 7: Iskanje ustrezno velikih odprtin za različno debela stebla.

f) IGRALNA HIŠA IZ TETRAPAKOV

Cilja:

- otrok razvija miselne operacije, ki so osnova za seštevanje,
- otrok spoznava geometrijska telesa.

Potek dejavnosti:

Z otroki zbiramo odpadno embalažo, najbolj priporočljiva je KEMS. Med zbiranjem lahko štejete tetrapake, delate večje ali manjše stolpe, se pogovarjata, ali jih je malo, veliko itd. Embalažo postopno lepimo skupaj v želeno obliko (hiša, ograja, most …).

Slika 8: Hiška iz odpadne KEMS.

g) MINI POLIGON

Cilj:

- otrok razvija miselne operacije, ki so osnova za seštevanje, odštevanje.

Potek dejavnosti

Otrokom iz odpadne embalaže postavimo poligon. Pri tem skupaj z njim dodajamo elemente, jih odvzemamo. Otrok naj ovire premaga v premikanju naprej in vzvratno (gibalna izkušnja odštevanja).

Slika 9: Mini poligon iz tetrapakov.

f) OBRISI EMBALAŽE

Cilj:

- otrok zaznava prirejanje 1:1 in prireja 1:1.

Potek dejavnosti

Na papir obrišemo različno embalažo (v različnih postavitvah). Otroku damo napotek, naj vsako embalažo umesti na ustrezen obris.

Slika 10: Obrisi embalaže.

4 ZAKLJUČEK

Ob začetku dela v skupini dveh in triletnih otrok sva si strokovni sodelavki zastavili dva cilja, za katera meniva, da sta bila dobro uresničena. Z veliko gotovostjo lahko trdimo, da so bili otroci za vse dejavnosti zelo motivirani in pri vseh dejavnostih zelo aktivni. Poleg spodbujanja matematičnega mišljenja so zagotovo tudi (starosti primerno) spoznali, da lahko z odpadno embalažo počnemo veliko zanimivega. Več kot polovica staršev se je odzvala na številne in raznolike objave o nevarnosti igrač idr. Omenili so, da so prenehali kupovati poceni igrače, ali pa: »Me je kar groza, ko pomislim na vse te strupe.« V skupini je bilo opaziti, da so otroci v vrtec postopno prinašali vse manj plastičnih igrač.
Ideje in dejavnosti, ki sva jih strokovni delavki izvajali v skupini, sva posredovali tudi sodelavkam v enoti. Sprejele so jih dobro, nekatere dejavnosti so izvajale tudi v svojih skupinah, več kot polovica sodelavk se je odločila, da bo ozaveščala starše o potencialnih nevarnostih igrač.

Z vidika trajnostnega razvoja je prispevek naše skupine na prvi pogled majhen. A vseeno sem prepričana, da nama je s sodelavko uspelo vplivati na razmišljanje marsikaterega starša. Ideje o pogosto nesmiselni potrošnji igrač so se razširile med starši, znotraj kolektiva, upava pa tudi, da se vsaj malo kot koncentrični krogi širijo tudi med širšim okoljem otrok.
Kot pomanjkljivost bi navedla, da smo pri nekaterih naših dejavnostih uporabljali odpadno embalažo, ki smo jo lepili ali barvali. S tem smo odpadke naredili manj primerne za reciklažo. A hkrati lahko zapišem, da še nobene od ponovno uporabljenih embalaž nismo zavrgli in jih uporabljamo že kar nekaj mesecev (npr. hiška, igralna podloga, košarice). S tem je preprosta odpadna embalaža verjetno že presegla življenjsko dobo marsikatere cenene plastične igrače.

V nadaljevanju bi bilo v vrtcih smiselno resneje preučiti uporabo igrač. Nenazadnje gre za osnovno sredstvo pri našem delu. Igrače v vrtcu sicer morajo imeti ustrezne certifikate, a žal se pogosto izkaže, da kljub certifikatu (npr. CE) igrača predstavlja potencialno tveganje za zdravje otrok. Še vedno je v vrtcih veliko igrač, ki se kljub certifikatu hitro uničijo in s tem prispevajo v nepotrebno maso proizvedenih odpadkov. Razmisliti bi veljalo o vzpostavitvi smernic za nakupe igrač v vrtčevskem in domačem okolju, ki bi vključevale razvojni, pedagoški in trajnostni vidik. Menim tudi, da bi morali biti pedagoški delavci glasnejši zagovorniki kakovosti in varnosti igrač v širši javnosti. Nenazadnje je naše osnovno delo skrb za dobrobit otrok, in je z vidika njihovega, našega zdravja in okolja nedopustno, da jih izpostavljamo potencialno nevarnim igračam.

5 VIRI

EKO PAKET. https://eko-paket.si/

Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Šentjurc, Tea (19. 4. 2025). *Bi svojemu otroku kupili strupeno igračo?*
https://www.24ur.com/novice/slovenija/strupene-igrace.html

Aurisano, N., Huang, L., Llorenç Milà i Canals, M., Jolliet, O., in Fantke, P. (2021). Chemicals of concern in plastic toy. *Environment International,* 146(106194), https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160412020321498

Kratka predstavitev avtorja:
Sem Teja Tratnik, mag. prof. pred. vzgoje. Zaposlena sem na delovnem mestu dipl. vzgojiteljice. Pri svojem delu se poslužujem predvsem elementov t. i. formativnega spremljanja. Pomembno mi je, da z otroki gradim dober odnos. Pri delu spodbujam predvsem radovednost, veselje in odgovornost do bližnjega in okolja.

Brief Author's Introduction:
I am Teja Tratnik, Master's degree in Preschool Education. I am employed as a graduate preschool educator. In my work, I mainly use elements of formative assessment. It is important to me to build a good relationship with the children. In my work, I encourage curiosity, joy, and responsibility towards others and the environment.

VAŽNOST TJELESNIH AKTIVNOSTI U ODGOJU I OBRAZOVANJU ZA ODRŽIVI RAZVOJ

Maja Karapandžić, Natalija Filla, Dječji vrtić Slavuj, Strmec Samoborski, Hrvaška

Maja Karapandžić

Prezentacijom prikazujemo odgojno obrazovni rad koji je usmjeren na sportske aktivnosti a koji uključuje elemente održivog razvoja. Tjelesnim aktivnostima kod djece potičemo navike zdravog načina življenja s ciljem usvajanja zdravih navika održive prehrane i važnosti kretanja te učenja brige o okolišu i prirodi, razumijevanje odgovornosti prema sebi i drugima, izgrađivanje i podržavanje pozitivnih osobina ličnosti, razvijanje komunikacijskih vještina, aktivno sudjelovanje u rješavanju problema, promišljanje i stjecanje spoznaja o uzrocima i posljedicama ljudskog utjecaja na prirodu.

Aktivnosti provodimo kroz četiri razvojna područja. Tjelesnim i psihomotornim razvojem zadovoljavamo dječju potrebu za kretanjem kroz igru razvijajući pritom prirodne i složene oblike kretanja. Kroz spoznajni razvoj potičemo sposobnost prilagođavanja novim situacijama te potičemo radoznalost i potrebu za spoznajom o iskustvima iz neposredne okoline o važnosti vježbanja i pravilne prehrane za zdravlje i život. Kroz socio emocionalni razvoj kod djece potičemo kooperativnost grupnom radu, usvajanje dogovorenih pravila u sportskim igrama i aktivnostima, samovrednovanja i razvoja pozitivne slike o sebi. Kroz govor, komunikaciju, izražavanje i stvaralaštvo kod djece razvijamo verbalnu i neverbalnu komunikaciju. Kroz sva četiri razvojna područja djeca koriste između ostalog prirodne materijale, pedagoški neoblikovan materijal čime razvijamo planirane zadatke sva četiri razvojna područja.

Summary: The Importance of Physical Activities in Education for Sustainable Development

Educator: Maja Karapandžić

This presentation demonstrates educational work focused on sports activities that incorporate elements of sustainable development. Through physical activities, we encourage healthy lifestyle habits in children with the goal of adopting sustainable nutrition practices and emphasizing the importance of movement. We also teach care for the environment and nature, foster understanding of responsibility toward oneself and others, build and support positive personality traits, develop communication skills, promote active participation in problem-solving, and facilitate reflection and acquisition of knowledge about the causes and consequences of human impact on nature.

We implement activities across four developmental domains. Through physical and psychomotor development, we satisfy children's need for movement through play while developing natural and complex forms of movement. Through cognitive development, we encourage adaptability to new situations and stimulate curiosity and the need for knowledge about experiences from the immediate

environment regarding the importance of exercise and proper nutrition for health and life. Through socio-emotional development, we encourage cooperation in group work, adoption of agreed-upon rules in sports games and activities, self-evaluation, and development of a positive self-image. Through speech, communication, expression, and creativity, we develop verbal and non-verbal communication in children. Across all four developmental domains, children utilize, among other things, natural materials and unstructured pedagogical materials, through which we develop planned objectives for all four developmental domains.

Natalija Filla

Suradnju s roditeljima provodimo kroz uključivanje roditelja u neposredan rad prikupljanjem različitih prirodnih i pedagoških neoblikovanih materijala koje u radu s djecom koristimo izrađujući nešto novo što koristimo u svakodnevnoj igri. Također roditelje uključujemo u vikend tjelesne aktivnosti koje provode zajedno sa svojom djecom a koje naglašavaju važnost tjelesnog kretanja i boravak u prirodi.

Tim kolegica Spartan olimpijada, zajedno osmišljavamo, organiziramo i provodimo sportsko druženje djece našeg vrtića s ciljem naglašavanja važnosti tjelesne aktivnosti korištenjem prirodnih i otpadnih materijala.

Organizacijom i provedbom Advent runa kod djece i roditelja osvještavamo važnost kretanja na otvorenom zimi.
Kod planiranja izleta biramo destinacije koje su usmjerene na boravak djece u prirodi i edukativne sadržaje.
U projektu Živjeti zdravo sudjelujemo niz godina osmišljavajući i provodeći aktivnosti vezane za zdravu prehranu, važnosti higijene i važnosti kretanja kroz koje djeca kroz igru uče odgovornosti prema sebi, prema drugome i prema okolišu.

Educator: Natalija Filla

We implement parental collaboration by involving parents in direct work through collecting various natural and unstructured pedagogical materials, which we use with children to create new items for everyday play. We also involve parents in weekend physical activities conducted together with their children, emphasizing the importance of physical movement and spending time in nature.

The Spartan Olympiad team of colleagues collaboratively designs, organizes, and conducts sports gatherings for children in our kindergarten, with the goal of emphasizing the importance of physical activity using natural and recycled materials.

Through the organization and implementation of the Advent Run, we raise awareness among children and parents about the importance of outdoor movement during winter.

When planning excursions, we select destinations focused on children spending time in nature and educational content.

We have participated in the "Living Healthy" project for several years, designing and implementing activities related to healthy nutrition, the importance of hygiene, and the importance of movement, through which children learn responsibility toward themselves, others, and the environment through play.

ŽIVOTOPIS

Natalija Filla, odgojitelj mentor

Radi s djecom 25 godina u DV Slavuj od kojih zadnjih 15 intenzivno u odgoju za održivi razvoj, četiri godine u ulozi eko koordinatora, završila edukaciju za sportski program u radu s djecom koji provodi zadnjih 7 godina.

Maja Karapandžić, mag.praesc.educ., odgojitelj mentor

Radi s djecom 18 godina u DV Slavuj, od kojih je posljednjih 2 godine u ulozi eko koordinatora. Završila edukaciju za sportski program koji provodi zadnjih 7 godina. Aktivno sudjeluje u programu Erasmusu.

CURRICULUM VITAE

Natalija Filla, Mentor Educator Has worked with children for 25 years at DV Slavuj, of which the last 15 years intensively in education for sustainable development, 4 years in the role of eco-coordinator. Completed education for sports programs in working with children, which she has been implementing for the last 7 years.

Maja Karapandžić, M.A. in Preschool Education, Mentor Educator Has worked with children for 18 years at DV Slavuj, of which the last 2 years in the role of eco-coordinator. Completed education for sports programs, which she has been implementing for the last 7 years. Actively participates in the Erasmus program.

MALI ČUVARI VELIKE PLANETE

Andrea Lesjak, mag. praesc.educ., Dječji vrtić „Vrapče“

Tema ovog rada je „Mali čuvari velike planete“. Cilj rada je razvoj ekološki osviještenog djeteta koje ima osnovna znanja o važnosti čistog okoliša i načinima brige za njegovo očuvanje te usvajanje navika i vještina koje doprinose tome.

Odgojem i obrazovanjem za okološ nastoji se kod djece osvijestiti međuovisnost čovjeka te žive i nežive prirode, odnosno međusobno djelovanje djeteta i njegove okoline. Kako bismo stvorili generacije onih koji će svjesno i aktivno sudjelovati u očuvanju našega planeta moramo najprije osvijestiti roditelje, ali i odgojitelje koji će u djeci potaknuti emocionalnu osjetljivost za očuvanje okoliša. Važno je kod djeteta razvijati pozitivne odnose u ophođenju prema prirodi koja nas okružuje, kulturu ponašanja prema istoj kao i prema biljnom i životinjskom svijetu. Djeca uče čineći i to je najbolji način kako ih senzibilizirati i usmjeriti da postanu ekološki osviješteni pojedinici. Iznimno je važno poticati djecu na aktivnosti kojima će senzibilizirati obitelj i širu zajednicu na probleme u okolišu te informirati, educirati i aktivno uključiti roditelje u rješavanje istih. Dijete će u punom smislu spoznati i doživjeti okoliš ako ga percipira svim svojim osjetilima, sustavno promatra, opisuje i imenuje ono što vidi, uočava sličnosti i razlike, klasificira prema raznim obilježjima, istražuje, ali i vrednuje i promišlja o svemu što je spoznalo (Lepičnik-Vodopivec, 2004).

KLJUČNE RIJEČI: dijete, okoliš, osjetljivost, senzibilizirati

"LITTLE GUARDIANS OF THE BIG PLANET"

The theme of this work is "Little Guardians of the Big Planet". The aim of the work is to develop an environmentally awared child who has basic knowledge about the importance of a clean environment and ways to care for its preservation, as well as the acceptance of habits and skills that contribute to this.

Environmental education aims to make children aware of the coexistence of humans and living as well as the non-living nature and the interaction between the child and his environment. In order to create generations of those who will consciously and actively participate in the preservation of our planet we have to, firstly, educate parents and preschool teachers who will then encourage the emotional sensitivity in children for environmental preservation. It is important for children to develop a positive relationship with the nature that surrounds us, a culture of behavior towards it, as well as for the planet and animal world. Children learn by doing, and this is the best way to teach them compassion and guide them to become an environmentally aware individuals. It is extremely important to encourage children to participate in activities that will cause sympathy and bring awareness in the whole family and the wider community towards to environmental problems and to inform, educate and actively involve them in solving them. A child will fully understand and experience the environment if they perceive it with all

their senses, systematically observe, describe and name what they see, notice the similarities and differences, classify according to various characteristics, explore, but also evaluate and reflect on everything they have learned (Lepičnik-Vodopivec, 2004).

KEYWORDS: child, environment, sensitivity, sympathy

BIOGRAFIJA

Ime mi je Andrea Lesjak i rođena sam 18.12.1987. godine u Zagrebu gdje i danas živim i radim. Trenutno sam zaposlena u dječjem vrtiću „Vrapče“ kao odgojitelj predškolske djece, sa stažem od 13 godina u ovoj struci kojeg sam djelomično odradila i u Dječjem vrtiću „Ivana Brlić Mažuranić“. 2015. godine završila sam poslijediplomski studij na Učiteljskom fakultet u Zagrebu sa stečenim zvanjem Magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja sa kraticom mag.praesc.educ.. Od ostalih kompetencija navela bih završenu edukaciju „Ekspresivne art terapije u edukaciji i rehabilitaciji – modul 1“ na Edukacijsko – rehabilitacijskom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu (2019.godina) te edukaciju u Stručno-razvojnom centru za poticanje cjelovitog razvoja djece u području likovnosti u DV "Trešnjevka"“ koja se realizirala kroz 11 tematskih modula (2019/2020.godina). Spomenula bih također i izlaganja i moderiranja na Međunarodnoj umjetničko-znanstvenoj konferenciji ACE 2019., 2020. i 2022. godine.

Nadalje 2021. godine stječem zvanje odgojitelj – mentor. 2022. godine upisujem edukaciju u Stručno-razvojnom centru za poticanje razvoja glazbenih sposobnosti i stvaralaštva djece rane i predškolske dobi u Dv „Špansko“ te nakon pauze nastavljam i dalje s istom.

GOZD KOT POMEMBEN DEJAVNIK PRI SPODBUJANJU MOTIVACIJE, UČENJA IN RAZVOJA OTROK V VRTCU

Petra Bodlaj, Vrtec Tržič

Izvleček:

Stik z naravo se je v današnjem času precej spremenil zaradi hitrega življenjskega sloga in tehnološkega napredka, vendar pa še vedno prinaša številne koristi za duševno in fizično zdravje. Dislocirani oddelek Kovor Vrtca Tržič se nahaja v naravnem okolju ob gozdu, kar nam omogoča različne možnosti za učenje in razvoj otrok.

Skupino otrok, starih od dve do štiri leta, sem tekom celega šolskega leta povezovala z naravo. Spoznavali so trajnostno ravnanje z okoljem ter pomen ohranjanja gozda. Vsakodnevno smo bivali na prostem in enkrat tedensko obiskovali gozd, kjer smo raziskovali in spoznavali naravo. V igralnici smo uredili gozdni kotiček, kjer so otroci preko igre razvijali matematične sposobnosti in ustvarjalnost.

Prek različnih dejavnosti in doživetij v gozdu sem pri otrocih spodbujala čutno dojemanje narave, odgovornost do okolja in ustvarjalnost. Načrtovane dejavnosti so bile povezane s Kurikulumom za vrtce ter namenjene raziskovanju in opazovanju narave v vseh letnih časih. Otroci so gozd doživeli kot prostor za igro, raziskovanje in učenje, kar je pozitivno vplivalo na njihovo doživljanje narave. Naravo smo opazovali in ji prisluhnili. Gozd so tekom celega šolskega leta počasi sprejemali kot varno okolje in ga vedno bolj čutili kot okolje, v katerem je polno priložnosti za igro in učenje.

Ključne besede: gozdne dejavnosti, gozdno okolje, motivacija v naravi, predšolski otrok, razvoj otroka, zdravje.

Cilji trajnostnega razvoja:

- Inovacije na področju vzgoje in izobraževanja.
- Motiviranje otrok za učenje.
- Zdravje in dobro počutje.

FOREST AS AN IMPORTANT FACTOR IN PROMOTING THE MOTIVATION, LEARNING AND DEVELOPMENT OF CHILDREN IN KINDERGARTEN

Abstract:

Contact with nature has changed considerably in our time due to the fast-paced lifestyle and technological progress, but it still brings numerous benefits for mental and physical health. The Kovor dislocated department of the Tržič Kindergarten is located in a natural environment next to the forest, which provides us with various opportunities for children's learning and development.

I connected a group of children aged two to four with nature throughout the school year. They learned about sustainable environmental management and the importance of preserving the forest. We spent every day outdoors and once a week visited the forest, where we explored and learned about nature. We arranged a forest corner in the playroom, where children developed mathematical skills and creativity through play.

Through various activities and experiences in the forest, I encouraged the children's sensory perception of nature, responsibility for the environment and creativity. The planned activities were related to the Kindergarten Curriculum and aimed at exploring and observing nature in all seasons. The children experienced the forest as a place for play, exploration and learning, which had a positive impact on

their experience of nature. We observed and listened to nature. Over the course of the school year, they slowly accepted the forest as a safe environment and increasingly perceived it as an environment full of opportunities for play and learning.

Keywords: forest activities, forest environment, motivation in nature, preschool child, child development, health.

1. Uvod

Otrokom sem zastavila vprašanje, kaj je gozd. Ugotovili smo, da je gozd velik dom za drevesa, živali in rastline. Tam živijo različne živali, rastejo gobe, grmi, praproti in mah. Gozd diha, daje nam zrak in senco ter nas uči o naravi.

Spoznavanje gozda v predšolskem obdobju je izjemno dragoceno, saj otrokom omogoča, da se povežejo z naravo in razvijajo svoje spretnosti skozi igro in raziskovanje. Gozd je odličen prostor za spoznavanje različnih naravnih pojavov, živali in rastlin. Poleg tega gozd otrokom omogoča, da razvijajo telesne in socialne veščine ter spodbujajo svojo radovednost.

V letošnjem šolskem letu smo gozd obiskovali enkrat tedensko in ga preko metod opazovanja, raziskovanja, pogovora, lastne aktivnosti, poslušanja, tipanja, vonjanja in demonstracije tudi bolje spoznali. Gozd je bil prostor za umirjanje, raziskovanje, prostor za igro in del našega življenja v vrtcu. Večkrat ko smo ga obiskali, bolj je postajal tudi motivacijsko okolje, ki je vabilo otroke k različnim aktivnostim.

Bivanje na prostem bi moralo biti najpomembnejši del otroštva. Narava in njen svet otroke privlači in prav v predšolskem obdobju so otroci občutljivi za najmanjše podrobnosti. Bivanje na prostem poveča otroško radoživost, srečo in ustvarjanje in prav zunaj dobivajo otroci veliko zamisli, kako bi se igrali, kaj bi se igrali ter s kom (Danks in Schofield, 2007).

Dejavnosti na prostem so veliko več kot le gibanje, saj gre za prepletanje in razvijanje socialnih, čustvenih in kognitivnih sposobnosti (Kristan, 1998).

Cilji:

- Otrok doživi naravo.
- Tesen stik z naravo naj spodbudi otrokovo ustvarjalnost.
- Otrok pri igri uporablja naravni material, ki ga najde v gozdu.
- Razvijanje sodelovanja in pridobivanje izkušenj.
- Razvijanje fine in grobe motorike.

2. Pomen narave za otrokov razvoj

V naravi se otrok, če s seboj v gozd in na travnik ne prinesemo igrač, igra z naravnimi materiali, kar pomeni, da uporablja nestrukturirane materiale. Otrok tako preko igre razvija abstraktno mišljenje ter spoznava simbolno govorico. Poleg tega pa se uri v dogovarjanju, saj mora s soigralci doseči skupen dogovor o tem, kaj določen predmet v dani situaciji predstavlja (Tovey, 2007).

Otrok se lahko v naravnem okolju svobodneje giba, saj ima v njem več prostora kot pa v zaprtem notranjem prostoru, gibanje pa pozitivno vpliva na zdravje ter pripomore k lažjemu razumevanju konceptov, kot so višina, hitrost, itd. (saj lahko razumevanje gradi na izkustvu) (Tovey, 2007).

Verjamem, da preživljanje časa v naravi, igra in različne aktivnosti v njej pozitivno vplivajo na otroke in njihov razvoj.

Skupino otrok, starih od dveh do štirih let, je na začetku šolskega leta v igralnici pričakalo pismo palčka Davida. V pismu je bil zemljevid, kateremu smo sledili in prišli do cilja, kjer smo našli zaklad. Z zakladom sem želela prek pravljičnosti spodbuditi zanimanje otrok za obiskovanje gozda.

Slika 1: Našli smo zaklad (Foto: Barbara Bečan Soklič).

Palček nas je povabil v gozd. Priložil je pesmico o palčku Davidu in gozdni bonton. Otroci so z zanimanjem poslušali pesmico, spoznali smo tudi gozdni bonton. Nalepili smo ju v naš gozdni kotiček v igralnici. Odpravili smo se v gozd, kjer smo nabrali različne palice, divji kostanj, orehe, storže in v igralnici uredili gozdni kotiček. Naravni material v gozdnem kotičku je bil namenjen razvijanju matematičnih sposobnosti.

Slika 2: Nabiranje naravnega materiala v gozdu.

Slika 3: Gozdni kotiček v igralnici.

Slika 4: Igra v gozdnem kotičku.

Med nabiranjem naravnega materiala v gozdu smo našli tudi pravi kostanj. Nabrali smo ga polno košaro, prinesli v vrtec, skuhali in z veseljem pojedli.

Slika 5: Nabrani kostanj.

Ob obiskih gozda so otroci želeli srečati palčka Davida. Kje živi palček? Raziskovali smo gozd in iskali njegov dom.

Slika 6: Je njegov dom za drevesom?

Slika 7: Mogoče ima svoj dom v luknji pri štoru.

Ker njegovega doma nismo našli so otroci predlagali, da sledimo gozdni poti in ga mogoče srečamo.

Slika 8: Po gozdnih poteh iščemo palčka Davida.

Slika 9: Palčka gremo poiskat z gozdnim avtobusom.

Gozd smo tekom celega šolskega leta spoznavali in doživljali prek različnih dejavnosti, z namenom spodbujanja motivacije, učenja in razvoja otrok.

2.1. Spodbujanje ustvarjalnosti in domišljije v gozdu

Cilj: spodbujanje ustvarjalnosti, domišljije in inovativnosti pri otrocih.

Gozd ponuja številne naravne materiale, ki spodbujajo otroško ustvarjalnost, domišljijo, možnosti za igro, raziskovanje in izražanje. Ker palčka Davida nismo uspeli najti, smo mu naredili novo hišico. V njej mu bo toplo, saj prihajajo vedno bolj hladni dnevi.

Prepustili smo se domišljiji in z naravnim materialom, ki smo ga našli v gozdu in na obrobju gozda izdelali »land art«. Naučili smo se veliko pesmic. V gozdu smo večkrat priredili pravi gozdni koncert. Instrumente smo seveda našli v gozdu.

Slika 10: Gradimo hišico za palčka Davida.

Slika 11: Land art v gozdu.

2.2. Povezovanje doživljanja narave z razvojem socialnih veščin

Cilj: razvijanje socialnih in čustvenih veščin, kot so sodelovanje, deljenje, reševanje konfliktov.
Doživljanje narave ima velik potencial za razvoj socialnih veščin pri otrocih. Gozd ponuja otrokom priložnost za sodelovanje v igri, komunikacijo, reševanje konfliktov ter krepitev medosebnih odnosov.

Dejavnost: *Gozdna torta.*
Ko smo prišli v gozd, so se otroci razdelili v skupine, glede na barvo pike na roki. Skupaj so potem z naravnega materiala, ki so ga našli v gozdu, izdelali torto. Otroci so se v skupine hitro porazdelili, nekaj težav pa so na začetku imeli z dogovarjanjem, kako izdelati torto. Potrebno je bilo sodelovanje in komunikacija, da so uspešno izdelali torto. Nastale so zanimive gozdne torte. Otroci so jih s ponosom predstavili ostalim.

Sliki 12 in 13: Razporejanje v skupine, izdelovanje torte.

Slika 14: Gozdna torta.

Slika 15: Gozdna torta iz vej.

Dejavnost: *Gozdni detektivi - Iščemo dele dreves.*
Otroci so raziskovali v gozdu in iskali dele dreves. Najdeno smo zbrali na enem mestu, si ogledali, kaj smo našli, poimenovali in najdeno uporabili pri nadaljnji igri.

Slika 16: Iščemo dele dreves.

Slika 17: Zbiralno mesto.

Slika 18: Igra.

Dejavnost: *Gozdna restavracija.*

Otroci so se v skupine razdelili glede na barvo nalepke, ki sem jim jo nalepila na roko. Poiskali so pripadajoči barvni list in potem so dobili posamezna navodila. Postali so gozdni kuharji. In kuharji za kuhanje potrebujejo sestavine, ki jih bodo našli na gozdni tržnici.

Za kuhanje kuharji potrebujejo:

1. Dva storža.
2. Drevesni list.
3. Nekaj mehkega.
4. Nekaj rjavega.
5. Nekaj majhnega.
6. Nekaj zelenega.
7. Iz sestavin vsaka skupina skuha gozdno jed.

Otroci so poslušali navodila, si medsebojno pomagali in uspešno prinašali sestavine z gozdne tržnice. Gozdni kuharji so pripravili pravo pojedino. Nastale so različne juhe, palačinke, hrenovke .

Slika 19: Zelena skupina.

Slika 20: Kuhanje.

Sliki 21 in 22: Gozdna pojedina.

2.3. Fizična aktivnost in motorične spretnosti v naravi

Cilj: Spodbujanje otrokove telesne aktivnosti in motoričnih sposobnosti.

Gozdne dejavnosti, kot so tek, plezanje, hoja po različnih terenih in druge telesne aktivnosti, neposredno vplivajo na razvoj otrokove koordinacije, ravnotežja, gibljivosti in telesne moči. Gozd omogoča bogate priložnosti za igro, ki vključujejo fizično aktivnost v naravi.

Že na sprehodu skozi gozd se nam ponujajo različne možnosti za aktivnosti.

Slika 23: Hoja in tek v naravi.

Če želimo nadaljevati po poti, se splazimo pod padlim drevesom, zlezemo čez korenine, skočimo s štora in nadaljujemo pot. Ko srečamo kup vej, zlezemo čezenj, spotoma še poberemo veje in jih prinesemo na kup.

Slike 24, 25, 26, 27 in 28: Motorične spretnosti in fizična aktivnost v naravi.

Dejavnost: *Prosta igra v gozdu.*

Neenak teren, korenine, hlodi in naravne ovire spodbujajo koordinacijo, ravnotežje, moč in vzdržljivost. Otroci plezajo, skačejo, se plazijo in tekajo, kar naravno krepi motorične sposobnosti. Sami si postavljajo pravila, scenarije in vloge. Igra v skupini spodbuja sodelovanje, dogovarjanje, skupno iskanje rešitev in upoštevanje drugih. V naravi se otrok uči sam presojati tveganje (npr. ali se bo peljal po toboganu), kar gradi zaupanje vase in občutek lastne zmožnosti. Otroci so naredili tobogan in uživali v vožnji.

Slika 29 in 30: Gozdni tobogan.

2.4. Povezava med naravo in trajnostnim razmišljanjem pri otrocih

Cilj: Otroci razvijajo spoštovanje do narave, jo poslušajo in začutijo.

Gozdne dejavnosti otrokom omogočajo neposredno izkušnjo z naravnim okoljem. Otroci spoznavajo rastline in živali, kar prispeva k razumevanju narave in razvijanju okoljske zavesti. Stik z naravo v zgodnjem otroštvu spodbuja navezanost na okolje, kar pa je osnova za trajnostno vedenje v kasnejšem življenju.

Dejavnost: *Praznični december v gozdu.*

Decembra, ko smo v igralnici okrasili novoletno jelko, so otroci predlagali, da bi tudi živalim v gozdu priredili praznični december in jim okrasili drevesce. Ker v gozd ne nosimo stvari in jih ne puščamo tam, ker so nevarne za živali, smo se dogovorili, da drevesca okrasimo s krhlji jabolk, za ptice pa smo

pripravili okraske iz kokosove masti in semen. Tako se bodo živali lahko posladkale in gozd bo praznično okrašen. Zavihali smo rokave in najprej izdelali okraske.

Slika 31: Izdelovanje okraskov.

Okraske smo obesili na veliko dreves, da jih bodo živali lahko našle. Otroci so bili veseli in zadovoljni, ko smo gozd praznično okrasili in ob tem tudi poskrbeli za živali.

Slika 32: Krasimo drevesce v gozdu.

Dejavnost: *Slišim, čutim, diham gozd.*

Na tla smo položili odeje za piknik. Vsak si je izbral svoje mesto, ulegli smo se na hrbet, se udobno namestili in najprej v tišini opazovali krošnje dreves. Otroci so se hitro umirili in opazovali drevesa. Čez nekaj časa smo ob opazovanju poslušali skladbo Pomlad – Antonia Vivaldija. Otroci so bili umirjeni. Ko je bilo konec glasbe, so ob opazovanju dreves pripomnili, da nam drevesa mahajo (pihal je rahel veter), da so ptički veseli, ker smo prišli in v tišini opazujemo drevesa.

Slika 33: Opazovanje krošenj dreves (Foto: Barbara Bečan Soklič).

Po opazovanju si je vsak izbral svoje drevo, ga objel in mu prisluhnil. S svojo lastno aktivnostjo in sodelovanjem sem jih spodbudila k aktivnemu sodelovanju. Poslušali smo drevesa. So nam kaj povedala? Posamezni otroci so prišli k meni in mi zaupali, kaj jim je povedalo drevo:

M.: … je reklo naj ga še objamem in pobožam.

A.: … povedalo je, da smo v gozdu prijatelji.

T.: … drevo bi jedlo pomarančo.

S.: … reklo je šššššššš.

Ž.: … povedal je, da me ima rad.

V.: … da sem pridna.

Slika 34: Objem in poslušanje dreves.

Dejavnost: *Ali rastline govorijo?*

Rastline lahko potipamo, jih vonjamo in jih gledamo. Jih lahko tudi slišimo?

V ekološko-duhovni skupnosti Damanhur v Italiji so raziskali senzibilnost in inteligenco rastlinskega sveta ter ustvarili napravo, ki proizvaja zvok rastlin in dreves. Razkriva nam, da je rastlinski svet poln življenja, da ima zavest, inteligenco, čustva. Glasba rastlin ponuja popolnoma novo razsežnost rastlinskega sveta, ki jo lahko izkusimo in doživimo. V vrtcu nas je obiskala gospa Nataša. S seboj je prinesla napravo, s katero smo prisluhnili rastlinam.

Slika 35: Naprava za poslušanje rastlin.

Elektrodi, ena pritrjena na list rastline, druga proti koreninam v zemljo, prenašata elektromagnetno valovanje rastline v pretvornik, ki spreminja električni impulz v glasbenega.

Slika 36 in 37: Poslušanje lončnice in manjšega drevesa v gozdu.

Otroci so z velikim zanimanjem poslušali in bili presenečeni, ko so zaslišali glasbo. Raziskovali so obrobje gozda in si želeli poslušati prav vse rastline. Spoznali so, da so rastline živa bitja, ki se odzivajo. S tem razvijamo otrokovo empatijo do narave in trajnostno miselnost.

Ko smo gozd obiskali naslednjič, so se otroci ustavili pri rastlinah, poslušali in jih nežno pobožali. Vesela sem bila, da je bil viden napredek v povezanosti z naravo.

Najboljši način za okoljsko vzgojo je prav gotovo ta, da otrokom pomagamo, da vzljubijo naravo. Otroci, ki so v stalnem pozitivnem stiku z naravo, ki smejo aktivno raziskovati in s tem spoznavati naravo, bodo naravo vzljubili in se jo naučili spoštovati. Ko bodo do narave razvili spoštljiv odnos, bodo zanjo želeli tudi skrbeti in jo ohranjati, kar pa je cilj okoljske vzgoje (Wilson, 2008).

Dejavnost: *Opazovanje rasti*

Posejali smo peteršilj. Vsak otrok je semena peteršilja posejal v svoj lonček. Vsak dan smo preverili ali ga je potrebno zaliti. Otroci so skrbeli za svoj lonček, zalivali in opazovali rast.

Slika 38, 39 in 40: Skrbimo za peteršilj.

Gozd je postal okolje, v katerega radi zahajamo. Tudi pravljice radi poslušamo v gozdu, ali pa naberemo material, s katerim potem ustvarjamo v igralnici.

Slika 41: Pravljica v gozdu.

Slika 42: Drevo.

Dejavnost: *Dan Zemlje.*
Ob Svetovnem dnevu Zemlje smo v gozdu naredili voščilnico. Z »land artom« iz naravnega materiala smo ji simbolično zaželeli vse najboljše. Ustvarjanje v naravi je otroke spodbudilo k razmišljanju, kako pomemben in neprecenljiv je naš planet.

Slika 43: Gozdni land art.

3. Vloga vzgojiteljev pri spodbujanju učenja v gozdu in povezovanje gozdnih dejavnosti z učnimi cilji kurikuluma v vrtcu

Pomembno vlogo pri igri na prostem imajo vzgojitelji. Vzgojitelji, ki v sebi čutijo navdušenje in čudenje do narave, to prenašajo na otroke in poskrbijo, da se otrokom odpre ves potencial, ki ga nudi naravno okolje (White, 2008).
Vloga vzgojiteljev pri spodbujanju učenja v gozdu ni le v tem, da otrokom omogočijo stik z naravo, temveč tudi v tem, da jim pomagajo razviti širok spekter veščin, ki segajo od socialnih in čustvenih, do fizičnih in kognitivnih. Vzgojitelj načrtuje inovativno, spodbudno in varno okolje, v katerem otroci raziskujejo, se učijo in rastejo. To vključuje tako strukturirane dejavnosti kot tudi prosto igro, ki otrokom omogoča, da raziskujejo svoje sposobnosti in povezanost z naravo.

4. ZAKLJUČEK

Tekom celega šolskega leta sem načrtovala zanimive dejavnosti, v katerih so otroci uživali. Že samo okolje, ki ni bila igralnica, je nanje pozitivno vplivalo in povečalo njihovo motivacijo. Je bil pa za to potreben čas. Vse večkrat, ko smo gozd obiskali, večja je bila aktivnost in samostojnost otrok. Postali so samozavestnejši, gradili so medsebojne odnose, spoznavali svoje telo, krepili svojo radovednost in raziskovanje. Zbližali so se z naravo, jo spoznali in jo začutili kot del našega vsakdana. Otroci so preko pogovora, lastnega raziskovanja in aktivnosti spoznavali naravno okolje. Napredek v samem dojemanju narave in veselje do obiskovanja je viden in vsekakor bo gozd okolje, kamor se bomo vračali in ohranili to rutino tudi vnaprej. Želim si, da otroci to povezanost in navdušenje nad naravo ohranijo za vedno in jo prenesejo tudi v družinsko okolje.

5. VIRI IN LITERATURA

Danks, F in Schofield, J. (2007). Igrišča narave: igre, ročne spretnosti in dejavnosti, ki bodo otroke zvabile ven. Ljubljana: Didakta.

Kristan, S. (1998). Šola v naravi. Radovljica: Didakta.

Tovey, H. (2007). Playing outdoors. Spaces and places, risk and challenge. Maidenhead: Open University Press.

White, J. (2008). Playing and learning outdoors. London, New York: Routledge.

Wilson, R. (2008). Nature and young children. Encouraging creative play and learning in natural environments. Great Britain: MPG Books.

KRATKA PREDSTAVITEV AVTORICE

Sem Petra Bodlaj, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, zaposlena kot vzgojiteljica v Vrtcu Tržič. V vrtcu sem zaposlena 29 let, zadnjih sedem let kot vzgojiteljica predšolskih otrok. Delo opravljam v enem od treh dislociranih oddelkov Kovor, Vrtca Tržič, kjer opravljam tudi delo vodje enote. Prosti čas rada preživljam v naravi. Naravo spoštujem, cenim in jo imam rada. Svoje znanje in veselje do narave rada delim s predšolskimi otroci.

I am Petra Bodlaj, a graduate preschool teacher, employed as a preschool teacher at the Tržič Kindergarten. I have been employed in the kindergarten for 29 years, the last seven years as a preschool teacher. I work in one of the three dislocated departments of Kovor, Tržič Kindergarten, where I also work as the head of the departments. I like to spend my free time in nature. I respect, appreciate and love nature. I like to share my knowledge and joy of nature with preschool children.

VPLIV GOZDA NA RAZVOJ OTROKOVIH VREDNOT

Nuša Petrič, Vrtec Zreče

Izvleček:

V prispevku so predstavljene dejavnosti, ki smo jih izvedli v sklopu projekta *Ekosistemi in znanje o gozdovih*. Gozd je idealno učno okolje, kjer otroci spoznavajo živo in neživo naravo ter ciklične pojave v naravi. Otroci svet okoli sebe doživljajo z vsemi čutili, zato je stik z naravo in gozdom pomemben za gibalni, kognitivni in socialno-čustveni razvoj. Vzgojitelji smo tisti, ki poskrbimo za spodbudno učno okolje pri naravoslovnih dejavnostih, ki se zelo uspešno prepletajo z vsemi področji kurikuluma. Med ta področja vključujemo tudi vzgojo za okolje. Naš zgled in navdušenje v naravi se prenašata tudi na otroke v vrtcu.

V gozdu so otroci gibalno aktivni, premagujejo naravne ovire, se igrajo, rešujejo probleme in pridobivajo socialne veščine. Seznanjajo se z raziskovalnim načinom dela, sodelujejo, ustvarjajo svoje igre in skupaj gradijo. Naš namen v projektnem delu je bil vključiti metode gozdne pedagogike in odkrivanje gozda z lutko. Upoštevali smo tudi interes in vključenost otrok, kar je pomembno sploh v predšolskem obdobju, ko sta osnovni potrebi otroka igra in gibanje. Gozd je okolje, kjer se otroci seznanjajo z okoljsko vzgojo in spoznavajo medsebojno povezanost družbenih in okoljskih dejavnikov, ki vplivajo na razvoj vrednot, spretnosti in veščin za odgovorno trajnostno ravnanje. Te se oblikujejo že v predšolskem obdobju in so osnova za vseživljenjsko učenje. Tudi vzgojitelji imamo pomembno vlogo pri razvoju vrednot pri otrocih, saj smo poleg staršev njihov največji vzor.

Ključne besede: gozd, narava, odprto učno okolje, predšolski otrok

Cilji trajnostnega razvoja:

Otroci:

- doživljajo živo in neživo naravo, jo odkrivajo, zaznavajo, spoznavajo, primerjajo in sporočajo lastne zaznave in spoznanja,
- razvijajo spoštljiv, naklonjen in odgovoren odnos do žive in nežive narave,
- preko likovne tehnike izražajo estetiko v naravi,
- spoznavajo, da morajo vsi v družbi sodelovati in pomagati pri reševanju težav,
- razvijajo samozavedanje in identiteto s spoznavanjem sebe, svojih interesov, področij,
- razvijajo samostojnost in kritičnost,
- ustvarjajo iz naravnih materialov iz gozda,
- pridobivajo izkušnje in znanja, kako prispevati k varovanju okolja.

THE IMPACT OF THE FOREST ON THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S VALUES

Abstract:

This paper presents the activities we carried out as part of the project *Ecosystems and Knowledge about Forests*. The forest is an ideal learning environment where children explore both living and non-living nature, as well as cyclic phenomena in nature. Children experience the world around them through all their senses, which makes contact with nature and the forest crucial for their physical, cognitive, and socio-emotional development. Educators play a key role in creating a stimulating learning environment during science-based activities, which are often successfully intertwined with all areas of the preschool curriculum — including

environmental education. Our enthusiasm and example in nature are also passed on to the children in kindergarten.

In the forest, children are physically active, overcome natural obstacles, play, solve problems, and develop social skills. They become familiar with investigative methods, collaborate, invent their own games, and build together. The aim of our project work was to include methods of forest pedagogy and forest exploration through the use of a puppet. We also took into account the children's interests and level of involvement, which is especially important in the preschool period, when play and movement are the child's primary needs. The forest is a setting where children learn about environmental education and discover the interconnectedness of social and environmental factors, which influence the development of values, skills, and competencies for responsible and sustainable behaviour. These begin to form already in early childhood and lay the foundation for lifelong learning. Educators also play an important role in the development of children's values, as we, alongside parents, are their greatest role models.

Keywords: forest, nature, open learning environment, preschool child

1 UVOD

Otrokom privzgojiti čut in skrb za naravo je pomemben cilj v predšolskem obdobju. Spremenjen življenjski slog družin kaže na to, da imajo otroci premalo neposrednega stika z naravo. Vpliv gozda na razvoj otrokovih vrednot je celosten in zelo pomemben. Ker vemo, da je predšolsko obdobje ključno za uspešen napredek na vseh razvojnih področjih, imamo v vrtcih možnost naravo približati otrokom. V Vrtcu Zreče že deseto leto sodelujemo v programu *Ekošola*, ta je eden izmed glavnih projektov v vrtcu. Vrtec leži tik ob gozdu, ki nudi dom številnim rastlinam in živalim, v bližini je tudi jezero, kjer poteka *Srčkova učna pot*. Vzgojitelji vemo, da otroci v igralnicah postajajo nemirni, pasivni in nemotivirani. Bivanje v naravi ali še raje v gozdu povzroči mnogo pozitivnih sprememb v telesu pri vseh, še posebej pri otrocih, saj so fizično aktivni, premagujejo naravne ovire, se igrajo, raziskujejo ter hkrati pridobivajo socialne veščine. Imamo torej edinstveno možnost, da smo v nekaj minutah že v naših gozdnih igralnicah. To so tisti veseli, sproščeni dopoldnevi, ko se iz vrtca preselimo v naravno učilnico sredi gozda. Pod drevesnimi krošnjami je tudi več pozitivnih interakcij med otroki. Seznanjajo se z raziskovalnim načinom dela in so aktivno udeleženi v proces doživljanja, opazovanja in spremljanja sprememb v naravi. Le tako lahko otroci postanejo kritični opazovalci in v prihodnosti aktivni udeleženci pri ohranjanju našega planeta. Naš zgled in navdušenje nad naravo se prenašata tudi na otroke v vrtcu, motivacija in čustva imajo namreč bistveno vlogo pri prenašanju znanja in izkušenj.

Vemo, da imajo otroci v gozdu najraje raziskovanje in igro. Naš namen je v igro vključevati čim več zanimivih novih vsebin in izkušenjskega učenja. Na naše raziskovanje v gozd smo vzeli tudi lutko – Nogavičnika. Dejavnosti se povezujejo z vzgojo za okolje, saj so otroci v gozdu srečni, veseli, nasmejani. Več je medsebojnega sodelovanja, komunikacije in dogovarjanja. Vse to so veščine, na katerih bodo gradili temeljne vrednote, kot so zaupanje, sodelovanje, iskrenost, spoštovanje. Pridobivajo izkušnje, kot so spretnost, samozavest, sodelovanje, ustvarjalnost in vztrajnost, ki jih bodo v svoji prihodnosti zagotovo potrebovali.

1.1 Naravoslovne dejavnosti v vrtcu

Področje narava, eno izmed šestih področij kurikuluma, nam vzgojiteljem omogoča načrtovanje projektnih pristopov proučevanja, spoznavanja in odkrivanja naravnih pojavov in okolja ter, kar je najpomembneje, neposrednega stika z naravnim okoljem.

Zgodnje učenje naravoslovja se prične že v predšolskem obdobju, ko je otrok zelo dojemljiv za občutenja v naravi, zato je pomembno, kakšna so njegova prva doživetja v naravi. Prvi otrokovi stiki z naravo vplivajo na nadaljnji odnos do nje (Katalinič, 2010).

Z učenjem v naravi spodbujamo raziskovanje, odkrivanje naravnih zakonitosti, timsko delo, krepimo sodelovanje in komunikacijske veščine. Pomembno je, da otroci doživljajo veselje, pridobivajo izkušnje in spretnosti za trajno prihodnost.

1.2 Gozd kot naravno učno okolje

Gozd kot odprto učno okolje omogoča izvajanje različnih dejavnosti in (skozi daljše projektno delo) uresničevanje zastavljenih ciljev. Vemo, da imajo otroci najraje igro in raziskovanje. Nikoli jim ne zmanjka idej in navdiha. Poleg svežega zraka, naravne sončne svetlobe, pomirjujočih barv in zvokov, ki jih doživljamo v gozdu, otroci najraje preizkušajo svoje gibalne sposobnosti.

> Gozd kot odličen prostor za doživljajsko pedagogiko in okoljsko vzgojo je neskončen vir barv, vonjav, zvokov, slik in še mnogočesa. V gozdu otrok pridobiva nove izkušnje, jih ureja, nadgrajuje, povezuje, širi zanimanje in pridobiva pozitiven odnos do bivanja v naravi, do varovanja njene raznolikosti (Vilhar in Rantuša 2019, str. 14).

Gozd ima izjemen pomen za razvoj predšolskih otrok, saj ponuja edinstveno okolje, ki spodbuja različna področja otrokovega razvoja. Z bivanjem v gozdu se otrok seznanja z odgovornim vedenjem do živali in rastlin.

> Le vsebinsko bogato, raznoliko in dovolj stimulativno okolje lahko zagotavlja razvojne spodbude, ki so pogoj, da otrok vzpostavi primeren odnos z osebami in predmeti v okolju. Pri tem je izjemno pomembna otrokova aktivnost, ki ponazarja njegovo zavestno in aktivno delovanje. Otroci naj bi bili namreč dejavni soustvarjalci svojega znanja, spretnosti in nenazadnje tudi razvoja (Plevnik in Pišot, 2016, str. 10).

1.3 Vzgoja za okolje in pomen vrednot

Otrok si v predšolskem obdobju oblikuje prve predstave o sebi, okolju in družbi. Največ se nauči z opazovanjem, zato smo odrasli tisti, ki vplivamo na razvoj in pomen vrednot pri otroku. Vpliv sodobne družbe in medijev nas oddaljuje od pomena temeljnih vrednot. Pri vsakem posamezniku imajo vrednote različen pomen. Nekaj temeljnih poznamo vsi: prijaznost, zaupanje, spoštovanje, sodelovanje, iskrenost in odgovornost.

Poleg staršev smo vzgojitelji tisti, ki imamo pomembno vlogo in nalogo, da otrokom pomagamo zgraditi in oblikovati okolje in odnose za njihovo prihodnost. Razvoj vrednot je namreč celosten proces in vzgoja za okolje je pri učenju vrednot zelo pomembna. Vzgojitelji smo s svojim zgledom največji vzor in zelo vplivamo na to, kako otrokom privzgojimo odgovoren in spoštljiv odnos do okolja in narave. Pomembno je, da razvijejo čustveno navezanost na naravo.

V gozdu se med otroki vzpostavi sodelovanje, dogovarjanje in pogovarjanje (Györek, 2013). Med igro se razvijajo jezikovne veščine in prijateljstva. Prav tako ni plastičnih igrač, ki jih ponuja potrošniška družba. Otroci imajo naravni nestrukturirani material, s katerim ustvarjajo skupinske izdelke, se zabavajo ali se prepustijo domišljijski igri.

2 OSREDNJI DEL – IZVEDENE AKTIVNOSTI

2.1 Cilji in metode dela

Otroci:

- spoznavajo drevesne vrste v svojem okolju,
- razlikujejo med iglavci in listavci,
- poimenujejo drevesa,

- spoznavajo dele dreves,
- opazujejo naravo ter prepoznavajo in razlikujejo živalske sledi,
- igrajo vloge in razvijajo domišljijo,
- obiščejo gozd v vseh letnih časih.

Metode dela: igra skozi izkušenjsko učenje, metoda razlage, metoda razgovora, metoda opazovanja.

2.2 Kratka predstavitev dejavnosti

Naše projektno delo se je začelo jeseni po skupnem orientacijskem pohodu s starši. Na začetku šolskega leta smo vsi člani krovnih projektov v vrtcu organizirali orientacijski jesenski pohod ob *Vodni učni poti Zreče*. Nekatere točke pohoda so potekale skozi gozd (slika 1). Vsak koordinator določenega projekta je pripravil del akcijskega načrta. Koordinatorki *Ekošole* sva sodelovali pri pripravi točk v gozdu. Poskrbeli sva, da je pot potekala ob drevesih s plodovi, saj je vsak otrok dobil zemljevid s slikopisom. Naloge so bile povezane z nabiranjem plodov. Iz gozdnega materiala sva pripravili postaje. Zavzetost in navdušenje otrok nad raziskovanjem po gozdu sta me opogumila, da smo se podali gozdnim pustolovščinam naproti.

Slika 1: Orientacijski pohod s starši

2.3 Odkrivajmo gozd z vsemi čutili

Projekt smo začeli z dejavnostmi iz gradiva *Raziskujmo z Nogavičnikom*. Gradivo z navodili in dejavnostmi je na spletnih straneh *Ekošole* (slika 2). Pri načrtovanju letnega načrta sem dejavnosti prilagodila za predšolske otroke.

Nogavičnik je lutka iz nogavice, ki jo izdelamo sami. Nekega jesenskega jutra sem lutko uporabila kot motivacijski pripomoček. Navdušenje otrok je bilo izjemno in ta majhna ročna lutka, ki postavlja radovedna vprašanja, je kmalu postala junak naše skupine. Tudi otroci so v vrtec prinesli ogromno majhnih nogavičk in pridno pričeli z ustvarjanjem svojih gozdnih radovednežev (slika 3). Izdelali smo letni načrt za izvedbo dejavnosti. Pred vsakim obiskom gozda smo se pripravili, se odločili, kaj bomo raziskovali, ter svoja odkritja tudi nadgrajevali z različnimi dejavnostmi v povezavi z drugimi kurikularnimi področji.

Pri izbiri dejavnosti v naravi posegamo po različnih metodah. Otrokom v gozdu nikoli ne zmanjka navdiha in idej. Najraje imajo igro in raziskovanje, zato je uspešno izvedena aktivnost tudi za vzgojitelja določen izziv.

»Tudi področje narave za ustvarjalno vzgojiteljico nudi dovolj priložnosti. Spreminjanje kontekstov, pogledov, povezav in ciljev pri obravnavi ene same vsebine ter oblikovanje za otroke smiselnih problemov lahko zadovolji ustvarjalne potenciale otrok in vzgojiteljic. Oboji odkrivajo nekaj novega« (Krnel 2008, str. 174).

Slika 2: Gradivo za vzgojno delo, vir *Ekošola*

Slika 3: Lutke Nogavičniki

2.4 Jesenske dogodivščine

Nogavičniki, ki smo jih izdelali, so kmalu odšli z nami na jesenska raziskovanja v gozd. Naša prva naloga je bila spoznati drevesa v gozdu. Seveda je pod Pohorjem največ iglavcev, in sicer smrek in borov, smo pa izpostavili tudi razlike med listavci. Našli smo kostanj, bukev in hrast. Otrokom so bili najbolj zanimivi plodovi, ki so jih zbirali za svoje zbirke. Vsak otrok si je izdelal svojo gozdno škatlo, kamor je shranil gozdne materiale (slika 4). V škatlah so bila shranjena različna gozdna odkritja: listi, storži, lišaji, palčke, vejice, mah (slika 5). Otroci v gozdu zelo radi nabirajo in zbirajo stvari. Te dejavnosti razvrščanja in urejanja v zbirke smo izvajali tudi v igralnici. Pozornost smo posvetili pravilnemu imenovanju vseh plodov, ki jih prirejamo k drevesom. Gozdne zbirke so postajale vse večje, zato smo nekatere uporabili tudi za likovno ustvarjanje (slike 6, 7 in 8).

Slika 4: Izdelava gozdne škatle odkritij

Slika 5: Gozdne škatle

Slika 6: Likovno ustvarjanje iz naravnih materialov

Slika 7: Ujete jesenske barve

Slika 8: Oblikovanje gozdnih materialov v različne oblike

2.5 Zimski obisk gozda

Primerno oblečeni in obuti smo na lep zimski dan postali gozdni detektivi ter iskali živalske sledi. S sabo smo imeli liste z natisnjenimi sledmi in Nogavičniku pomagali poiskati različne odtise živali (slika 9). Nekatere odtise z lista smo našli, saj so otroci res dobro opazovali in se doživeto vključili v dejavnost (slika 10). Poudariti moram, da smo pred tem v različnih tematskih sklopih že obravnavali in spoznavali značilnosti gozdnih živali, zato je bila ta dejavnost ravno primerna za izkušenjsko učenje. Tudi naslednji zimski obisk gozda je bil namenjen spoznavanju s pomočjo čutil, tokrat s sluhom. Pri igri *Zimsko spanje* so se vživeli v živali. Izbrali smo dokaj obljuden prostor v gozdu, da ne bi motili prebivalcev gozda. Cilj igre je bil, da otroci izkusijo situacijo, v kateri lahko zmotimo živali pri iskanju hrane ali zimskem spancu. Razvrstili smo se v dve skupini. Prva je igrala otroke, druga skupina pa gozdne živali. Nogavičnik, ki sem ga imela zraven, je otrokom podal navodila. Prva skupina otrok, to so bile živali, ki potrebujejo spanec, si je poiskala zavetišče in se pretvarjala, da spi, druga skupina otrok pa je ob mojem vzkliku prosto tekala in se zabavala ter kričala. Nekaj minut sem jih pustila, da so se glasno igrali. »Živali« so se kmalu zbudile iz spanca, saj jih je glasno kričanje zmotilo (slika 11). Vloge smo zamenjali ter se na koncu pogovorili o vtisih in počutjih med igro. Otroci so ugotovili, kako moteče je glasno kričanje v gozdu, saj s tem prebudimo in zmotimo živali, ki potrebujejo zimski spanec. Otroci so se res vživeli v svoje vloge in zelo čustveno odreagirali na glasno kričanje. Pogovorili smo se, da so takšna početja neprijetna in lahko tudi nevarna, če živali zbudimo iz zimskega spanca. Pomembno je, da otroci svoja občutenja, ugotovitve in opažanja tudi izrazijo, saj jih tako ponotranjijo. Spoznali smo, da gozd nudi dom živalim, zato je pomembno razvijati odgovoren in spoštljiv odnos do živali.

Slika 9: Iskanje živalskih sledi

Slika 10: Našli smo sledi

Slika 11: Igra *Živali, ki pozimi spijo*

2.6 Skrb za ptice pozimi

V tematskem sklopu *Skrb za lačne kljunčke* smo izdelali lojne pogače iz naravnih materialov (slika 12). Loj smo dobili pri mesarju, storže pa vzeli iz naše jesenske škatle. Pri tej dejavnosti vsi niso želeli sodelovati, saj jih je motil občutek prijemanja masti in semen po prstkih, zato sem jim ponudila odpadne lončke, ki so jih napolnili z maso za ptičke. Prav vsi smo se odpravili v gozd ter lojne pogače nastavili pticam (sliki 13 in 14).

Slika 12: Izdelava gozdne pogače za ptice

Slika 13: Gozdna pogača za ptičke

Slika 14: Pogača s storžem

2.7 Ustvarjanje z naravnim materialom

Poleg dejavnosti na prostem smo iz naravnih materialov, ki smo jih nabrali v gozdu, ustvarili praznično razstavo novoletnih smrečic (sliki 15 in 16). V gozdnem kotičku igralnice se je nabral ogromen koš nestrukturiranega materiala. Otroci so spoznali, da je naravni material uporaben tudi za ustvarjanje, in nastali so čudoviti izdelki. S tem jim privzgajamo občutek za varčnost in spodbujamo domišljijo. Otroci se z raziskovanjem nestrukturiranega materiala učijo ponovne uporabe, saj s takšnimi dejavnostmi krepimo ekološko zavest.

Slika 15: Likovno ustvarjanje

Slika 16: Novoletne smrečice iz naravnih materialov

2.8 Spomladanski obisk gozda

Pomlad je čas, ko se nam prebudijo vsa čutila, saj vsa narava ozeleni, vzbrsti in iz gozdov se zasliši prijetno žvrgolenje ptic. Tokrat je Nogavičnika zanimalo, kaj v gozdu tako diši. Skozi igro *Lov na vonj gozda* smo raziskovali gozdno podrast (sliki 17 in 18). Spoznavali smo cvetlice in zelenje na gozdnih tleh ter si naredili prvi herbarij (sliki 19 in 20). Otroci so se seznanili s postopkom sušenja rastlin, še pred tem smo podrobneje raziskali in spoznali zgradbo cvetlic.

Slika 17: Spomladansko raziskovanje z Nogavičnikom

Slika 18: Lov na vonj gozda

Slika 19: Likovno ustvarjanje

Slika 20: Moj prvi herbarij

Lovljenje spomladanskih barv in vonjav je igra, ki nas je spodbudila k ustvarjanju likovnih izdelkov (slika 21). Pri tej igri smo znova odprli gozdne škatle odkritij, saj smo primerjali barvne palete listja, ki so si jih otroci shranili v svoje zbirke. Na spomladanskem sprehodu skozi gozd smo zaznavali in opazovali barve rastlin spomladi ter prepevali ob svetovnem dnevu gozdov (slika 22). Poleg spomladanskega cvetja v gozdni podrasti in na gozdnih jasah je ravno pričelo brsteti tudi listje na drevesih.

Slika 21: Čarobnost gozda skozi letne čase

Slika 22: Pozdrav pomladi in prepevanje pesmi ob svetovnem dnevu gozdov

3 ZAKLJUČEK

Skozi projektno delo, ki sem ga izvedla, lahko potrdim, da otroci potrebujejo gozd, saj jim omogoča svobodno igro in hkrati ponuja doživetja in izkušnje, ki jih bodo ponotranjili. Precej raziskav in tudi izkušenj nas vzgojiteljev kaže na to, da tradicionalni učni pristopi v vzgoji in izobraževanju ne zadoščajo več, zato vzgoja za okolje in trajnostni razvoj potrebujeta različne pristope in metode. Poudariti moram, da sem vesela, da sem izbrala gradivo *Odkrivajmo gozd z vsemi čutili*: *Raziskujmo z Nogavičnikom*. Sicer na naslovnici gradiva piše, da je namenjeno uporabi pri pouku, a se brez težav vse aktivnosti izvedejo tudi v skupini s predšolskim otroki. Uspešno smo izvedli vse načrtovane dejavnosti in naš junak Nogavičnik bo s svojo škatlo odkritij zagotovo vsem otrokom v skupini ostal v spominu na pestre, zanimive in poučne aktivnosti v gozdu. Velikokrat nas je motiviral med dejavnostmi v igralnici, saj vemo, da so otroci mnogo bolj zaupni do lutke. Pomembno je, da vsako izvedeno dejavnost v gozdu tudi evalviramo ter otrokom omogočimo, da svoje ugotovitve, občutenja in spoznanja tudi izrazijo. Motivacija in čustva imajo namreč bistveno vlogo pri prenašanju znanja in izkušenj. Naš vzgled in navdušenje v naravi se prenašata na otroke v skupini. Uresničili smo cilje, saj smo spoznali, da je gozd zanimiv v vseh letnih časih.

Gozdna pedagoginja Györek (2016, v Vilhar in Rantuša) zapiše, da otroci, ki redno obiskujejo naravna okolja, obdržijo pozitiven odnos do narave, tudi ko odrastejo. Z izvajanjem gozdne pedagogike ohranjamo otroštvo že danes in naravo za jutri! Vedno moramo verjeti v to, da se bo kakšen otrok prav iz naše skupine v prihodnosti zavzemal za naše gozdove in okolje.

4 VIRI IN LITERATURA:

Cornell, J. (1998). *Veselimo se z naravo*. Celje: Mohorjeva družba.

Cornell, J. (2019). *Doživljanje narave: Dejavnosti za ozaveščanje o naravi za vse starosti*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

Györek, N. (2013). Gozdna pedagogika v Sloveniji – priložnost za povezovanja in nova znanja. *Gozdarski vestnik, 71*(4), 225–234.

Györek, N. (2014). *Otroci potrebujemo gozd*. Kamnik: Vrtec Antona Medveda in Inštitut za gozdno pedagogiko.

Kataliničč, D. (2010). *Prvi naravoslovni koraki*. Odranci: Mizarstvo Antolin.

Krnel, D. (2008). Narava. V L. Marjanovič Umek (ur.), *Otrok v vrtcu: Priročnik h kurikulu za vrtce*. Maribor: Obzorja.

Plevnik, M. in Pišot, R. (2016). *Razvoj elementarnih gibalnih vzorcev v zgodnjem otroštvu*. Koper: Univerzitetna založba Annales.

Vilhar, B. in Rantuša, A. (ur.). (2016). *Priročnik za učenje in igro v gozdu*. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica.

https://ekosola.si/wp-content/uploads/2020/08/Jesenski-obisk-gozda.pdf

https://ekosola.si/wp-content/uploads/2021/02/Spomladanski-obisk-gozda.pdf

https://ekosola.si/wp-content/uploads/2020/08/Raziskujmo-z-Nogavi%C4%8Dnikom.pdf

Predstavitev avtorice:

Sem Nuša Petrič, dipl. vzg. predšolskih otrok. Prihajam iz Zreč, kjer sem že dve desetletji zaposlena v Vrtcu Zreče. Že več let sem ena od koordinatork *Ekošole* v našem vrtcu. Sodelovala sem pri načrtovanju ekolistine, tako smo v Vrtcu Zreče že skoraj deset let ponosni nosilci zelene zastave. Vsako leto si izberem različne projekte ter z veseljem spremljam novosti in spremembe. Pri delu z otroki sem si v teh letih nabrala precej izkušenj. Svojo ljubezen do narave z veseljem posredujem našim najmlajšim.

Author's Presentation:

My name is Nuša Petrič, I am a graduate preschool teacher. I come from Zreče, where I have been working at the Zreče Kindergarten for over two decades. For many years, I have been one of the coordinators of the Eco-School program in our kindergarten. I participated in the planning of our ecological initiatives, and we have proudly held the Green Flag for nearly ten years.

Each year, I choose different projects and enjoy keeping up with innovations and changes. Over the years, I have gained extensive experience working with children. I gladly share my love for nature with the youngest members of our community.

SPOZNAVANJE ČEBELE V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Romana Skarlovnik, Vrtec »Otona Župančiča« Slovenska Bistrica

Izvleček :
Vzgojitelji imamo posebno poslanstvo in hkrati veliko odgovornost. Zaupani so nam otroci v svojem najbolj občutljivem obdobju za oblikovanje njihove osebnosti. Zelo je pomembno, kakšni so otrokovi prvi stiki z naravo, saj je od njih v veliki meri odvisno, kakšen odnos bo otrok izoblikoval do narave. Narava je bogastvo, ki nam je bilo podarjeno. Človek je začel naravo izkoriščati in uničevati zaradi materialnih dobrin. Ogrožena je vsa narava in s tem tudi človek. Tudi čebela je vedno bolj ogrožena. Za trajnostni razvoj je pomembno, da otroke že v predšolskem obdobju seznanimo s pomenom čebel. Otrok je del okolja, v katerem živi, in prav je, da ga spozna, razvije pozitiven odnos do njega ter se zaveda svojega vpliva nanj.

Namen projekta je predšolskim otokom predstaviti čebelo, da spoznajo našo odvisnost od nje, razvijejo spoštljiv odnos do čebele in čebelarja ter da o obravnavani temi govorijo tudi s svojim okoljem. Oblikovane dejavnosti so otroke na zanimiv način, z avtentično izkušnjo in z lastno aktivnostjo pripeljale do novega znanja. Skozi dejavnosti so otroci spodbujeni k opazovanju, raziskovanju, eksperimentiranju in sklepanju.

V prispevku je predstavljeno, kako pristopiti k učenju naravoslovja v predšolskem obdobju. Predstavljene konkretne dejavnosti so podkrepljene s fotografijami, ki so nastale ob izvajanju v vrtcu, v skupini otrok starih 2-4 leta.

Ključne besede: zgodnje učenje naravoslovja, predšolski otrok, čebelarstvo, čebele, dejavnosti predšolskih otrok.

Cilja trajnostnega razvoja:

- otrokom ponuditi možnost, da skozi aktivno učenje dobijo temeljna znanja o čebelah in o naši odvisnosti od njih;
- otroke spodbuditi k opazovanju, raziskovanju, eksperimentiranju in sklepanju.

INTRODUCING BEES IN EARLY CHILDHOOD

Abstract:
Preschool teachers have a special mission and a great responsibility. They are entrusted with children during their most sensitive period for personality development. A child's first encounters with nature are crucial, as they significantly influence the attitude they will develop toward it. Nature is a precious gift, but humans have begun exploiting and destroying it for material gain. This endangers the entire environment, including humans. Bees, too, are increasingly at risk. For sustainable development, it is essential to introduce children to the importance of bees from an early age. A child is part of their

environment, and it is important that they get to know it, develop a positive relationship with it, and understand their impact on it.

The aim of this project is to introduce preschool children to bees so that they recognize our dependence on them, develop a respectful attitude towards bees and beekeepers, and discuss the topic with their community. The designed activities have provided children with new knowledge in an engaging way, through authentic experiences and active participation. In addition, the activities have encouraged children to observe, explore, experiment, and draw conclusions.

This article presents an approach to teaching natural sciences in early childhood. It includes specific activities, supported by photographs taken during implementation in a kindergarten group of children aged 2–4 years.

Keywords: early education in natural sciences, children of pre-school age, beekeeping, bees, pre school activities.

1 UVOD

V zadnjem času se je populacija čebel zmanjšala, kar pa resno ogroža vsa živa bitja. Znan je Einsteinov pregovor, da takrat, ko bo izumrla zadnja čebela, bo v štirih letih za njo izumrl tudi človek. Zato je za trajnostni razvoj pomembno, da otroke že v predšolskem obdobju seznanimo tudi s pomenom čebel. Otroci še vedno ne ločijo med čebelo in oso. Včasih smo lahko priča tako pri otrocih kot tudi pri odraslih, da čebelo preprosto poteptajo. Otroci odnos do narave prevzamejo od odraslih, staršev in vzgojiteljev. Zato ni mogoče, da bi otrokom pomagali razviti pozitiven odnos do narave, če tega odnosa sami nimamo.
Pomembno je, da otrokom v predšolskem obdobju naravoslovje približamo na čim bolj zanimiv način, da otrok doživi naravoslovje kot pozitivno izkušnjo in da spozna, da je del narave ter da je od nje odvisen. Če želimo, da otrok pridobi novo znanje, je pomembno, da so dejavnosti dobro načrtovane. Dobro načrtujemo takrat, ko poznamo predznanje, razvojno stopnjo in sposobnosti otrok. Otrok mora biti v dejavnosti aktivno vključen in stvari mu morajo biti predstavljene na konkreten način (Krnel, 1993).

2 OSREDNJI DEL

2.1 PRAVILA ZA USPEŠNO DELO PRI UČENJU ZGODNJEGA NARAVOSLOVJA

Strokovnjak za zgodnje naravoslovje Simon Bailay (Ferbar idr., 1993, str. 298–299) navaja pravila za uspešno delo pri učenju zgodnjega naravoslovja. Le-ta so:

- naravoslovje naj bo zanimivo. V veselje mora biti tako vzgojiteljem kot otrokom, kajti drugače postane učenje zdolgočaseno in možnosti, da se otroci kaj naučijo, je zelo malo;
- začeti je potrebno s tistim, kar otrok ve in zna. Zato je najprej potrebno začeti z okoljem, ki otroka obdaja, in s tem, kar otroke trenutno zanima;
- prisluhniti je potrebno otrokom, ki imajo skoraj o vsem svoje zamisli. Ideje in zamisli, ki jih otroci sami predlagajo, raje preizkusijo, kot tiste, ki jim jih ponudijo drugi;
- pravih odgovorov ni, le eni so boljši od drugih. Kakovost odgovorov raste z izkušnjami in leti;

- otrokom ne dopovedujemo mi, ampak oni naj dopovedujejo nam. Razumevanje, ki si ga dograjuje posameznik, je vredno več kot preneseno gotovo znanje, zato se je potrebno o dejavnostih pogovarjati (pred, med in po);
- zavedati se je potrebno, da nismo vir vsega znanja, zato se pogosto lahko zgodi, da nimamo odgovora. Otroke ne smemo slepiti, da znamo vse, ker nas bodo zelo hitro spregledali in posledica bo le njihovo razočaranje nad nami. Prav tako pa jim damo napačen vzgled. Otrok tudi skozi učenje naravoslovja spoznava, da za svoja vprašanja ne bo našel vedno odgovora. Zavedati se moramo, da je za otroke včasih že čudenje dovolj, takrat ko za popolno razlago še niso zreli;
- biti moramo odprtega duha. Kadar postanemo nesprejemljivi za drugačne zamisli in razlage, prekinemo vsak stik z znanostjo in naravoslovjem. Znanost je namreč ustvarjalna in spodbuja razmislek.

2.2 DEJAVNOSTI

Dejavnosti smo izvajali od meseca novembra do maja. Oblikovane so bile tako, da so otroci na zanimiv način, z avtentično izkušnjo in z lastno aktivnostjo prišli do novega znanja. Sodelovalo je 19 otrok kombiniranega oddelka v starosti 2-4 leta.

Ugotavljanje predznanja otrok o čebelah in čebelarstvu

Vzgojitelj povabi otroka v kotiček, kjer ima pripravljena vsa sredstva, ki jih potrebuje za zastavljanje vprašanj. Otrok odgovarja na vprašanja po svojih zmožnostih in vzgojitelj ga pri odgovarjanju na vprašanja ne popravlja.

Slika 1: Reševanje vprašalnika »Kaj vem o čebelah« pred začetkom dejavnosti

Ogled dokumentarnega filma Kranjska sivka Čebelarske zveze Slovenije

V igralnici vzgojitelj uredi prostor tako, da lahko otroci nemoteno gledajo dokumentarni film. Najprej si ogledamo film v celoti, nato se o videnem pogovarjamo. Po razgovoru si film še enkrat ogledamo. Ob drugem gledanju vzgojitelj film komentira. Dejavnost ponovimo čez dva meseca, ko so otroci pridobili več znanja.

Opazovanje slik in razgovor o čebelah ter čebelarstvu

Vzgojitelj položi slike na blazino obrnjene s hrbtno stranjo navzgor. Otroci sedijo v krogu in zaporedoma vsak povleče eno sliko. Ob vsaki sliki se ustavimo in otrok najprej pove, kaj vidi na sliki,

nato o sliki skupaj razpravljamo. Naslednji dan dejavnost ponovimo, in sicer tako, da si otrok izbere sliko, jo komentira in jo nalepi na pano, kjer slike ostanejo več dni. Čez določen čas, ko smo izvedli še druge dejavnosti in imajo otroci več znanja, dejavnost zopet ponovimo tako, da si otroci zopet izberejo sliko, jo komentirajo, nalepijo na plakat in komentar zapišemo ob sliko. Plakat obesimo na steno.

Slika 2: Zapisovanje komentarja otroka k izbrani sliki

Spoznavanje čebeljega telesa

Vzgojitelj otrokom pokaže čebelo na večji fotografiji. Skupaj si ogledamo njeno telo, preštejemo krila, noge in ugotovimo barvo. Otrokom se predstavi zunanja zgradba čebele, nato si otroci individualno ali v manjši skupini s pomočjo vzgojitelja ogledajo čebelo in oso. Najprej s prostim očesom, nato z lupo in nazadnje še z mikro kamero.

Slika 3: Opazovanje čebele in ose z lupo

Slika 4: Čebela, ki jo je otrok posnel z mikro kamero

Spoznavanje čebeljih pridelkov in čebelarskih pripomočkov

Vzgojitelj se obleče v čebelarska oblačila. Čebelarski klobuk pomerijo tudi otroci. Nato prinese v igralnico panj s polno in prazno satnico. Otroci ju primerjajo po videzu in teži. Z vilicami za odkrivanje satja odpremo satje, da vidimo med in izkopljemo cvetni prah, ki ju poskusimo ter se pogovarjamo o njuni poti od cveta do satnice. Prav tako spoznamo propolis, ki je na okvirjih satnic. Omenimo tudi, da so satnice iz voska, ki ga naredijo čebele. S pomočjo panja in kadilnika vzgojitelj demonstrira, kako čebelar odžene čebele, ko opravlja delo v panju. Po končani dejavnosti vsa sredstva ostanejo v igralnici, kjer se oblikuje kotiček na obravnavano tematiko. V kotičku so prav tako knjige in zborniki z bogatimi fotografijami.

Slika 5: Zaščitna oblačila čebelarja

Slika 6: Pomerjanje čebelarskih klobukov

Slika 7: Ogled panja

Slika 8: Izkopavanje cvetnega prahu

Slika 9: Ogled polne in prazne satnice

Slika 10: Rokovanje s čebelarskimi pripomočki

Spoznavanje in ustvarjanje iz voska

Otroci sedijo v krogu na blazini in vzgojitelj jim prinese vosek, ki ga vonjajo, tipajo, gnetejo in poskušajo ugotoviti, kaj je. Vzgojitelj jim pove, od kod dobimo vosek. Nato ugotavljamo, kako se tali. Vosek gnetejo in ga poljubno oblikujejo. Nekaj otrok med tem opazuje vzgojitelja pri izdelavi sveč. Otroci se izmenjujejo, dokler vsi ne vidijo postopka izdelave sveč iz čebeljega voska. Nato vsak otrok posamezno pristopi k vzgojitelju in skupaj vlijeta tekoč vosek v model za okraske. Tako si vsak otrok naredi svoj okrasek za novoletno jelko, ki ga odnese domov. Iz naravnega materiala otroci naredijo aranžmaje za mizo, na katerega dodamo sveče iz voska. Ti aranžmaji krasijo naše mize v mesecu decembru.

Slika 11: Tipanje voska

Slika 12: Občudovanje nastale sveče

Peka medenjakov

Skupaj sedemo v krog na blazino in se pogovarjamo o medu, kje ga dobimo in za kaj ga uporabljamo. Vzgojitelj predlaga, da bi si za malico spekli medenjake in si pripravili čaj z medom. Nekaj otrok sodeluje pri pripravi testa, ostali otroci pa sodelujejo pri pripravi čaja ter pogrinjkov. Vsi otroci sodelujejo pri oblikovanju medenjakov. Pripravljene medenjake v kuhinji spečejo. Ko je vse pripravljeno, si prižgemo sveče na aranžmajih in pomalicamo v prazničnem vzdušju.

Poslikava panjskih končnic

Otroci sedijo na blazini v krogu. Vzgojitelj jim pokaže panjsko končnico, ki so jo že zasledili pri predhodnih dejavnostih. Prav tako jim jo pokaže na sliki, kjer so z njimi okrašeni panji v čebelnjaku. Otroci najprej z alkoholnim flomastrom narišejo svojo družino in jo pobarvajo z vodenimi barvicami. Ko so panjske končnice posušene, jih vzgojitelj prebarva z lakom za les. Panjske končnice otroci podarijo svojim družinam na spomladanski prireditvi za starše.

Slika 13: Ustvarjanje panjske končnice

Sajenje medovitih rastlin

Vsi sedemo na blazino v krog. Vzgojitelj otrokom predstavi pomen sajenja medovitih rastlin. Pogledamo si seme ajde in sadike sončnic. Cvetočo ajdo in sončnice si pogledamo tudi na sliki, nato se odpravimo na vrt, kjer si pripravimo gredi. Odstranimo plevel in razrahljamo zemljo ter posadimo sončnice in posejemo ajdo.

Slika 14: Setev ajde

Slika 15: Sajenje sončnic

Obisk pri čebelarju in opazovanje čebel na travniku

Čebelar nam razkaže čebelnjak in pokaže notranjost panja. Vsak otrok pristopi posebej. Pokaže nam pripomočke, ki jih potrebuje pri svojem delu. Odgovarja na naša vprašanja in mi na njegova. Na koncu mu v zahvalo podarimo panjsko končnico, ki smo jo izdelali v vrtcu. Na poti v vrtec se ustavimo na bližnjem travniku, kjer opazujemo čebele na paši.

Slika 16.: Obisk pri čebelarju

Opazovanje satnice

Sedimo v krogu na blazini in prazna satnica kroži od otroka do otroka, ki jo opazuje. Vzgojitelj povabi otroke, da satnico označijo tako, da porišejo okvir satnice. Tako potem satnico takoj prepoznamo, ko nam jo čebelar vrne in ta satnica zopet kroži od otroka do otroka. Skupaj ugotavljamo, kaj se je spremenilo.

Slika 17: Otroci z risanjem označujejo satnico

Slika 18: Satnica, vrnjena od čebelarja

Točenje medu

Gremo v posebni prostor, kjer nas čaka čebelar z vsem potrebnim za točenje medu. Pozdravijo ga in čebelar jih nagovori. Otrokom ob prikazu točenja medu sproti razlaga in jim zastavlja vprašanja. Otroci med tudi poskusijo.

Slika 19: Otroci se preizkusijo v odpiranju satnic

Slika 20: Kapljice medu padajo na steno točilne posode

Obisk čebelarske učne poti z medovitimi rastlinami

Pred čebelarsko učno potjo nas pričaka čebelar in nam predstavi celotno učno pot. Obiskovalci smo na njegovo razlago pozorni, mu zastavljamo vprašanja in odgovarjamo na njegova vprašanja. V zahvalo mu podarimo panjsko končnico, ki so jo poslikali otroci.

Slika 21: Ogled skalnika, posajenega z dišavnicami in s trajnicami

Ugotavljanje znanja otrok po opravljenih dejavnostih

Vzgojitelj povabi otroka v kotiček, kjer ima pripravljena vsa sredstva, ki jih potrebuje za zastavljanje vprašanj. Otrok odgovarja na vprašanja po svojih zmožnostih in vzgojitelj zapiše dejanske odgovore. Nato mu v primeru, če ne zna odgovoriti, pomaga, še enkrat razloži in pokaže. Ob spraševanju vzgojitelj z vsakim otrokom posebej obnovi temo, da utrdi pridobljeno znanje. Izpolnjene vprašalnike vzgojitelj vloži v otrokovo osebno mapo.

3 ZAKLJUČEK

Dejavnosti so potekale skozi vso šolsko leto in vanje je bilo vloženega veliko truda. To se je pokazalo kot zelo dobra odločitev, saj otroci v vrtcu manjkajo in redko se zgodi, da smo v vrtcu vsi. Prav tako so otroci na različni razvojni stopnji in nekateri otroci so želeli še več. Tako nam je celoletna dejavnost omogočala, da smo si določene stvari pogledali večkrat, predvsem izven načrtovanih dejavnosti, individualno ali v manjši skupini, kar je bilo ključno, da so prav vsi otroci pridobili osnovno znanje in da so lahko vsi sledili dejavnostim. Skozi dejavnosti smo ugotovili, da vsaka dobro načrtovana in pripravljena dejavnost pritegne otroke. Zato je od nas vzgojiteljev v veliki meri odvisno, kaj bomo posredovali otrokom in kako bodo otroci to sprejeli ter koliko znanja bodo pri tem pridobili.

4 VIRI IN LITERATURA

- Krnel, D. (1993). Zgodnje učenje naravoslovja. Ljubljana: DZS.
- Ferbar, J., (ur.) (1993). Tempusovo snopje/Tempusova projektna skupina. Ljubljana: DZS.
- Osebni arhiv.

Kratka predstavitev avtorja: Sem Romana Skarlovnik, vzgojiteljica predšolskih otrok, z nazivom svetovalka. Ljubezen do narave in čebel se je name prenesla že v zgodnjem otroštvu. Delo z otroci me bogati in izpolnjuje.

Short introduction of the author: My name is Romana Skarlovnik, I am a preschool teacher, qualified as a counselor. I inherited my love for nature and bees in my early childhood. Working with children enriches and fulfills me.

KUHARSKI MOJSTRI V RECIKLIRANI KUHINJI

Nina Mak Lopan, Osnovna šola Vransko-Tabor, OE Vrtec Tabor

Izvleček:

Na začetku šolskega leta sem opazila, da so otroci pri prehranjevanju precej izbirčni, da premalo preizkušajo nove jedi in pogosto zavračajo obroke, ki se jim zdijo na videz manj privlačni. Da bi izboljšali prehranjevalne navade, zmanjšali količino zavržene hrane in spodbudili otroke k bolj aktivnemu vključevanju v pripravo obrokov, smo se v oddelku predšolskih otrok lotili projekta *Kulinarika*, recepte pa smo uporabili v *reciklirani kuhinji*. Izhajali smo iz prepričanja, da bodo otroci jedi raje pojedli, če bodo pri njihovi pripravi sami sodelovali – in s tem razvijali pozitiven odnos do hrane in več čutne povezanosti z njo.

V okviru projekta smo začeli načrtno ustrezno shranjevati ostanke hrane, ki so bili še uporabni, ter jih v naslednjih dneh nadgradili v nove in tudi na oko privlačne jedi.

Aktivnosti so potekale skupno ali v manjših skupinah. Krepili smo sodelovanje otrok pri pripravi ter raziskovanje okusov. Otroci so razvijali motorične spretnosti, kognitivne sposobnosti. Širili pa smo okoljsko zavest, saj smo želeli poudariti pomen zmanjševanja zavržene hrane.

Povezali smo se z lokalnimi kmetijami, kjer so otroci spoznali izvor hrane in pomen lokalne pridelave, predvsem pa je bil naš cilj zmanjšati in preprečiti nastajanje zavržene hrane.

Ključne besede: reciklirana kuhinja, prehranjevalne navade, vključevanje otrok, odnos do hrane na krožniku

Cilji trajnostnega razvoja:

- Zmanjšati in preprečiti nastajanje zavržene hrane.
- Spodbuditi otroke k razmišljanju, kako porabiti ostanke hrane, ki je lahko še uporabna ter spodbujanje k ponovni uporabi.
- Otroke seznaniti z različnimi recepti reciklirane kuhinje.
- Otroke ozaveščati o zavrženi hrani.
- Sodelovati z lokalnimi kmetijami, kjer otroci spoznajo izvor hrane.

LITTLE CHEFS IN THE RECYCLED KITCHEN

Abstract:

At the beginning of the school year, I noticed that the children were quite picky, hesitant to try new dishes, and often rejected less visually appealing meals. To improve their eating habits, reduce food waste, and encourage more active involvement in meal preparation, we launched a project called *Culinary Arts* in our preschool group, which also included the concept of a recycled kitchen. We started from the belief that children are more likely to eat meals they help prepare themselves – in doing so, they also develop a positive relationship with food and a greater sensory connection to it.

As part of the project, we began systematically saving leftover food that was still usable and transformed it in the following days into new, visually appealing dishes. Activities took place either in larger groups or in small teams. We strengthened cooperation and explored different flavors together. The children developed motor skills, cognitive abilities, and environmental awareness, as I wanted to emphasize the importance of reducing food waste. We partnered with local farms, where the children learned about the origin of food and the importance of local production, with our main goal being to reduce and prevent food waste.

Keywords: Lifelong learning, Kindergarten, Music and education, Creative teaching

1 Uvod

Opažanja na začetku šolskega leta so bila, da so med otroki slabše prehranjevalne navade, preizkušanje različnih jedi in posledično izbirčnost pri hrani. Zato sem se v skrbi pri vsakodnevnem raznolikem prehranjevanju v timu s sodelavko lotila projekta Kulinarika. V mislih sem imela, da bodo otroci ob rokovanju s hrano in njeni pripravi, na koncu le-to tudi z veseljem poskusili in jo zaužili. Saj drži, da otroci jedo z očmi. Hrana, ki otrokom ni tako privlačna na oko, je izbrana redkeje. Otroke sem želela vključiti v samo pripravo hrane, predvsem reciklirano predelavo hrane, hrane, ki pri obroku ostane in nato iz nje nastane druga, nova jed, privlačna za oči. Otroci pa jo na koncu priprave tudi z veseljem poskusijo in pojejo.

Lotila sem se načrtovanja. Ustrezno smo shranjevali hrano, ki je pri obrokih ostala in ki smo jo lahko porabili v naslednjih dneh. Načrtovani projekt oddelka - Kulinarika, se v celoti prekriva s prednostnima področjema vrtca, ki ju zasledujemo skozi leto - multikulturnostjo ter matematiko (hrano povezujemo z multikulturnostjo, potujemo po Evropi, spoznavamo različne konce sveta in raziskujemo okuse, tehtanje ter odmerjanje količine sestavin pri pripravi novih jedi). Sledimo pa tudi cilju kurikulumu za vrtce, da otrok oblikuje dobre, a ne toge prehranjevalne navade, in s tem razvija družabnost ter povezavo s prehranjevanjem.

Z otroki smo se lotili ustvarjanja receptov in v dneh, ko je hrana ostala, smo jo shranili. Dodali smo ji nekaj sestavin in nastale so okusne, preproste jedi, ki so jih otroci sami pripravili in na koncu tudi z veseljem pojedli.

Pripravili smo 8 različnih receptov (popečeni kruhki z zelenjavo, sadno-mlečni smuti, puding, ježeve kroglice, krhki rogljički, bananine kroglice, jabolčni štrudelj in prekmurska gibanica). Sodelovanje, vključevanje in razmišljanje otrok je bilo izjemno. Ko smo končali eno jed, so otroci vsakič znova komaj čakali naslednje kuharije.

Oblika dela je bila skupna ali skupinska.

Uporabila sem metodo pogovora, razlage, demonstracije in sodelovanja.

Želimo doseči to, da bo iz otrok izhajala želja po ustvarjanju v kuhinji, da si bodo sami znali pripraviti okusne, zdrave jedi iz malo sestavin in iz sestavin, ki ostajajo v hladilniku. Reciklirana kuhinja naj postane način življenja.

Slika 1: Priprava različnih receptov iz hrane, ki je ostala pri obrokih in ponovna uporaba (lasten vir)

2 Praktična izvedba in vključevanje otrok

Glavni namen dejavnosti je bil spodbuditi otroke, da postanejo aktivni udeleženci v prehranskem procesu – od priprave do okušanja jedi. Otroke sem spodbujala k spremljanju, katera hrana ostaja in skupaj smo razmišljali, kako bi jo lahko ponovno uporabili. Tako je iz ostankov kruha nastala osnova za popečene kruhke, dodali smo jim zelenjavo in sir, iz zrelih banan smo naredili bananine kroglice, iz ostankov mleka puding, iz sadja pa sadni smuti. Iskali smo medkulturne povezave. Imenovali hrano, ki je podobna naši, se pa v tujem jeziku izgovori drugače (jabolčni zavitek – Apfelstrudel).

S sodelavko v oddelku sva otrokom predstavili preproste recepte in skupaj smo s pomočjo nekaj dodatkov iz obstoječe shrambe oblikovali nove jedi, ki so nastale iz ostankov hrane. S tem smo se izognili zavržkom in otrokom smo približali, kako lahko ustvarijo okusne in privlačne obroke.

Otroci so prinesli predpasnike in lotili smo se dela. Rezanje, strganje, mešanje, trenje, dodajanje in okušanje je na koncu vodilo k uspehu. Recikliranje hrane je postal užitek. Spodbujala sem radovednost, rodila se je ustvarjalnost.

Vsak nov recept je bil kulinarično doživetje.

Slika 2: Priprava bananinih kroglic (lasten vir)

2.1 Uporabljene metode in didaktični pristopi

Dejavnosti so potekale v skupinskih oblikah dela, uporabljene metode pa so bile:

- **Metoda demonstracije:** prikaz postopkov kuhanja (rezanje, mešanje, oblikovanje),
- **Metoda igre:** vključevanje igre vlog (kuhar, pomočnik),
- **Metoda pogovora in razlage:** spoznavanje pomena hrane, pogovor o zavrženi hrani in njenem vplivu na okolje,
- **Senzorična metoda:** vključevanje vseh čutov pri raziskovanju hrane (otip, vonj, okus, izgled) in izdelovanje različnih plakatov za kasnejšo evalvacijo.

Poudarek je bil na razvijanju fine motorike in kognitivnih procesov (sledenje navodilom, iskanje rešitev, risanje receptov, razvijanje številskih in količinskih predstav), oblikovanje socialnih veščin in sodelovanje.

Slika 3: Plakat za evalvacijo in vidno percepcijo (lasten vir)

Slika 4: Sestavine za prekmursko gibanico – v prekmurskem narečju (lasten vir)

2.2 Vpliv na cilje trajnostnega razvoja

Projekt je neposredno povezan s cilji trajnostnega razvoja:

- **odgovorna poraba in proizvodnja:** otroci pridobivajo občutek smiselne uporabe hrane in zmanjševanja odpadkov, skozi dejavnosti pa se srečujejo s kuharskimi veščinami,
- **zdravje in dobro počutje:** spodbujanje zdravega načina prehranjevanja,

- **ukrepanje v zvezi s podnebnimi spremembami:** razumevanje vpliva zavržene hrane na okolje.

2.3 Povezava z okoljem

Dodatno smo projekt povezali z obiskom lokalnih kmetij, kjer so otroci spoznali izvor hrane in pomen lokalne pridelave. Ta stik s proizvajalci hrane je okrepil zavedanje o vrednosti hrane in trudu, ki je potreben za njen nastanek. Hkrati pa smo druženje preživeli na svežem zraku in bili gibalno aktivni.

Slika 4 in 5: Obisk kmetije Ramšak, kmetija z mlečno proizvodnjo (lasten vir)

Zaključek: Projekt *Kuharski mojstri v reciklirani kuhinji* je pokazal, da lahko že v predšolskem obdobju učinkovito spodbujamo trajnostne navade, kot je zmanjševanje zavržene hrane. Otroci so s sodelovanjem pri pripravi obrokov razvijali veščine, samostojnost in pozitiven odnos do hrane. Ključno je bilo, da je bila dejavnost praktična, čutna in otrokom prijazna – s čimer se je povečalo zanimanje za rokovanje z različno hrano in pripravo le-te, želja po okušanju novih jedi, aktivno sodelovanje in končni uspeh. Takšen projekt doseže uspeh takrat, ko je dobro sodelovanje vseh udeleženih, ko se sodelovanje timsko in ko je želja po ustvarjanju nečesa novega obojestranska.

Prednosti projekta so visoka stopnja sodelovanja otrok, izboljšanje prehranskih navad, zmanjšanje količine zavržkov in vpeljava trajnostnega razmišljanja. **Izziv** pa ostaja v širjenju teh pristopov v domače okolje – kako spodbuditi starše za podobno prakso doma.

3 Viri in literatura

- Kuhar, A. in ostali (2021). *Prehranske navade otrok v Sloveniji*. Ljubljana. Inštitut za nutricionistiko.
- Bahovec, D. E. in ostali (1999). Kurikulum za vrtce. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo.
- Cilji trajnostnega razvoja - resources. Dostopno na: https://ekosola.si/wp-content/uploads/2020/11/Cilji-trajnostnega-razvoja-resources.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Sem Nina Mak Lopan, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, zaposlena na Osnovni šoli Vransko-Tabor, OE Vrtec Tabor. Pri svojem delu se nenehno izobražujem in iščem znanje ter informacije, ki jih s

srcem predajam na mlajše generacije vrtčevskega obdobja. Sem glasbenica po duši in veliko svojega časa namenim zboru, v katerega so vključeni otroci vrtca. Nastopamo na različnih prireditvah v okviru vrtca in širše. V prostem času rada kuham in z različnimi dobrotami razvajam svoje domače.

Predstavitev avtorja v angleškem jeziku

I am Nina Mak Lopan graduate preschool teacher employed at Vransko-Tabor Primary School, Tabor Kindergarten Unit. In my work, I continuously pursue education and seek knowledge and information, which I wholeheartedly pass on to the younger generations in the preschool period. I am a musician at heart and devote a lot of my time to the choir, which includes children from the kindergarten. We perform at various events within the kindergarten and the local community. In my free time, I enjoy cooking and delighting my family with a variety of treats.

ODRŽIVI RAZVOJ U UMJETNOSTI POKRETA I PLESA

Vanja Šuško, mag. praesc. educ., odgojitelj savjetnik

Dječji vrtić Sunčana, Zagreb, Hrvatska

Procesi globalizacije doveli su do stvaranja konzumerističkog društva u kojem dolazi do narušavanja harmoničnog odnosa između čovjeka i prirode. Stoga je od osobite važnosti da odgojitelji koji su prva stepenica obrazovanja prepoznaju i prihvate svoju izrazito važnu ulogu u obrazovanju budućih naraštaja kojima je svijest o potrebi održivog razvoja bliska.

U skladu sa suvremenim shvaćanjima odgoja i obrazovanje djece, u ovom radu istaknute su pojedine aktivnosti kao svojevrsno sredstvo postizanja krajnjeg cilja, a koji je stvaranje odgovorne cjelovite osobe koja će doprinijeti održivosti našeg planeta i života na njemu. Pokret i ples specifična su grana umjetnosti koja djetetu omogućava uživljavanje u pojedine uloge te nudi mogućnost iskazivanja emocija, kreativnog izričaja te empatije i kooperativnosti među djecom. Na taj način dolazi do zajedničkih promišljanja i sukonstrukcije znanja poštivajući tuđa prava i potrebe. Učenje pokretom djeci je najprirodnije te upravo zbog uključenosti emocija, djeca stečena znanja pamte duže. Prilikom planiranja i osmišljavanja aktivnosti poštivana je autonomija svakog djeteta. Tijekom aktivnosti poticana je inicijativnost, kreativnost i inovativnost u slobodnom plesno-kreativnom izričaju.

Ključne riječi: emocije, odgojitelj, održivi razvoj, pokret i ples, predškolska djeca

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE ART OF MOVEMENT AND DANCE

Globalization processes have led to the creation of a consumerist society in which the harmonious relationship between man and nature is being disrupted. Therefore, it is of particular importance that preschool teachers, who are the first step in education, recognize and accept their extremely important role in educating future generations who are aware of the need for sustainable development.

In accordance with modern understandings of child education, this paper highlights certain activities as a means of achieving the ultimate goal, which is the creation of a responsible, holistic person who will contribute to the sustainability of our planet and life on it. Movement and dance are specific branches of art that allow children to empathize with individual roles and offer the possibility of expressing emotions, creative expression, empathy and cooperation among children. In this way, joint reflection and co-construction of knowledge occur, respecting the rights and needs of others. Learning through movement is the most natural for children, and precisely because of the involvement of emotions, children remember the acquired knowledge longer. When planning and designing activities, the autonomy of each child was respected. During the activities, initiative, creativity and innovation in free dance and creative expression were encouraged.

Keywords: emotions, movement and dance, , preschool children, preschool teacher, sustainable development

Vanja Šuško je kao plesač suvremenog plesa bila član baletnog ansambla Gradskog kazališta Komedija u Zagrebu (Hrvatska) te je bila voditelj ritmike i plesa u dječjim vrtićima i osnovnim školama. U zvanju je odgojitelja savjetnika u Dječjem vrtiću Sunčana. Radila je u skupinama s programom ranog učenja talijanskog i engleskog jezika. 2025. godine upisala je doktorski studij na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Izvoditelj je izbornog kolegija pod nazivom Istraživanje dječjeg plesnog stvaralaštva na istoimenom studiju. Njen uži interes su plesna, likovna i glazbena umjetnost te strani jezici. Redovito objavljuje znanstvene i stručne radove.

Vanja Šuško, as a contemporary dancer, was a member of the ballet ensemble of the City Theatre Komedija in Zagreb (Croatia) and was a rhythm and dance educator in kindergartens and primary schools. She holds the title of teacher advisor at the Sunčana Kindergarten. She worked in kindergarten groups with an early language learning program in Italian and English. In 2025, she enrolled in doctoral studies at the Faculty of Teacher Education in Zagreb. She teaches an elective course, Research on Children's Dance Creativity, at the Faculty of Teacher Education in Zagreb. Her interests include dance, visual arts, music, and foreign languages. She regularly publishes scientific and professional papers.

KAJ VEM O VODI?

Martina Prezelj, Vrtec Antona Medveda Kamnik

Izvleček:
Mesto Kamnik, kjer je sedež Vrtca Antona Medveda, se je razvilo na robu kotline ob izhodu reke Kamniške Bistrice. Že ob koncu 19. stoletja je bil Kamnik med pomembnejšimi kraji, kamor so radi zahajali ljubitelji narave in planinstva. Pod osrčjem Kamniško-Savinjskih Alp so izviri, ki napajajo Kamniško Bistrico, in glede na ohranjeno visoko kakovost vode so svojevrsten biser tudi v evropskem merilu. Občina Kamnik zadnjih osem let tesno sodeluje z Jamarskim klubom Kamnik, ki izvaja poglobljene raziskave izvirskih voda na območju Kamniško-Savinjskih Alp – spremljajo dinamiko onesnaževanja podzemnih voda, identifikacijo glavnih virov onesnaženja in ocenjujejo količine voda na območju Velikoplaninske planote. V poletnem času 2024 so meritve pokazale močno onesnaženje površinskih voda, odvzetih iz potočkov in pritokov Kamniške Bistrice. Meritve niso zajemale vode iz zajetja Iverje, ki je glavni vir pitne vode za Kamnik. Voda v zajetju Iverje se čisti preko 45 metrskega pasu zemljine, ki omogoča filtracijo. Pa vendar nas onesnaženje pritokov, ki napajajo Kamniško Bistrico, mora skrbeti. V vrtcu smo se zato odločili, da otrokom predstavimo vodo kot vir bogastva, ki nikakor ni samoumeven. V skoraj dva meseca trajajočem projektu smo odkrivali, kaj o vodi otroci že vedo, spoznavali smo lastnosti vode, agregatna stanja, oblike padavin, raziskovali smo, kako voda pride do naših pip in kam potuje odpadna voda. Iskali smo informacije o izvirih, ki napajajo zajetje za našo vodo in razmišljali o varčni rabi vode. Strokovni delavci vrtca bomo z lastnim zgledom in zavzetostjo vzgajali otroke k odgovornemu odnosu in ravnanju z okoljem, Občina Kamnik pa bo v program dela vključila celostno obravnavo zaščite pitne vode na območjih doline Kamniške Bistrice in Velike planine.

Ključne besede:
Dolina Kamniške Bistrice, izviri pitne vode, odgovoren odnos, ravnanje z okoljem, onesnaženje površinskih pritokov, projekt Kaj vem o vodi?

Cilji trajnostnega razvoja:
Cilj 6. Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri.

WHAT DO I KNOW ABOUT WATER?

Abstract:
The medieval town of Kamnik, home to the Anton Medved Kindergarten, developed at the southern end of the Kamniška Bistrica Valley, a glacial valley carved out by the Kamniška Bistrica River. By the end of the 19th century, Kamnik was one of the prominent destinations favoured by nature lovers, hikers and mountaineers. The springs that lie nestled in the Kamnik-Savinja Alps and feed the Kamniška Bistrica River are crystal clear and due to their high water quality remain invaluable also in the wider European context. For the past eight years, the Municipality of Kamnik has been closely cooperating with the Kamnik Caving Club, which conducts in-depth research on the spring waters in the Kamnik-Savinja Alps. They monitor the dynamics of groundwater pollution, work to identify the main sources

of contamination, and assess water quantities across the Velika Planina Plateau which stretches above the Kamniška Bistrica Valley.
In the summer of 2024, measurements showed significant pollution in the tributary surface waters flowing into the Kamniška Bistrica River. These tests did not include water from the Iverje Catchment, which represents the main source of drinking water for Kamnik. There, the water is purified through a 45-meter soil layer which enables natural filtration. Nevertheless, the pollution of tributaries that feed the Kamniška Bistrica River is cause for concern.
Therefore, our kindergarten unit decided to introduce water to children as a valuable resource that should not be taken for granted. As part of the *What Do I Know About Water?* project, which lasted nearly two months, we explored what the children already knew about water, we studied its properties, states of matter, forms of precipitation, and investigated how water reaches our taps and where it flows as wastewater after. We researched various sources for information on the springs that supply our water catchment and reflected on the importance of using water responsibly.
Going forward, the kindergarten will lead by example in educating children to be environmentally aware and think critically about how our behaviour impacts the wider environment. On a municipal level, Kamnik plans to undertake a comprehensive study of drinking water protection across the Kamniška Bistrica Valley and the Velika Planina Plateau.

Keywords: Kamniška Bistrica Valley, natural drinking water springs, environmental awareness, tributary pollution, “What Do I Know About Water?” project

1. Uvod: Vodni viri občine Kamnik

Ljudje so se nekdaj ustalili tam, kjer je bila pitna voda, zato so ob vodnih virih rastle kmetije, vasi in mesta. Mesto Kamnik se je razvilo na robu kotline ob izhodu reke Kamniške Bistrice. Velja za mesto z bogato zgodovino in kulturno dediščino. Občina danes šteje 30.020 prebivalcev (Občina Kamnik, b. d. a). največja poseljenost je v mestu Kamnik, naselju Mekinje in Duplica ter ob Kamniški Bistrici med Stahovico in Kamnikom. V desetletjih razvoja mesta se je na tem področju razvijala industrija, obrt in turizem. Prav turizem je že ob konca 19. stoletja Kamnik postavil na zemljevid pomembnih krajev, kamor radi zahajajo ljudje, ki so ljubitelji planinstva in narave. Danes ni nič drugače. V dolino Kamniške Bistrice, pod osrčje Kamniško-Savinjskih Alp, prihajajo sprehajalci, planinci, lovci, ribiči, … Kot poudarja Barbara Strajnar (2018):

> Dragocena voda izpod Kamniško-Savinjskih Alp prihaja na plan v številnih izvirih. Člani Jamarskega kluba so na širšem območju Kamniško-Savinjskih Alp popisali in analizirali več kot 70 izvirov. Strokovnjaki menijo, da so – glede na ohranjeno visoko kakovost vode – Kamniško-Savinjske Alpe največje tovrstno ohranjeno območje v osrednjem delu Evrope, kar pomeni, da gre za svojevrsten biser v evropskem merilu. Prav zaradi omenjenih dejstev moramo vodne vire, ki jih v Sloveniji zaenkrat še ne primanjkuje, skrbno varovati. Mnogim turistom, ki jih pot zanese v našo zeleno deželo pod Alpami, se zdi neverjetno, da lahko vodo pijejo iz pipe ter celo iz izvirov, ki se nahajajo v naravi. Pitje vode neposredno iz izvirov, strug in potokov je v današnjem času že prava redkost, česar se moramo zavedati in kar /.../ bo tudi v svetu turizma vse večja vrednota. Potencial za razvoj turizma je velik, vendar moramo imeti ob tem v mislih tudi odgovornost do vodnih virov, da jih skrbno varujemo in ohranjamo njihovo kvaliteto.

Prav odgovornost do vodnih virov je tisto, kar Jamarski klub Kamnik nagovarja že dolga desetletja. Z Občino Kamnik sodelujejo že od leta 1985, zadnjih osem let pa je to sodelovanje še bolj intenzivno. Za raziskave kvalitete in količine podzemne vode v dolini Kamniške Bistrice do vodnega zajetja Iverje je Občina je v letu 2024 namenila finančna sredstva. Rezultati v poročilu pa niso bili vzpodbudni. Iz zaključnega poročila *Raziskavah kvalitete in količine podzemne vode v letu 2024* (Jamarski klub Kamnik, b. d. b) izhaja, da so rezultati mikrobioloških meritev levih pritokov reke Kamniške Bistrice (povirja izpod Velike planine) in same reke pred zajetjem Iverje v poletnem času 2024 katastrofalni. V reko Kamniško Bistrico se dolvodno v zgornjem delu izliva približno devet potokov, ki so že pred leti potrjevali močno fekalno onesnaženje in v letu 2024 so bakterije *Escherichia coli*, koliformne bakterije in enterokoke zaznali v vseh izlivih potokov; vse analize potrjujejo trditev, da so vir fekalnega onesnaženja potokov (z izjemo potoka Potok) greznične odpadne vode na planinah Velikoplaninske planote in doline Kamniške Bistrice (Jamarski klub Kamnik, b. d. b). Kot navajajo, se čiščenje greznic in odvoz fekalij na Veliki planini sicer izvaja, vendar zajame le simbolično količino, saj je številka nekaj sto ton v primerjavi z 250.000 obiskovalci v istem obdobju manj kot simbolična (Jamarski klub Kamnik, b. d. a). Drenaža pred vodnim zajetjem Iverje je v slabem stanju in je ponekod »razprta in zasuta s prodom, na drugem delu pa se je posedla in ne opravlja več svoje funkcije« (Jamarski klub Kamnik, b. d. c).

Glavno vodovodno zajetje Iverje napaja skoraj 20.000 uporabnikov v občinah Kamnik in Komenda. Na tem mestu je razumljiva skrb, kakšna voda priteče iz naših pip oziroma kakšno vodo pijemo. Omenjeno poročilo Jamarskega kluba Kamnik je naletelo na velik odziv javnosti, s čimer je bila izražena skrb za pitno vodo. Na 15. seji Občinskega sveta Občine Kamnik (Občina Kamnik, b. d. b) so obravnavali tudi *Poročilo o stanju površinskih, podzemnih in pitnih voda*. Na občinski upravi Kamnik poudarjajo, da pitnih voda ni mogoče enačiti s površinsko vodo, ki jo vzorči Jamarski klub Kamnik. Predstavnik Nacionalnega laboratorija za okolje in hrano Andrej Obronek je na dotični seji OS Občine Kamnik podal svoje mnenje: »V Sloveniji skorajda ni površinskih voda, ki bi ustrezale strožjim kriterijem za pitno vodo. Vode niso sterilne. V zadnjih letih se je kakovost vode na pipi izboljšala prav zaradi dezinfekcije, ki se izvaja« (Občina Kamnik, b. d. b). Tu se poraja vprašanje, ali je dezinfekcija vode res edina možna rešitev teh izzivov. Onesnaženi potoki se izlivajo v Kamniško Bistrico, ki napaja glavno vodno zajetje Iverje. Kot je na seji dejal predstavnik Jamarskega kluba Vido Kregar: »Jamarji merimo po kriterijih za pitno vodo, saj iščemo pitno vodo. Sicer pa se vse, kar priteče v Kamniško Bistrico, bolj ali manj razredčeno pojavi v Iverju.« Vzorčenje površinske vode je jasen pokazatelj onesnaženosti in dezinfekcija vode je torej popravek, da voda zadostuje kriterijem in je zdravstveno ustrezna.

Ob teh ugotovitvah je ozaveščanje o zdravi pitni vodi ključnega pomena. Dušan Krnel navaja, da prepričanja nekaterih, da je za spoznavanje narave dovolj le spontano gibanje v naravnem okolju in igranje z različnimi snovmi in predmeti, učenje naravoslovja preveč poenostavlja. Temelje kasnejšemu naravoslovju v šoli naj bi zagotovilo prav zgodnje naravoslovje v vrtcu, cilj tega procesa pa naj bi bil naravoslovno pismen posameznik, ki bi bil opremljen s temeljnimi pojmi ter sposobnostmi za reševanje problemov in odkrivanje narave na logičen in znanstven način (Krnel idr., 2001).

Kot še dodaja, »naravoslovna pismenost ni pomembna le zaradi sposobnosti razumevanja in odločanja o problemih sodobne družbe ter problemov okolja, ki so vse resnejši, temveč tudi zato, ker je naravoslovje del naše kulture« (Krnel idr., 2001). Ob tem poudarja, da naj bi spoznavanje naravnega in grajenega okolja »poleg naravoslovne pismenosti razvijalo tudi okoljsko pismenost. Neposreden stik z okoljem omogoča zavedanje vrednosti in ranljivosti okolja, razvija občutek za lepo in vredno v okolju,

spoštovanje in občudovanje ter željo po ohranjanju. Poleg znanj o okolju naj bi otroci postopno razvijali zavedanje o prepletenosti odnosov v okolju, posledicah človeških posegov v naravno okolje ter odgovornost do vseh živih bitij in do skupne prihodnosti« (Krnel idr., 2001).

2. Spoznavanje vode kot vira bogastva

Ob razvoju okoljske pismenosti se razvijajo tudi stališča in vrednote. Prav zato smo se odločili, da bomo otrokom predstavili vodo kot vir bogastva, ki nikakor ni samoumeven.

S tehniko *nevihta idej* smo otroke vzpodbudili k razmišljanju – kaj veš o vodi? Odgovori so bili zelo skopi: lahko plavaš v vodi, pa morski pes lahko plava, pa delfin, kit … Z vodo si umivaš roke, zobe, vodo piješ, z vodo se tuširaš, voda je v bazenu, v njej se kopamo, z vodo lahko zalivaš rože … Dogovorili smo se, da razmišljajo o tem, zakaj doma uporabljamo vodo. Naslednji dan smo naredili posnetek v obliki intervjuja. Odgovorov je bilo veliko več:

- »Za pse, da jo pijejo, za tuširanje, za pitje, za pomivalni stroj, za pomočiti čopič, da lahko barvaš, za roke,
- da jo pijemo, da spustimo vodo v WC, se tuširamo, da si glavo umivamo, da zalivamo rože,
- za kopanje, da zobe umiješ, da umiješ lase pa šampon daš dol,
- da nismo žejni, da se umiješ in okopaš,
- da lahko pijemo, pa roke umivamo, pa kopamo da lohk operem lase, umijem lička,
- za roke umit, da si umiješ lase, da se tuširaš, pa da umivaš krožnike, pa da lahko piješ vodo v kuhinji, da umivaš sadje, pa z vodo očistiš umazane igrače in perilo od Barbik se opere, pa da blatne čevlje umiješ, pa da umiješ jagode in kaj lahko skuhaš v vodi,
- lahko jo pijemo, lahko spucamo bundo pa radio, igračke pa tud kuhno,
- da želva plava, mamica daje vodo na želvo, za rožico, kupiti v trgovini vodo.«

Tematiko smo nadgradili s spoznavanjem lastnosti vode, agregatnimi stanji in oblikami padavin. Pri vsem tem smo v ospredje postavili doživljanje otroka in jim čim bolj poskušali približati nova spoznanja preko igre in njihove lastne aktivnosti. Velik doprinos k novim spoznanjem so bile tudi aktivnosti v naravi.

Lastnosti vode: določanje okusa, barve, vonja, kopanje dojenčkov, čiščenje kuhinjskega kotička, pretakanje vode, plavajoči krožniki in čarobni bomboni, vodni poligon, slikanje mokro v mokro, otroci si sami postrežejo vodo za dnevni napitek … Dejavnosti smo povezovali tudi z drugimi kurikularnimi področji.

Plavajoči krožniki

Umivanje dojenčkov

Vodni poligon

Kotiček z vodo

Oblike padavin: spoznali smo vodni krog, gibalno ponazarjali gibanje vodnih kapljic v oblaku, spoznali, pod kakšnimi pogoji nastanejo v oblaku snežinke, z gibanjem ponazarjali, kako se kristali združujejo, in oblikovali snežinke iz ozkih trakov papirja. Ogledali smo si posnetek, kako nastane toča, in z gibanjem ponazarjali nastanek toče v oblaku. To, s kakšno silo pade toča na zemljo, smo simulirali s padcem teniške žoge na hrbet otrok z različnih višin. Vse tri oblike padavin so najstarejši otroci risali v svoj zvezek za grafomotorične vaje. V času dežnih padavin smo vodne kapljice iskali na vejah grmov in manjših dreves, ograjah … In z zanimanjem opazovali luže in odtekanje vode v zbirne jaške. Igrali smo se igri *Dežek, toča, grom* in *Sonce – dež*, sprostitveno igro *Dežek*, naučili smo se otroški ljudski ples *Ob bistrem potoku je mlin*, risali smo vremenske simbole oziroma znake za označitev vremena. Za utrjevanje spoznanj smo si ogledali poučne dokumentarne prispevke o padavinah in se igrali didaktično igro *Vodna kapljica potuje*.

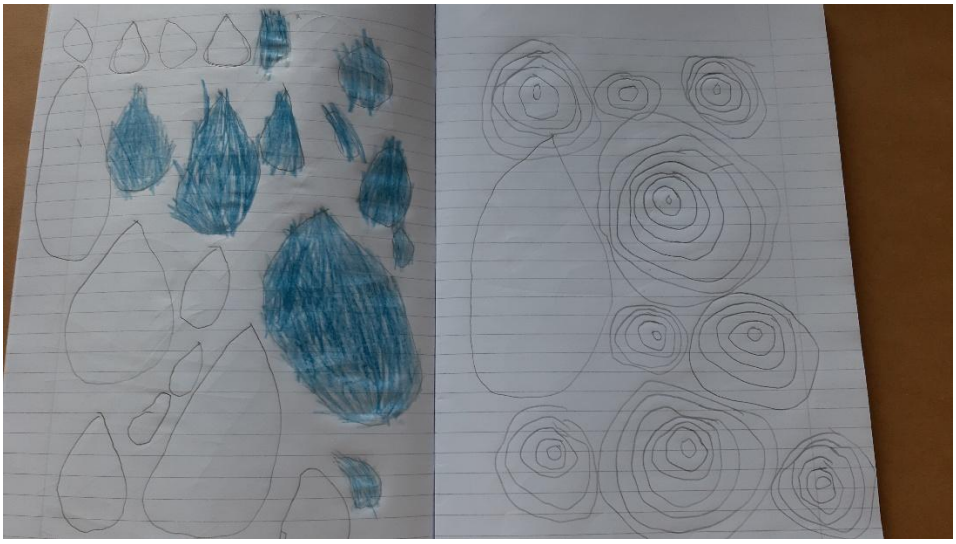
Sprostitvena igra: *Dežek, toča, grom*

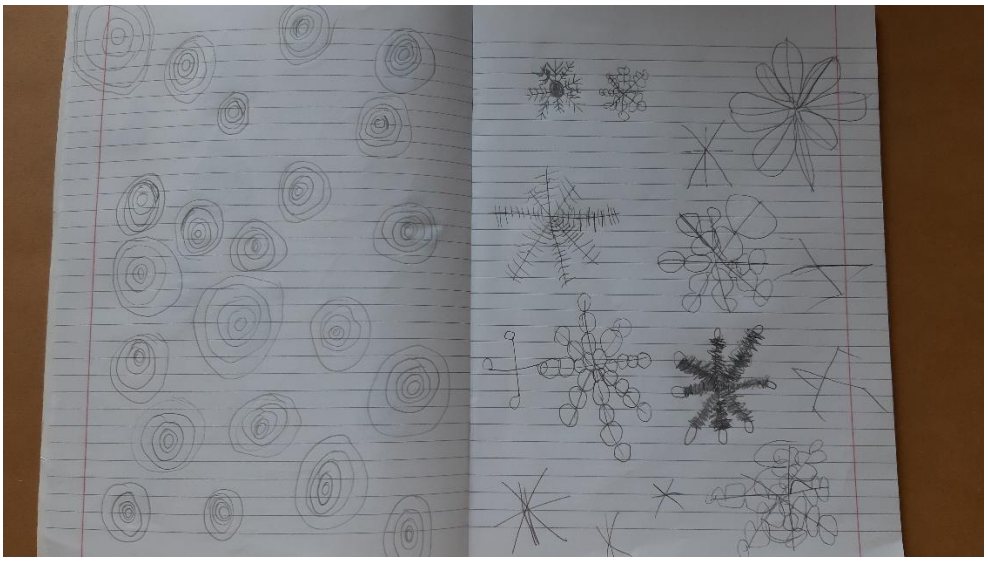

Vremenski znaki

Didaktična igra: Vodna kapljica potuje

Grafomotorične vaje: oblike padavin

Raziskovanje vodnih kapljic

Odtekanje vode

Agregatna stanja: v vrtčevski kuhinji smo izpeljali simulacijo dvigovanja vodne pare in nastanek padavin, v manjše lončke so otroci dali majhne figure, dolili vodo in jih na zunanji polici pustili na nizki temperaturi in zamrzovanju, nato pa z zanimanjem čez dva dni opazovali zaledenelo obliko in spremljali proces taljenja.

Eksperiment: taljenje ledu

Eksperiment: vodna para

Vse to raziskovanje nas je pripeljalo do vprašanja – kako voda pride do naših pip? Ogledali smo si posnetke izvira Kamniške Bistrice, predstavitve Kraljevega izvira, slike vodnega zajetja Iverje, kjer je zajetje za našo pitno vodo, opazovali smo reko iz dveh mostov v bližini našega vrtca, risali izvire na liste velikega formata, izrezovali s škarjami, z gibanjem ponazarjali tok reke, z vrvico oblikovali tok reke ... Z vzpetine v mestu smo opazovali gore, pod katerimi so izviri naše reke.

Pogled na Kamniško-Savinjske Alpe

Risanje izvirov

Tok reke: ponazarjanje z vrvico

Tok reke: izrezovanje s škarjami

Pa vendar ta čista voda ni nekaj samoumevnega, zato smo si ogledali slike rek v Indiji. Razmišljali smo o varčni rabi naše vode ter ugotovili, kako lahko v vrtcu varčujemo z vodo. Da ne pozabimo na to, smo narisali, pobarvali in izrezali kapljice, ki krasijo našo umivalnico.

Risanje vodnih kapljic

Vodne kapljice v umivalnici

Otroci so ugotovili, da voda, ki jo uporabljamo v umivalnici, tudi nekam odteče – pogledali smo si odtoke, cevi v kleti ... Kam potuje odpadna voda, smo ugotovili v posnetku predstavitve CČN Domžale Kamnik ter v poučnem prispevku Javnega komunalnega podjetja Grosuplje *Kapljica in listek raziskujeta – Kako deluje čistilna naprava.*

Predvidene aktivnosti ob zaključku projekta:

Čistilna akcija obrežja Kamniške Bistrice – aktivnost smo izpeljali ob obrežju reke v Keršmančevem parku.

Čistilna akcija

Ogled izvirov v Kamniški Bistrici v sodelovanju z Jamarskim klubom in predstavitvijo izobraževalno-pohodniške poti – *Mala izvirska pot v dolini Kamniške Bistrice* , ki so jo pripravili v sodelovanju z Občino Kamnik. Pot povezuje pet izvirov z zelo kakovostno pitno vodo v zgornjem delu doline Kamniške Bistrice, ki izvirajo iz visokogorja Kamniško Savinjskih Alp.

Cilji projekta:

Otrok:

- pripoveduje, kar že ve o vodi in za kaj se ta uporablja,
- raziskuje lastnosti vode in plovnost,
- ob igri z vodo utrjuje nova spoznanja,
- spozna kroženje vode v naravi,
- opazuje oblake in o njih pripoveduje,
- razmišlja o vzrokih in posledicah,
- riše simbole za označitev vremena,
- opazuje vreme in o njem pripoveduje,

- poimenuje vrste padavin in pozna pogoje za njihov nastanek,
- z gibanjem ponazarja nova spoznanja o padavinah,
- razvija predstavljivost,
- primerja količine,
- v knjigah išče informacije o vodi,
- usvaja nove izraze,
- razvija zavedanje o vodi kot dobrini,
- je kritični opazovalec narave,
- potovanje reke ponazarja s črto, ustvarjalnim gibanjem, z vrvico,
- s škarjami sledi črti,
- se igra družabno igro s pravili,
- se seznani s potjo odpadne vode.

Didaktične metode:

- razlaga,
- razgovor,
- opazovanje,
- raziskovalno učenje,
- izkustveno učenje,
- eksperimentalno delo.

3. Zaključek: Ozaveščanje o varovanju pitne vode

Otroci so z raznolikimi dejavnostmi pridobili veliko novih spoznanj, z neposrednim stikom z vodo in vodnimi izviri pa smo jim omogočili vpogled v veliko vrednoto, ki jo moramo ohranjati za nas in prihodnje generacije. Prav ozaveščanje mladih o varovanju pitne vode je v današnjem času še kako pomembno.

Občina Kamnik (b. d. c) je na svoji spletni strani objavila članek *Pitna voda v Kamniku ostaja vrhunske kakovosti*, ki vključuje tudi ključne ukrepe za zaščito pitne vode:

> Občina Kamnik aktivno izvaja ukrepe za ohranjanje kakovosti pitne vode, med katerimi so:
> Organiziran odvoz grezničnih gošč: Na Veliki planini in v dolini Kamniške Bistrice od leta 2022 poteka sistematično praznjenje greznic, kjer odvajanje odpadnih voda ni urejeno. Občina krije stroške praznjenja in čiščenja, kar pripomore k zmanjšanju obremenitev okolja.
> Investicije v infrastrukturo: Leta 2024 je bil obnovljen del vodovodnega omrežja Iverje–Kamnik, poškodovanega v poplavah, za prihodnja leta pa je načrtovana rekonstrukcija vodovoda Iverje–Spodnje Stranje, s katero bo občina kandidirala za nepovratna evropska sredstva.
> Ozaveščanje in trajnostni projekti: V sklopu projekta Mreža vodnih poti v Kamniško-Savinjskih Alpah organiziramo festivale pitne vode in druge aktivnosti za ozaveščanje prebivalcev in obiskovalcev o pomenu varovanja okolja.
> Pogled v prihodnost: Del programa dela Občinskega sveta za leto 2025 vključuje celostno obravnavo zaščite pitne vode na območjih doline Kamniške Bistrice in Velike planine. Občina načrtuje ukrepe za ureditev odvajanja odpadnih voda, izboljšanje mirujočega prometa in dodatno zaščito vodnih virov.

Občina Kamnik bo tudi v prihodnje tesno sodelovala z Jamarskim klubom Kamnik ter skupaj z njimi spremljala stanje površinskih in podzemnih voda. Naša zaveza je jasna: ohraniti kakovost pitne vode za sedanje in prihodnje generacije.

Župan občine Kamnik Matej Slapar se zaveda, da bo treba urediti sistem odvajanja odpadnih voda v dolini Kamniške Bistrice, a v danem trenutku to še ni mogoče, saj to onemogoča zakonodaja, ki takšnih posegov v vodovarstvenem pasu zaenkrat še ne dovoljuje (Občina Kamnik, b. d. b). Treba pa bo tudi razmišljati v smeri večjega nadzora in sledenja grezničnim odpadnim vodam na planinah Velikoplaninske planote. Na nas, strokovnih delavcih vrtca, pa je, da z lastnim zgledom in zavzetostjo vzgajamo otroke k odgovornemu odnosu in ravnanju z okoljem.

Želja vseh nas pa ostaja jasna – ker čista pitna voda ni nekaj samoumevnega, je na nas, da nam je mar za to, kakšno vodo pijemo.

Izvir Kamniške Bistrice Foto: Rajko Slapnik

4. Viri in literatura

Jamarski klub Kamnik (b. d. a). *Javni komentar na vprašanje, zastavljeno 31.1.2025 na naši Facebook strani.* https://jamarji-jkkamnik.si/2025/02/01/javni-komentar-na-vprasanje-zastavljeno-31-1-2025-na-nasi-facebook-strani/

Jamarski klub Kamnik (b. d. b). *Zaključno poročilo Raziskave kvalitete in količine podzemne vode v letu 2024.* https://jamarji-jkkamnik.si/2025/01/17/zakljucnoporocilo-kvalitete-in-kolicine-podzemne-vode-v-letu-2024/

Jamarski klub Kamnik (b. d. c). *Zelo zaskrbljujoče stanje kamniške bistrice pred zajetjem Iverje v avgustu 2024.* https://jamarji-jkkamnik.si/2025/01/17/zelo-zaskrbljujoce-stanje-kamniske-bistrice-pred-zajetjem-iverje-v-avgustu-2024/

Krnel, D., Marjanovič Umek, L., Kroflič, R., Videmšek, M., Kovač, M., Kranjc, S., Saksida, I., Denac, O., Zupančič, T. In Japelj Pavešić, B. (2001). Otrok v vrtcu: *priročnik h Kurikulu za vrtce*. Založba Obzorja.

Občina Kamnik (b. d. a). *Predstavitev občine.* https://www.kamnik.si/objava/1047591

Občina Kamnik (b. d. b). *15. redna seja.* https://www.kamnik.si/objava/1050594

Občina Kamnik (b. d. c). *Pitna voda v Kamniku ostaja vrhunske kakovosti.* https://www.kamnik.si/objava/1047591

Strajnar, B. (2018). O bistri vodi izpod planin. *Brošura o rezultatih projekta* »*Vodne zgodbe Kamniško-Savinjskih Alp. LAS Srce Slovenije.*

Predstavitev avtorice:
Martina Prezelj (1966) je po zaključenem izobraževanju na pedagoški fakulteti pridobila naziv diplomirani vzgojitelj predšolskih otrok, v Vrtcu Antona Medveda pa je zaposlena že 36 let. Dolga leta že vodi oddelek enote Marjetica, v katerega so vključeni otroci, stari od 3 do 6 let, svoj sedež pa ima v stanovanjskem bloku v Kamniku.

Biographical note:
Martina Prezelj (1966) holds a B.A. in Preschool Education from the University of Ljubljana (Faculty of Education). She has been working at the Anton Medved Kindergarted for the past 36 years, for a good portion of that time leading the Marjetica kindergarten unit which is located in a residential tower block and includes children aged 3 to 6.

LOKALNO, TRAJNOSTNO IN BREZ ODPADKOV: "RAZISKOVALCI OKUSOV"

Sabina Bajc, Osnovna šola Leskovec pri Krškem, enota Vrtec

Izvleček: Projekt trajnostne prehrane v vrtcu je otrokom omogočil razvoj ekoloških, socialnih in ustvarjalnih veščin. Skozi praktične dejavnosti so spoznavali pomen odgovorne rabe hrane, zmanjševanja odpadkov in spoštovanja narave. S poudarkom na sodelovanju in raziskovanju so se otroci naučili različnih kuharskih postopkov, kot so priprava obrokov iz ostankov hrane, izdelava pogač za ptice in priprava ekoloških jedi. Ob tem so razvijali finomotorične sposobnosti, bogatili besedni zaklad, spodbujali senzorično raziskovanje in gradili pozitiven odnos do hrane.

Cilj projekta je bil spodbujanje trajnostnega ravnanja s hrano, spoznavanje pomena okoljske odgovornosti in razvoj socialnih veščin. Dejavnosti so otrokom omogočile, da so postali bolj samozavestni, samostojni in pripravljeni sprejemati odgovornost za svoje odločitve. Projekt je pomembno vplival na njihov odnos do hrane, okolja in sobivanja z drugimi.

Zaključek projekta je pokazal, da so otroci skozi izkušnje razvili trajnostne navade, ki jih bodo nosili v prihodnost. S takimi pristopi gradimo temelje za odgovorne in okoljsko ozaveščene posameznike.

Ključne besede: predšolski otroci, priprava hrane, socialne veščine, trajnostni razvoj, zmanjševanje odpadkov

Cilja trajnostnega razvoja:

- Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje.
- Zagotoviti trajnostne načine porabe.

LOCAL, SUSTAINABLE, AND ZERO-WASTE: "TASTE EXPLORERS"

Abstract: The Sustainable Kindergarten Nutrition Project enabled children to develop ecological, social, and creative skills. Hands-on activities taught them the importance of responsible food use, waste reduction, and respect for nature. Emphasising teamwork and researching, the children learned various cooking techniques, such as preparing meals from food leftovers, making birdseed cakes, and creating eco-friendly dishes. In doing so, they developed fine motor skills, enriched their vocabulary, engaged in sensory exploration, and built a positive attitude toward food.

The project aimed to promote sustainable food practices, raise awareness of environmental responsibility, and foster social skills. The activities empowered children to become more confident, independent, and willing to take responsibility for their choices. The project significantly influenced their attitude toward food, the environment, and coexistence with others.

The project showed that children, through experience, developed sustainable habits they will carry into the future. With such approaches, we built the foundation for responsible and environmentally conscious individuals.

Keywords: food preparation, preschool children, social skills, sustainable development, waste reduction

Uvod: Zdravo in trajnostno prehranjevanje lahko otrokom približamo na prijazen in nevsiljiv način, ki spodbuja radovednost, veselje do raziskovanja hrane in ustvarja temelje za odgovoren odnos do okolja. Danes se vse bolj zavedamo pomena trajnostne prehrane, ki je ključna ne le za zdravje posameznika, temveč tudi za varovanje našega planeta. V našem vrtcu opažamo, da otroci vse redkeje posegajo po raznoliki hrani, saj niso navajeni določenih okusov in tekstur, zato pogosto zavračajo nepoznana živila. Glavni izziv, ki smo ga zaznali, je pomanjkanje odprtosti otrok do raznovrstne prehrane, kar dolgoročno vpliva na oblikovanje njihovih prehranskih navad. Otrok lažje uživa živila, ki so mu znana in s katerimi se je že srečal, težje pa sprejema nove okuse. Namen naše dejavnosti je bil spodbuditi otroke k okušanju različnih vrst hrane in jih ozaveščati o odgovornem ravnanju s hrano ter pomenu zmanjševanja živilskih odpadkov. Želeli smo prikazati, kako lahko z vključevanjem otrok v pripravo obrokov in ustvarjalno uporabo ostankov hrane, razvijamo spoštljiv odnos do hrane in hkrati podpiramo trajnostne cilje. Pri pripravi dejavnosti smo izhajali iz zavedanja, da vsak posameznik, tudi otrok, s svojim odnosom do hrane vpliva na okolje. Projektno delo omogoča vzgojiteljem, da načrtno in ciljno usmerimo aktivnosti, ki spodbujajo otrokovo radovednost in ustvarjalnost. Otroci v naših aktivnostih pridobivajo različne spretnosti: razvijajo ročne spretnosti, izboljšujejo koordinacijo in fino motoriko, spodbujajo svojo samostojnost ter inovativnost pri pripravi hrane. Z aktivnim sodelovanjem pri kuharskih postopkih in raziskovanju hrane postanejo bolj motivirani, samostojni in odgovorni. Ob tem se krepijo tudi njihove socialne in čustvene veščine, saj sodelujejo v skupinskih aktivnostih, se učijo deliti in sodelovati z vrstniki.

Predstavila bom konkretne dejavnosti, ki so otroke na igriv način povezale z idejo trajnostne prehrane in jih hkrati motivirale za okušanje novih živil.

Pristopi k razvoju trajnostnih prehranjevalnih navad pri otrocih

V predšolskem obdobju imajo otroci že oblikovana določena nagnjenja do hrane, vendar imajo starši še vedno velik vpliv na njihove prehranske izbire. To obdobje je zato priložnost, da otrokom predstavimo nove vrste hrane. Otroci so bolj pripravljeni poskusiti novo hrano, če to storijo tudi starši in če jim jo ti sami ponudijo. Usmerjanje prehranjevalnih navad otrok je občutljivo delo, ki zahteva spodbujanje k izbiri zdrave hrane na nevsiljiv način. Pomembno je, da otroka usmerjamo k uravnoteženemu prehranjevanju (Gavin, 2007).

Tudi v našem zavodu stremimo k uresničevanju ciljev za trajnostni razvoj in ciljem trajnostnega prehranjevanja in zmanjševanju količine odpadkov, kot so zapisani v Smernicah za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih (Jakelj, 2024):

- s kratkimi transportnimi potmi omogočamo pripravo obrokov z višjo hranilno vrednostjo;
- izobražujemo in ozaveščamo o pomenu uravnotežene prehrane in prednostih uživanja polnovrednih živil;
- sprejemamo različne ukrepe za zmanjšanje izgub hrane in zmanjševanje količine zavržene in odpadne hrane, spodbujamo k racionalni porabi, ponovni uporabi in recikliranju;
- vključujemo otroke v trajnostne pobude, s katerimi razvijamo in vzgajamo spoštovanje do okolja.

Pri načrtovanju in izvedbi kulinaričnih delavnic smo izhajali iz ciljev in področij, opredeljenih v Kurikulumu za vrtce (1999). Z dejavnostmi smo pri otrocih razvijali fino motoriko (gibanje), bogatili besedni zaklad in sposobnost opisovanja (jezik), spodbujali ustvarjalnost (umetnost), krepili socialne veščine in odgovornost (družba), spoznavali naravne procese in pomen varovanja narave (narava) ter preko merjenja in štetja razvijali osnovne matematične predstave (matematika). Te aktivnosti smo izvajali v naši skupini otrok, starih od 3 do 6 let. Skrbno smo prilagodili naloge, da bi vsak otrok lahko aktivno sodeloval in se ob tem učil skozi izkušnje. Skozi igro, raziskovanje in neposredno vključevanje v dejavnosti smo skupaj z otroki uresničevali naslednje cilje, povezane s trajnostnim razvojem:

- ozaveščanje otrok o pomenu trajnostnega razvoja (odgovornega odnosa do hrane in zmanjševanje količine zavržene hrane),
- spodbujanje zdravega prehranjevanja,
- razvijanje senzoričnega raziskovanja hrane in pozitivnega odnosa do različnih okusov,
- prepoznavanje različnih okusov in teksture živil,
- vključevanje otrok v praktične dejavnosti (kuharskih postopkov), ki jih spodbujajo k samostojnosti in ustvarjalnosti pri pripravi obrokov,
- otroci spoznajo pomen ponovne uporabe hrane in zmanjševanja odpadkov,
- otroci razumejo povezavo med hrano, okoljem in skrbjo za živali.

Praktične dejavnosti za trajnostno prehrano: Z zmanjševanjem odpadkov skozi kuharske izzive

Sledi nekaj primerov dejavnosti, s katerimi smo otroke na njim zanimiv način vključili v načela trajnostnega prehranjevanja.

1 Bučna juha

Dejavnost smo začeli z raziskovanjem velike buče, ki sem jo prinesla v igralnico. Otroci so opazovali njeno barvo, obliko, težo in vonj. Skupaj smo razmišljali, kaj bi lahko naredili z njo, saj nismo želeli, da bi propadla. Po pogovoru smo se odločili, da bomo iz nje pripravili bučno juho. Med pripravo so otroci poimenovali kuhinjske pripomočke (nož, deska, lonec, žlica, palični mešalnik) in sestavine (buča, sol, voda). Pogovorili smo se o pomenu trajnostnega ravnanja, saj bi buča brez pravočasne uporabe začela gniti in bi jo morali zavreči. Otroci so skozi aktivno sodelovanje spoznavali, kako pomembno je zmanjševanje odpadkov in spoštovanje hrane. Ob spremljanju sprememb med kuhanjem smo raziskovali, kako toplota vpliva na sestavine. Na koncu so otroci s ponosom okušali juho, ki so jo sami pripravili. Spoznali so, kako lahko s skupnim delom prispevamo k zmanjšanju zavržene hrane.

2 Priprava skute

Po zajtrku je ostalo nekaj mleka. Z otroki smo se pogovarjali o tem, kaj vse lahko pripravimo iz mleka. Našteli so sir, jogurt, palačinke in skuto. Skupaj smo zbrali preostalo mleko in povabili kuharico, da nam je pokazala postopek priprave skute. Otroci so z zanimanjem opazovali, kako se mleko med segrevanjem in dodajanjem kisa spreminja. Postopek prelivanja skozi cedilo je izvedla kuharica, saj smo s tem zagotovili varnost. Ko je bila skuta pripravljena, so otroci sami razdelili skuto v posodice in jo obogatili z domačim medom. Tako so spoznali, kako lahko preprosta živila s trajnostnim ravnanjem spremenimo v zdrav in okusen obrok.

3 Kakijeva krema in kakijev puding

Družina enega izmed otrok nam je podarila zabojček kakijev. Sprva so otroci zadržano opazovali sadje, nato pa smo skupaj razpravljali o tem, kaj vse lahko pripravimo iz njih. Po različnih predlogih so se odločili za kakijevo kremo in puding. Otroci so najprej oprali in olupili sadeže ter jih z mešalnikom spremenili v gladko kremo. Del kreme smo obogatili z grenkim kakavom in s tem ustvarili različne okuse. Puding so otroci razdelili v kozarčke in postavili v hladilnik. Ob koncu dejavnosti so poskusili kremo, se veselili svojega dela in spoznali bogat okus naravno sladkega sadja. Po kosilu so se posladkali še s kakijevim pudingom.

4 Sadna solata

Ker smo prejeli še nekaj svežih kakijev in obenem tudi sadje, ki je bilo namenjeno za sadno malico, smo se odločili, da si skupaj pripravimo sadno solato. Otroci so si najprej ogledali različne vrste sadja, ga poimenovali in opisali njegove značilnosti. Pogovarjali smo se o tem, zakaj je pomembno, da sadja ne zavržemo, temveč ga porabimo. Za sadno solato smo uporabili sveža jabolka, mandarine, kakije in za popestritev še nekaj rozin. Otroci so oprali sadje, ga olupili, narezali in dali v veliko skledo ter vse skupaj

previdno premešali. Ko je bila sadna solata pripravljena, so si otroci sami postregli in nadevali sadje v posodice. Tako so si pripravili zdravo, svežo in pisano sadno malico.

5 Sušenje jabolčnih krhljev

Ostalo nam je več jabolk, zato smo se odločili, da jih posušimo v sušilniku za sadje. Otroci so ob pomoči odraslih olupili jabolka in jih razrezali na krhlje, pri čemer so razvijali fino motoriko. Sušenje so z zanimanjem spremljali. Opazovali so, kako se sveža jabolka spreminjajo v suho sadje. Ko so bili krhlji suhi, so jih poskusili in ugotovili, da imajo drugačen okus in teksturo. S tem so se otroci učili o trajnostnem ravnanju s hrano, shranjevanju in zmanjševanju odpadkov.

6 Jabolčni kompot

Da bi porabili jabolka, preden bi se pokvarila, smo se dogovorili, da skuhamo kompot. Otroci so jabolka olupili, narezali na krhlje in jih skupaj z vodo, sladkorjem in cimetom dali v lonec. Med kuhanjem so opazovali spremembe, vonjali cimet, ki je odišavil igralnico in se veselili okušanja. Po kosilu so se sladkali s kompotom in bili ponosni na svoje delo.

7 Bananin frape

Za malico smo dobili zrele banane, ki so bile popoln dodatek za zdrav napitek. Ker je pri zajtrku ostalo mleko, smo se odločili, da pripravimo bananin frape. Otroci so olupili banane, jih narezali na manjše koščke in jih dali v mešalnik. Dolili so mleko, vklopili smo mešalnik in po nekaj trenutkih je bil okusen bananin frape pripravljen. Otroci so navdušeno sodelovali pri pripravi napitka. Vsak je imel možnost narediti korak v postopku. Na koncu smo skupaj uživali v svežem in hranljivem napitku.

8 Pomarančni sok

Ker otroci niso bili preveč navdušeni nad pomarančami, smo se odločili, da iz njih pripravimo svež pomarančni sok. Otroci so olupili pomaranče, jih razdelili na krhlje, nato pa previdno prestavljali v sokovnik. Ob vsakem koraku so otroci aktivno sodelovali. Spremljali so postopek priprave, iztisnili sok in opazovali, kako iz pomaranč nastane osvežujoč napitek. Na koncu so se vsi posladkali z vitaminskimi kapljicami, ki so jih pridobili z lastnim delom.

9 Sadne torte

V našem vrtcu prejemamo za malico različne vrste sadja. Ker imajo otroci različne okuse, smo se odločile, da jim ga ponudimo na način, da bi jih spodbudile k okušanju. Tako smo se strokovne delavke odločile, da ob praznovanju rojstnega dne pripravimo posebno "sadno torto". Ta torta ni običajna, ampak je sestavljena iz različnih vrst svežega sadja, ki ga zložimo v obliko, da bi bila otrokom bolj privlačna. Ob praznovanju imajo otroci tako priložnost okusiti sveže sadje v novi, zabavni obliki, kar je povečalo njihov interes za okušanje zdrave hrane.

10 Skrb za živali

Pri pripravi jedi smo poskrbeli za skrbno ravnanje z odpadki. Ostanke hrane, kot so lupine sadja, smo uporabili za dobrobit živali. Otroci so pripravili pogače za ptice iz pomarančnih olupkov. Obesili so jih

na drevesa. S tem so razvijali socialne veščine, odgovoren odnos do hrane in narave ter spoznavali trajnostni pristop in recikliranje.

Otroci so ob vsaki dejavnosti:

- bogatili besedni zaklad in razvijali opisne sposobnosti (poimenovanje pripomočkov in sestavin),
- razvijali fino motoriko (pri rezanju),
- spodbujali senzorično raziskovanje (tipali, vonjali, opazovali spremembe pri kuhanju, okušali),
- krepili samostojnost in samozavest (samostojno dodajali sestavine, mešali),
- gradili pozitiven odnos do hrane in spoznavali nove okuse,
- ozaveščali odgovoren odnos do okolja (trajnostno ravnanje s hrano).

Zaključek: Majhni koraki za veliko prihodnost

S projektom trajnostne prehrane smo otrokom približali pomen spoštovanja hrane, uporabe lokalnih sestavin in zmanjševanja odpadkov. Otroci so skozi izkustveno učenje razvijali pozitiven odnos do različnih vrst hrane, spoznavali načine uporabe viška živil ter se hkrati učili sodelovanja in skrbi za skupno dobro.

Med ključnimi prednostmi projekta izpostavljamo aktivno vključevanje otrok v proces odločanja in ustvarjanja, kar je pomembno prispevalo k razvoju njihovih socialnih, kognitivnih in motoričnih sposobnosti. Izkušnje so pokazale, da so otroci zelo odzivni na praktične in vizualne pristope k učenju ter da trajnostne navade lahko uspešno vnašamo v vsakdanje življenje že v najzgodnejšem obdobju.

Med pomanjkljivostmi projekta ugotavljamo pomanjkanje časa za izvedbo vseh načrtovanih aktivnosti ter omejene prostorske in materialne pogoje v igralnici za pripravo hrane. Kljub tem omejitvam smo z ustreznim načrtovanjem uspeli otrokom ponuditi bogate izkušnje. Odprto ostaja vprašanje, kako trajnostne prakse dolgoročno utrditi tudi v vsakdanjem življenju otrok zunaj vrtca in kako spremljati vpliv teh dejavnosti na njihove prehranjevalne navade skozi čas.

V prihodnje bi projekt lahko nadgradili z večjo vključenostjo staršev, starih staršev in lokalne skupnosti. Organizacija skupnih kuharskih delavnic in izmenjava starih družinskih receptov bi omogočili medgeneracijsko povezovanje in še poglobljeno razumevanje pomena trajnostnega ravnanja s hrano. Takšni koraki bi pomembno prispevali k oblikovanju okoljsko ozaveščenih posameznikov že v najzgodnejšem obdobju in odprli priložnosti za nadaljnje strokovno in raziskovalno delo na področju trajnostne prehrane v predšolskem obdobju.

Viri in literatura:

Bahovec, E. (1999). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih.* Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Gavin, M. L. (2007). *Otrok v formi.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Jakelj, M., Zupanc Grom, R., Gregorič, M. (2024). *Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih.* Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. Pridobljeno 22. marca 2025 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Smernice-za-prehranjevanje-v-vzgojno-izobrazevalnih-zavodih.pdf.

Kratka predstavitev avtorja:
Sem Sabina Bajc, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok. Zaposlena sem v Osnovni šoli Leskovec pri Krškem, enoti Vrtec, kot vzgojiteljica predšolskih otrok. Vsa leta službovanja se aktivno udeležujem izobraževanj in seminarjev, kar mi omogoča nadgrajevanje strokovnega znanja ter sledenje novostim v vzgoji in izobraževanju.

Short presentation of the author:
My name is Sabina Bajc, and I hold a degree in Preschool Teaching. I am a preschool teacher at Leskovec pri Krškem Primary School, Preschool Unit. Throughout my career, I have actively participated in training sessions and seminars, which have allowed me to continuously upgrade my professional knowledge and stay up to date with developments in education.

ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ IZ PERSPEKTIVE MONTESSORI PEDAGOGIJE U SKLADU S PROGRAMOM GLOBALNOG RAZVOJA DO 2030

Nataša Veldić, Dječji vrtić Sopot, Zagreb, Hrvatska

Stotinu godina prije nego što su se UN i cijeli svijet složili s vrlo ambicioznim, ali ključnim ciljevima za spašavanje čovječanstva, Maria Montessori je izgradila svoju filozofiju i pedagogiju na istoj viziji.

Konferencija Ujedinjenih naroda o održivom razvoju održana 2012. godine donijela je odluku o definiranju ciljeva održivog razvoja a koji uključuju gospodarsku, socijalnu i okolišnu dimenziju održivog razvoja. Ti ciljevi su usvojeni 2015.g. s planom koji do 2030. g. treba pridonijeti rješavanju najvažnijih izazova današnjice.

Nije moguće da svi radimo na svim ciljevima ali taj plan može biti alat da kao pojedinci i institucije vidimo gdje možemo najbolje i najučinkovitije djelovati (odgoj za održivi razvoj je dio predškolskog kurikuluma, osnovnoškolskog, te kurikuluma za sve srednje škole).
Maria Montessori je govorila o brzoj promjeni u tehnološkom smislu i nazvala ju prijetnjom za čovječanstvo. U izlaganju se govori o tome kakva je situacija danas i kakve su naše odgovornosti. Rješenje za današnje izazove se, između ostalog, nalazi i u Montessori metodi.

Odgoj i obrazovanje za održivost u ranom djetinjstvu je puno više od odgoja i obrazovanja za okoliš. On mora uključivati djecu u konkretne akcije u korist okoliša, kritičko razmišljanje, a ne uzimanje stvari zdravo za gotovo, te suosjećanje i poštivanje razlika, poštovanje različitih nacionalnosti i etniciteta, traženje kreativnih rješenja i alternative za neodržive navike i razumijevanje kvalitetnog života. To sve treba započeti rano, prvo u obitelji pa u vrtiću.

Maria Montessori nam je dala alat da uočimo ljudske sklonosti, potrebe i mogućnosti svakog djeteta. Njena je vizija bila mirno društvo puno poštovanja prema ljudima, prema tuđoj kulturi i prirodi što se uklapa i u globalni Plan 2030.
Na kraju izlaganja se ističe kako nam ljudske sklonosti i pripremljena okolina koja je oblikovana u skladu s njima mogu pomoći u nastojanju da dostignemo globalne ciljeve održivog razvoja.

Ključne riječi:
održivi razvoj, pripremljena okolina, ljudske sklonosti, promjena, budućnost, okoliš, izazov

EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT FROM THE PERSPECTIVE OF MONTESSORI PEDAGOGY IN ACCORDANCE WITH THE AGENDA 2030 (SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS)

One hundred years before the UN and the whole world agreed on very ambitious but crucial goals for the salvation of humanity, Maria Montessori built her philosophy and pedagogy on the same vision.

The 2012 United Nations Conference on Sustainable Development decided to define the goals of sustainable development, which include the economic, social and environmental dimensions of sustainable development. These goals were adopted in 2015. with a plan that by 2030 should contribute to addressing the most important challenges of today.

It is not possible for all of us to work on all goals but this plan can be a tool to see as individuals and institutions where we can act best and most effectively (education for sustainable development is part of preschool, primary and secondary schools curriculum).

Maria Montessori spoke of rapid change in technological terms and called it a threat to humanity. The presentation talks about the situation today and what our responsibilities are. The solution to today's challenges lies, among other things, in the Montessori method.

Educating for sustainability in early childhood is much more than educating for the environment. It must involve children in concrete actions for the benefit of the environment, critical thinking rather than taking things for granted, and empathy and respect for differences, respect for different nationalities and ethnicities, seeking creative solutions and alternatives for unsustainable habits and understanding quality of life. It all needs to start early, first in the family and then in kindergarten.

Maria Montessori gave us a tool to spot the human tendencies, needs, and abilities of each child. Her vision was a peaceful society full of respect for people, for other people's culture and nature, which fits into the global Plan 2030.

At the end of the presentation, it is emphasized that human tendencies and a prepared environment designed in accordance with them can help us in our efforts to achieve the global goals of sustainable development.

Keywords: sustainable development, prepared environment, human preferences, change, future, environment, challenge

Nataša Veldić je odgojitelj savjetnik, profesor predškolskog odgoja. Završila je Montessori edukacije 0-3 i 3-6.

Dvadeset četiri godine radi kao odgojiteljica predškolske djece u Dječjem vrtiću Sopot u Zagrebu, u Hrvatskoj. Sedamnaestu godinu je voditeljica Montessori vrtićne skupine u istom vrtiću.

Niz godina je aktivan član Hrvatskog Montessori društva u kojem je i predsjednik, te u toj ulozi organizira edukacije i stručne skupove za sustručnjake.

Svoje projekte i praksu prezentirala je na mnogo stručnih skupova, organizirala radionice za djecu i sustručnjake, te je napisala nekoliko članaka koji su objavljeni u stručnim časopisima.

2010. je bila autor dijela priručnika „'Ajmo skupa!“ koju je izdala Udruga Poticaj, a uredili Josip Janković i Milica Richter.

2011. bila je autor dijela e-knjige „Mom Bloggers Talk Montessori: Favorite ideas and Activities“ koju su osmislili Deb Chitwood i John Bowman.

Nataša Veldić is an educator counselor and a pre-school teacher. She completed the Montessori Diploma courses 0-3 and 3-6.

For the twenty-fourth year she has been working as a pre-school teacher at Sopot kindergarden in Zagreb. There she has been head Montessori teacher for seventeen years.

For many years Nataša is an active member and the president of Croatian Montessori society, organising workshops and professional training for other colleagues.

She presented her projects and practical knowledge at many professional training gatherings, organised workshops for children and colleagues, and wrote several articles that were published in academic journals.

In 2010 she participated in writing a part of „Ajmo skupa“ textbook published by Udruga Poticaj, whose editors were Josip Janković and Milica Richter.

In 2011 she co-wrote a part of an e-book „Mom Bloggers Talk Montessori: Favorite ideas and Activities“ designed by Deb Chitwood and John Bowman.

KULTURA USTANOVE KAO TEMELJ ODRŽIVOG RAZVOJA

Ena Javor, Ana-Marija Kesegić, Dječji vrtić Osijek, PC Mak, Osijek

Kultura odgojno-obrazovne ustanove duboko utječe na oblikovanje svakodnevnog života djece, odgojitelja, roditelja i šire zajednice. Ona se očituje u vrijednostima, normama, uvjerenjima i odnosima koji prožimaju rad ustanove, a ne predstavlja samo njezinu pozadinu, već aktivnu snagu koja usmjerava sve procese – od upravljanja i komunikacije do načina na koji se uči i surađuje. Autorice se u svom radu oslanjaju na promišljanja Spajić-Vrkaš (2008) i Vujičić (2011), ističući da je kultura vrtića dugo bila zanemarena komponenta u pedagoškim raspravama, iako upravo ona određuje koliko će ustanova biti sposobna odgovoriti na suvremene izazove, uključujući i one povezane s održivim razvojem. Sukladno Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015), održivost se u predškolskom kontekstu ne može svesti na zaseban sadržaj, već se mora živjeti u praksi – u svakom izboru materijala, načinu rješavanja problema, odnosu prema prirodi i međusobnim interakcijama. U tom kontekstu, posebnu ulogu imaju odgojitelji kao nositelji i prenositelji vrijednosti – njihova svakodnevna ponašanja, odluke i stavovi oblikuju dječje razumijevanje održivosti. Primjeri iz prakse, poput eko patrola, vrtova, zajedničkih projekata s roditeljima i volonterima („72 sata bez kompromisa“) pokazuju kako se vrijednosti odgovornosti, solidarnosti i ekološke svijesti prenose iz vrtića u obiteljski i širi društveni kontekst, čime vrtić postaje pokretač lančanih promjena. Autentična održivost unutar ustanove ne može se postići bez razvoja profesionalne zajednice koja kontinuirano uči, promišlja i surađuje. Profesionalna orijentacija odgojitelja, njihova motivacija za cjeloživotno učenje i otvorenost za nove ideje temelj su sustava koji njeguje održive vrijednosti. Sudjelovanje u programima poput Erasmus+ omogućuje iskustva prenijeti u kolektiv putem zajednica učenja, predavanja i radionica, čime je dodatno osnažen profesionalni identitet odgojitelja kao nositelja promjena. Zajednice učenja, kao prostor ravnopravnog dijaloga i refleksije, pokazuju kako kolektivno promišljanje dovodi do konkretnih pomaka u praksi. Jednako važna komponenta kulture ustanove jest način na koji je ona organizirana i vođena. Participativno vodstvo, jasno definirane uloge i otvorena komunikacija osnažuju osjećaj pripadnosti i motivaciju zaposlenika. Iskustvo Dječjeg vrtića Osijek, s velikim brojem podcentara i zaposlenih, pokazuje kako samoorganizacija, podjela rada prema kompetencijama i sustavno uključivanje svih članova u donošenje odluka doprinosi stabilnoj i fleksibilnoj ustanovi, usmjerenoj na kontinuirani razvoj. Na kraju, održiva kultura ne može postojati bez kvalitetnih odnosa. Kroz svakodnevne interakcije, zajedničke projekte, partnerstvo s roditeljima i suradnju s lokalnom zajednicom, vrtić postaje živo mjesto učenja, brige i zajedničkog djelovanja. Kada svi sudionici – djeca, roditelji, odgojitelji i vanjski suradnici – djeluju u skladu s istim vrijednostima, održivost postaje ne samo cilj, već način života. Takva kultura ne nastaje slučajno – ona se gradi svakodnevnim izborima, suradnjom i predanošću svih uključenih.

INSTITUTIONAL CULTURE AS A FOUNDATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Ena Javor, Ana-Marija Kesegić

The culture of an educational institution deeply influences the everyday lives of children, educators, parents, and the broader community. It is reflected in the values, norms, beliefs, and relationships that permeate the institution's operations. Culture is not merely a backdrop, but rather an active force that guides all processes—from management and communication to the ways learning and collaboration are approached.

The authors, drawing on the reflections of Spajić-Vrkaš (2008) and Vujičić (2011), emphasize that the culture of kindergartens has long been a neglected topic in pedagogical discourse. Yet, it is precisely this culture that determines an institution's capacity to respond to modern challenges, including those related to sustainable development.

In line with the *National Curriculum for Early and Preschool Education* (2015), sustainability in the preschool context cannot be treated as a separate topic; it must be lived in everyday practice—reflected in every choice of materials, problem-solving approach, relationship with nature, and social interactions. In this context, educators play a vital role as carriers and transmitters of values—their daily behaviors, decisions, and attitudes shape children's understanding of sustainability.

Practical examples such as eco patrols, garden projects, and joint initiatives with parents and volunteers (e.g., "72 Hours Without Compromise") demonstrate how values like responsibility, solidarity, and ecological awareness extend from the kindergarten into families and society at large, turning the kindergarten into a catalyst for wider change.

Authentic sustainability within an institution cannot be achieved without the development of a professional learning community that continuously learns, reflects, and collaborates. The professional orientation of educators, their motivation for lifelong learning, and openness to new ideas form the foundation of a system that nurtures sustainable values. Participation in programs like Erasmus+ enables educators to transfer experiences into their collective practice through learning communities, lectures, and workshops—further strengthening their professional identity as agents of change. Learning communities, as spaces for equal dialogue and reflection, show that collective thinking can lead to tangible improvements in practice.

An equally important component of institutional culture is how the organization is structured and managed. Participatory leadership, clearly defined roles, and open communication foster a sense of belonging and motivation among staff. The experience of the Osijek Kindergarten, with its many branches and employees, shows that self-organization, competency-based task division, and systematic inclusion of all members in decision-making contribute to a stable and flexible institution focused on continuous growth.

Finally, a sustainable culture cannot exist without quality relationships. Through daily interactions, shared projects, partnerships with parents, and cooperation with the local community, the kindergarten becomes a vibrant space of learning, care, and collective action. When all participants—children, parents, educators, and external collaborators—act in alignment with shared values, sustainability becomes not just a goal, but a way of life. Such a culture does not arise by chance—it is built through daily choices, collaboration, and the dedication of all involved.

Životopis

Ena Javor

Odgojiteljica i voditeljica s višegodišnjim iskustvom rada u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Trenutno na diplomskom studiju socijalnog rada, s posebnim interesom za dječja prava i održivi razvoj. Posjedujem organizacijske i komunikacijske vještine, iskustvo u vođenju ustanove i koordiniranju eko programa. Motivirana sam za daljnje stručno usavršavanje i rad na pozitivnim promjenama u zajednici.

Ena Javor

Ana Marija Kesegić

ZAVRŽEM ALI UPORABIM?

Sonja Pavlinjek, Osnovna šola Cankova, Vrtec Cankova

IZVLEČEK:

Spreminjanje odpadkov v ponovno uporabne surovine je proces, kjer lahko sodelujemo vsi, tako da ločeno zbiramo odpadke. Skozi uvodni pogovor smo ugotovili, da v večini otroci znajo poimenovati enostavne vsakdanje odpadke ter jih ob spodbudi ločevati v ustrezne zabojnike, ne poznajo pa pomena ločenega zbiranja in ponovne uporabe ter s tem pozitivnega vpliva na okolje. Izdelali smo barvne zabojnike za različne vrste odpadkov ter se učili razvrščanja, uvedli rumeni koš v igralnici, se naučili pravilno zlagati KEMS, se seznanili s snovnim krogom ter ustvarjali iz odpadne embalaže. Otroci so se aktivno vključevali v dejavnosti, raziskovali, si širili besedišče in znanje ter se ob tem zabavali.

Skozi celoten projekt smo sledili cilju navajanja otrok na ločeno zbiranje odpadkov, pravilno ravnanje z odpadno kartonsko embalažo za mleko in sokove (KEMS) ter o pomenu odgovornega ravnanja z odpadki, primernega razvojni stopnji otrok. Otroke smo seznanili, da z namenom ponovne uporabe KEMS-a zmanjšamo količino odpadkov in posledično ohranjamo gozd.

KLJUČNE BESEDE: igra, KEMS, ločevanje, odpadki, ponovna uporaba

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA:

- ozaveščanje otrok o pomenu ločenega zbiranja odpadkov in navajanje skozi igro na pravilno ločevanje,
- zmanjšanje količine odpadkov,
- spodbujanje ponovne uporabe in recikliranje (ustvarjalne delavnice s predelavo odpadnih materialov v nove izdelke) ter razvijanje trajnostnih navad.

DISCARD OR USE?

ABSTRACT:

Turning waste into reusable raw materials is a process where we can all work together, so that we collect waste separately. Through the introduction, we found out that most children know to name simple everyday waste and separate it into appropriate containers when encouraged. However, they do not know the importance of separate collection and reuse, thereby having a positive impact on the environment. We built coloured containers for different types of waste and learned sorting, introduced a yellow bin in the playroom, learned how to properly assemble Kems, got acquainted with the material cycle and made creations from waste packaging. The children were actively involved in activities, explored, expanded their vocabulary and knowledge, and were at the same time entertained.

Throughout the project, we pursued the goal of accustoming children to separate waste collection, proper handling of packaging waste for milk and juices (KEMS) and the importance of responsible

management of waste appropriate to the developmental stage of children. We informed the children that with the intention of reusing we reduce waste and consequently preserve the forest.

KEYWORDS: game, KEMS, separation, waste, reuse

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS:

- The importance of children awareness of separate waste collection and familiarisation with the correct behaviour through play on correct separation
- Reducing waste quantity
- Promotion of reuse and recycling (creative workshops with the recovery of waste materials into new products) and developing sustainable habits.

1. UVOD:

Obdobje v vrtcu je čas zgodnjega ozaveščanja, je čas, ko si otrok oblikuje svoje vrednote in odnose. Uči se o pomenu ločevanja odpadkov ter kako lahko skozi igro in z zgledom postane to del našega vsakdana. V Priročniku h Kurikulu za vrtce (2010) je zapisano: »Spoznavanje okolja in odnos do okolja sta nenehno razvijajoči se proces, ki naj bi ga vzgojitelji organizirali kot izkušenjsko, »znanstveno« raziskovanje, prilagojeno razvojni stopnji vsakega posameznika.«

Cilj, ki nas je vodil skozi problem je bil, da otroke že zgodaj usmerjamo, da se bodo zavedali pomena čiste narave in jo bodo spoštovali ter se zavedali svoje lastne odgovornosti do nje.

V prispevku vam bomo predstavili, da se lahko s KEMS-om igramo in hkrati učimo skozi celo šolsko leto. Skozi sam projekt smo izdelali načrt ter si zastavili cilje, prilagojene razvojni stopnji otrok. Z igro in učenjem smo otrokom omogočali izkustveno učenje, ki je potekalo na podlagi opažanja, raziskovanja, razvrščanja, primerjanja ...

2. OSREDNJI DEL BESEDILA:

Trajnostni razvoj je tisto, kar želimo že v zgodnjem otroštvu privzgojiti z igro in zgledom.

Okoljska vzgoja predšolskih otrok naj bi bila zasnovana predvsem na aktivnih učnih pristopih in na reševanju preprostih problemov, zato je pomembno, da poteka v naravnem okolju, da so otroci aktivno vključeni in ob tem kritično razmišljajo (Lepičnik, 2006).

Odpadki so vsepovsod okrog nas. Na sprehodu v bližini vrtca se velikokrat zgodi, da opazimo nekaj, kar ne sodi v naravo. To je priložnost za učenje, opazovanje, pogovor. Otroci spoznavajo, kako ljudje vplivajo na naravo in kako lahko dejavno prispevajo k varovanju in ohranjanju naravnega okolja, v katerem živijo. Naloga odraslih je, da otroke seznanimo o pomenu čistega okolja ter o morebitnih posledicah onesnaževanja okolja.

S spoznavanjem ekologije začnemo že v zgodnjem predšolskem obdobju. Z veliko dobre volje in truda, predvsem pa s svojim zgledom, lahko že predšolske otroke ekološko ozavestimo. Spodbujamo jih k zbiranju in pravilnemu ločevanju odpadkov, da bodo svoje izkušnje in pridobljeno znanje prenašali na starše, svojo družino ter na preostalo družbeno okolje (Košmrlj, 2010).

Prva dejavnost, ki smo jo izvedli, je bila ugotoviti predznanje otrok, kaj so to odpadki, kako nastanejo, kaj se z njimi zgodi … Skozi uvodni pogovor smo ugotovili, da otroci v večini znajo poimenovati enostavne odpadke ter jih ločevati v ustrezne barvne zabojnike, ob verbalni spodbudi. To velja predvsem za papir, embalažo in steklo. Pri nevsakdanjih odpadkih so nastale težave.

Ogled ekološkega otoka in košev v vrtcu ter na šoli

Otroci so si ogledali ekološki otok s ciljem, da usmerjeno opazujejo in ugotavljajo ustreznost načinov odlaganja odpadkov v našem kraju. Naš ekološki otok ima zabojnike za zbiranje embalaže, papirja, stekla, rabljenih oblačil, malih elektronskih naprav, baterij, odpadnega jedilnega olja ter ostalih odpadkov. V šolski kuhinji smo povprašali, kje pristanejo ostanki hrane. Opravili smo tudi poučni sprehod po vasi in pozorno opazovali zabojnike za ločeno zbiranje. Otroci so radovedno spraševali, kam odpeljejo vse te odpadke, kaj se z njimi zgodi, kaj se zgodi z odvrženo hrano. Za vse to smo poiskali odgovore.

Slika 1: Kam odvržemo prazne baterije?

Slika 2: Ogledali smo si ekološki otok pri OŠ

Slika 3: Na poučnem sprehodu smo opazovali zabojnike za ločeno zbiranje odpadkov

Izdelava barvnih zabojnikov za različne vrste odpadkov ter učenje razvrščanja

Ključna dejavnost je, da se otroci preko igre naučijo ločevati odpadke ter posledično razumejo povezavo med dejanji in vplivi na okolje. V igralnici smo se odločili za ločevanje papirja, plastike in ostalih odpadkov ter hrane, ki ostane in jo pošljemo nazaj v šolsko kuhinjo. Ker pa radovednost in želja po raziskovanju otrok ne poznata meja, so prinašali v vrtec tudi rabljene telefonske aparate, premajhne nogavice, prazne baterije … Tako smo pripravili še zabojnike za steklo, rabljena oblačila, kovino in odpadno električno ter elektronsko opremo.

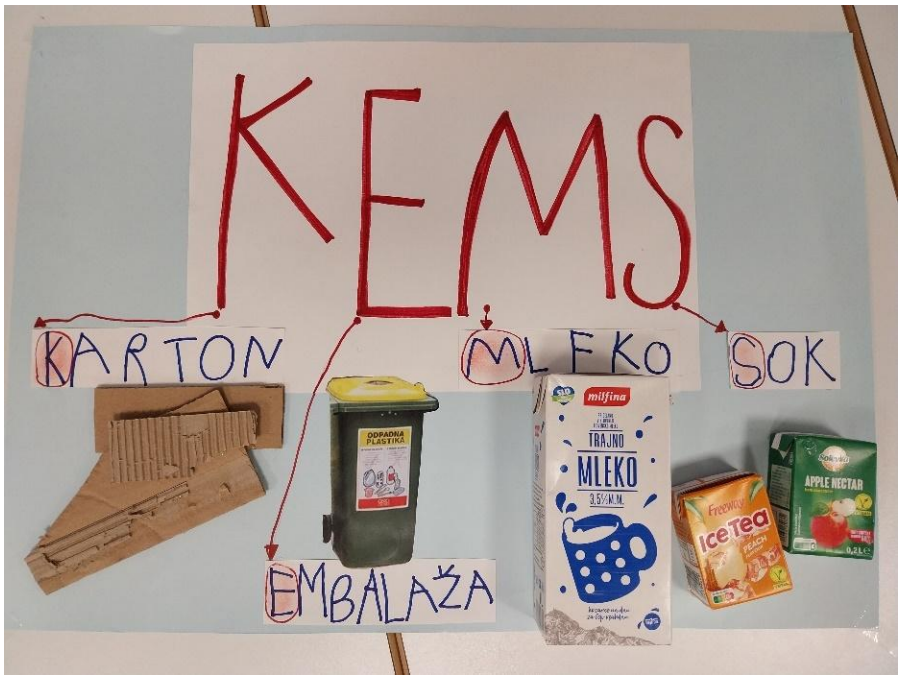
Slika 4: Otrok razvršča

Slika 5: Barvni koši za ločeno zbiranje odpadkov

Ločevanje doma

Otroci so imeli domačo nalogo, da doma pogledajo in povprašajo, kaj ločujejo, kje imajo zabojnike ter prinesejo v vrtec tri različne čiste odpadke, ki bi jih doma vrgli v koš. Ugotovili smo, da tudi doma v večini ločujejo odpadke, predvsem embalažo, papir in steklo ter da imajo nekateri kompostnike za odvečno hrano. Nekaj otrok je povedalo, da hrano dajo v rjave zabojnike. Dva otroka sta povedala, da večje odpadke starši vozijo v zbirni center. Z odpadki, ki so jih otroci prinesli v vrtec, smo se učili razvrščanja v ustrezne zabojnike, ki smo jih naredili sami. Otrok je poimenoval odpadek in ga ustrezno razvrstil. Težave so jim povzročali kartoni, trša plastika in izdelki iz kartonske embalaže. Ravno to je bil razlog, da smo podrobneje spoznali KEMS.

Slika 6: Kaj pomeni KEMS?

Uvedba rumenega koša v igralnici

Z izvedbo projekta smo predvsem sledili cilju seznanjanja ter ozaveščanja otrok z ločenim zbiranjem odpadkov, pravilnim zlaganjem KEMS-a ter o pomenu odgovornega ravnanja z odpadki, primernega razvojni stopnji otrok. V skupini smo uvedli rumeni koš za zbiranje embalaže. Otroci so bili pozorni drug na drugega, kako ločujejo.

V Kurikulumu za vrtce (1999, str. 19) sta načelo aktivnega učenja in pomembnost neposrednih izkušenj zapisana tudi med skupnimi načeli predšolske vzgoje v vrtcu: »Predšolska vzgoja v vrtcu mora graditi na otrokovih zmožnostih in ga voditi k pridobivanju novih doživetij, izkušenj, spoznanj, tako da predenj postavlja smiselne zahteve oz. probleme, ki vključujejo otrokovo aktivno učenje, mu omogoča izražanje, doživljanje ter ga močno čustveno in socialno angažira«.

Slika 7: Rumeni koš v igralnici

Ogled poučnih risank na temo Odpadki in ponovna uporaba

Otroci so dobili ob ogledu poučnih risank odgovore, kam spada kateri odpadek, kam jih odpeljejo, kaj se zgodi z njimi v reciklažnih centrih in centrih ponovne uporabe. Skozi vsebino risanke so se poistovetili z glavnimi junaki in opazovali njihova pravilna oz. nepravilna ravnanja. Ogledali smo si:

- Lepši svet Odpadki https://www.youtube.com/watch?v=vbM6nY6IvbY
- Kapljica in listek raziskujeta: Kam gredo odpadki, ko jih odvržemo? https://www.youtube.com/watch?v=Rh9XGrbLNic&t=35s

- Ločevanje odpadkov https://www.youtube.com/watch?v=8779wTxQfrA&t=14s

Slika 8: Ogled risanke, kjer so se otroci na zabaven in interaktiven način učili ločevati odpadke

Otroci so sodelovali pri ustvarjanju, ugotavljanju in raziskovanju:

- **Kako je sestavljena KEMS?**
- **Kako jo pravilno zlagamo, ločujemo in odlagamo?**
- **Kako recikliramo odpadno KEMS?**

Seznanitev s krožnim gospodarstvom

Ekoglobal navaja, da je recikliranje predelava odpadnih snovi z namenom ustvarjanja novih. Beseda prihaja iz angleškega termina ‘recycle’, ki dobesedno pomeni ponoviti krog, kar nakazuje tudi znak za reciklažo. V angleško govorečih deželah idejo povzamejo z geslom 3R – reduce, recycle, reuse – kar v prevodu pomeni zmanjšati, reciklirati in ponovno uporabiti.

Slika 9: Mobiusova zanka_mednarodni znak za recilkiranje, vir: Wikipedija

Recikliranje odpadkov ima v primerjavi s proizvodnjo novih materialov mnogo prednosti:

- Z uporabo recikliranih materialov v proizvodnem procesu je poraba energije bistveno manjša kot pri izdelavi novih izdelkov.
- Recikliranje zmanjšuje potrebo po izkoriščanju naravnih virov.
- Recikliranje zmanjšuje število odlagališč odpadkov.
- Zaradi recikliranja se poseka manj gozdov.

Za boljše razumevanje same tematike in dodatno motiviranost otrok smo preko avdiovizualne tehnike otrokom predstavili kratka filma o recikliranju:

- Eko paket: recikliranje odpadne embalaže Tetra Pak
  https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.youtube.com/watch%3Fv%3DllWkbN0xC24&ved=2ahUKEwiknLvx58iMAxWS_7sIHckmHo0QtwJ6BAgNEAI&usg=AOvVaw0TltdvZemHvaENvRneh07J

- Eko film o reciklaži odpadne embalaže
  https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.youtube.com/watch%3Fv%3D-sgRsNoXPow

Otroci so spoznali snovni krog in njegov rezultat, ki je, da iz odpadnih materialov nastanejo nove surovine, iz katerih izdelamo nove izdelke za drugi namen uporabe.

Slika 10: Kako poteka krožno gospodarstvo?

Otroci so se naučili zlagati KEMS po korakih: izprazni, odvihaj, stisni ter si urili ročne spretnosti.

Slika 11: Učenje pravilnega zlaganja KEMS-a

Seznanili so se s sestavo KEMS-a in recikliranjem.

Slika 12: Sestava KEMS-a. Vir: Wikipedija

Recikliranje se začne, ko embalažo spustijo v trgalni stroj, dolijejo vodo in pustijo stati 20 minut. Takrat se aluminijasta folija odstrani od papirnatih vlaken, ki jih ponovno uporabijo za izdelavo papirja. Otrokom je bilo še posebno zanimivo dejstvo, da lahko iz 10 vrnjenih embalaž za mleko izdelajo eno novo igračo – sestavljanko ter iz 25 plastenk naredijo novo jakno.

Medpodročno povezane usmerjene dejavnosti:

Kamišibaj pravljica O miški, ki je iskala sir

Miškin želodček hudo kruli, zato odide na pot, da si poišče kaj za pod zob. O, kaj bi miška dala, da bi našla košček sira. A na žalost v gozdu najde le kos rumenega papirja, rumeno steklenico, rumeno plastiko. Le kaj naj z njimi? Pravljico smo otrokom predstavili kot kamišibaj predstavo, kasneje so se sami zaigrali v igri vlog in se poistovetili z glavno junakinjo, si širili besedišče ter pomagali mišk razvrščati v zabojnike vse, kar je našla v gozdu.

Slika 13: Slikanica O miški, ki je iskala sir

Slika 14: Kamišibaj predstava otrok

Z namenom utrjevanja pridobljenega znanja o ločenem zbiranju, smo izvedli didaktično igro Smetar prihaja, ugotovi, kam sodijo odpadki. Otroci so izpolnjevali delovne liste, kjer so razvrščali odpadke v ustrezne zabojnike.

Slika 15: Delovni list

Obiskali smo zbirni center ter odšli v gozd, kjer so otroci spoznali, da je gozd življenjski prostor živalim in rastlinam ter ga ne bo potrebno posekati, če bomo vsi skrbeli za čisto okolje. Trudili se bomo in uporabili samo eno brisačko za roke, papir pa porisali na obeh straneh. Priključili smo se tudi zbiralni akciji »Z modrim Dinom zbiramo star papir«. Tako bomo staremu papirju dali novo življenje.

Slika 16, 17: Igra in raziskovanje v gozdu

Zavržem ali uporabim? S KEMS-om se lahko tudi igram in ustvarjam!

Otroke smo v jutranjem krogu povprašali, kako so se igrali nekoč, ko ni bilo igrač. Kar nekaj časa so razmišljali in težko so si predstavljali igro brez igrač. Spodbudili smo jih, da se igrajo skupinske igre, da si vzamejo nestrukturiran material, ki jim je na razpolago in se poskušajo ustvarjalno igrati kot nekoč.

Slika 18, 19: Igra z odpadnim materialom

Prišli so do ideje, da bi lahko kaj ponovno uporabili in naredili nekaj novega in uporabnega. Starše smo prosili za pomoč pri zbiranju oz. prinašanju materiala, ki ga ne rabijo (KEMS embalaže, velike škatle, rabljena oblačila). Skozi celo šolsko leto smo se spraševali »Ali zavržemo ali uporabimo?« Pri otrocih smo ozaveščali idejo trajnostnega razvoja skozi izkušenjsko učenje in jim približali pojem ponovne uporabe.

Ob mednarodnem dnevu mobilnosti ter v sklopu projekta Pasavček smo iz odpadne embalaže ustvarjali prevozna sredstva.

Slika 20, 21: Prevozna sredstva

Za predstavo za starše so otroci pomagali pripraviti sceno – hiško muce Copatarice iz velikih škatel.

Slika 22, 23: Izdelava hiške za dramatizacijo

V mesecu decembru smo izdelali novoletne okraske za dekoracijo igralnice ter kamin iz škatel za prihod dedka Mraza in foto kotiček.

Slika 24, 25: Novoletni okraski

Januarja smo izdelali ptičje krmilnice in vanje nastavili hrano ter tako skrbeli za ptice pozimi.

Slika 26, 27: Ustvarjanje ptičjih krmilnic

Mamice smo ob njihovem prazniku razveselili s sliko. Okvir je bil iz rolic KEMS-a, ki so jih zvijali otroci sami.

Slika 28: Okvir za sliko

Didaktične igre

Glavni cilj pri izdelavi iger je bil, da otrokom pokažemo, da se iz odpadkov lahko naredi nekaj novega, zabavnega in uporabnega. Pri vseh dejavnostih so bili aktivno vključeni. Igre so jim izredno zanimive, saj spodbujajo družabnost, še bolj pomembno pa je bilo dejstvo, da so jih ustvarili sami. Otroci kar prihajajo z idejami, kaj bi še lahko naredili, kaj si želijo in kaj bi še lahko uporabili.

Namizna družabna igra Spomin, kjer otroci utrjujejo, v kateri zabojnik bi spadalo tisto, kar so odkrili.

Slika 29: Igra Spomin

Igri koncentracije in pozornosti:

BARVNI VRTILJAK

Otroci spravijo s premikanjem podlage barvno žogico v tunel ustrezne barve. Na voljo imajo več barvnih žogic za ponovitev. Cilj igre je razvijanje koordinacije oko roka, prirejanje in medsebojno sodelovanje.

Slika 30: Izdelava igre iz KEMS-a

LABIRINT – spravi žogico na sredino

Otroci usmerjajo žogico s premikanjem oz. nagibanjem podlage do središča labirinta. Igra je končana, ko vse tri žogice spravijo skozi sredino. Cilj igre je razvijanje koordinacije oko roka in preciznosti.

Slika 31: Otroci z dogovarjanjem usmerjajo žogico

Čistilna akcija v bližini vrtca

V mesecu aprilu je bila v naši občini organizirana spomladanska čistilna akcija. Otroci iz naše skupine so z velikim veseljem očistili okolico vrtca. Ozavestili smo jih o pomenu odstranjevanja odpadkov iz narave ter čistega okolja. Z aktivnim sodelovanjem so si otroci razvijali delovne navade ter občutek za skupno dobro.

Slika 32: Otroci so očistili okolico vrtca

Pesem, ki so jo otroci prepevali, naj bo naš moto vsak dan. Povzeta je po risanki Kapljica in Listek raziskujeta.

»VSAK DAN SKRBIM IN SE UČIM,
DA ČISTO OKOLJE ZA SABO PUSTIM.
ŠE TI LOČUJ IN NARAVO SPOŠTUJ,
DA JUTRI NAM BO LEPO«.

ZAKLJUČEK:

Otroke smo seznanili s problematiko ekologije na njim razumljiv in zanimiv način. Bili so motivirani, aktivno vključeni ter so si pridobili veliko znanja in izkušenj. Še posebej veseli so bili novih iger, ki so jih naredili iz odpadne kartonske embalaže. V sam projekt smo vključili tudi starše, ki so otrokom prisluhnili ob ogledu plakatov ter otroški razlagi izvedenih dejavnosti, novih pojmov ter pri pomoči pri opravljanju »domačih« nalog. Otroci so pridobili z zgledom, verbalno spodbudo in pohvalo pozitiven odnos do zmanjšanja količine odpadkov in ločenega zbiranja le-teh, posledično do spoštovanja narave in oblikovanja trajnostnih navad. Sistematično načrtovane in priložnostne dejavnosti, s področja ločevanja in zmanjšanja odpadkov ter ponovne uporabe, bi morale biti v vrtcu prisotne vsakodnevno, saj bomo le tako že v zgodnjem otroštvu našim najmlajšim privzgojili vrednote trajnostnega razvoja.

Kitajski pregovor pravi:
»Povej mi in bom pozabil, pokaži mi in se bom spomnil, vključi me in bom razumel.«

VIRI IN LITERATURA:

Bahovec, E… et al. (1999). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za šolstvo.

Kaj je recikliranje? Pridobljeno 8.4.2025, https://ekoglobal.net/kaj-je-recikliranje/

Kapljica in listek raziskujeta: Kam gredo odpadki, ko jih odvržemo. Pridobljeno 7.4.2025, https://www.youtube.com/watch?v=Rh9XGrbLNic&list=PLamP7Wo53u2qwsyoseeWpHtXLwiteYQab&index=1

Kaj je snovni krog ali krožno gospodarstvo? Pridobljeno 10.4.2025, https://www.eko-paket.si/snovni-krog-kems.html

Košmrlj, M. (2010). *Ekologija v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Založba Morfem.

Kroflič, R… et al. (2008). *Otrok v vrtcu: priročnik h Kurikulu za vrtce.* Maribor: Obzorja.

Lepičnik Vodopivec, J. (2006). *Okoljska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: AWTS.

Recikliranje. Pridobljeno 16. 4. 2025, https://sl.wikipedia.org/wiki/Recikliranje

KRATKA PREDSTAVITEV AVTORJA:

Sem Sonja Pavlinjek, zaposlena v vrtcu pri Osnovni šoli Cankova kot diplomirana vzgojiteljica. Veseli me, da lahko vsakodnevno opazujem, kako se igra sreča z učenjem in kjer je domišljija otrok prisotna na vsakem koraku.

SHORT INTRODUCTION OF THE AUTHOR:

I am Sonja Pavlinjek, employed as a graduate educator in the kindergarten of the Cankova Primary School. I am happy to be able to observe every day how play meets learning and where the imagination of children is present at every step.

DREVESA ZA KRAS

Katja Frol Štefan, Vrtec Domžale

IZVLEČEK:

S člankom bom predstavila dvoletni projekt z naslovom Drevesa za Kras. V projektu je sodelovalo 47 skupin vseh starostnih skupin, od 1-6 let. S projektom smo želeli otroke seznaniti s tem, kako veliko truda je potrebnega vložiti in kakšni pogoji so potrebni, da seme vzklije, da iz semena zraste sadika in kako dolgo časa potrebuje sadika, da zraste drevo. Otroci so rastline spremljali od vsega začetka – od semena do posaditve sadike. Opazovali so kaljenje semen, rast kalčkov, rast sadik, spremljali so spremembe sadik v vseh letnih časih. Otroci so bili deležni tudi izkušnje, da kljub trudu in skrbi za idealne pogoje ni nujno, da bo seme sploh vzklilo in prav tako ni nujno, da se bo sadika prijela zemlje in uspevala naprej. Otroci so dobili predstavo o tem, kako drevo raste, kako sploh drevo nastane, kaj vse je potrebno narediti in koliko časa je potrebnega, da zraste veliko drevo. Prav tako so otroci preko projekta spoznali, kaj vse nam drevo da, zakaj so drevesa koristna in zakaj je skrb za okolje koristna za vse nas. Otroci so veliko časa preživeli v gozdu in imeli najrazličnejše dejavnosti, spoznavali so gozd in razvili občutek za odgovornost do narave. Prav tako smo se dotaknili tudi podnebnih sprememb in vpliv najrazličnejših dejavnikov, ki podnebne spremembe povzročajo in jih krepijo. V projektu je sodelovalo več zunanjih udeležencev, od ljudi iz zavoda za gozdove, lovci, gozdarji, starši, kmetje…

Ključne besede: seme, drevo, sajenje, rast, razvoj, okolje, kras

Cilji trajnostnega razvoja: Da otrok dobi izkušnjo ohranjanja narave, spoznava razvoj rastlin in kateri pogoji so potrebni za rast rastlin ter zavedanje otrok, da je in družba in vsak posameznik v družbi odgovoren za spoštljivo in skrbno vedenje do narave.

TREES FOR KARST

This article presents a two-year project entitled ‘Trees for the Karst’. The project involved the participation of 47 groups from all age groups (between 1 and 6 years). It was conducted to demonstrate to children just how much effort is required for a seed to germinate, for a seedling to grow from the seed, and the length of time required for a seedling to then grow into a tree. They also learnt under what conditions these processes occur. The children followed the plants from the very beginning, i.e., from planting the seed onwards. They observed the germination of seeds, the growth of sprouts and seedlings, and they monitored the changes in seedlings in all seasons. The children also experienced the fact that no matter the effort and care provided to create the ideal conditions for growth, the seed might not germinate at all, and the seedling might not take hold in the soil and thrive. The children familiarised themselves with the process of tree growth, how trees are formed, what is required to cultivate them, and how long it takes for a large tree to grow. Through the project, the children also learnt about what trees give us, why they are useful and why caring for the environment is important for all of us. The children spent a lot of time in the forest and performed a variety of activities. They learnt about the forest and developed a sense of responsibility towards nature and the environment. We also touched on climate change and the negative impact of various factors on it. Several external participants took part in the project, i.e., Forest Service personnel,

hunters, foresters, parents, farmers, etc.

Key words: seed, tree, planting, growth, development, environment, karst.

Sustainable development objectives: Children acquire the experience of preserving the environment alongside learning about the development of plants and the conditions required for plant growth. Secondly, children develop their awareness of the responsibility of both - society and each individual to be respectful towards nature and the environment.

1. UVOD

Predšolsko obdobje je najbolj občutljivo obdobje razvoja in hkrati pomembno za vzgajanje vrednot, ki bodo v prihodnosti izoblikovala vedenje otrok k odgovornemu in spoštljivemu odnosu do narave. Zelo pomembno je, da otrokom že v predšolskem obdobju ponudimo možnost pridobivanja čim več izkušenj v naravi, saj le z izkušnjami lahko naprej gradimo odnose do narave in celotne družbe. Narava nam ponuja zelo veliko in ima pomembno vlogo v življenju. Tudi mi smo narava, zato moramo biti do narave vsi spoštljivi – in tega se učijo naši otroci v Vrtcu Domžale. Narava ima za nas posebno, pomembno vlogo. Izvajamo veliko projektov v povezavi z ohranjanjem narave. Eden izmed projektov, ki je trajal 2 leti, je projekt Drevesa za Kras in potekal v sklopu Ekošole.

Pomen gozdov je za naš planet neprecenljiv. Gozd je zapleten ekosistem, ki ima velik vpliv na okolje in ne vpliva samo na področje, kjer se nahaja pač pa tudi daleč preko svojih meja. Vplivi gozdnih ekosistemov so zelo pestri in omogočajo razvoj človeka in človeške družbe, čeprav tega običajno ne opazimo. Gozd je življenjsko okolje številnim rastlinskim in živalskim vrstam ter glivam. Med njimi se vzpostavi dinamično ravnovesje, ki zagotavlja trajno obstojnost gozdov. To ravnovesje omogoča, da se gozd prilagaja različnim spremembam, kot so klimatske spremembe, ujme, prihodi novih rastlinskih in živalskih vrst ter posegi človeka. Od gozdov je odvisna kvaliteta našega življenja, saj uravnavajo podnebja (blažijo vremenske ujme, hladijo ozračje), kroženje vode in drugih snovi, čiščenje vode, preprečujejo erozijo ter igrajo pomembno vlogo pri blaženju globalnih podnebnih sprememb. Gozdove imenujemo tudi »PLJUČA ZEMLJE«, to pa zaradi pomembne funkcije gozdov pri kroženju plinov na našem planetu (https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/vloge-gozda).

Slovenijo prekriva 11.767 km2 gozdov, kar predstavlja 58 odstotkov celotne površine in spada med bolj gozdnate države v Evropi. Je tretja najbolj gozdnata država v Evropi, takoj za Švedsko in Finsko (Skrivnosti gozda, 2007, str.21).

POŽAR NA KRASU

15. 8. 2022 se je na Krasu zgodil katastrofalni požar, ki je divjal kar 15 dni. V njem je zgorelo 3707 hektarjev površin, od tega 2902 hektarjev gozda. To je bil največji požar v zgodovini samostojne Slovenije. Požar je prizadel funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti in funkcijo varovanja naravnih vrednot. Prizadete so bile varovane vrste, njihovi habitati in habitatni tipi. Na območju je prišlo do pogina nekaterih živalskih vrst, predvsem mikrofavne in slabo mobilnih vrst. Požar je pustil negativen vpliv na funkcijo varovanja gozdnih zemljišč in sestojev, saj je pogorel kar zajeten del gozda. Pogorela je tudi humusna plast tal. Vpliv požara se bo v prihodnje odražal tudi na klimatski funkciji gozda, saj odrasli gozdovi vplivajo na temperaturo in vlažnost zraka (Zavod za gozdove, 2024).

Požar je pritegnil veliko pozornost javnosti in medijev. Prav tako pa je novica zaokrožila tudi med otroke v vrtcu. Otroci so se tisti čas veliko pogovarjali o požaru, gasilcih, o tem, kako so znanci, strici, očetje odšli pomagat gasiti požar. Vzgojiteljicam v vrtcu so otroci pripovedovali različne pripetljaje iz terena, ki so jih slišali doma. Takrat je bila med otroki glavna tema pogovora požar na Krasu. Ker se v Vrtcu Domžale zavedamo pomena gozda, pomena zdravega življenja in pomena podnebnih sprememb, smo se odločili, da bomo naredili nekaj dobrega za Kras. Odločili smo se, da bomo poskusili vzgojiti čim več rastlin, dreves oziroma sadik dreves ter jih poslali na Kras in s tem vsaj malo pomagali, da si gozd na Krasu opomore. Zavedali smo se, da je res zelo majhen del pomoči pa vendarle je vsak doprinos pomemben za ohranjanje ekosistema v gozdu.

2. OSREDNJI DEL

KAKO PRITI DO SEMEN

Sprva smo si vse predstavljali zelo enostavno in sicer, da bomo nabrali semena različnih dreves, kot so hrast, gaber, javor, bor, jih vzgojili ter poslali na Kras, kjer bodo kasneje rasla v gozdu na Krasu. Vedeli smo, da vsako drevo ne spada v vsako območje, zato smo si prebrali katere vrste dreves so rasle na območju pogorišča. Bili smo zelo optimistični in mislili, da bomo vzgojili toliko dreves, da bomo potrebovali prevoz s tovornjakom, zato smo še pred nabiranjem in sajenjem semen stopili v stik s civilno zaščito Domžale. Ponudili so nam pomoč pri prevozu, glede posaditve pa niso vedeli, kako poteka in kam točno se lahko drevesa posadijo. Predlagali so, da stopimo v kontakt z Zavodom za gozdove Slovenije, kjer bodo imeli največ informacij glede sajenja dreves, semen in lokacije ter potrebe po drevesih. Na spletni strani Zavoda za gozdove Slovenije smo si prebrali, da je potrebno drevesno sestavo gozdov prilagoditi rastiščnim razmeram, ohranjenosti rastišč, pričakovanim posledicam sprememb, ki jih je prinesel požar. Spoznali smo, da na tako enostaven način, kot smo si mi predstavljali, ne bo šlo. Stopili v stik z Zavodom za gozdove Slovenije, kjer so našo idejo podprli in nam ponudili pomoč. Dogovorili smo se, da skupaj ustvarimo projekt, ki naj ne bi trajal le leto dni ampak dve do tri leta. September je bil čas, ko so pobirali plodove rastlin in se jeseni potem plod posadi. Da pa je rastlina pripravljena na saditev v gozdu, pa traja 2-3 leta. Povedali so nam tudi, da morajo biti rastline avtohtone, s poreklom, zato ne moremo saditi kar plodov iz našega vrta ali vzgajati doma nabrana semena. Iz Zavoda za gozdove Slovenije so nam priskrbeli preverjena semena in kot zanimivost smo izvedeli, da morajo biti semena pred sajenjem v karanteni vsaj 3 tedne. Podarili so nam semena javorja, koprivovca in lipe. Semen je bilo res veliko, tako, da so lahko sodelovali vsi otroci Vrtca Domžale.

PROJEKT SE JE ZAČEL

Za izvedbo projekta smo sledili globalnemu cilju s področja narave in sicer: *razvijanje naklonjenega, spoštljivega in odgovornega odnosa do žive in nežive narave (*Kurikulum, 1999, str. 38) ter operativnim ciljem:

- *Otrok dobi izkušnjo ohranjanja narave,*
- *otrok spoznava razvoj rastlin in kakšni pogoji so potrebni za rast in razvoj rastlin,*
- *zavedanje otrok, da je družba in vsak posameznik v družbi odgovoren za spoštljivo in skrbno vedenje do narave.*

Zavod za gozdove Slovenije nam je posredoval osnovne informacije o vzgoji semen, prsti, legi in zalivanju, sami pa smo si poiskali informacije o drevesih. V skupinah so vse informacije, ki so jih prejeli skrbno prebrali in se o njih pogovarjali ter iskali različne informacije, ki bi pomagale pri vzgoji semen in rastlin. Spoznali so, da rastline za razvoj potrebujejo rodovitno prst, toploto, svetlobo, vodo in zrak. Če enega od teh petih pogojev ni, tudi rastlin ni.

NABIRANJE PRSTI ZA SEMENA

Čisto na začetku so morali otroci pridobiti zemljo. V vrtcu so otroci z spoznavali različne vrste prsti, pogovarjali so se o rodovitnosti prsti, v kateri prsti je veliko hranilnih snovi, mineralov… Otroci so dobili zelo veliko informacij o prsti. Eni so prst nabirali na travniku, drugi v gozdu.

Slika 1: Semena
Vir: Vrtec Domžale

Spoznali so, da so krtine na travniku in da krtino naredi krt, ko pod zemljo koplje rove. Z glavo izrine prst na površje in naredi krtine. Krtina je zelo zračna zemlja, vsebuje veliko hranilnih snovi in podpira rast številnih rastlinskih vrst. Krtine so nabirali na travniku, ob tem pa so našli veliko drobnih travniških živali. V vrtcu so v literaturi iskali informacije o drobnih živalih.

Slika 2: Nabiranje zemlje na travniku
Vir: Vrtec Domžale

Slika 3: Nabirane zemlje
Vir: Vrtec Domžale

V tistih vrtcih, kjer v bližini ni polj ali travnikov so otroci rodovitno prst nabirali v gozdu. Ob nabiranju prsti so okrog sebe opazovali tudi drevesa, tla, med seboj so drevesa primerjali in opazovali naravo okrog sebe.

Izvedeli so, da humus dobro zadržuje vodo, prav tako pa je v humusu tudi veliko zraka. V taki prsti dobro uspevajo različne rastline.

Humus je najbolj rodovitni del prsti. V njem so tudi drobne živali, glive in bakterije, ki odpadle dele rastlin in živali razgradijo v mineralne snovi. (https://eucbeniki.sio.si/nit5/1327/index2.html)

Slika 4: Nabiranje zemlje v gozdu
Vir: Vrtec Domžale

PRIPRAVA LONČKOV

Ko je bila prst priskrbljena, je bilo potrebno pripraviti še primerne lončke, kjer bodo semena lahko vzklila. Lončke so pripravljali na različne načine. Eni so jih poslikali, eni lepili, nekateri so sodelovali s starši, starimi starši in jih skupaj okrasili. Vsak lonček so po končani okrasitvi označili z vsebino posajenega.

Slika 5: Priprava lončkov
Vir: Vrtec Domžale

Skozi cel projekt smo kurikularna področja med seboj povezovali. Pri dejavnosti, kjer so otroci okraševali lončke, smo se opredelili na področje umetnosti in deloma tudi matematike. Otroci so spoznavali barve, oblike in se umetniško izražali.

Cilji dejavnosti so bili predvsem sproščeno in samostojno izvajanje likovne dejavnosti, spoznavanje barv, razvijanje fine motorike (Kurikulum, 2025, str. 58).

Slika 6: Poslikava lončkov
Vir: Vrtec Domžale

Slika 7: Posajena semena in označeni lončki
Vir: Vrtec Domžale

Otroci so semena vsakodnevno opazovali, jih zalivali in lepo skrbeli zanje. S tem so pridobili občutek odgovornosti, kar pozitivno vpliva na otrokov razvoj.

Slika 8: Posajena semena in označeni lončki
Vir: Vrtec Domžale

DEJAVNOSTI V GOZDU

Med razvojem rastlin so otroci veliko časa preživeli v gozdu. V gozdu so izvajali različne aktivnosti, kot so nabiranje in spoznavanje različnih plodov, spoznavali so vrste dreves, iskali razlike in podobnosti med drevesi, opazovali in spoznavali so živali v gozdu, iskali so drobne živali v gozdu, ki živijo na deblih in gozdnih poteh. Pod drevesi so brali pravljice, izvajali pa so tudi gibalne in sprostitvene dejavnosti. Otroci so z dejavnostmi v gozdu pridobili številne koristi na različnih področjih. Razvili so razumevanje ekosistemov ter odnosa med živimi bitji in naravo, razvijali so različna gibalna področja, uporabljali so vsa čuta in svoje čute krepili, razvijali so raziskovalne veščine, krepili so socialne veščine in seveda, kar je pomembno, razvijali so spoštovanje do živih bitij in okolja ter odgovornost do narave.

Slika 9: Opazovanje dreves
Vir: Vrtec Domžale

Slika 10: Spoznavanje plodov
Vir: Vrtec Domžale

Slika 11: Gibalne dejavnosti v gozdu
Vir: Vrtec Domžale

Slika 12: Likovne dejavnosti v gozdu
Vir: Vrtec Domžale

Slika 13: Branje v gozdu
Vir: Vrtec Domžale

V obdobju dveh let so otroci skrbno negovali rastline, vzgojene iz semen, ki so uspešno razvile nadzemni del. Zagotovili so jim vse potrebne življenjske pogoje, jih zalivali in čakali, da se sadike razvijejo do te mere, da bodo primerne za presaditev v naravno okolje. Otroci so v tem času spoznali,

da kljub trudu in dobrim pogojem za rast ni nujno, da vsako seme vzklije in ni nujno, da kaljeno seme zraste v sadiko. Otrokom je, s pomočjo vzgojiteljic, uspelo vzgojiti 36 sadik.

GOZDAR

21. 3. 2024, na mednarodni dan gozdov, nas je obiskal gospod gozdar iz Zavoda za gozdove Slovenije. Z otroki je pregledal vse sadike, če so zdrave. Otroci so z gozdarjem presadili sadike v primerno velike posode, saj so bili prvotni lončki že premajhni.

Gozdar je povedal otrokom veliko stvari o sadikah, o tem kako se za sadike skrbi, kako jih je potrebno zaščititi pred mrazom, kako pred vročino, koliko vode potrebujejo v določenem letnem času in zakaj. Vsi napotki so otrokom prišli prav, saj je bilo potrebno za sadike skrbeti še en letni čas – poletje.

Slika14: Obisk gozdarja
Vir: Vrtec Domžale

Vse uspele sadike smo zbrali skupaj in se odločili, da bo ena enota prevzela vseh 36 sadik in skrbela zanje do jeseni. Poiskali smo primerno mesto, saj je bilo potrebno zanje še vedno skrbeti.

Slika15: Presajene sadike
Vir: Vrtec Domžale

DREVESA SO DOBILA NOV DOM

Jeseni smo zopet stopili v stik z Zavodom za gozdove Slovenije in se dogovorili za odvoz sadik na primerno mesto na Krasu. Poslali so nam nekaj slik sajenja sadik na Krasu, saj se posaditve na žalost nismo mogli udeležiti.

Slika18: Sajenje sadik na Krasu
Vir: Zavod za gozdove Slovenije

Slika 17: Sajenje sadik na krasu
Vir: Zavod za gozdove Slovenije

Slika 16: Sajenje sadik na Krasu
Vir: Zavod za gozdove Slovenije

3. ZAKLJUČEK

Projekt gojenja dreves za obnovo Kraških gozdov v Vrtcu Domžale je bil izjemno uspešen tako na pedagoškem kot tudi na okoljevarstvenem področju. Otroci so skozi konkretne dejavnosti, kot so iskanje primerne zemlje, sajenje semen in skrb za kalitev, pridobili razumevanje naravnih procesov in pomembnosti okoljske odgovornosti. Vključenost strokovnjakov, kot je gozdar, je otrokom omogočila stik z realnim svetom in širšim okoljem, kar je dodatno povečalo učni učinek projekta. Povezovanje različnih kurikularnih področij, kot so umetnost, matematika in naravoslovje, gibanje, jezik, je omogočilo otrokom celostno izkušnjo, ki je spodbudila razvoj različnih spretnosti. Pomembno je, da so otroci skozi projekt razvijali tudi socialne in raziskovalne veščine, obenem pa so spoznali, kako pomembno je sodelovanje z drugimi in spoštovanje narave.

Kljub temu pa je bilo v projektu tudi nekaj izzivov. Poiskati primerno mesto za uspešno rast rastlin in shranjevanje rastlin v zimskem času. Kljub tem izzivom pa je projekt otrokom omogočil izkušnjo, ki jim bo verjetno ostala v spominu in vplivala na njihov odnos do okolja v prihodnosti. Projekt se je zaključil s tem, ko so bile sadike uspešno posajene na Krasu. Otrokom bo pripomogel, da bomo v prihodnosti videli konkretne rezultate svojega dela, kar bo še dodatno okrepilo njihov občutek odgovornosti do narave. Projekt je torej pomemben tako za otroke kot tudi za širšo skupnost, saj spodbuja ekološko ozaveščenost in odgovornost. V prihodnje si želimo nadaljevati sodelovanje z Zavodom za gozdove Slovenije, hkrati pa redno spremljati skupno dosežene rezultate in prispevati k nadaljnjemu razvoju naših skupnih prizadevanj.

VIRI IN LITERATURA:

Perko, F. (2021). NAŠ GOZD. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Tome, S. (2007). SKRIVNOSTI GOZDA. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije.

PUBLIKACIJE: Zavod za gozdove Slovenije. https://www.zgs.si/informacije/publikacije#ac131 (28. 4. 2025)

SPOZNAVAMO NARAVO 6. (2011). http://botanika.biologija.org/spoznavamonaravo/ (28. 4. 2025)

POMEN IN VLOGE GOZDA. (2025) https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/vloge-gozda (29. 4. 2025)

POŽAR NA KRASU. (2022) https://www.visitkras.info/nacrtuj-obisk/informacije/aktualno/pozar-na-krasu (29. 4. 2025)

Kurikulum za vrtce. (1999). Ministrstvo za znanost in šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Sektor-za-predsolsko-vzgojo/Programi/Kurikulum-za-vrtce.pdf (28. 4. 2025)

VRSTE PRSTI, https://eucbeniki.sio.si/nit5/1327/index2.html (29. 4. 2025)

ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE: https://www.zgs.si/ (30. 4. 2025)

KRATKA PREDSTAVITEV AVTORJA

Sem Katja Frol Štefan, rojena 8.2.1081 v Ljubljani. Živim v Moravčah, kjer imamo kar nekaj gozdnih površin in se dobro zavedam ter na lastni koži doživljam vse pozitivne učinke gozda. Po poklicu sem diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok. Delo z otroki sem opravljala 17 let, trenutno pa sem na delovnem mestu pomočnika ravnatelja. Stike z otroki še ohranjam, vendar je dela z njimi manj. Vodim različne projekte v povezavi z zdravim življenjskim slogom. Sem koordinator Ekošole za cel zavod. Zavedam se pozitivnih učinkov gozda, narave in pomembnosti ohranjanja narave in vsega v povezavi z naravo.

BRIEF INTRODUCTION OF THE AUTHOR

I am Katja Frol Štefan, born on 8.2.1081 in Ljubljana. I live in Moravče, where we have quite a few forest areas and I am well aware of and experience firsthand all the positive effects of the forest. I am a qualified preschool teacher by profession. I have worked with children for 17 years, and I currently work as an assistant principal. I still maintain contact with children, but I work with them less. I lead various projects related to a healthy lifestyle. I am the coordinator of the Eco-School for the entire institution. I am aware of the positive effects of the forest, nature and the importance of preserving nature and everything related to nature.

GOZDNE DOGODIVŠČINE – PRIBLIŽATI OBČUTEK ODGOVORNOSTI ZA OKOLJE ŽE NAJMLAJŠIM

Tjaša Pulko, vrtec »Otona Župančiča« Slovenska Bistrica

Izvleček:

Otrok že v vrtcu osvaja nova znanja in spoznanja, pridobiva izkušnje ter se vseživljenjsko uči. Pomembno je, da vključenim otrokom zagotovimo možnosti kakovostnega učenja, ki ga osmislimo in med področno povežemo. V zavedanju slednjega, sem se lotila projektne naloge »Gozdne dogodivščine«. Najmlajšim otrokom sem želela približati gozd in njegov pomen za življenje vseh nas. Zbuditi občutek odgovornosti v skrbi za okolje že pri najmlajših, je zame ključen. Menim, da je zgodnje otroštvo čas, ko lahko otroka popeljemo na pot izkustvenega učenja z doživetji v neposrednem naravnem okolju.

Cilj projektne naloge je bil spoznavanje gozda kot življenjskega okolja mnogih rastlin in živali, ter spoznavanje pomembnosti tega ekosistema za življenje ljudi. Otroci so skozi aktivnosti pridobili znanje in širok pogled v gozdno okolje, ki zajema drevesa, živali in življenje v gozdnih tleh. Spoznali so naravne materiale, ki so bili aktivno vključeni v proces igre in spoznavanja novega znanja. Otroci so pridobili občutek skrbi za okolje in odgovornosti za ohranitev gozdov. V delo sem vključila različne metode dela kot so metoda razlage, demonstracije, opazovanja, aktivnega učenja, dela s slikami, raziskovalnega dela in refleksije. V projektno nalogo so bili vključeni tako otroci kot tudi njihovi starši. Ob koncu aktivnosti smo izpeljali dejavnost, ki pomeni pomemben doprinos k ohranitvi narave. Vsak otrok je v lonček posadil želod, kasneje pa so mlado rastlino, ki je iz želoda skalila, presadili v naravo. S tem sem pri otrocih in starših vzbudila občutek odgovornosti, hkrati pa tudi povezanosti ljudi z naravo. Med aktivnostmi smo se poslužili tudi recikliranja odpadnega papirja, ki smo ga predelali v nove izdelke. Otrokom sem s pomočjo video vsebin prikazala postopek pridobivanja papirja in pomembnosti recikliranja le tega.

Otroci so ob aktivnem sodelovanju pridobili nova spoznanja in znanja, ki jih bodo skozi življenje lahko nadgradili in z njimi pomembno vplivali na kakovost našega življenja in ohranjanja planeta na katerem živimo.

Ključne besede: gozd, gozdna tla, kakovostno učenje, ohranjanje narave, recikliranje

Cilja trajnostnega razvoja:

- Vsem otrokom enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar.
- Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti.

FOREST ACTIVITIES – RAISE THE SENSE OF RESPONSABILITY FOR THE ENVIRONMENT TO YOUNG CHILDREN

Abstract:

Children in kindergarten acquire new knowledge and skills, gain experiences and start a path of lifelong learning. With that aknowledgement in mind, I started a project called »forest activities«. It is important to introduce children with the opportunities for quality nature learning, to teach them about the forest and to recognize the well being that represent for everbody. It is crucial to awaken the sense of responsability for the environment, starting with young children. I believe that early childhood is a time when we can take children on a journey of experiential learning through experiences in the natural environment.

The project was about understanding the forest as a habitat for many plants and animals, and to understand the importance of ecosystem for human life. Children gained knowledge and a wide perspective of the forest environment through activities, which included trees, animals and forest soil. They learned about natural materials that were included in the process of play and acquiring new knowledge. The children developed a sense of care for the environment and responsibility for the preservation of forests. Various methods of work such as explanation, demonstration, observation, active learning, working with images, research work and reflection were included in the project. Both children and their parents were involved in the project. At the end, we carried out an activity that represents an important contribution to nature conservation.

Every child planted an acorn in a pot, which sprouted later on into a young plant that was transfered into nature. The task helped to rise a sense of responsibility for both children and their parents. We aroused the connection of people with nature. During the activities, we used recycled paper that we have transformed into new products. The children were shown a video content of the process to obtain paper and the importance of recycling it. Children gained new insights and knowledge with active participation, which they can upgrade throughout their lives. They learned how significant is the quality of our lives and the importance to preserve our planet.

Key words: forest, forest soil, quality learning, nature preservation, recycling

The sustainable development goals:

- To equally provide quality education for children and to promote opportunities for a lifelong learning for everyone.
- Protect and restore terrestrial ecosystems and promote their sustainable use,

sustainably manage forests, combat desertification, prevent degradation

and reverse this phenomenon and prevent biodiversity loss.

1. UVOD

Menim, da je zelo pomembno vključiti vse otroke v kakovostno izobraževanje – udeležence v vzgoji in izobraževanju. S tem namenom sem v ta proces vključila tudi najmlajše otroke našega vrtca. V predšolskem obdobju se postavijo temelji za kasnejši razvoj in učenje. Ob vstopu v vrtec otrok postane aktiven na področju razvoja, vzgoje in izobraževanja. Strokovni delavci smo odgovorni, da že ob vstopu v vzgojno-izobraževalno ustanovo pričnemo z zagotavljanjem kakovostnega izobraževanja in spodbujanjem vseživljenjskega učenja.

Živimo v svetu, kjer sta ozaveščanje o naravi in odnos do nje še kako pomembna. Naša naloga je, da odgovorno ravnanje z naravo in ozaveščanje o njeni pomenu za življenje prenesemo na otroke že v predšolskem obdobju. Igra in učenje v naravi imata pozitiven vpliv na vse področja otrokovega razvoja. Iz tega razloga izvajam vsakodnevne aktivnosti v naravi in z opisanimi dejavnostmi še dodatno spodbujam otrokov razvoj.

2. OSREDNJI DEL:

GOZD, KOT PROSTOR ZA KAKOVOSTNO IN VSEŽIVLJENSKO UČENJE

Skozi delo v vrtcu in prakso spoznavamo pomembnost učnega okolja. Velikokrat govorimo tudi o okolju kot tretjem vzgojitelju. O pozitivnih vplivih gozda in vsakodnevnem bivanju v naravi na otroka poročajo tudi strokovnjaki v svojih raziskavah. V zadnjih letih vse večjo pozornost namenjajo raziskovanju vpliva človeka na gozd ter vpliva gozda na človeka, prav tako pa inovativnim pristopom v vzgoji in izobraževanju otrok na področju okoljske vzgoje. Pri tem se opirajo na različne pristope vzgoje in izobraževanja, eden izmed teh je tudi gozdna pedagogika (PRIROČNIK ZA UČENJE IN IGRO V GOZDU, 2029, str. 11). Otroci prvega starostnega obdobja se šele srečujejo z gozdovi in jih spoznavajo prvič, zato je pomembno, da jih peljemo v to okolje ali jim ga prinesemo v prostor, kjer vsakodnevno bivajo. Tako sem se tudi sama lotila predstavitve gozda. Otrokom sem v skupnem prostoru pripravila gozd. V prostor sem vnesla naravne materiale: debla, drevesno lubje, veje, listje, mah, plodove in podobno. Otroci so na ta način iz konkretne situacije in pravega materiala spoznali gozd z vsemi čutili. Material so tipali, vonjali, opazovali, kasneje pa tudi raziskovali in odkrivali možnosti, ki jih prostor nudi za igro. V osrednjem delu jih je čakalo blato, kjer so gozdna tla spoznali tudi s tipom. Otroci so v uvodu spoznavali zgoraj omenjene materiale in imeli dovolj časa za raziskovanje, da so aktivnosti resnično izživeli. Ob raziskovanju in spoznavanju gozda smo uporabili tudi prst kot slikarski material. Otroci so slikali po papirju, po svojih in prijateljevih majicah. Aktivnost je bila prav posebno doživetje, ki je pri otrocih spodbudila raziskovanje in povezovanje med člani skupine. Slikanje smo nadgradili z gibanjem in plesnim izražanjem na podlagi blata. Tako smo gozd in njegovo naravno okolje doživljali in spoznavali celostno, skozi vsa področja dejavnosti, ki jih opredeljuje kurikulum za vrtce.

Ker je gozd življenjski prostor mnogih rastlin in živali, smo raziskovali tudi ta vidik. Naše raziskovanje nas je vodilo od najmanjših prebivalcev tal, kot je deževnik, pa vse do večjih gozdnih živali, kot so medved, lisica, zajec, srna in številne ptice. Pri tem nas je obiskal tudi lovec iz Lovskega društva Slovenska Bistrica, ki je otroke iz strokovnega vidika seznanil s pomenom skrbi za živali in odgovornega ravnanja z naravo ter življenjskim okoljem številnih živih bitij. Na to temo smo se z otroki igrali številne gibalne igre, ki so jim približale gozd in gozdne živali.

OBČUTEK ZA ODGOVORNO RAVNANJE ŽE PRI NAJMLAJŠIH

Gozd pokriva kar 60 % površine naše države, kar pomeni, da Slovenija leži med najbolj gozdnatimi državami v Evropi. To dejstvo je pomembno tudi za nas, saj gozdovi ne ponujajo le številnih naravnih lepot, temveč so tudi ključni za naše preživetje. Gozdovi so vir kisika, ki ga potrebujemo za življenje, ter zagotavljajo številne ekološke storitve, kot so čiščenje zraka, regulacija podnebja in zaščita tal pred erozijo. Če pomislimo, da vsakemu prebivalcu Slovenije pripada približno 0,6 hektarja gozda, lahko vidimo, kako velika je vloga teh naravnih površin v vsakdanjem življenju (PRIROČNIK ZA UČENJE IN IGRO V GOZDU, 2029, str. 12).

Zavedanje o pomenu gozda in odgovornem ravnanju z naravo je izjemno pomembno, predvsem za najmlajše, saj jih učimo, da postanejo spoštljivi do okolja že od malih nog. V tem kontekstu menim, da je ključno, omogočiti otrokom izkustveno učenje in spoznavanje narave. Ko se otroci srečajo z gozdnimi rastlinami, drevesi in njihovimi plodovi, ne razvijajo zgolj občutek za naravo, temveč se učijo tudi o trajnostnem ravnanju z naravnimi viri.

V našem vrtcu smo se odločili, da otrokom približamo svet gozda na interaktiven in zabaven način. S skupnim odhodom do obrobja gozda sem otrokom omogočila neposreden stik z naravo. Tam smo nabirali želode, plodove, prst ter druge naravne materiale, ki smo jih uporabili v nadaljnjih dejavnostih. Ta dejavnost ni bila le priložnost za raziskovanje narave, temveč tudi za uporabo didaktičnih pripomočkov, kot so "Gozdončki", pripomočki s področja gozdne pedagogike. Ti so otrokom pomagali bolje prepoznavati in iskati rastline ter njihove plodove.

Po povratku v igralnico so otroci spoznali postopek sajenja. Vsak otrok je imel svoj lonček, v katerega je posadil želod, ki ga je nabral v gozdu. Otroci so pridobili občutek skrbi za rastline. Lončke so redno zalivali in opazovali, kako je želod začel kaliti. Naučili so se, da rastline, kot tudi živali, potrebujejo skrb in pozornost, da lahko rastejo in se razvijajo. Ob tem smo ustvarili tabelo, v katero smo redno beležili rast svojih dreves in opazovali napredek skozi čas.

OPAZOVANJE RASTI DREVESA	
10. 3. 2025	Posadili smo želod.
19. 3. 2025	Zrastla je trava.
21. 3. 2025	Vzklili so želodi.
9. 4. 2025	Drevo je dobilo liste.

Ko so drevesa zrasla dovolj, smo skupaj z otroki pripravili načrt. Vsak otrok je svoje drevo odnesel domov, kjer so ga skupaj s starši posadili v naravo, s tem pa prispevali k ohranjanju gozdov in širjenju naravnih zelenih površin. Takšne dejavnosti ne učijo le otrok odgovornosti in skrbi za naravo, temveč jih tudi motivirajo, da postanejo aktivni varuhi okolja in gozdov tudi v prihodnosti.

POMEMBNOST SODELOVANJA MED STARŠI IN VZGOJITELJI ZA OMOGOČANJE KAKOVOSTNEGA UČENJA

Za zagotavljanje kakovostnega učenja in kvalitetnega učnega okolja je po mojem mnenju zelo pomembno sodelovanje med vzgojiteljem in staršem. V prvi vrsti zaradi ustrezne obutve in oblačil, kot tudi razumevanje staršev za izbiro drugačnih metod in načinov dela. V mojem primeru lahko rečem, da se je sodelovanje izkazalo za odlično timsko delo na obeh straneh. Starši so poskrbeli za ustrezno obutev in oblačila, kot tudi bili pripravljeni na sodelovanje v najpomembnejšem delu – učenju njihovih otrok. Menim, da je vloga staršev pri oblikovanju odnosa do narave pri otrocih ključna, saj so starši tisti, ki svojim otrokom predajajo temeljne vrednote, ki jih oblikujejo skozi odraščanje. Družina je prva skupnost, v kateri se otroci učijo o svetu okoli sebe, in v tem kontekstu narava ni le nekaj, kar je »tam zunaj«, ampak nekaj, kar je del njihovega vsakdana. Otroci se učijo skrbi za naravo predvsem skozi zgled svojih staršev. V kolikor starši kažejo spoštovanje do okolja, se to prenese tudi na otroke.

Poleg tega pa ni dovolj zgolj pogovor o pomembnosti ohranjanja narave. Pomembno je tudi, da starši otrokom omogočijo izkušnje, ki jih bodo povezale z naravo. To so lahko sprehodi v gozdu, vrtnarjenje, kmetovanje ali preprosto opazovanje živali in rastlin v naravnem okolju. Ko otroci doživijo naravo z vsemi čutili, jo začnejo ceniti na globlji ravni. S tem ne gre zgolj za učenje o biotski raznovrstnosti, ampak tudi za razvoj čustvene povezanosti z okoljem, ki bo otrokom omogočila, da bodo tudi v prihodnje ohranili zavedanje in odgovoren odnos do narave.

Skupaj z otroki so raziskovali gozdove v popoldanskem času in vodili otroke na poti njihovega učenja, ter raziskovanja. V okviru raziskovanja gozdov smo obeležili tudi praznik – Gregorjevo. Z otroki smo iz naravnih materialov (drevesno lubje, storži, veje in raznimi drevesnimi plodovi) izdelali »gregorčke« - ladjice, ki so

zaplule v svet. Otroci so svoje izdelke odnesli domov, kjer je sledilo sodelovanje s starši. Otroci so skupaj s starši in starimi starši odšli do potoka ali reke v bližini njihovega doma. Ladjico so skupaj spustili v vodo in opazovali, kako je odplula v svet.

Sodelovanje pa se tukaj še ne konča. Ko so naša drevesa dovolj zrastla, so jih skupaj presadili v naravno okolje. Menim, da se naše sodelovanje tukaj ne zaključuje. Verjamem, da bodo starši na poti odraščanja svojih otrok njihova opora in vodilo pri ohranjanju narave.

Vloga staršev ni mišljena zgolj pri neposrednem izobraževanju, ampak tudi pri vključevanju v širšo družbeno odgovornost. Otroci opazujejo, kako se starši odločajo, kako ravnajo z odpadki, kako varčujejo z vodo in podobno. Čeprav to na prvi pogled morda ni videti kot neposreden učni proces, je ravno to tisto, kar otrokom omogoča, da se razvijejo v odrasle osebe, ki razumejo širši vpliv svojih dejanj na svet.

Za ohranjanje tega odnosa skozi generacije pa je pomembno, da starši ne pristopajo zgolj kot učitelji, temveč kot spremljevalci, ki otrokom omogočijo spoznavanje in raziskovanje narave. Morda je prav to tisto, kar naredi odnos do narave globok in trajnosten – ne gre zgolj za naloge, ki jih moramo opraviti, ampak za ustvarjanje osebnega in čustvenega odnosa, ki nas povezuje z našim okoljem.

3. ZAKLJUČEK

Raziskovanje in spoznavanje narave v zgodnjem otroštvu predstavlja ključen element kakovostnega učenja v vrtcu. Le ta otrokom omogoča razvoj pomembnih spretnosti, kot so opazovanje, raziskovanje in povezovanje z naravnim okoljem. Gozd ni le učilnica narave, ampak tudi prostor, kjer otroci skozi igro in raziskovanje pridobivajo temeljne življenjske vrednote, kot so spoštovanje narave, sodelovanje in odgovornost. Takšni učni procesi krepijo osnovne veščine, ki so potrebne za kasnejši razvoj.

Pomembno je, da so starši aktivno vključeni v ta proces, saj njihova podpora in sodelovanje pri učenju krepita vez med domačim okoljem in vzgojno-izobraževalnim sistemom. S skupnimi prizadevanji za ohranjanje gozdov in narave lahko oblikujemo odgovorno in trajnostno prihodnost. Zavedanje o pomenu gozdov in narave za našo planet ter skrb za ohranjanje naravnih virov postajajo vse bolj nujna tema, s katero se morajo seznaniti otroci že v zgodnjem obdobju. S tem oblikujejo svojo zavest in odgovornost. S tako celovitim pristopom spoznavanja gozdov in narave v vrtcu, ki vključuje kakovostno učenje in aktivno sodelovanje staršev, postavljamo temelje za trajnostno prihodnost in razvoj otrokovih sposobnosti ter spoštovanja do okolja.

4. VIRI IN LITERATURA

D. Bahovec, E., & Cvetko, I. (2009). *Kurikulum za vrtce.* Ljubljana: ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO.

GOZDONČKI, didaktični pripomoček. (2024). Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko.

Gyorek, N. (2024). *GOZDNA PEDAGOGIKA V PRAKSI.* Kamnik: Inštitut za gozdno pedagogiko.

PRIROČNIK ZA UČENJE IN IGRO V GOZDU. (2029). Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, založba Silva Slovenica.

Kratka predstavitev avtorja:

Sem Tjaša Pulko, po poklicu diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok. Zaposlena sem v vrtcu »Otona Župančiča« Slovenska Bistrica. Skozi svoje poslanstvo želim otrokom omogočiti čim bolj pestro in polno otroštvo – otroštvo, v katerem je veliko igre, izkustvenega učenje in iskric v očeh otrok.

I am Tjaša Pulko, a graduate preschool educator, currently employed at a kindergarten »Otona Župančiča« in Slovenska Bistrica. Through my professional mission, I strive to provide children with a rich and fulfilling childhood — one filled with play, experiential learning and the curiosity that lights up their eyes .

MALI ZELENI VRTLARI U POTRAZI ZA GRADSKIM ZELENILOM

Petra Vidović, mag. praesc. educ., Dječji vrtić Sunčana, Zagreb, Hrvaška

Projekt „U potrazi za gradskim zelenilom“ razvijao se u tri smjera. Prvi dio projekta odnosi se na neposredno vrtićko okruženje koje je obogaćeno povišenim gredicama u kojima je posađeno raznovrsno povrće i začinsko bilje. Na taj način djeci je omogućeno aktivno sudjelovanje u svim etapama rada (priprema zemlje za sadnju i sadnja biljaka, briga i paćenje rasta i razvoja, prikupljanje dozrelih plodova). Djeca su također usvajala znanja o suživotu biljnog i životinjskog svijeta te korisnim kukcima i životinjama u vrtu.

Drugi dio projekta odnosi se na okolicu vrtića unutar gradske četvrti. Provedena je aktivnost „Mapiranje kvarta“ čiji je cilj bio povećati svijest o važnosti zelenih površina za kvalitetu života svih dobnih skupina. Tijekom šetnje vrtićkom okolicom djeca su uočavala zelene površine, cvjetnjake i uređenost parkova, ali i gradski promet i arhitekturu te stupanj izgrađenosti u odnosu na zelenilo. Djeca su detektirala problem prekomjernog otpada u neposrednoj blizini vrtića te su samoinicijativno odlučila nacrtati poruke za sugrađane o važnosti odvajanja otpada i očuvanja okoliša. Na taj način poticao se dječji aktivizam i angažirani oblik života u zajednici.

Treći dio projekta odnosio se na šire gradsko područje. U suradnji s roditeljima organiziran je planinarski izlet na Medvednicu. To je bila prilika da djeca usporede šumsko okruženje s gradskim područjem u okolici vrtića te da osvijeste kako se osjećaju s obzirom na okolinu u kojoj se nalaze. Roditeljima i djeci dane su smjernice za zajedničku slobodnu istraživačku igru prirodnim materijalima poput grančica, kamenja i češera. Zajednički boravak u prirodnom okruženje dodatno je učvrstio suradnju s roditeljima i pridonio povećanju dječje brige, ljubavi i poštovanja prema prirodi što čini temelj obrazovanja za održivost.

LITTLE GREEN GARDENERS IN SEARCH OF URBAN GREENERY

Summary

The project *"In Search of Urban Greenery"* was developed in three directions. The first part focused on the immediate kindergarten environment, which was enriched with raised garden beds where various vegetables and herbs were planted. This allowed children to actively participate in all stages of the work process (soil preparation, planting, caring for and observing plant growth and development, and harvesting ripe produce). The children also gained knowledge about the coexistence of plant and animal life, as well as the role of beneficial insects and animals in the garden.

The second part of the project addressed the neighborhood surrounding the kindergarten. An activity called *"Mapping the Neighborhood"* was carried out with the aim of raising awareness about the importance of green spaces for the quality of life of all age groups. During walks through the area, children observed green spaces, flower beds, and park maintenance, but also city traffic, architecture, and the ratio of built-up areas to greenery. They also identified the issue of excessive litter near the kindergarten and took the initiative to create drawings with messages for fellow citizens about the

importance of waste separation and environmental protection. This encouraged children's activism and engagement in community life.

The third part of the project focused on a broader urban area. A hiking trip to Medvednica was organized in cooperation with parents,. This was an opportunity for children to compare the forest environment with the urban surroundings near the kindergarten and to reflect on how different environments made them feel. Parents and children were given guidelines for free exploratory play using natural materials such as twigs, stones, and pinecones. Spending time together in nature further strengthened cooperation with parents and fostered children's care, love, and respect for nature—forming the foundation of education for sustainability.

Životopis

Petra Vidović diplomirala je 2020. godine na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i stekla naziv magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U svibnju 2020. godina završila je program cjeloživotnog obrazovanja „Voditelj kinezioloških aktivnosti djece rane i predškolske dobi" pri Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. U dječjem vrtiću Sunčana radi kao odgojitelj predškolske djece u skupini s integriranim sportskim programom. Kontinuirano se usavršava u svim područjima, a primarno područje njezinog profesionalnog interesa je sport i važnost kretanja u predškolskoj dobi. Vrlo je proaktivna te s puno osobnog i profesionalnog entuzijazma inicira i uključuje se u unapređenje odgojno-obrazovne ustanove u kojoj radi. Do sada je izlagala na nekoliko regionalnih i državnih stručnih skupova.

Biography

Petra Vidović graduated in 2020 at Faculty of Teacher Education, University of Zagreb and she has earned the academic title of master of early childhood and preschool education. In may 2022, she completed the lifelong education program „Leader of kinesiology activities for early and preschool children" at Faculty of Teacher Education, Universiti of Rijeka. She works in the Sunčana kindergarten as a preschool teacher in a group with intergrated sports program. She is continously improves her skills in all areas and the primary area of her professional interest is sports and the importance of movement in preschool age. She is very proactive and with a lot of personal and professional enthusiasm initiates and get involved in the improvement of the educatonal institution where she works. So far, she has presented at several regional and national professional conferecces.

OD PODRTEGA DREVESA DO KULISE

Sonja Ambrožič, Vrtec Radovljica, enota Kropa

IZVLEČEK:

Vrtec Radovljica je sestavljen iz osmih lokacijskih enot. Naš vrtec že nekaj let načrtuje, izvaja in se vključuje v projekte Ekošole skozi celo šolsko leto. Enota Kropa in njena najmlajša skupina, Murenčki, smo se skozi vse leto posvečali EKO vsebinam. Rastline pri otrocih vzbujajo posebno zanimanje. Otroci v zgodnjem otroštvu še ne govorijo, vendar že opazujejo svet okoli sebe. Prva opazovanja narave so zato največkrat usmerjena v dogajanje v bližnji okolici. Z opazovalno-raziskovalno dejavnostjo smo otrokom omogočili raziskovanje okolja, v katerem živijo. V našem vrtcu je potekalo obrezovanje dreves in sekanje dreves zaradi žledoloma. Izkoristili smo priložnost in nabrali ter uporabili odrezane palice. Prinesen material smo uporabili za izdelavo lesene hiške za pano in lesene hiške za dramatizacijo. Z recikliranjem smo nadaljevali. Uporabili smo slamo in iz nje izdelali hiško za pano, ki smo jo uporabili tudi za izdelavo slamnate kulise. V vrtčevskem skladišču smo našli velik karton, ki smo ga uporabili za izdelavo tretje kulise. Pobarvali smo ga, pri čemer so sodelovali vsi otroci. Nazadnje smo iz odpadnega papirja izdelali še kostume. Otroci so jih porisali ter na papir narisali oči, usta in podobno. Za otroke celotnega vrtca smo pripravili dramatizacijo zgodbe Trije prašički. Spomladi bomo drevesa, ki so bila odstranjena z našega igrišča, nadomestili. Veselimo se sajenja sadik mladih dreves.

KLJUČNE BESEDE: otrok, zgodnje otroštvo, raziskovalno-naravoslovne dejavnosti, opazovanje.

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA, KI SO VKLJUČENI V AKTIVNOSTI: Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih. Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe. Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar. Varovati kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi. (Ekošola, 2025).

FROM A FALLEN TREE TO THE SCENERY

ABSTRACT:

Radovljica Kindergarten is made up of eight location units. For several years, our kindergarten has been planning, implementing, and participating in Eco-School projects throughout the entire school year. The Kropa unit and its youngest group, Murenčki, have been focusing on environmental topics all year long. Plants evoke special interest among children. In early childhood, children do not speak yet, but they already observe the world around them. Therefore, their first observations of nature are often directed at the happenings in the nearby surroundings. Through observational and exploratory activities, we enabled children to explore the environment they live in. In our kindergarten, tree

pruning and cutting took place due to ice damage. We took advantage of the opportunity to gather and use the cut branches. The collected material was used to create a wooden house for the board and wooden houses for dramatization. We continued with recycling. We used straw to make a house for the board, which we also used to create a straw backdrop. In the kindergarten storage, we found large cardboard, which we used to make the third backdrop. We painted it, with all the children participating. Finally, we made costumes from waste paper. The children decorated them and drew eyes, mouths, and similar features on the paper. For all the children in the kindergarten, we prepared a dramatization of the story The Three Little Pigs. In the spring, we will replace the trees that were removed from our playground. We are looking forward to planting saplings of young trees.

KEY WORDS: child, early childhood, research-natural activities, observation.

1. UVOD

Z otroki smo se v mesecu februarju posvetili zgodbi Trije prašički. Zgodba poteka v gozdu, zato smo tudi mi veliko časa preživeli tam. Najin cilj je: poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje otrok. Pred odhodom v gozd smo skozi okno opazovali žaganje vrtčevske smreke. Otroci so vprašali: »Kaj dela?« Odzvali sva se z besedo »Glejmo.« »Ni več drevesa, so čez nekaj časa po žaganju rekli otroci. Pojavilo se nama je vprašanje - kako tem najmlajšim predstaviti razlike med drevesi in skrb zanje. Odgovor sva našli v teoriji: »Raziskovalni pristop igra torej tudi pri uvajanju zgodnjega naravoslovja veliko vlogo. Otrok je postavljen v vlogo raziskovalca, ki v didaktični situaciji raziskuje ter išče odgovore na problemska vprašanja, ki so sestavni del njegovega življenja. Tak raziskovalni pristop uresničuje pomembne vzgojno-izobraževalne cilje, razvija intelektualne sposobnosti, znanstveno mišljenje in spodbuja iznajdljivost v problemskih situacijah. Učence motivira za učenje, saj je raziskovanje povezano z realnim okoljem (narava) in izkušnjami otrok. Spodbuja kritičnost, navaja na objektivnost ter oblikuje relativen odnos do resnice« (Cencič in Cencič, 2002, »cit. po« Petek, 2012, str. 104-105).

Naš namen je skozi igro spoznati različna drevesa in ugotoviti katera so primerna za ponovno uporabo. Tekom procesa otroci spoznajo postopke varnega ravnanja z drevesi. Sledili smo naslednjim ciljem: razvijanje naklonjenega, spoštljivega in odgovornega odnosa do žive in nežive narave; otrok spoznava besedo, knjigo kot vir informacij; razvijanje prstnih spretnosti oziroma finomotorike; sproščeno izvajanje naravnih oblik gibanja (Kurikulum, 1999).

2. METODE IN IZVEDBA

Pri delu sva uporabljali različne metode dela. To so bile: metoda opazovanja, metoda raziskovanja, metoda poslušanja, metoda aktivnega učenja in metoda pogovora. Omenjene metode so se v dejavnostih prepletale in omogočale otrokom aktivno učenje.

Po opazovanju žaganja smreke sva otroke za začetek spodbudile k razmišljanju. »Kaj pa lahko naredimo mi?« sva jih povprašali. Z otroki smo se odpravili do podrte smreke in si ogledali stanje. »Lahko naberemo veje?« so vprašali otroci. »Pa dajmo,« sva jim odgovorile midve. Pri nabiranju so otroci ugotovili, da je na vejah smrekova smola. »Fuj!« so rekli otroci, ko so se dotaknili lepljivega štora in vej. »Lepljivo je. Kaj pa sedaj?« sva jih vprašale midve. Odgovora nisva dobile. Na sliki je razvidno, kako so otroci opazovali in se spoznavali s smolo na štoru požaganega drevesa.

Čez nekaj dni smo se odpravili v gozd, tam smo zagledali podrto deblo. Dotaknili smo se ga in opazili, da nima smole. Ta dan smo raziskovali njegove lastnosti. Otroci so se nanj usedli, ga preplezali, božali in objemali. Slika prikazuje božanje drevesnega debla.

Ob našem naslednjem obisku gozda je tam potekala igra z jesenskim listjem. Na sliki so otroci med igro z listjem. Otroci so med igro opazili še nekaj. »Poglej veje,« so rekli otroci in že so začeli z nabiranjem odpadlih suhih vej. Iz njih smo lahko zgradili različne lesene hiške, kot v pravljici Trije prašički. Gradnja se je začela že v gozdu in nato nadaljevala še v igralnici.

2.1 Hiška iz vej

Kot prvo smo uporabili veje za izdelavo hiške za pano. Uspelo nam je tako, da smo veje nalepili na podlago. Tako je nastala hiška iz vej. Otroci so narisali še prašička. Izdelek, ki je nastal prikazuje slika.

2.2 Hiška iz slame

Naslednji dan so otroci v čarobni škatli našli slamo in to je bil naslednji material iz katerega smo izdelali hišo za pano. Tudi tej hišici so otroci narisali prašička. Rezultat ustvarjanja je na sliki.

2.3 Hiška iz recikliranega materiala

Tretja hiška ki je nastala za pano je ustvarila vzgojiteljica s pomočjo otrok. Malčki so pomagali z lepljenjem valovite lepenke za streho in vrata. Otroci so narisali prašička in volka. Rezultat skupnega dela je na sliki.

2.4 Kulise

Za izdelavo kulise so otroci ugotavljali kakšen material bo pravi. Odločili smo se za ponovno uporabo naravnega materiala. Otroci so lepili veje in slamo ter barvali karton. Na koncu smo kulise uporabili za igranje igrice. Delo otrok in odlomek igrane predstave Trije Prašički je razviden iz kolaža slik. Starejši otroci skupine so igrico zaigrali najmlajšim in nato še ostalim otrokom naše enote. Pri izdelovanju kulis so sodelovali vsi otroci. S tem sva sledili cilju trajnostnega razvoja in vsem enakopravno zagotovile kakovostno izobrazbo ter spodbujale možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar.

2.5 Reciklirane hiše

Po izdelavi kulis in hiš za pano so nam ostale še veje. Iz njih smo izdelali reciklirane hiše. Veje smo uporabili za streho, ostanke valovite lepenke pa za opeko, okna in vrata. Otroci so z lepljenjem koščkov izdelali stensko oblogo, na katero so prilepili še okna in vrata.

Hiške smo obesili na razstavo pred igralnico, kar prikazuje tudi spodnja slika.

2.6 Hiške – gregorčki

Za ohranjanje vsakoletne tradicije smo tudi letos skupaj s starši izdelali hiške – Gregorčke. Gregorčki oziroma praznik v Kropi »Luč v vodo« je pomemben del njihove tradicije. Pri izdelovanju hiš iz kartona so nam pomagali starši, z otroki pa smo jih pobarvali. Izdelki so razvidni na sliki.

2.7 Kostumi

Za kostume smo uporabili papir. Otroci so nanj narisali svoje like: prašičke in volka. Ko so bili kostumi narisani je že stekla igra. Najraje pa so zaplesali ob ljudski pesmi Mi se imamo radi, kar je razvidno tudi na sliki. Pesem smo kasneje tudi uporabili v dramatizaciji.

3. ZAKLJUČEK

Otroci so ugotovili, da so nekatere veje smolnate, druge ne. Nekatere veje so primernejše za ustvarjanje, druge manj. Veje, ki smo jih nabrali so lahko uporabne za različne stvari: zlaganje, lepljenje, štetje, priprave scenografije. Projekta smo se lotili iz različnih področij kurikuluma, ter tako združevali in nadgrajevali znanje na različnih področjih. Otroci so bili tekom projekta aktivni glede na svoje zmožnosti in spretnosti. Spoznali so podiranje dreves, opazovali pospravljanje padlih vej in se seznanili s smolo pri smreki. Želimo si nadaljevanja tematike. Sledi še ponovna zasaditev izgubljenih dreves, ki se je že zelo veselimo. S skupnimi močmi nam bo uspelo slediti cilju trajnostnega razvoja: varovati kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi.

4. VIRI IN LITERATURA

- Petek, Darja, 2012. Zgodnje učenje in poučevanje naravoslovja z raziskovalnim pristopom v Reviji za elementarno izobraževanje št. 4. Pridobljeno (16.4.2025) s svetovnega spleta: https://search.proquest.com/openview/d87c89448cba0fb2fe8517cf01dcf90c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1316364

- Kurikulum za vrtce. Predšolska vzgoja v vrtcih. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Ekošola. Cilji trajnostnega razvoja. Pridobljeno (16.4.2025) s svetovnega spleta: https://ekosola.si/wp-content/uploads/2020/11/Cilji-trajnostnega-razvoja-resources.pdf

PREDSTAVITEV AVTORICE POVZETKA:

Sonja Ambrožič vzgojiteljica v prvem starostnem obdobju deluje na področju ekologije od leta 2015. V začetku le kot izvajalka dejavnosti, nato pa nekaj časa kot ekokoordinatorica enote Kropa. V zadnjih dveh letih pa le izvajalka ekoloških projektov.

Sonja Ambrožič as preschool teacher working with the youngest age group, I have been active in the field of ecology since 2015. Initially, I was involved only as an activity facilitator, later taking on the role of eco-coordinator at the Kropa unit for a period of time. In the past two years, I have continued working solely as an implementer of ecological projects.

ŽIRI – MOJE MESTO

Silvana Rupnik, VVE pri OŠ Žiri

Izvleček:
Projekt *Žiri – moje mesto* je nastal kot odgovor na izzive globalizacije in trajnostnega razvoja. Z njim sva kot vzgojiteljici želeli otrokom vrtca približati lokalno okolje in jim pokazati, kako bogato je lahko tudi majhno mesto. Otroci so raziskovali naravne, kulturne, zgodovinske, geografske in družbene značilnosti Žirov – od grba, reke, muzejev, obrti, knjižnice, galerij, kina, cerkva, do pohodniških poti in okoliških vasi. Obiskali so župana, izvajali dobrodelne dejavnosti, ustvarjali razstave in knjižico o mestu. Spoznali so pomen skupnosti, trajnostnega ravnanja in razvijali občutek pripadnosti. Projekt temelji na kurikularnih ciljih in vrednotah kot so odgovornost, zdravje, gibanje, umetnost in solidarnost. Otroci so se učili skozi izkušnje, raziskovanje in sodelovanje, hkrati pa se povezali z lokalnim okoljem in sooblikovali skupnost. Projekt se nadaljuje do konca šolskega leta s predstavitvijo staršem.

Ključne besede: lokalni turizem, predšolski otroci, turizem, trajnostni turizem, Žiri
Cilji trajnostnega razvoja: zdravje in dobro počutje, kakovostno izobraževanje in odgovorna poraba.

ŽIRI – MY CITY

Abstract:
The Žiri – My Town project was developed in response to the challenges of globalization and sustainable development. Through this project, the two preschool teachers aimed to bring the local environment closer to the children, showing them how rich and vibrant even a small town can be.
The children explored the natural, cultural, historical, geographical, and social characteristics of Žiri – from the town's coat of arms, river, museums, traditional crafts (shoemaking, bobbin lacemaking), to the library, galleries, cinema, and churches, as well as hiking trails and surrounding villages. They visited the mayor, carried out charitable activities, created exhibitions, and produced a booklet about the town.
They learned about the importance of community, sustainable behavior, and developed a sense of belonging. The project aligns with curriculum goals and values such as responsibility, health, physical activity, art, and solidarity. The children learned through experience, exploration, and cooperation, while also connecting with their local environment and contributing to shaping their community.
The project will continue until the end of the school year, culminating in a presentation for the parents.

Keywords: local tourism, preschool children, tourism, sustainable tourism, Žiri

Uvod

Živimo v svetu, kjer je globalizacija prepletena vsepovsod. K temu prispeva v največji meri gospodarstvo in z njim povezan tudi turizem. Trenutno smo lahko priča, kaj turizem kot tak lahko pušča za seboj – veliko ogljičnega odtisa. Prav je, da se zavedamo, da ima turizem pozitivno plat (več delovnih mest, razvoj okolja, ...) in negativno (onesnaženost). Na to se moramo prilagoditi. Ker nas vedno učijo, da se

vse začne od majhnega, sva si letos s sodelavko zadali, da bomo z otroki v vrtcu raziskali mesto v katerem se sam vrtec nahaja – mesto Žiri. S tem želimo spodbuditi otroke, da imamo veliko zanimivega tudi v tako majhnem okolju. V ozir sva si vzeli, da vse kar počnemo, izhajamo iz tega, kar nam okolje že ponuja.

Turizem

Turizem je celota odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja oseb, za katere kraj ni niti glavno stalno bivališče niti kraj zaposlitve (Planina in Mihalič, 2006).

Turizem se je začel razvijati za večjo populacijo pred 60 leti. Leta 1967 so Združeni narodi pripravili resolucijo, v kateri je turizem omenjen kot »osnovno in najbolj zaželeno človeško aktivnost, ki si zasluži hvalo in spodbudo vseh ljudi in vlad«. Do leta 1980 je turizem postal najhitreje rastoča industrija na planetu (Birket, 2002).

Obstaja več vrst turizma in sicer kulturni, verski in romarski, temačni, gastronomski, vinski, prireditveni, poslovni, športni, ekoturizem, turizem iskanja korenin in vesoljski turizem (Tematski turizem, 2020).

Turizem v Sloveniji

Slovenija je dežela z veliko potenciali. Prav turizem, ki predstavlja velik del zaslužka, je v Sloveniji tudi v porastu in marsikje v presežku svojega delovanja. Slovenija ima čudovito naravno pozicijo, je majhna in odlikuje jo neokrnjena narava in kakovost življenja. In prav to Slovenija turistu lahko ponudi, prvinski stik z naravo skoraj na vsakem koraku. Slovenija je dežela vode in gozdov. Je odlična dežela za šport in rekreacijo (morje, terme, smučišča, kolesarstvo, pohodništvo, ribolov, ...), zabavo in igralništvo, odlične destinacije za različne dogodke in kongrese (Lipica, Nova Gorica, ...). Je kulinarično raznovrstna, ima številne naravne znamenitosti, muzeje, cerkve skoraj v vsaki vasi, tradicionalno bogata in najpomembnejše dežela gostoljubnih in delavnih ljudi z razgibanimi pokrajinami (Hroarsson in Kerman, 2008).

Trajnostni turizem

Turizem v današnjem času je zelo razvit in k temu pripomore tudi k večji onesnaženosti. Po raziskavah predstavlja kar 8% svetovnih emisij toplogrednih plinov. Trajnostni turizem, naj bi veljal za odgovorni turizem. Trajnostni turizem se deli na gospodarski, okoljski, družbeno-kulturni in podnebni. Slovenija se trudi za tovrstni turizem s pomočjo zelene sheme in je vključena pri projektu Evropske destinacije odličnosti, ki so jih pri nas že dosegli marsikateri kraji in mesta (Hostnik, 2022).

Žiri

Žiri so majhno slovensko, gorenjsko in občinsko mesto, ki se nahaja v Poljanski dolini. Občina ima okrog 5000 prebivalcev in poleg Žirov zraven prištevamo okoliške vasi Brekovice, Breznica pri Žireh, Goropeke, Izgorje, Jarčja Dolina, Koprivnik, Ledinica, Mrzli Vrh, Opale, Osojnica, Podklanec, Ravne pri Žireh, Račeva, Selo, Sovra, Zabrežnik in Žirovski Vrh. Ima vso potrebno infrastrukturo za mestni okoliš, dobro razvito industrijo in obrti (Občina Žiri, b. d.).

Prazgodovinski viri (50.000 pr. Kr.) pričajo, da je bilo včasih na območju Žirov jezero t.i. Račevsko ali Smreško jezero. Praljudje so si ob jezeru, ki je bil velik vir hrane, napravili svoja domovanja, kar dokazujejo Matjaževe kamre, ki jih najdemo med povezovalno cesto med Žirmi in Logatcem. Iz tistega časa obstajajo zgodbe, da jih je takrat ustrahoval zmaj Lintvern, živeč v jezeru, katerega danes večkrat vidimo upodobljenega v različnih umetninah. Ko je voda po ledeni dobi odtekla (najpozneje 10.000 pr. Kr.), se je zmaj skril v podzemlje Žirka (hrib nad Žirmi). Prvič so pisno omenjene Žiri leta 1291. Okrog

19. stoletja so na tem območju živeli ljudje predvsem kot kmetje, kjer so predelovali hrano in se ukvarjali z živinorejo. V tistem času so se tudi ukvarjali s pridelavo in predelavo lanu. Pojavljati pa se začnejo obrti kot so fužinarji, čevljarji, kovači... Žiri sta prizadeli obe svetovni vojni. Mesto je bilo takrat obmejno – ob Rapalski meji. Kot povsod po svetu je tudi v Žireh prišlo do velikih sprememb na velikih področjih in tako je nastalo podjetje Alpina (leta 1948), za izdelavo obutve. Poleg Alpine so se v drugi polovici 20. stoletja začela pojavljati še naslednja podjetja Etiketa Tiskarna, Kladivar Žiri in M Sora. V Žireh se nahaja tudi gradbeno zahtevna mogočna cerkev sv. Martina, ki jo krasita dva zvonika. V soteski na Fužinah so imeli pravo hidroelektrarno, a jo je kasnejša poplava uničila. Prav borbenost in delavnost pridnih rok čevljarjev ter klekljaric sta doprinesli k razvoju sodobnejših tehnološko razvitih podjetij. Žiri imajo zanimiva pohodniška in kolesarska izhodišča, le-ta so zanimiva tudi ribiče in lovce. Obiščemo lahko klekljarski muzej, čevljarski muzej, galerijo, kino, knjižnico (Vončina, 2016).

Skupina in cilji

Projekt Žiri – moje mesto, ki ga še izvajamo, smo pričeli v letošnjem šolskem letu v skupini Skakalčki. Gre za heterogeno skupino otrok, starih 4 do 6 let. V skupini je tudi otrok s posebnimi potrebami, ki ima ob sebi spremljevalko.

S projektom sva s sodelavko želeli doseči tudi cilje trajnostnega razvoja:

- zdravje in dobro počutje,
- kakovostno izobraževanje in
- odgovorna poraba.

Izhajali sva iz ciljev Kurikuluma ter upoštevali vzgojna načela. Najpoglavitnejši cilji so:

- spoznavanje vloge in pomena trajnostnega razvoja,
- seznanjanje s kulturno dediščino,
- spoznavanje zgodovinskih pojavov,
- raziskovanje lokalnega in širšega okolja,
- spoznavanje geografskega in kulturnega okolja,
- razvijanje orientacije,
- omogočanje vsakodnevnega gibanja,
- doživljanje žive in nežive narave in
- omogočanje stik z umetniškimi vsebinami (Kurikulum za vrtce, 2025).

V začetku šolskega leta sva si s sodelavko zadali, da otrokom pobližje prikaževa mesto Žiri, kjer se vrtec nahaja. Kljub temu, da gre za mesto, je to kraj, ki je obvladljivo na kratkih razdaljah. Glede na to, da se stavba vrtca nahaja v bližini centra, smo s tem zajeli večino zgradb, inštitucij, muzejev in ostalih zavodov, ki so potrebni za nemoteno delovanje življenja v mestu.

Z otroki smo se najprej pogovorili o znamenitostih Žirov. O žirovskem grbu, zastavi, čevljih, čipkah, reki, znanih stavbah, trgovinah ...

Dogajanje v vrtcu

V začetku šolskega leta sva si s sodelavko zadali, da otrokom pobližje prikažemo mesto Žiri, kjer se nahaja sam vrtec. Kljub temu, da gre za mesto je to kraj, ki je obvladljivo na kratkih razdaljah. Glede na to, da se stavba vrtca nahaja v bližini centra, smo imeli s tem zajeli večino zgradb, inštitucij, muzejev in ostalih zavodov, ki so potrebno za nemoteno delovanje življenja v mestu.

Z otroki smo se najprej pogovorili o znamenitostih Žirov. O žirovskem grbu, zastavi, čevljih, čipkah, reki, znane stavbe, trgovine...

Z izdelavo lastne knjižice o Žireh smo tako pričeli z raziskovanjem. V knjižico so otroci risali, lepili in barvali znamenitosti Žirov. Ob koncu leta bodo opremljeno knjižico otroci odnesli domov kot spomin in opomnik, kaj Žiri kot majhno mesto ponujajo.
Otrokom smo prebrali tri žirovske pravljice. Zaradi njih smo obiskali bližino domovanja zmaja Lintverna, se podali v začetek Maršotne jame in imeli lov na zaklad, kot ga je imela v davnih časih grofica Maršota. S tem namenom nas je obiskal tudi terapevtski pes Nacho, da smo otrokom pokazali, da niso vsi psi hudobni kot v slišani pravljici in se tako naučili, kako ravnati s psi.
Naše zunanje raziskovanje se je pričelo s starim delom Žirov t.i. Stare Žiri, ki je tudi začetni del mesta. V njem smo raziskali Gasilski dom Žiri in čez čas obiskali še Gasilski dom Dobračeva (ki je na drugi strani mesta). Imeli smo prave gasilske vaje, se igrali gasilce in prebirali različne zgodbe o reševanju, gasilcih, ...
Obiskali Krajevno knjižnico Žiri. V dogovoru z vodstvom vrtca in knjižničarko, knjižnico obiskujemo vsak mesec, kjer imamo ure pravljic in kjer si vedno izposodimo gradivo z aktualnim dogajanjem. V sami skupini imamo prilagojen bralni kotiček, kamor se lahko otroci umaknejo in v miru prebirajo knjige. Mnoge se navezujejo na temo Žirov.
Stavba, kjer se knjižnica nahaja, ima tudi Muzej Žiri, kjer sta stalni razstavi: čevljarska in klekljarska in nestalne razstave: likovne idr.
Ker so Žiri znane po čevljarski tradiciji in industriji, smo obiskali čevljarsko razstavo in se prelevili v prave čevljarje tudi v vrtcu. V vrtcu smo se preizkusili v striženju usnja, v zabijanju čevljarskih žebljev in v prepletanju niti. Spoznali so, da je to zelo zahtevna dejavnost.
Klekljarsko tradicijo nam je pobliže prikazala učiteljica klekljanja Ana Ahlin Janša. Za otroke je pripravila pravo raziskovanje po poteh čipke in klekljanja. Otroci so spoznali, kako se kleklja, katere pripomočke za to uporabljamo, pokazala je ustvarjene umetnine in praktične izdelke. Lahko so se preizkusili v pravem klekljanju osnovne kitice iz 4 vrvic z različno veliki kleklji. Obenem so nekateri spoznali, da imamo v mestu vsakoletno dogajanje Klekljarski dnevi (med prvomajskimi počitnicami), ki so pomembni za vzdrževanje tradicije in spodbujanje sodobnih novitet v čipkah.
V zimskem času nas je sprejel lovec v Lovskem domu Žiri in nam razložil vse o aktivnostih, ki jih lovci počnejo in nam razdelil fotografije živali, ki se nahajajo v žirovskih gozdovih. S tem namenom smo z otroki obiskali krmišče za velike živali in v gozdni igralnici izobesili ptičjo hišico ter jo napolnili s ptičjo hrano.
Z otroki smo obiskali obe galeriji (Galerija DPD Svoboda in Muzej Žiri) in si v njih ogledali več razstav, ki so jih ustvarili žirovski umetniki (slike, risbe in kipe). Ravno obisk galerije nas je spodbudil k različnim načinom ustvarjanja. Od risanja portretov, tihožitja, impresionizma do kiparjenja. Ker se je likovnih izdelkov namnožilo toliko, smo se odločili, da tudi sami napravimo pravo razstavo za vse obiskovalce vrtca. Na razstavo so bili otroci izredno ponosni, saj smo jo opremili tudi z zvezkom pohval.
Žiri ima tudi svojo kinodvorano, kjer smo si ogledali risanko. Marsikdo je bil v žirovski kinodvorani prvič. V Žireh je kinodvorana tudi prostor različnih prireditev in predstav. V času materinskega dneva smo se pridružili župnijskemu vrtcu pri njihovi prireditvi. Otroci so prvič samostojno kot skupina nastopali s pevsko in plesno točko. Stati na tako velikem odru, pod žarometi in pred množico ljudi je bil za marsikoga stresen, za večino pa eden najlepših dogodkov, na katerem je marsikateri starš potočil solzo od ponosa in smeha ob njihovem plesnem izražanju.
Z raziskovanjem Žirov je hkrati nastajal tudi velik stenski zemljevid, ki je opremljen z reko Soro, glavno cesto in osnovnimi žirovskimi zgradbami. Z raziskovanjem mesta smo dodajali na zemljevid tudi točke, ki smo jih že spoznali.

Z otroki smo raziskovali pritoke reke Sore. Ugotovili so, da jih ni malo in da jih je ob večjih padavinah več. Tudi poti so velikokrat prilagojene položaju rek. Prav pritoki reke Sore so nas pripeljali do ribogojnice. Poletni čas bomo izkoristili za igro v reki, saj je ponekod struga plitva ter primerna za raziskovanje in igro.

Ker pa mesto ni samo kultura in zgodovina, smo se povabili k žirovskemu županu Francu Kranjcu. Župan in direktor občine sta nas z veseljem sprejela in nam na kratko predstavila svoje delo, pokazala razgled iz svoje pisarne, najpogumnejši so se lahko usedli na županov stol. V zahvalo smo mu zapeli slovensko himno in z veseljem razlagali, kaj smo v mestu že vse raziskali. Otroci so spoznali, da se vse mestne zadeve začnejo in potrdijo na Občini.

V času pred novoletnimi in velikonočnimi prazniki smo se z otroki podali med ulice, kjer smo s svojo razigranostjo in petjem razveselili starostnike, ki so osamljeni po svojih domovih. To je bilo za otroke posebno doživetje. Hkrati smo otrokom pokazali, da v mestu nismo sami in da je vedno možnost za dobra dejanja in skrb za sočloveka, ne glede na starost.

Z otroki smo spoznali in obiskali tudi tri cerkve – cerkev sv. Martina, cerkev sv. Ane in cerkev sv. Lenarta. Vse cerkve smo obiskali in vsem je najbolj mogočna in najlepša zdela cerkev, ki je v bližini vrtca.

Z raziskovanjem mesta smo se povzpeli tudi na mestne pohodniške vrhove. Z otroki smo postali pravi mali pohodniki, saj smo obiskali Maršotno jamo, Žirk, Pepl, Županov kot, Ledinico, domačijo na Pesk, Javorč, trim stezo, Snapkavo grapo idr.

Poleg vrhov smo se podali v raziskovanje okoliških vasi: Goropeke, Ledinica, Mrzli vrh, Selo, Brekovice. Marsikatera vas je bila za nas predaleč, zato smo si pomagali z redno avtobusno linijo, ki ni samo privarčevala denar, ampak s tem napolnila velikokrat prazen avtobus.

Ob vsem raziskovanju so otroci predlagali, da bi obiskali vse hiše naših otrok. Rečeno, storjeno. Otroci so za nalogo prinesli svoj domači naslov, s čimer smo jih učili, kako pomembno je, da znajo povedati, kje živijo – še posebej v primeru, če bi se kdaj izgubili. Ko smo poznali naslove, smo si na zemljevidu označili, kje kdo živi in si začrtali, koga bomo na določen dan obiskali. Pot je bila zanimiva. Ponekod so nas doma tudi pričakali in nas pogostili. Pri vsaki obiskani hiši smo za spomin pustili vetrnico z žirkom (del žirovskega logotipa) in napis. To je otrokom prineslo veliko zadovoljstvo in dodatno povezanost med seboj. Največji izziv je predstavljal domači naslov, ki je bil preveč oddaljen za pešačenje in obenem brez avtobusne povezave. Prosili smo za pomoč starše otrok, ki so nam z veseljem pomagali in nam uredili prevoz v dolino.

Dejavnosti na temo Žiri – moje mesto bomo nadaljevali do konca šolskega leta. Ob zaključku bomo staršem predstavili naše raziskovalno delo, da bodo videli, koliko znanja so otroci pridobili, katere aktivnosti smo izvajali in kaj vse mesto ponuja – vse skupaj prežeto s sporočilom o povezanosti in solidarnosti, ki je v današnjem času še posebej dragoceno.

Zaključek

Z otroki smo spoznali Žiri z zgodovinskega, kulturnega, športnega, vodnega, jezikovnega, industrijskega in tradicionalnega zornega kota. Ugotovili so, da dodatne dogodivščine izven mesta niso potrebne, s tem pa odpade tudi potreba po dodatnem prevozu in stroških. Spoznali so, da imamo mesto, v katerem je vedno moč kaj početi, raziskovati in sodelovati. Vsako mestno dogajanje sva tudi promovirali. Zadovoljni sva, ker so bili nekateri otroci izredno dojemljivi za sprejemanje informacij o samih Žireh. Veseli sva bile, ko so otroci s starši tudi sami raziskali, kar smo že v vrtcu. Poleg zadanih ciljev sva izhajali tudi iz otrok in izvedli marsikatero aktivnost, ki so jo sami predlagali. Sodelovanje s starši in okoljem je bilo v letošnjem letu zelo plodno.

S projektom bomo še nadaljevali do konca šolskega leta. V tem času bomo izvedli še vodne igre in raziskovali vodno življenje v reki Sori, se podali na še neosvojene griče hribe, opravili več izletov z avtobusom in se posvetili znamenitim žirovskim pravljicam.

Viri in literatura:

Birkett, D. (2002). *Are You a tourist or a traveller.* The Guardian Unlimited Travel, Manchester.

Hostnik, M. (2022). *Kaj je trajnostni turizem?* https://www.mlad.si/kaj-je-trajnostni-turizem/

Hroarsson, B. in Kerman, D. (2008). *Slovenija danes*. Ljubljana, Agencija Baribal.

Kurikulum za vrtce. (2025). Ljubljana, Ministrstvo za vzgoji in izobraževanje, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Lesjak, M., Sikošek, M. in Kerma, S. (2020). *Tematski turizem.* Univerza na Primorskem, Koper.

Občina Žiri. (b. d.). *O Žireh.* https://www.ziri.si/objave/175

Planina, J. in Mihalič, T. (2002). *Ekonomika turizma.* Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.

Vončina, O. (2016). *Naj žirovske reči.* Občina Žiri

Kratka predstavitev avtorja

Silvana Rupnik je diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok in magistrica varstvoslovja. V vzgoji in izobraževanju dela več kot 14 kot vzgojiteljica predšolskih otrok. Sama pravi, da je vozač že vse življenje in zato večkrat poseže po javnih prevozih, tudi kolo ji ni tuje. Njen delovni kraj ji vedno postavlja izzive, kako ga čim bolj približati lokalnim prebivalcem še poosebej pa otrokom. Prav za to, si je letos zadala, da otroci spoznajo svoje lastno mesto z vseh zornih kotov: transportno, športno, umetniško, družabno, zgodovinsko, tradicionalno ipd.

About the Author

Silvana Rupnik is a graduate preschool teacher and Master of Security Studies. She is working in education for more than 14 years as a preschool teacher. She says she has been a commuter her entire life and therefore often uses public transportation; cycling is also not unfamiliar to her. Her workplace constantly presents her with the challenge of how to bring it closer to the local community and especially to the children. This year, she set a goal: for the children to get to know their own town from all perspectives - transportation, sports, arts, social life, history, traditions and more.

SJEME DRUŠTVENE SVIJESTI, SOLIDARNOSTI I BRIGE ZA PLANET I LJUDE U MONTESSORI JASLICAMA

Vesna Glavović, Dječji vrtić Sopot, Zagreb, Hrvaška

Sažetak:

Temelji osobnosti, vrijednosti i odnosa prema svijetu koji nas okružuje oblikuju se u najranijoj dobi. Montessori pristup prepoznaje važnost djetetove prirodne sposobnosti za suosjećanje, brigu i povezanost s drugima i okolinom. Izlaganje argumentira kako se u jasličkom okruženju može pažljivo i autentično njegovati sjeme društvene svijesti, solidarnosti i brige za planet, u skladu s principima održivog razvoja i pedagogije Marije Montessori.

Kroz konkretne primjere iz prakse, prikazat će se kako se svakodnevne aktivnosti i pripremljeno okruženje mogu obogatiti elementima koji promiču empatiju, odgovornost, zajedništvo i ekološku osviještenost – i to već od prve godine života. Poseban naglasak stavlja se na ulogu odraslog kao modela i vodiča koji djetetu omogućuje razvoj unutarnje motivacije za činjenje dobra, kako prema ljudima tako i prema prirodi.

Cilj izlaganja je inspirirati i osnažiti odgojitelje u jasličkim skupinama da prepoznaju moć koju imaju u oblikovanju budućih generacija koje će živjeti vrijednosti održivosti, suradnje i poštovanja.

THE SEED OF SOCIAL AWARENESS, SOLIDARITY AND CARE FOR THE PLANET AND PEOPLE IN THE MONTESSORI NURSERY

Summary:

The foundations of personality, values, and relationships with the world around us are established in early childhood. The Montessori approach recognizes the importance of nurturing a child's natural ability to empathize, care for others, and connect with the environment. This presentation argues how the seeds of social awareness, solidarity, and environmental stewardship can be authentically and thoughtfully cultivated in a nursery setting, in alignment with the principles of sustainable development and Maria Montessori's pedagogy.

Using concrete examples from practice, it will be demonstrated how everyday activities and the prepared environment can be enriched with elements that foster empathy, responsibility, a sense of community, and ecological awareness – from the very first year of life. Special emphasis is placed on the role of adults as models and guides, who support children in developing intrinsic motivation to act kindly and responsibly toward both people and the natural world.

The aim of this presentation is to inspire and empower nursery educators to recognize the vital role they play in shaping future generations to embody the values of sustainability, cooperation, and respect.

Predavač: Vesna Glavović, mag.praesc.educ.

Magistra sam predškolskog odgoja i odgojitelj savjetnik s dugogodišnjim iskustvom rada s djecom rane i predškolske dobi, obilježenim predanošću održivosti, društvenoj svijesti i odgoju temeljenom na vrijednostima. Posljednjih deset godina aktivno radim prema koncepciji Marije Montessori, prvenstveno s djecom do tri godine starosti. Uz snažnu osnovu u Montessori pedagogiji, usmjerena sam na stvaranje poticajnog okruženja koje podržava razvoj empatije, samostalnosti i ekološke svijesti kod djece od najranije dobi. Integraciju društvene odgovornosti i odgovornosti za okoliš u ranom obrazovanju zagovaram sudjelovanjima na raznim nacionalnim i međunarodnim obrazovnim konferencijama.

Uz neposredni rad s djecom, mentoriram i pružam podršku kolegama odgojiteljima u primjeni Montessori načela. Aktivno sudjelujem u radu Stručno-razvojnog centra za provedbu programa inkluzivnog pristupa za djecu s teškoćama rane i predškolske dobi, kao i u radu stručno-razvojnog centra Ravnatelj – poslovodni i stručni voditelj dječjeg vrtića, oba u okviru Dječjeg vrtića Sopot.

DRAGOCENOSTI IZ ODPADKOV – VZGOJA ZA TRAJNOSTNO PRIHODNOST

Nika Zibelnik, Vrtci Brezovica

Izveleček:
Današnja družba živi z velikim zavedanjem o neprimernem ravnanju s hrano in o vedenju, da posamezno gospodinjstvo zavrže vse preveč še uporabne hrane. Prav tako nam je povsem jasno, da je na svetu vse preveč lakote in revščine. Vemo, da so predšolski otroci zelo učljiva bitja ter da veliko znanj in spoznanj, ki se jih naučijo v tem občutljivem obdobju, z lahkoto prenesejo v svojo odraščajočo dobo življenja. V svojem prispevku želim predstaviti, kako lahko vzgojitelji v vrtcu pomembno vplivamo na zmanjševanje odpadne hrane in kaj vse lahko naredimo, da otroke podučimo o ustreznem ravnanju z ostanki hrane ter otrokom privzgojimo spoštljiv odnos do hrane.

Ob uvajanju trajnostne vzgoje v skupino otrok, starih tri do štiri leta, sva si s sodelavko zadali cilj zmanjševati in preprečevati nastajanje odpadne hrane v naši skupini. Potrebo po realizaciji tega cilja sva opazili predvsem pri dopoldanski zelenjavni malici. Vse preveč je bilo odpora do pokušanja in uživanja zelenjave. Sklenili sva, da morajo otroci spoznati, od kod zelenjava prihaja in kaj vse je potrebno storiti, da se hrana pojavi na našem krožniku. Skupaj s sodelavko sva pričeli razmišljati, kaj moramo narediti v naši skupini, da bomo resnično lahko sledili cilju o zmanjševanju odpadne hrane. Velik korak sva sicer že naredili pri uvedbi samopostrežnih zajtrkov, kosil in popoldanske malice. Otroci si sami izberejo, koliko hrane bodo pojedli – s tem preprečujemo večjo količino odpadne hrane. V veliko pomoč nama je bila metoda praktičnega dela, s pomočjo katere sva realizirali dejavnosti, kot so: kisanje repe, izdelava bananinega in pomarančnega napitka, priprava kruhovih šnit, izdelava masla, peka kruha … navedene dejavnosti pa so pripomogle k bistvenemu zmanjševanju zavržene hrane v naši skupini.

Ključne besede: zmanjševanje odpadne hrane, spoštljiv odnos do hrane, trajnost

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA, KI SO VKLJUČENI V AKTIVNOSTI:

- zmanjšati in preprečiti nastajanje odpadne hrane v vrtcih, šolah in doma;
- spodbuditi praktično uporabo neporabljene hrane in prikazati pravilen način shranjevanja prehranskih izdelkov;
- povečati zavedanje in izobraževati o odgovornem odnosu do hrane v celotni prehranski verigi ter posebej ravnanju z odpadno hrano;
- spodbujati trajnosten življenjski slog in navade v vrtcih, šolah, fakultetah in doma z odgovornim odnosom do hrane.

REDUCING FOOD WASTE IN KINDERGARTEN AS PART OF SUSTAINABLE EDUCATION

Abstract:
Today's society is becoming increasingly aware of improper food management and the fact that individual households throw away too much still-usable food. At the same time, we are well aware that there is too much hunger and poverty in the world. We know that preschool children are very receptive beings, and that much of the knowledge and understanding they acquire during this sensitive

period can be easily carried into adulthood. In this contribution, I wish to present how kindergarten teachers can play an important role in reducing food waste and what we can do to teach children proper handling of food leftovers and instill in them a respectful attitude toward food. As we introduced sustainable education to our group of three- to four-year-olds, my colleague and I set ourselves the goal of reducing and preventing food waste in our group. The need to achieve this goal became most apparent during the mid-morning vegetable snack. There was too much resistance to tasting and eating vegetables. We decided that the children needed to learn where vegetables come from and what is required for food to reach our plates. Together, we started thinking about what needed to be done in our group to truly follow this goal of reducing food waste. We had already taken a big step forward by introducing self-service breakfasts, lunches, and afternoon snacks. The children choose how much food they want to eat, which helps prevent larger amounts of food waste.

The method of practical work was of great help to us. With it, we implemented activities such as pickling turnips, making banana and orange drinks, preparing French toast, making butter, and baking bread. These activities significantly contributed to reducing food waste in our group, as they helped children better understand the value of food and encouraged them to taste and enjoy what they had helped prepare.

Keywords: reducing food waste, respectful attitude toward food, sustainability

Leta 2024 se je v našem besedišču pojavila nova beseda – hranozavest. Ustvarjena beseda ima močan pomen in v nas spodbuja zavedanje o dejstvu, da je hrana dragocena dobrina. Posameznik, ki je hranozavesten, naj bi premišljeno kupoval, shranjeval in porabljal živila (Naša super hrana, 2025). Prenašanje pomena te besede na soljudi in tudi naše najmlajše udeležence vzgojno-izobraževalnega procesa je bistvena. Največji delež zavržkov hrane nastane v gospodinjstvu, na drugem mestu so proizvodnje hrane in na tretjem trgovine z živili (Žitnik in Vidi, 2016). Anketa, opravljena v programu »Volk sit in koza cela«, je pokazala, da do največ zavržkov hrane prihaja pri zelenjavi, kisli repi in zelju, polnozrnatem kruhu in ribi (Vombergar idr., 2014). Naš vrtec ima že zadnjih nekaj let uvedeno stalnico – zelenjavno dopoldansko malico. Ta se na našem jedilniku znajde dvakrat tedensko. Na začetku šolskega leta sva s sodelavko opazili, da nekateri otroci ne želijo posegati po zelenjavi in čakajo le "slastno banano". Skupaj s sodelavko sva pričeli razmišljati, kaj moramo narediti v naši skupini, da bomo resnično lahko sledili cilju o zmanjševanju odpadne hrane. Velik korak sva sicer že naredili pri uvedbi samopostrežnih zajtrkov, kosil in malic. Otroci si sami izberejo, koliko hrane bodo pojedli – s tem preprečujemo večjo količino odpadne hrane. Navezujoči na cilj trajnostnega razvoja, zmanjšati in preprečiti nastajanje odpadne hrane, smo se v tednu slovenske hrane odpravili na dve bližnji kmetiji z različnimi pridobitvenimi dejavnostmi. Namen naših obiskov je bil, da otroci pridobijo konkretno izkušnjo življenja in dela na kmetiji ter pridobijo uvid, od kod pride hrana do naših krožnikov.

Nakup mleka na mlekomatu.

Najprej smo obiskali kmetijo, kjer se ukvarjajo z živinorejo. Bili smo priča molži krave, hranjenju živine, pobiranju jajc pri kokoših …

Ob zaključku obiska smo na njihovem mlekomatu kupili mleko. Otroci so s tem pridobili izkušnjo, kako lahko podpirajo lokalno okolje in kupujejo zdravo domačo hrano, ki ni prepotovala več kilometrov, da bi se znašla na njihovem krožniku. Skladno s Kurikulom za vrtce (1999) pa smo se učili vzpostavljanja vezi s širšim družbenim okoljem in skupnostjo. Ob prejemu smernic za Tradicionalni slovenski zajtrk leta 2024 – moj naj zajtrk, smo v skupini sprejeli odločitev, da tokratni zajtrk izpeljemo v gozdu, saj smo sicer kot skupina vključeni tudi v Mrežo gozdnih vrtcev in šol Slovenije in smo prava gozdna skupina. V dneh pred izvedbo samega zajtrka smo tako iz kupljenega mleka na kmetiji izdelali maslo. Odločili smo se tudi, da izdelamo svoj kruh in to iz droži. Tako smo zavzeto hranili droži in si na koncu spekli slasten kruh. Otroci so tako pridobili izkušnjo peke kruha in izdelave masla. V vrtčevski kuhinji pa so nam zagotovili še med, jabolka in mleko.

Slovenski tradicionalni zajtrk v gozdu.

Nepozabna izkušnja gozdnega zajtrka je prav vse akterje zelo navdušila. Prav tako smo v gozdu pojedli vse skorje kruha in slastno naše maslo. Da smo zajtrk pojedli še z večjo slastjo, kot sicer v skupini, zagotovo botruje intenzivna telesna aktivnost, saj smo morali do gozda že prehoditi nekaj poti.

Drugi obisk kmetije je potekal na kmetiji, kjer pridelujejo zelenjavo. Popeljali so nas skozi svoje rastlinjake, vrtove in njive, ki so bili jesensko obarvani. Videli smo lahko različne pridelke in posevke, ki v mesecu novembru še rastejo ali pa so že dozoreli. Gostoljubni kmetje so nam ob koncu obiska podarili košarico njihovih dobrot, v kateri so se nahajali: koleraba, korenje, pastinak, repa, peteršilj, buča luffa, črna redkev.

Jesenske dobrote na kmetiji.

Naslednji dan smo z otroki spoznavali in okušali podarjene dobrote. Sledili smo cilju povečati zavedanje in izobraževati o odgovornem odnosu do hrane v celotni prehranski verigi. Ob metodi nevihta možganov, pa smo prišli do različnih idej, kaj vse bi lahko naredili iz omenjene zelenjave. Otroci so kot pogost odgovor navedli juho ali pa, da bi jo pojedli surovo (kar smo tudi naredili ob pokušanju). Po predlogu naju s sodelavko smo izdelali sirup iz črne redkve proti kašlju in sirup črne redkve za odpornost. Otroci so pomagali pri dolbenju redkve, dodajanju medu in cimeta. Počakali smo nekaj dni, nato pa prav vsi z užitkom popili sirup do zadnje kapljice.

Lupljenje repe, za fermentiranje.

Prišli smo tudi do uganke, kaj moramo narediti z repo, da dobimo kislo repo, ki jo pogosto dobivamo za dopoldansko zelenjavno malico. Le ta otrokom ni preveč všeč. Ugotovili smo, da moramo najprej nabrati večje količine repe, saj smo to eno, ki smo jo dobili, pojedli že surovo. Sama sem doma na njivi nabrala dovolj repe za vse otroke. Ko so otroci repo videli, je bila umazana od zemlje in ugotovili smo, da jo moramo za nadaljnjo uporabo najprej očistiti. Naslednji dan so otroci v vrtec prinesli vsak svoj lupilec za sadje in zelenjavo ter repo olupili. Sledilo je ribanje, soljenje in tlačenje repe v kozarce. Vsak otrok si je tako pripravil svoj kozarček repe za fermentacijo. Kozarčke smo nato pospravili v hladen in temen prostor in jih tam pustili dobre tri tedne. Nato smo naš izdelek poizkusili najprej v vrtcu. Otroci so bili navdušeni in od takrat naprej tudi vedno, kadar je za zelenjavno dopoldansko malico kisla repa, prav vso pojedo. Vsak otrok je nato odnesel domov svoj kozarček kisle repe. Od nekaterih staršev smo prejeli tudi zelo dobre povratne informacije, kako so nam hvaležni za trud in podarjene dobrine. Trajnostni življenjski slog in navade smo tako iz vrtca prenesli domov.

V sklopu raziskovanja teme Hrana ni za tjavendan, pod okriljem katere smo raziskovali že vse prej omenjeno, smo z otroki prebrali pravljico *Super Memo poskrbi za lačne živali*. Pravljica govori o tem, kako ljudje hrano zavržemo (čeprav je še povsem uporabna), a v tem primeru na koncu – ob pomoči škrata Mema – osreči lačne živali. Zgodba je bila izhodišče za ponovno uporabo zavržene hrane. Z otroki smo preko metode razgovora in nevihte možganov hitro prišli do rešitve, kako vse lahko ponovno uporabimo hrano, ki bi jo sicer zavrgli. Otroci so vedeli, da iz preveč zrelih banan lahko izdelamo bananine palačinke in sadni napitek. Niso pa vedeli, kaj lahko naredimo iz ostankov kruha in krompirja. Dva dni smo tako shranjevali ostanke kruha in nato iz njih izdelali kruhove šnite, ki so bile prava poslastica. Pripravili smo jih toliko, da smo z njimi razveselili celo enoto našega vrtca. Vrtčevska kuhinja se sicer zelo dobro trudi kar najbolje izkoristiti ostanke hrane, žal pa pri samem procesu otroci ne morejo aktivno sodelovati. Zato smo se odločili, da sodelovanje s starši podkrepimo tudi na področju ponovne uporabe hrane. V sklopu projekta bralni kovček smo skupaj z otroki in starši pričeli izdelovati kuharsko knjigo, *Kuhajmo z Ježki*. Prve strani knjige krasijo recepti za jedi, ki smo jih v vrtcu ustvarjali skupaj z otroki. Nato pa si v knjigi sledijo recepti, ki so jih otroci s starši pripravili doma. Sedaj, ko se je naša knjiga že dodobra napolnila, ugotavljam, da bi morali podati še bolj jasna navodila, da naj bodo recepti trajnostni naravnani. Veliko družin se je namreč poslužilo priprave jedi iz svežih surovin. Tudi na ravni celotnega zavoda Vrtci Brezovica imamo krasno izkušnjo s sodelovanjem s starši in otroki pri pripravi različnih receptov. Ob povezovanju tedna kulturne dediščine, pod okriljem Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije in naših družin, smo leta 2021 izdali knjigo z naslovom *Bog žegnaj*. Gre za zbirko receptov za jedi, ki so jih kuhale že naše babice.

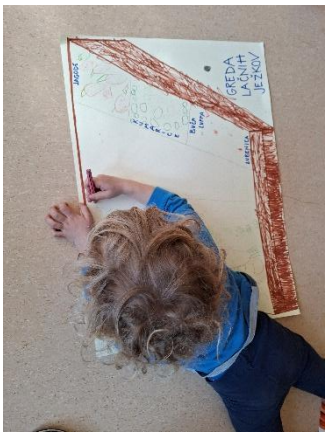

Piktogrami: Raje kot v smeti, pretvori v nove jedi.

Izdelava bananinega napitka.

Ob pogovoru z otroki sva s sodelavko zaznali, da otroci kljub obisku kmetij še vedno nimajo izdelane predstave, koliko truda, energije, napora in morda tudi neuspehov je potrebno vložiti v končno

Načrt za gredo Lačnih Ježkov.

pridelavo hrane. Zato sva se odločili, da se spomladi aktivno podamo v skrb za lastno gredico in se preizkusimo v pridelavi lastne hrane. Za začetek smo si naredili načrt, kako naj bi izgledala in kaj bomo posadili vanjo. Naš vrtec tudi sicer strmi k življenju v in z naravo. Pred našo sobo smo namreč že iz preteklih let imeli postavljeno gredo, je pa bila nekoliko dotrajana. Skupaj z otroki smo tako staro gredo razstavili, zemljo prelopatali in počakali na novo gredo. Slednjo smo nato napolnili z vejevjem, ki smo ga nabrali v bližnjem gozdu, pokošeno travo, ki nam jo je ob košnji dostavil hišnik in na koncu s svežo humusno zemljo. Otrokom sva naročili, naj se s starši dogovorijo, kaj bodo prinesli v vrtec, da bomo skladno z našim načrtom lahko zasadili gredo. Nekateri otroci so tako prinesli semena, spet drugi sadike. Prinešeno smo izkoristili za usvajanje novega znanja in spoznali razliko med semenom in sadiko. Otroci so z velikim veseljem kopali po zemlji, sejali in sadili. Sprva smo morali gredo tudi večkrat zaliti, saj je bila zemlja povsem suha. Nato pa je napočilo čakanje, da kaj prikuka iz zemlje. Čas čakanja smo izkoristili za izdelavo tablic z napisom rastlin. Gredo smo nato ustrezno označili z oznakami. Otroke lahko pohvalim, da so zelo vestno, vsakodnevno spremljali napredek rastlin. Veliko navdušenja so poželi že prvi poganki v zemlji, kasneje pa smo se najbolj razveselili cvetenja jagod in rdečih redkvic, ki so se pričele kazati pod mogočnim listjem. Ko smo ocenili, da so redkvice dovolj velike, da jih lahko izpulimo, je vsak otrok eno izpulil. Skupaj smo jih nato oprali in narezali, kot dodatek h kosilu. Otroci so bili na naš prvi pridelek v gredi zelo ponosni in so ga tudi s pridom pojedli. Ob vzgoji sadik pa smo se spopadli tudi s prvimi nevšečnostmi – polži. Vsako jutro, ko pogledamo skozi okno, na gredi opazimo kakšnega polža. Otroci nato že prav tekmujejo med seboj, kdo ga bo odstranil iz grede. Lahko rečem, da prav vsi otroci z velikim ponosom vsak dan svojim staršem in drugim sorodnikom predstavijo našo gredo. Veliko jih postoji ob gredi in pripoveduje o naših vsakodnevnih dogodivščinah. Zanimiv mi je bil tudi pogovor dečka in deklice, ko smo urejali gredico. Deček je dejal deklici: »Kako je to dobro, ker se bomo že v vrtcu naučili, kako saditi«. Deklica mu je odgovorila: »Doma bomo lahko že sami sadili.« Presenetila me je tudi reakcija dečka, ki je nekega dne v vrtec prinesel konjske fige. Razložil nam je, da njegov dedek pognoji zemljo. Tudi dečkova mama ni mogla verjeti, da to resnično potrebujemo v vrtcu. Menim, da je ravno v današnjih časih ključnega pomena vključevanje otrok v delo na vrtu in njivi. Šolski vrtovi so ključni prostor za spodbujanje razumevanja naravnih procesov, trajnostnega življenja in prehranske samooskrbe ter pomembnosti le-te. Šolski vrtovi pozitivno vplivajo na zdravje otrok, saj jih

Prekopavanje stare grede.

Nova greda z zasajeno zelenjavo in sadjem.

spodbujajo h gibanju na prostem in tako krepijo njihovo fizično in duševno počutje. Preko sodelovanja pri pridelavi hrane otroci razvijajo pozitiven odnos do zdrave prehrane (Meznarič Majcen, 2025). S sodelavko sva opazili, da hrano, ki jo otroci pridelajo ali predelajo sami, veliko raje pojedo. To sva opazili tudi že pri izdelavi kruhovih šnit, ko je veliko otrok prvič slišalo za to možnost ponovne uporabe hrane. S slastjo so jih pojedli in se čudili novemu receptu. V moji skupini je sedaj stalnica postala tudi izdelava pomarančnega soka, ki ga otroci iztisnejo sami. Razveselimo pa se tudi prezrelih banan, saj tako vemo, da jih bomo lahko uporabili v bananinem napitku.

Ob vseh tovrstnih spodbudah se trudimo spodbujati trajnostni življenjski slog in spreminjati prehranjevalne navade tako v vrtcu kot doma, in sicer z odgovornim odnosom do hrane. Pri predšolski vzgoji pa se mi sicer zdi najpomembnejše vodilo Zakon o vrtcih, saj med glavne cilje uvršča skrb za telo in zdravje kot tudi samostojnost pri opravilih. Otroci se lahko preko enostavne dnevne rutine naučijo odgovornega ravnanja s hrano in posledično tudi z odpadki (Vombergar idr., 2014). Vzgojo za trajnostni razvoj moramo vzgojitelji v vrtcih izvajati tako načrtovano, kakor tudi nenačrtovano. Ponosna sem, da otroke v svoji skupini vzgajam v samostojne osebe, ki imajo možnost, da si sami odmerijo koliko hrane bodo pojedli. Naše vedro za biološke odpadke tako velikokrat ostane povsem prazno, saj so otroci za vrtčevske potrebe že usvojili pojem hranozavesten. Seveda pa je za vse to potrebno veliko načrtovanja in izvajanje kompleksnih dejavnosti, v katerih otroci z veseljem sodelujejo in videne aktivnost prenašajo tudi na domače okolje. Želim in upam, da bom tovrstno zavedanje lahko prenesla tudi na svoje kolege, da bodo začeli osmišljati trajnostno vzgojo v svojih oddelkih ter hkrati podkrepili otroke v njihovi želi po samostojnosti. Veliko nam bo v pomoč tudi zgled, ki ga otroci nezavedno ves čas ponotranjajo. Zavedati se moramo, da je trajnost način življenja, ki je nesebičen do prihodnjih rodov.

Priprava lastnih redkvic za kosilo.

Viri in literatura

- Bahovec, E. D. idr. (1999). Kurikulum za vrtce. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za šolstvo.
- Meznarič Majcen, M. (2025). *Urbani šolski vrt: Priročnik za učitelje* (1. izd.). Društvo DOVES – FEE Slovenia, program Ekošola. https://ekosola.si/cofarm4cities/
- Naša super hrana. (2025, april 24). *Slovenski dan brez zavržene hrane 2025*. https://www.nasasuperhrana.si/clanek/slovenski-dan-brez-zavrzene-hrane-2025/
- Vombergar, B., Arzenšek Pinter, R., Leskovar Mesarić, P., Malek, N., Matjašič, C. in Mlakar, O. (2014). Kako izobraževalni programi pripomorejo k obvladovanju problema zavržene hrane? V P. Raspor (ur.), Konferenca Hrana in prehrana za zdravje: Koliko hrane zavržemo? (str. 29-44=. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
- Žitnik, M. in Vidic, T. (2016). Hrana med odpadki. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Kratka predstavitev avtorice:

Nika Zibelnik, magistra profesorica predšolske vzgoje, zaposlena v Vrtcih Brezovica, kjer trenutno delujem v skupini otrok, starih tri do štiri leta. Vzgajanje otrok je moje življenjsko poslanstvo, v tem resnično uživam. Doprinos k razvoju današnje družbe v obliki vzgoje in izobraževanja otrok me navdihuje in izpopolnjuje.

Nika Zibelnik, I hold a master's degree in preschool education and work as a professor of preschool education at Vrtci Brezovica, where I am currently working with a group of three- to four-year-old children. Educating young children is my life's calling, and I truly enjoy it. Contributing to the development of today's society through the upbringing and education of children inspires and fulfills me.